ANUL VIII.— No. 330

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARA
14 LEI EXEMPLARUL IN STRĂINĂTATE

Duminică, 3 Aprilie 1927

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT in 1893

Scrisoare lui Mihail Sadoveanu

Dragul meu,

Făgăduieşte-mi că nu vei râde de mine, după terminarea cetirii acestei scrisori... Mi s'a întâmplat eri ceva absurd; pe care parcă mă şi jenez să ţi-l povestesc...

Ascultă:

Eri dimineaţă, ameninţat de un început de migrenă, am închis cartea pe care o citeam şi am pornit spre parcul Carol. Aproape de parc întâlnesc un găligan de ţigan, ca de 17—18 ani, ducând într'o colivie, care ar fi fost îngustă şi pentru un sticlete, o pupăză. Biata pasăre sta ghemuită pe fundul coliviei, ne mai îndrăznind să se ridice în sus, spre gratia de care desigur, de atâtea ori până atunci, îşi plesnise capul. Revoltat l'am oprit:

— Ce faci cu pasărea asta?

— O vânz.

— Cât ceri pe ea?

— Patru poli.

— Cine o să ţi-o cumpere, mă nerodule? Ce să facă cu ea? Ai mai văzut tu, de când eşti, pupăză ţinută în colivie? De unde ai luat-o?

— Dintr'o scorbură de salcie, dela noi din Jilava, — sta pe ouă.

Mă uitam la el. Rânjea prosteşte, gogeamí-te găliganul, cu o frunte de un deget, cu sprincene groase şi îmbinate, sub care scânteiau ochii lui de idiot. Din tipuri de astea se recrutau desigur gialaţii de odinioară şi se recrutează astăzi hengherii...

I-am dat cincizeci de lei.... Cu grijă şi cu greutate am scos din colivie pasărea, care se sbătea cu pupila dilatată de spaimă; — i-am netezit frumos penele mângâind-o; — îi simţeam în palmă svâcniturile inimii şi, săltând-o în sus, i-am dat drumul. Stângace şi greoaie a sburat până pe acoperişul unui pavilion dintr'o grădină din apropiere. Acolo s'a oprit, s'a scuturat bine potrivindu-şi penele; câtăva vreme şi-a întors capul în toate părţile, căutându-şi parcă drumul; pe urmă întorcându-se cu faţa spre soare şi-a sbârlit fulgii, şi şi-a lăsat capul pe piept într'o atitudine de odihnă... iar eu mi-am văzut de drum, felicitându-mă c'am făcut o faptă bună....

Nu ştiu dacă dumitale ţi-e dragă pasărea asta.... Mie mi-e nespus de dragă, pentru toată năvala de reînviere a firei, pentru toată încântătoarea splendoare a primăverei, legate de strigătul ei: „upupup! upupup! upupup!"

Ajuns în parc, cum stam pe-o bancă, îmi răsăreau în minte cu o uimitoare limpezime atâtea clipe de fericire trăite odinioară.... Revedeam mirarea, extazul meu, când, ca copil, am văzut întâia oară, umblând graţios pe pajiştea grădinei noastre, minunea asta vie, care-şi înflorea din când în când creasta; simţeam încremenirea mea de atuncea, când, nu numai am auzit-o, dar am şi văzut-o cum, întinzându-şi gâtul strigase: „upupup! upupup! upupup!"...

Mă vedeam mai târziu retrăind acele clipe, cu prilejul uimirei ce prima ei vedere a pricinuit copiilor mei... La Târgovişte, într'o dimineaţă de April, stam împreună cu fiul meu, care n'avea încă patru ani, într'un tufiş de brazi... Citeam când mă simt tras de mânică. Mă întorc: cu un arătător dus la buze, cu altul întins spre peluză, cu ochi aprinşi de uimire, copilul îmi arăta printre ramurile tufişului minunea... Uite-o colea, la câţi-va paşi... nu ne vede... umblă graţios, privind cu grijă în toate direcţiile şi ascultând, parcă ar căuta ceva.... Brusc se opreşte, înfige ciocul în pământul peluzei, îl afundă adânc, mai adânc, — acum cu opintiri şi svâcniri repetate şi-l smulge treptat-treptat afară, — îl scoate de tot, purtând în vârf o râmă, care se svârcoleşte, biciuindu-i ochii.... Ea-şi scutură capul şi repede o înghite; apoi deschizându-şi evantaliul din creştet, trimete puilor, care o aşteaptă îngrijoraţi în scorbura sălciei din vale, înştiinţarea liniştitoare: „upupup! upupup! upupup!"

Şi iarăşi, umblând graţios, privind în toate direcţiile, ascultând din toate părţile, caută.... Cum ştie ea unde să se oprească? Aude ea râma mişcându-se sub pământ, sau are un alt simţ, care i-o semnalează? De cinci-şase ori se opreşte şi nici odată nu dă greş, şi după fiecare izbândă, sbârlindu-şi creasta strigă triumfătoare: „upupup! upupup! upupup!"

Felicitându-mă acum de fapta bună ce săvârşisem mă gândeam: oare o şti ea să se 'ntoarcă la cuib? Şi singur îmi răspundeam: Cum să nu ştie? Ce e până la Jilava? O palmă de loc. Ce înseamnă asta pentru o pasăre călătoare, care peste mări şi peste ţări, străbătând mii de chilometri, ştie să se întoarcă peste un an, în locul în care a trăit anul trecut?....

Aşa cugetam, întorcându-mă spre casă. In dreptul grădinei unde lăsasem pasărea m'am oprit. In apropierea chioşcului, stând pe o bancă, o bonă mângâia un copil, care plângea cu amar. Jos pe pietriş, într'o risipire de fulgi, zăcea pasărea însângerată... Bona care mă văzuse când îi dasem drumul, îmi dă lămuriri. Acum câteva clipe o pisică, căţărându-se şi strecurându-se hoţeşte, se aruncase asupra bietei păsări adormite şi o sfâşiase în văzul ei. Totul se petrecuse ca o fulgerare. Apoi, înfricoşată de strigătele ei şi de ţipetele copilului, o lăsase acolo, unde după câteva sbătăi zăcea moartă....

Sfâşierea unei păsări de o pisică e o întâmplare banală, dar petrecută acum, după felicitările ce până atunci îmi adresam că o scăpasem, mi s'a părut fapta săvârşită cu voinţă şi cu precugetare de un suflet ticălos. Atât am fost de încredinţat că era aşa, încât eu, care mă socotesc om normal, care nici odată, până la vârsta în care mă găsesc, n'am avut nici vedenii, nici năluciri ale auzului, am avut în clipa aceea o asemenea nălucire: am auzit desluşit îndărătul meu un râs drăcesc... M'am întors brusc, — nu era nimeni.

Nu râde de mine.

Cu o frăţească îmbrăţişare
BRĂTESCU-VOINEŞTI

Arta lui Luigi Pirandello

De curând a apărut la Roma un volum de Pirandello, sub straniul titlu „Unul, nici unul şi o sută de mii".

Această operă e autobiografia unuia care şi-a început viaţa ca un om obişnuit şi a pornit-o pe un drum monoton şi plicticos. Dar iată că, intrând în contact cu alţii devine „altul", „alţii", „toţi ceilalţi" din lume. Cartea e scrisă cu însufleţire dar mai ales ultimele pagini strâng conţinutul, cam dezlânat, într'o luminoasă şi coprinzătoare perspectivă.

In decursul anului 1926, Pirandello a fost la Roma, unde şi-a luat odinioară titlul de doctor în filologie şi şi-a petrecut tinereţea. Unul din vechii lui tovarăşi, i-a dat o fotografie ca student, un Pirandello de două zeci de ani şi necunoscut, sub care scrisese ca dedicaţie următoarele:

„Priveşte-mă în faţă; sunt eu sau nu sunt eu?"

E curios, zice Giulio Caprin, în articolul din „Lettura", de unde am luat acest amănunt, că fotografia cu dedicaţia i-a revenit lui Pirandello, tocmai în clipa în care a scris romanul non-individualităţii.

Pirandello ştie că de şi teatrul său e foarte gustat şi cărţile sale sunt *„The best seller"* în toate librăriile, mulţi îl acuză de obscuritate şi-l privesc mai mult ca pe un filosof de cât ca pe un artist.

— Nu sunt filosof, se apără el. Filosoful gândeşte lumea în concepte şi o interpretă cu raţiunea. Eu nu pot să o văd şi să o simt de cât în imagini. Eu sunt un concret, sunt artist. Creaţiunile mele sunt atât de concrete şi de umane încât aş putea spune de fiecare cum are vocea şi cum îi sunt unghiile. Se zice că arta trebuie să fie mai întâi de toate umană. — A mea este de două ori umană. Dar trebue să ne înţelegem asupra cuvântului „uman". Să fie oare umanitate numai ceiace e instinctiv? Iar oamenii nişte biete brute care-şi urlă durerea? Rămân umani, sunt chiar mai umani când au o conştiinţă în care durerea lor se răsfrânge. Felul de a simţi viaţa ca fiind mereu dar nefixându-se nici odată, l'am avut întotdeauna, chiar înainte de a-l exprima sub formă de cugetare precisă".

Se zice despre el că e de o simplicitate în felul său de a fi şi de o naturaleţă impresionantă. La Bonn, Universitatea a sărbătorit pe vechiul ei doctor cu toată solemnitatea-i de veche academie. Pirandello răspunzând a zis:

„Vă jur că aş da toată faima mea, toată opera mea ca să mai pot fi ca voi tânăr şi să cântăm împreună vechile cântece renane".

Şi atunci toată sala a început să cânte cântecile de odinioară şi l'au făcut să plângă.

Poate e singurul dintre scriitorii celebrii, zice acelaş Giulio Caprin, care e sincer când zice că ar schimba bucuros celebritatea cu tinereţea. Toţi ceilalţi ar vrea şi una şi alta.

Una din cauzele care l'au făcut să plece în turneu cu piesele sale a fost nevoia de a-şi explica opera, de a-i creia o atmosferă înţelegătoare ţinând ca un prolog o conferinţă asupra fiecăreia, ba cerând şi părerea publicului, provocând discuţii şi explicaţiuni.

In America i s'au pus fel de fel de chestiuni şi i s'au făcut propuneri de a-l „filma", iar Pirandello a ascultat şi a răspuns cu răbdare la toate; când însă o americană i-a cerut să se facă din Enric al IV-lea un scenariu în care sfârşitul să fie căsătoria lui Enric al IV-lea cu Mathilda Spina, Pirandello şi-a eşit din sărite şi i-a trimis în fundul iadului cu dolarii lor cu tot.

La Zürich, unde s'a jucat în nemţeşte drama sa *„Tuda şi Diana"*, a întâlnit mau multă înelegere, dar o doamnă l'a întrebat cu voce limpede, după conferinţa introductivă: „Se poate ca lumea să fie cum ziceţi d-voastră, domnule profesor, dar de ce toate creaturile d-voastră sunt atât de triste şi seamănă a spectre? N'aţi putea să inventaţi ceva care să ne lase mai puţină amărăciune în suflet?"

Ce era să răspundă Pirandello la această întrebare?

Se zice că Pirandello este de o activitate extraordinară. In timpul turneurilor sale, în tren, pe scenă la repetiţii, îşi prelucrează în gând nouile sale opere şi apoi le aşterne pe hârtie unde se găseşte. Aşa, de pildă, primul act din „Diana şi Tuda" e scris într'un han la Lipsca.

O durere adâncă îl mână din loc în loc „Ce nevoie am de casă? Trebuie să îmbătrâneşti undeva? Nu poţi să îmbătrâneşti decât alături de tovarăşa vieţii... In jurul meu... gol... Copiii de la o vreme îşi fac propria lor viaţă... Totuşi eu îmi am lumea mea interioară, lumea mea de sentimente, complexă, pentru mine însumi..."

Viitorul său roman va fi *„Il nuovo Adam"*.

Cade timpul ca zăpada

(După Nadeja Ştirbey)

Ai păcate cu grămada,
Omule netot....
Timpul cade ca zăpada
Şi-acopere tot...

Urii sau iubirii, prada
Dacă mă socot....
Cade timpul ca zăpada
Şi-acopere tot...

Pentru vorbe rele, spada
Răzbunării scot...
Timpul cade ca zăpada
Şi-acopere tot...

Idealu-i port; în rada
Lui s'ajung nu pot...
Cade timpul ca zăpada
Şi-acopere tot...

M. CODREANU



R. Iosif — Aquaforte după Grigorescu

DIN CARNETUL UNUI SOLITAR

Satiricii şi apologeţii în literatura sovietică

de C. STERE

Nicăeri literatura n'a avut atâta înrâurire asupra vieţii publice ca în Rusia. Explicaţia e simplă: în Rusia ţaristă literatura a fost singura cale tolerată pentru manifestarea ideilor politice şi a curentelor de opinie publică, şi chiar pentru judecarea problemelor la ordinea zilei. Dacă omul de litere a fost silit, — din consideraţie pentru scorpionii cenzurii, — să recurgă la „stilul ezopic", publicul cititor a fost de generaţii deprins să citească printre rânduri. Un satiric atât de coroziv ca Şcedrin (Salticov) a fost poate cel mai iubit dintre marii literaţi ai Rusiei, în mare parte tocmai pentrucă nimeni nu a ştiut să iasă mai bine din toate capcanele cenzurii şi să vorbească mai lămurit „printre rânduri".

O tragică ironie a istoriei a voit ca şi după revoluţie „stilul ezopic" să nu dispară din literatura rusă, fiindcă şi sub regimul sovietic ficţiunea literară e singurul mijloc de critică politică.

Astfel satira şi astăzi înfloreşte în Rusia şi, prin reacţiune, tot prin literatură se manifestă şi apărătorii regimului: s'ar putea chiar împărţi oamenii de litere din U. R. S. S. în satiricii şi apologeţii „Sovdepiei".

Dintr'o fericită lipsă de vigilenţă a „Siguranţii" noastre naţionale au putut cădea în mânile mele două numere — numai două! — ale revistei moscovite „Crasnaia nov". — unul din Februarie 1925 şi altul din Mai 1926 (dacă nu voi ţinea seama de al treilea număr al aceleeaşi reviste — nu mai ştiu din ce an — pe care mi l'a împrumutat pentru câteva ore un prieten, care are privilegiul de a fi cumnat cu vara unui potentat al „Siguranţei". şi astfel se afla în situaţia invidiată de a se putea din când în când îndulci din fruptul oprit)...

In aceste două numere sunt destul de bine reprezentaţi şi satiricii şi apologeţii.

Iată de pildă schiţa „Norodul multrăbdător" de *Panteleimon Romanov*.

Stăpânirea a decretat o „săptămână a curăţeniei", obligând pe orice cetăţean al Sovdepiei să facă o bae.

In faţa „Băilor Sovietului" stă, sub ploaie măruntă o mulţime de oameni posomorâţi, frământând, pentru a-şi încălzi picioarele, noroiul străzii şi formând în aşteptarea rândului o lungă „coadă".

Vom reproduce câteva crâmpee din conversaţiile lor:

„— Iată, au stârnit acum, diavolii, şi spălătura asta, — ce ocnă, Doamne — spune unul.

— Ticăloşie: mână norodul cu de-asila şi pace! Se zice: cine nu va avea chitanţă de bae, nu i se va da nici raţia de pâine.

— Dar săpun se dă? — întreabă un individ cu toată faţa ascunsă sub peri ţepoşi, care trecea în fugă şi se oprise un moment ca, în caz de răspuns negativ, să şi pornească îndată.

— Se dă, — răspunde o voce parcă anevoe, — câte *o optime* de căciulă.

Părosul grăbit se puse în rând.

— Ne spală de istov, — zice un prichindel de ţăran, grozav de soios, îmbrăcat într'un cojoc sdrenţuros. El se scărpina mereu şi se răzima cu spatele de un domn înalt, foarte nervos; acesta îşi arunca privirile înciudate spre el, se feria de contact, şi îşi inspecta fiecare dată cu mare băgare de seamă mâneca paltonului"....

Mai târziu:

„— Dar unde ni se va da săpunul?, întrebă părosul.

— Chiar la intrare.

— Am alergat prin tot târgul, n'am putut nicăeri găsi o bucată de săpun. Acum trebue să mă spăl, n'am ce face.

— Iată frate, ai venit pentru săpun, — şi cată să nu-ţi laşi aici nădragii. Baia asta îi o prăpădenie.

— Data trecută, tot aşa a venit unul, s'a spălat — iese şi nimic, frate, — nici măcar o ruptură de izmene nu i-au lăsat! A trebuit să se milogească la portăreasă, să-i dea măcar o fustă; aşa a şi plecat sub fason de muere.

— Nimeni n'are nimic, d'aia şi fură, spune prichindelul soios cu cojocul sdrenţuros — vezi, iată cămaşa mea — de patru luni o port nepremenit.

Domnul nervos, speriat, s'a repezit în lături..."

Uşa în sfârşit se deschide, şi oamenii din... „capul cozii", înghesuiţi unul peste altul, năvălesc grămadă în deschizătură.

„— Ia săpunul, mă...

— Dar se poate să iau săpunul, şi să nu mă duc la bae? — întreabă părosul.

— Nu se poate.

— Trebue dar să mă spăl, — vai de capul meu!...

— Şi norodul rabdă toate... Doamne sfinte!

— De asta-i un norod multrăbdător. Dacă ar fi dat peste alţii, le-ar fi arătat ei!....

. . . .

— Păziţi-vă hainele! strigă băiaşul.

Oamenii se privesc cu bănuială şi, întorcându-şi spatele spre vecini, învălesc ceva în petece...

— Dracu ştie ce — spune flăcăul cel păros, — mi-au dat, atâta săpun, că n'am apucat să-mi spăl capul şi nu-mi mai rămâne nimic să duc acasă.

— Dar tu, frăţioare, numai să te faci că te speli, — eu aşa fac"...

Şi mai târziu:

„— Tu ce stai şi nu te speli! se răsteşte băiaşul în trecere, la prichidelul cel soios,—numai ocupi locul în zadar...

Prichindelul începe să-şi stropească puţin perii uscaţi şi încâlciţi.

— Măcar pentru ochii lui să mă stropesc, şopteşte el către părosul de alături: iar săpunul, am să-l duc muerii mele să-şi spele cămaşa...

— Numai pentru săpun şi dă omul pe aici, — răspunde părosul, prefăcându-se şi dânsul, când trecea pe aproape băiaşul, că-şi spală capul...

— Din păduchi se zice că se izvodeşte tifosul — spune unul.

— Slavă Domnului, toată viaţa cu ei am trăit — şi nimic — iată acum deodată, na, că se izvodeşte...

— Din păduche — tifosul, iar din ploşniţă, te trezeşti, îţi vor născoci diavolii încă şi holera — se aude o voce batjocoritoare...

— Dela o stropitură de apă fierbinte s'a şi topit săpunul! Ce să duc acum muerii? De geaba mai m'am spălat, bată-i focu să-i bată.

— Isprăviţi mai repede! — strigă băiaşul, — oamenii aşteaptă şi voi vă ţineţi aici de palavre. Dar tu, mă, ce? ai fost în bae, mă, iar picioarele ţi-s murdare ca la un drac, — se repede el la cel soios.

— Dar nu se duce numai cu apă, frate, am să aduc data viitoare puţină cărămidă...

Continuare în pagina II-a

Iar când băiaşul se îndepărtează, soiosul adaugă către vecin:

— Nu se mulţumesc că te-au ţinut aici cu de-asila o jumătate de ceas, încă se uită şi ce picioare ai! Şi norodul rabdă toate"....

Altfel macină viaţa cele mai frumoase decrete.

Panteleimon Romanov ne arată cum se înfăptuesc regulamentele pentru o mai dreaptă repartizare a locuintelor („Camera"), pentru lucrul mai spornic în biurouri („Inimă slabă"), pentru raţionarea alimentelor („Purcelul"), pentru circulaţia pe căile ferate („Turma inconştientă", „Instrucţia" şi „Oameni ospitalieri"), pentru încurajarea cooperativelor („Fenomenul neînţeles"), etc. etc. Şi aceste schiţe uşoare lasă la urma urmelor, o grozavă impresie de haos şi sbucium, în care se sbate populaţia „Sovdepică".

Dar apologeţii în fond nu contrazic pe satirici: adevăraţi artişti, — şi numai despre aceştia poate fi vorba aici — nu falşifică realitatea, chiar dacă o văd prin prizma temperamentului lor.

Icoana cea mai înfricoşată a vieţii din adâncimile sovietice ne-o dă, poate, unul din cei mai entuziaşti apologeţi, dar un adevărat şi mare artist.

Insă despre el — altădată.

C. STERE

Bucov, 23.III.1927.

Colţul librăriei „Hasefer"

Librăria de artă „Hasefer" din strada Eugen Carada 7 (Karageorgevici) recomandă următoarele cărţi interesante:

IN LIMBA FRANCEZĂ

Din *Henri Bergson*, marele filosof francez: Matière et mémoire (essai sur la relation du corps à l'esprit). — Energie spirituelle (essais et conférences). — Essai sur les données immédiates de la conscience. — L'évolution créatrice.— Durée et simultanéité (à propos de la théorie d'Einstein). etc. etc.

Din *Sigmund Freud*, se recomandă *toate* operele în limba germană (se vând şi volume izolate). In traducere franceză au apărut: La science des rêves (operă capitală, volum de format mare, cuprinzând peste 640 pagini). — Introduction à la psychanalyse, volum 500 pagini rezumând toate teoriile lui Freud. — Cinq leçons sur la psychanalyse. — Le rêve et son interprétation. — Trois essais sur la sexualité (conţinând dubla prefaţă a lui Freud). — Psychopatologie de la vie quotidienne. — Psichologie collective et analyse du moi.

Din *Charles Richet*, în afară de celebrul: Traité de métapsychique, volum mare, de peste 850 pagini, recomandăm: L'intelligence et l'homme (études de psychologie et de physiologie).

Din *Rignano* a apărut o nouă şi extrem de interesantă lucrare de biologie:

Qu' est-ce-que la vie? (essais de synthèse biologique).

De *Edmond Goblot:* Traité de logique.

De *William James:* Précis de Psychologie. — Causeries pédagogiques.

Din *Théodore Ribot:* Essai sur l'imagination creatrice.— Les maladies de la volonté. — Maladies de la mémoire. — Maladies de la personalité, — precum şi toate celelalte lucrări ale marelui savant.

CÂTEVA ROMANE INTERESANTE

pe care le recomandăm stăruitor cititorilor sunt ultimele două volume ale lui *Romain Rolland* intitulate: Mère et fils. Aceste două volume complectează seria: „Ame enchantée" din care au apărut mai de mult primele două volume: Annette et Sylvie şi L'été.

Ţinem la dispoziţie atât întreaga serie cât şi volume izolate.

Panait Istrati în colaborare cu scriitorul *Josué Jéhouda* a scos un roman: La Famille Perlmutter (din viaţa evreiască). Amintim şi celelalte lucrări ale lui Istrati: Kyra Kyralina, Oncle Anghel, Présentation des Haïdouks, Codine.

Din *Joseph Kesel* tânărul romancier rus recomandăm adevărata capo-d'operă: L'équipage, — precum şi romanele mai noui: La steppe rouge, Les Captifs şi ultima-i lucrare apărută de curând: Coeurs purs.

Un roman a cărui reputaţie merge crescând din zi în zi este: *„L'enfant prophete"* — ultima operă a scriitorului francez *Edmond Fleg*. Este povestirea duioasă, într'o splendidă limbă literară, a unui început de dragoste între doi adolescenţi „pe cari îi desparte o cruce".

Volumele de mai sus, precum şi orice alte cărţi franceze, le trimetem şi în provincie numai în urma remiterei unui acont anticipat, rambursând restul.; Socotim francul francez 7 lei la unele edituri, la altele maximum 8 lei. — Nu putem răspunde prin poştă decât acelora cari adaogă mărci poştale pentru răspuns.

EXPOZIŢIE DE GRAFICA

Cititorii din Capitală sunt invitaţi să viziteze extrem de interesanta expoziţie a doamnei Maria Pană-Buescu care expune la „Hasefer" ex-libris, gravuri şi aquarele.

BALETUL ÎN TRECUT

„Prometeu" de Vigano-Beethoven

Maestrul de balet şi compozitorul Salvator Vigano, era fiul unui dansator milanez. Ajuns în fruntea baletului dela Teatrul Imperial din Viena, Vigano a introdus acolo câteva reforme, care s'au răsfrâns apoi peste toată arta baletului din întreaga Europă.

Tocmai către anul 1800, sub influenţa ideilor lui Noverres, a fost lichidat baletul scolastic, alcătuit din serii de salturi incoherente, din poze convenţionale, din tablouri vivante, imobile, cu efecte de lumină, şi din dansuri separate, de „divertisment coreografic", la care se mai recurge şi în vremurile noastre — pe scenele mai înapoiate. Toate aceste elemente ale baletului vechiu nu erau legate între ele de vreo idee comună şi dominantă.

Vigano a avut în viaţa lui două epoci de fericire profesională: mai întâi, când introducea la Viena baletul preconizat de Noverres, prefăcându-l într'o integritate armonioasă, într'o „piesă" cu conţinut, care arăta dramatismul acţiunii, expresivitatea mimicii şi frumuseţea plastică; şi în al doilea rând — când colabora cu Beethoven.

Arta baletului din Viena era hărţuită pe atunci de două curente adverse: de o parte *„baletmaistrul"* Muzarelli cu vechiu-i balet, şi de cealaltă parte, *„maestrul de balet"* Vigano cu noua-i concepţie coreografică. Vigano studia foarte serios muzica şi literatura, fiind mereu sfătuit de ruda sa Bocarini, cunoscutul compozitor, autor al popularului „Menuet".

Vigano era aproape genial în „punerea în scenă" a combinaţiilor coreografice cu totul nouă şi originale. El lua un libret literar, apoi găsea în literatura muzicală o muzică care convenea, — măcar în parte — acestui libret; legătura şi tot aranjamentul, Vigano le creia din propria-i inspiraţie. Uneori Vigano „prăda" astfel pe toţi compozitorii contimporani, însă până şi cei prădaţi erau încântaţi de partea muzicală a baletelor lui Vigano; iar acţiunea „piesei" şi plastica dansurilor produceau un adevărat delir în public.

Din toată opera lui Vigano numai „Prometeu" prezintă o excepţie, fiindcă muzica a fost aci scrisă de Beehoven.

Acum nici o scenă de balet din întreaga Europă nu mai execută „Prometeu". De ce? E un lucru greu, complicat. Se cer nenumărate materiale, mulţime de artişti, etc. Muzica nu-i uşor de învăţat pe de rost şi implică o răspundere cu totul neobişnuită din partea dirijorului... Numai „Uvertura din „Prometeu" se mai execută pe la concerte simfonice.

Repunerea în execuţie a baletului lui Beethoven fusese anunţată în 1910, când baletul Imperial rusesc a comemorat a 140-a aniversare dela naşterea genialului compozitor. S'au executat atunci mai multe fragmente din „Prometeu", la Petersburg. Direcţia baletului voia să uimească lumea la 28 Martie 1913 — centenarul primei reprezentaţii dela Viena, punând în scenă baletul întreg.

Erau necesare însă atâtea studii, lucrări şi cheltueli prealabile, încât celebrul maestru Fokin a declarat că nu va putea reînvia baletul lui Beethoven decât pentru stagiunea din 1920, când se va serba jubileul de 150 de ani dela naşterea compozitorului.

Din partea omenirii amatoare de coreografie, melomane şi „baletomane", cel mai pios tribut dat memoriei lui Beethoven, astăzi, ar fi tocmai reprezentarea lui „Prometeu", alături de „Apoteoza Dansului", care este simfonia lui a 8-a.

* * *

Vigano s'a specializat, în genere, în subiecte antice luate din mitologia greacă. Insă, în „Prometeu" lipseşte cu totul fabula sau intriga de amor, considerată mai întotdeauna în balet ca un *conditio sine qua non.*

„Prometeu" zugrăveşte coreografic omenirea primitivă şi cea dintâi aurora a civilizaţiei.

Tabloul întâi, extrem de original, n'are nimic comun cu concepţiile vechi în ale baletului: în locul boschetelor înflorite şi portalurilor împodobite cu ghirlande şi cu stofe, — din tradiţiunea teatrală pseudo-clasică. — apare o localitate sălbatecă, stâncoasă şi austeră. Câteva fiinţe, oameni sau fantome, rătăcesc printre stânci, ca o turmă de dobitoace, împrăştiată.

In fund, într'un frumos defileu stâncos, se vede Prometeu înconjurat de muze. El vine în faţa scenei, încearcă să înveţe pe oameni să lucreze pământul şi să-şi clădească locuinţe. Din pricina unui măr pe care-l dă oamenilor, aceştia se bat între ei... Această scenă permite o montare fină a unui dans-pantomină, construit pe ritmuri muzicale; şi Vigano a pus aci în practică ideea lui Noverres: realismul e posibil şi chiar necesar în inscenările coreografice.

Oamenii se aruncă unul asupra altuia, ca fiarele, fiecare căutând să pună mâna pe darul adus de Prometeu; femei şi copii sunt striviţi în încăerare; unul dintre sălbateci ucide cu o bâtă pe alţi câţiva. Patruzeci de tacte din partitură durează această scenă de massă, ivită cu un realism zguduitor, pentru întâia oară în balet. Impresia produsă în 1813 asupra publicului vienez a fost profundă şi de neuitat.

Tabloul al doilea se desfăşură „în ceruri". Prometeu împreună cu Minerva trec, pe un car de triumf, prin spaţiul înstelat, în sunetele oratoriei lui Haydn „Crearea Lumii". Prometeu îşi aprinde torţa la focul soarelui, prin faţa căruia zboară carul: pentru această îndrăzneală fără de seamăn, zeii îl aruncă jos, pe pământ.

In tabloul al treilea, Prometeu înmânează oamenilor darul cel râvnit: torţa în flăcări. Scânteile torţei nasc o mulţime de mici Cupidoni care umplu, ca păsările, ramurile pomilor. Cupidonii coboară pe pământ şi iau la goană pe sălbatecii îngroziţi. Cu greu, oamenii aceştia încep să priceapă frumuseţea naturii ca şi viaţa de mizerie în care se aflau până acum. Dragostea şi recunoştinţa pătrund pentru prima oară în sufletele lor; veseli, ei înconjoară pe liberator — Titanul care le adusese din cer lumina şi căldura împreună cu iubirea.

In celelalte trei tablouri, Vigano a renunţat la realism şi a deviat spre oarecari alegorii confuze. — „Desigur, — „scria Stendhal („Roma, Neapole şi Florenţa"), — sunt în „Prometeu" şi câteva absurdităţi. Insă şi acuma, după zece „ani, amintirea acestui balet e tot proaspătă, ca şi în ziua „întâia a reprezentaţiei. Şi acuma el te lasă mirat, încân-„tat, numai aducându-ţi aminte"...

André Prunière, în monografia scrisă despre Vigano, spune că interesul stârnit de „Prometeu", din punctul de vedere pur coreografic, rezidă în interpretarea minunată a mişcărilor mulţimii caşi în elementele ritmice ale grupărilor complexe. Stăpânirea masselor, coreografizarea evoluţiilor cordebaletului constitue taina puterii creatoare a ilustrului, aproape genialului maestru de balet din Viena.

Numai Mihail Fokin din Petersburg a reînviat în balet mişcările de masse reale, produse de artişti-figuranţi. Se pare că în Rusia baletelor tradiţionale ar fi fost posibilă, într'adevăr, în 1920 şi 1927, reprezentarea singurului şi genialului balet creat de Vigano-Beethoven, şi uitat cu totul de mai multe generaţii de iubitori ai baletului.

A. N.

ANECDOTE

— Cum de ai ajuns aci, sărmanul meu prieten! întrebă un preot de închisoare pe un tânăr condamnat la munca silnică.

— Sunt victima numărului 13, părinte.

— Cum asta?

— Doisprezece juraţi şi un procuror.

* * *

Profesorul. — Max, ieşi la tablă să facem o socoteală. Aşa dar să presupunem că am împrumutat tatălui tău o mie de lei, cu condiţia să-mi restitue câte două sute de lei pe săptămână; cât îmi mai rămâne dator tatăl după trei săptămâni?

Elevul. — O mie de lei.

Profesorul. — Falş!

Elevul. — Domnule profesor, eu cunosc mai bine pe tatal...

* * *

A. către amicul său **B.:** Spune-mi drept, acum când îţi cunoşti mai bine femeia, eşti fericit în căsătorie?

B. categoric: Fireşte. Femeia mea e fericită, şi eu sunt căsătorit.

* * *

— Ba nu zău, ai putea veni astă-seară la noi, şoptea o doamnă de curând îmbogăţită unui tânăr scriitor.

— Imposibil. Trebue să mă duc la „Hamlet".

— Nu face nimic. Adu-l şi pe dumnealui.

* * *

O femee la un fotograf:

— Fotografiaţi şi copii?

— Da.

— Cât costă?

— 180 de lei duzina.

— Atunci trebue să mai aştept: am numai 11 copii!

* * *

„Domnişoară Mimi, zise directorul întreprinderii dactilografei sale, cred că în orele de birou nu se scriu scrisori de dragoste. Casa Smith & Iones ne anunţă că în locul motoarelor a primit o încărcătură de îmbrăţişări şi sărutări".

* * *

O foarte pioasă doamnă americană, recunoscută pentru pietatea ei, fiind adusă în faţa Papei Piu X, a îngenunchiat declarând: **„Oh, how do you do?** Am avut fericirea să cunosc şi pe tatăl dv., Papa Leo XIII..."

* * *

Aforismele unui medic psiholog:

„O femee care se menţine multă vreme tânără, de cele mai adeseori are un stomac bun şi un caracter prost."

De acelaş:

Un bărbat are puterea să declare unui femei că **moare** pentru ea, în timp ce trăeşte cu alta."

Cronica modei

Antagonism

O gravă problemă agită lumea masculină. Articole de jurnal, interviewuri, conferinţe şi consfătuiri au loc, — deocamdată la Paris, — pentru rezolvarea acestei probleme menită să revoluţioneze „aspectul" unei jumătăţi din omenire.

Nu-i vre-un motiv de alarmare. Nu se pun la cale revoluţii politice, nici măcar vre-o reformă valutară, — e vorba de cea mai inofensivă, şi, după cât se părea până acum, cea mai feminină dintre preocupări: Moda.

Maurice de Waleffe, cunoscutul scriitor francez, a început printr'un mare ziar parizian, ofensiva împotriva actualului costum bărbătesc, inestetic, zice d-sa, incomod şi lipsit de farmec.

Pentru a obţine efectele contrarii, cea mai importantă schimbare ce d-sa propune costumului, este înlocuirea pantalonilor lungi prin culoţi. La consfătuirea dela „Club du Faubourg" n'au părut însă mult încântaţi de ideea aceasta, poate fiindcă d. de Waleffe n'a îndrăznit nici dânsul să şi-o propage printr'o demonstraţie efectivă, arborând costumul preconizat.

A avut totuşi şi partizani: un profesor de dans, care a făcut elogiul pantalonilor scurţi, cu rezerva că pulpele trebuie să fie impecabile. Din fericire, obţinerea lor o dă ca foarte simplă: bărbaţii să ia numai asidue lecţii de dans (bineînţeles la şcoala d-sale).

Un pălărier de lux s'a declarat deasemeni vehement partizan al schimbării costumului (în special variaţia mai deasă a modelelor de pălării).

Şi-au spus părerea şi câteva doamne — printre ele, două scriitoare — solicitate probabil de publicul masculin avid să cunoască opinia atât de importantă a sexului contrar.

Una din scriitoare şi-a declarat entuziasmul pentru viitoarea modă a culoţilor; cealaltă a mers şi mai departe, cerând o mai mare simplificare (în sensul de reducere) a costumului. Nu ni se dau desene, dar după cât se pare, prerinţele doamnei în chestiune se îndreaptă înspre estetica sumară a costumului de plajă. Cât despre culori, cu toatele s'au ridicat împotriva celor actuale, închise sau şterse, ca împotriva unei aberaţii a gustului. Viitoarele costume se vor bucura dar de toată gama rochiilor femeilor: de la rozul corail până la albastrul şi verdele strident.

Ei bine, avem convingerea că doamnele acestea nu sunt de bună credinţă. Scriitoare, intelectuale, fără să mai vorbim de feministe, înclină azi, măcar în idee dacă nu încă în practică, spre adoptarea unei uniforme feminine cât mai aproape de sobrietatea costumului bărbătesc (de astăzi). Incurajând pe bărbaţi să se expue pe stradă în costume de bal-mascat, în culori pastelizate sau ţipătoare, ele urmăresc, cu bună doză de perfidie, să arunce ridicolul sau numai ponosul frivolităţii asupra sexului reputat serios. Ele îşi prepară ziua când, îmbrăcate în smokinguri severe sau în rochii simple, închise, vor putea să se strâmbe de râs în faţa costumelor carnavaleşti ale bărbaţilor.

Dăunăzi, la noi, în grupul revoltaţilor contra aşa zisului costum „Charleston", nu se aflau decât bărbaţi. Femeile au stat deoparte şi s'au mulţumit să râdă. Aveau şi de ce. Pe Calea Victoriei, şi cu deosebire pe străzile laterale, puţin frecventate, nu cunosc spectacol mai hilariant ca apariţia unui tânăr îmbrăcat „modern", desumflat ca în urma unei hydropisii pe măsura căreia fuseseră croiţi pantalonii, cu un surtucel de împrumut, prea lung la umeri, prea scurt pe şold, sub care a rămas parcă manechinul de atârnat în cui, cu pălăria glumeaţă a diseur-ului de varieteu... Toată strada e înveselită într'un moment. Slujnicele râd pe la porţi, cu palma la gură. Pe la ferestre, fete şi femei râd în toată voia, chemând grabnic şi pe cei din odăi. Trecătorii se opresc, vorbindu-şi fără să se cunoască, excitaţi la glume... Avem atât de puţine ocazii să fim veseli încât tinerii cari ţin să se remarce în felul acesta naiv ar merita nu bătăi, ci gratificaţii.

Insă grupul bărbaţilor revoltaţi a văzut lucrurile ceva mai departe. Ei au simţit că şi ridolul unui simplu costum poate pricinui încă o spărtură în vechiul edificiu al seriozităţii, al superiorităţii şi al supremaţiei masculine.

Ştirbirea acestei supremaţii a început de mult, din ziua când, la Roma, un sinod venerabil discuta cu aprindere dacă femeea are suflet sau nu. Dărăpănarea edificiului a continuat, iar proprietarii dezorientaţi, neavând destul material pentru reparaţii, caută să salveze măcar faţada.

N'o fi oare costumul „Charleston" ideea perfidă a unei femei, colaboratoare de croitor?

Dacă reforma radicală a costumului masculin a devenit o necesitate atât de imperioasă, ar face mai bine d. de Waleffe şi prietenii săi de la „Club du Faubourg" să se lipsească de părerea doamnelor.

ALICE GABRIELESCU



FRICA

Ipocrizia, slăbiciunea şi neputinţa fac pe oameni să-şi ascundă, unii altora, şi chiar lor înşile cele mai elementare adevăruri. Printre acestea, este şi cel de care ne vom ocupa aci, şi anume semnificaţia veritabilă a sentimentului de frică.

Frica e poate cel mai nobil şi mai glorios dintre lucrurile de pe acest pământ. Ea e pivotul tuturor progreselor, isvorul tuturor întâmplărilor mai importante. Ceva mai mult: Psihologia e esenţialmente *Ştiinţa fricei.* Şi vom vedea că nu-i aci un paradox, ci mai degrabă o banalitate unanim recunoscută.

Ce este un act de conştiinţă? Sunt desigur multe definiţii. Dar toate admit că: *conştiinţă e sinonim cu noutate.* Conştiinţa se trezeşte numai atunci când ceva *inedit,* din afară ne afectează organismul nostru sufletesc, silindu-ne să ne deranjăm ordinea prestabilită a obiceiurilor nostre.

Când mediul exterior ne atacă cu pretenţiunile sale de noutate, căutăm să-i răspundem prin acel lucru, misterios întru toate, care a intrigat atât de mult pe Bergson, şi care va rămânea poate o problemă etern indescifrabilă. Vreau să spun: *memoria.* Memoria îşi oferă materialele sale din cari alegem câteva, regrupându-le într'o aranjare nouă, capabilă să dea răspunsul adequat noutăţii din afară. Dacă răspunsul zăboveşte, dacă suntem siliţi a face apel la un mare număr de amintiri, atunci actul de conştiinţă final va purta o accentuată coloratură afectivă. Dacă răspunsul e foarte lesne, dacă materialele pentru a-l fabrica au fost puţine, atunci actul final va fi ceeace numim un act „de voinţă". Iar la mijloc între sentimente şi voliţiuni, stau stările zise intelectuale: percepţii, idei, judecăţi. Aceasta e schema generală a faptelor sufleteşti. Criteriul de clasăficare al lor este bogăţia sau sărăcia de amintiri care au trebuit să fie inventariate pentru a se înjgheba un răspuns. E gradul de facilitate sau de dificultate al acestuia.

Dar în toate acestea este presupus un element pe care oamenii îl trec cu vederea. Este situaţia inevitabilă de *panică* în care e pus organismul sufletesc în faţa noutăţii din afară. Această panică e care stârneşte puhoiul de amintiri venite să ne ofere serviciile. Spaima, — la început egală pentru toate stările de conştiinţă — declanşează actele ulterioare ale processus-ului.

Se face adesea o confuzie. Se numeşte frică numai acel caz unde răspunsul la incitaţia exterioară *nu vine.* E o eroare. Acolo, fenomenul e doar mai vizibil. Dar el există în toate actele de conştiinţă. Toate încep cu acea panică fecundă care aţâţă experienţa noastră trecută să năvălească asupra prezentului. Orice invenţiune, umilă sau strălucită, creaţie genială sau simplă percepţie, se datoreşte fricii. „Timor fecit deos" — spuneau anticii. E prea puţin. Teama face tot ce există important.

In ordinea morală, curajul pur e sinonim cu totala nesimţire. Se vorbeşte uneori de un curaj care frizează — zice-se — inconştienţa. In realitate adevăratul curaj e tocmai acesta. Celalt, nu-i decât reprimarea fricei. E un curaj indirect, întârziat, precupeţit şi oarecum lipsit de merit. Căci odată ce am intrat în starea de panică, fatalmente căutăm în amintirile noastre cu ce să alcătuim un răspuns. Dacă îl găsim sau nu, aceasta atârnă de întâmplări, nu de meritul nostru. Noi, vrând nevrând, suntem puşi a căuta şi a găsi. Suntem aşa făcuţi, încât această necesitate de a scăpa de panică e aproape o fatalitate.

Meritul e în altă parte. Nu în aceea că încercăm a scăpa de primejdie, ci în aceea că suntem *sensibili* la ea. Ce poate fi mai curajos decât să consimţim, în fiecare moment, să ne expunem la un pericol? A fi inteligent înseamnă a *pricepe tot timpul.* Şi a pricepe mereu înseamnă a te expune mereu, a te opri la fiecare lucru şi a consimţi să-ţi deranjezi şi să-ţi periclitezi toată ordinea prestabilă a obiceiurilor anterioare de hatârul fiecărei întâmplări nouă. A consimţi să-ţi fie frică e cea mai mare virtute. căci ne este aşa de comod să trecem prin viaţă fără a observa nimic, deci fără a ne periclita cu nimic armonia deja făcută a sufletului nostru! Adevărata laşitate e când îţi este frică să-ţi fie frică....

Aşa dar, spaima, concret, aminteşte spectacolul ucenicului vrăjitor care vede cum toate duhurile au scăpat şi tind să se risipească în dezordine, fără a mai putea fi oprite. *Frică* înseamnă că toate amintirile noastre „ont pris la clef des champs".

Şi acum, — un ultim cuvânt:

Există o teorie — destul de admisă în psihologie — teoria emoţiilor găsită de James şi Lange; după aceşti autori, omul nu tremură sau i se sbârleşte părul fiindcă îi e teamă, ci, invers îi e teamă fiindcă tremură sau fiindcă i se face părul măciucă.

E ceva adevărat în această explicaţie. In faţa unui pericol excepţional de mare, e firesc ca amintirea noastră să nu ne mai fie de prea mare folos. In tot cazul, avem impresia că serviciile ei sunt în speţă ineficace. Dar această răscolire a întregului nostru trecut e un proces foarte violent, care are ca efect anumite turburări organice: alteraţia respiraţiunii, clănţănitul dinţilor, iregularităţi circulatorii, etc. Or, toate acestea fac ca noi să începem a ne *simţi*, a ne percepe organele interne, de obicei nesimţite: stomacul, arterele, inima, etc.

Şi atunci, se produce un fel de *concurenţă* între două noutăţi. A doua noutate constă în faptul că — lucru foarte neobişnuit — ne simţim viscerele. Şi adeseori, această a doua problemă eclipsează pe cea dintâi. Nu ne mai gândim la leul care ne atacă sau la hoţul care a intrat pe fereastră, ci ne pierdem în contemplarea propriilor noastre turburări viscerale. Şi aceasta se numeşte o *emoţie*. James-Lange au în această privinţă perfectă dreptate.

Dar în realitate sunt aci două stări de conştiinţă, şi nu una singură. Prima e panica declanşată la vederea leului, panică ce nu a putut primi nici un răspuns. Avem aci frica pură. A doua e perceperea organelor noastre interne. E şi aceasta o noutate. Dar o noutate cu răspuns, nu ca cea dintâi. Aşa că, în rezumat, elementul *frică* e mai accentuat în cazul întâi decât în ceeace James numea emoţie....

Aceasta, pentru a arăta, încă odată, că frica e oarecum structura generală a vieţii noastre sufleteşti, că ea se găseşte pretutindeni, că nu-i un monopol al emoţiunilor şi că dimpotrivă, acolo o să găsim poate cel mai puţin.

D. I. SUCHIANU

PLASTICA

Arta românească contimporană a câştigat un mănunchi de artişti pasionaţi şi de talent cari şi-au dedicat o rodnică activitate aproape exclusiv inciziei grafice, ducând-o pe drumuri proprii la un nivel ce tinde să echivaleze manifestările similare ale Occidentului.

Expoziţia graficei româneşti organizată de d. Oscar Walter Cizek in sala Grigorescu a Fundaţiei Principele Carol a fost o dovadă mişcătoare pentru cei ce voiau să se intereseze de catalogarea evolutivă a lucrărilor de acest fel.



Maria Pană-Buescu — Buna-Vestire

Doi dintre expozanţii tineri de atunci, două puternice nădejdi ale graficei noastre, Maria Pană-Buescu şi R. Iosif, şi-au deschis expoziţii personale.

Maria Pană-Buescu s'a iniţiat singură în tainele artei, a continuat apoi să studieze în Franţa, la Paris şi în Sud, iar în anii din urmă s'a specializat cu râvnă deosebită în lucrări de xilografie şi linoleum, în cari albul şi negrul încropesc prin liniii sigure şi umbre săpate pe suprafeţe ex-



Maria Pană-Buescu — Xilografie

presive, o compoziţie bine construită, un desen pur şi discret, relevând forme catifelate şi bizare, abstracte şi caracteristice. (Expoziţia actuală se află în sala Hasefer).

Artişti ce jignesc în noi simţimântul frumosului au încercat să banalizeze prin virtuozitatea vulgară a lucrărilor lor, procedeele gravurii. Tehnica, subordonarea amănuntelor în vederea unităţii monotone a totului, constitue ultimul scop al acestor producţiuni.



Maria Pană-Buescu — Balaurul (Ilustraţie)

Dar cu asemenea preocupări cari îşi au preţul lor poate numai în şcoală nu se lărgeşte cadrul sensibil al unei arte prin firea ei prea rece.

Am arătat altădată că rostul adevărat al gravurii este ilustraţia. Astăzi, legătura dintre tehnica gravurii şi cartea în cadrul căreia s'ar putea realiza cu mai deplin succes şi înţeles, începe să fie pricepută şi acceptată şi de artiştii noştri.

In grafica d-nei Pană-Buescu expresivitatea emoţională fără a fi prea stăruitor diferenţiată, forţele clar conturate ale negrului desprind linii şi pete de lumină cari fixează gând de carte, trup de om, schelet de arbore cu linia dură învăluindu-se în sine, încercuiri de nori, sau simple chenare şi umbre pentru decoraţiune mitică.

Ilustraţiile ocupă acuma tot mai mult loc pe panou, vădind resursele noui ale artistei.

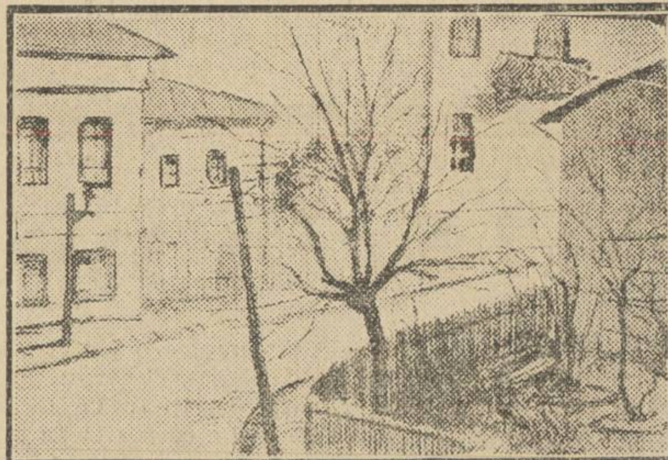
Incrustările organice ale vechilor valori bizantine, cari vor însemna şi o întoarcere la strămoşeasca noastră artă bisericească, au dobândit o profunzime utilă şi o semnificativă sugestivitate.

In editura „Bibliofila" a apărut o mapă cu douăsprezece aquaforte lucrate de R. Iosif de pe douăsprezece tablouri ale lui Nicolae Grigorescu.



Maria Pană-Buescu — Doamne, Doamne...
(Ilustraţie pentru o baladă populară)

O gravură de pe un tablou, spune în prefaţa acestei mape d. Ştefan I. Neniţescu, este o operă de artă pusă de către o altă operă de artă la îndemâna mai multora, şi amândouă atât în sine cât şi împreună, îşi păstrează originalitatea.



R. Iosif — Peisagiu (Aquaforte)

Intr'adevăr, gravura lui Iosif nu e o copie, nu e o reproducere pur tehnică, ci o interpretare, o bună tălmăcire grafică a operei lui Grigorescu.

Lucrările îşi păstrează frăgezimea, exactitatea liniei şi corespondenţa valorilor, atmosfera idilică, lirismul şi pitorescul pământului românesc atât de minunat zugrăvit de Grigorescu.

Insă calităţile lui R. Iosif răsar din plin în actuala sa expoziţie dela Academia Artelor decorative.

Factura precisă şi personală a desenului, compunerea îngrijită a cadrului, incizia moale şi mai prietenoasă în



R. Iosif — Nud (Monotip)

monotyp, decât îngăduie îndeobşte exprimarea grafică, îl fixează artistului locul printre puţinii gravori buni pe cari îi avem astăzi.

Aquarele doamnei Maria Pană-Buescu şi uleiurile lui R. Iosif, deşi aduc o sensibilitate distinctă, nu ating valoarea artistică a graficei.

H. BLAZIAN



R. Iosif — Vedere din Bucureşti (Monotip)

O călătorie de studii medicale pe litoralul mediteranean francez

Călătoriile formează nu numai tinereţea, cum spune proverbul, dar toate vârstele.

Maeterlinck în cartea lui, care e un adevărat cod de morală senină şi superioară, *La Sagesse et la Destinée,* zice: „In fiecare om e o dorinţă de înţelepciune care transformă în stări de conştiinţă înaltă cele mai multe din întâmplările vieţii".

Când trecem din nou prin aceste stări, ele nu ne mai turbură ca să răscolească puteri cari ne sunt duşmane, ci apar cu înfăţişări care le schimbă aspectul trist şi urât pe care-l aveau de cele mai multe ori înainte de a fi reflectat asupra lor. Durerea, suferinţa sunt purificate şi se ridică până la gradul de virtuţi. Nu le mai simţim în acelaş fel, le suportăm, devin tolerabile, aureolate de un nimb de eternitate care le ia caracterul lor trecător. Intâmplările vieţii sunt de obicei banale. Prinşi în veriga ocupaţiilor pe care soarta şi împrejurările ni le impun, proza lor ne absoarbe prea mult ca să le mai putem transforma cu o baghetă magică — baghetă pe care zâna binefăcătoare care e imaginaţia ne-o pune la dispoziţie — în stări superioare de conştiinţă. Când ne evadăm din aceste ocupaţii e o liberare. Sunt popasuri pe drumul migălos al vieţii, zări de lumină care împrăştie la intervale ceaţa opacă în care gândurile noastre plutesc. Odată ajunşi la aceste popasuri am avea dorinţa să nu trecem mai departe de ele. Faust în poemul lui Goethe are într'un elan o exclamaţie care e un imn şi o chemare către bucuriile vieţii, când strigă: „opreşte-te clipă frumoasă", poruncă pe care nu e putere omenească să o poată aduce la îndeplinire. Timpul fuge implacabil. nemilos fără să ne dea răgaz să fixăm episoade cari au fost o desfătare pentru viziunea noastră. Faptul însă de a fi trăit clipele acestea frumoase, mai cu deosebire când am reuşit să le trăim intens, constitue momente de viaţă superioară. Sunt locuri de odihnă, oaze în cari ne refugiem. când tristeţele ne copleşesc ca să nu ne lăsăm să fim prea deprimaţi şi prea descurajaţi de ele.

O călătorie frumoasă are farmecul şi poezia unui vis frumos.

Goethe vorbeşte cu reculegerea pe care i-o da traiul lui aşa de plin de fapte şi realizări, de „Wander şi Lehrjahre". de anii când umblând hoinari prin lumea largă — vagabondaj care trebue însă să aibă un scop mai precis pentrucă altfel ar fi o risipă prea mare de timp—învăţăm şi ne instruim. Sunt ani fructuoşi din cari se pot culege şi forma multe şi adânci experienţe. Mai târziu, când vremea trece şi ajungem pe povârnişul care prevesteşte încheerea escursiei nu totdeauna plăcută, care e viaţa, e un exerciţiu de înţelepciune în care ne complacem să evocăm şi să depănăm amintiri când am putut şi ştiut să ne îmbogăţim viaţa cu ele In felul acesta putem reuşi să ne obişnuim cu gândul ca această încheiere, sfârşitul pe care nimeni nu-l poate evita să nu apară în culori de tragedie ci să-l privim senin şi calm, făcând morţii, cum spune Rabelais „bonne figure", o figură convenabilă de oarece totuşi viaţa ne-a oferit câte odată mulţumiri şi satisfacţii aşa încât putem să o părăsim liniştiţi şi împăcaţi.

Xavier de Maistre a scris pagini în care e literatură dar şi destulă filosofie asupra călătoriei aşa de comode pe care oricine o poate face în jurul camerei sale. Călătoria aceasta s'ar termina repede, dacă nu i-am adăoga imaginile pe care le-am cules în cursul vieţii. O împodobim atunci cu tablouri care se perindă ca filme animate, frumoase şi bogate când am avut norocul ca traiul să ni le ofere, dar exasperant de banale când grijile şi nevoile nu ne-au îngăduit să ieşim din făgaşul aceloraşi identice îndeletniciri. Viaţa noastră interioară — de fapt în ea trăim şi orice impresii noi pe cari le dobândim îi le încorporăm ca să le asimilăm — are nevoe să fie lărgită în cuprinsul ei, pentru a-i da cât mai multă amploare. Nimic nu o poate complecta, mai mult decât drumurile şi haltele prin meleaguri cari sunt o încântare pentru ochi şi prilej de învăţăminte pe cari ni le dau faptele şi oamenii cari se succedă în ele.

Ţărmul Mediteranei, prin trecutul lui în care legenda şi istoria se îmbină pentru a face din el un vad de vechi civilizaţii cari s'au continuat până la eflorescenţo actuală, are o mare atracţie.

Călătoria organizată de la 17—24 Decembrie 1926 de sindicatul medicilor francezi de pe litoral, după iniţiativa lui Maurice Faure, animatorul acestei călătorii şi conducătorul caravanei de escursionişti, nu era numai o ocazie de turism pitoresc, dar avea şi o parte instructivă printr'un program medical de un interes deosebit. Am făcut această călătorie şi revin din ea cu impresii adânc întipărite. O descriere care să-i redea strălucirea şi farmecul e greu de făcut. Taine spune undeva în cartea lui *„Voyage en Italie":* „ce mizerabil lucru e vorba omenească şi cât de puţin poate cuprinde în ea!" Marele critic şi marele scriitor într'o frenezie de entuziasm pentru tot ce văzuse în acest mare muzeu, pe care-l găsea în oraşele din Italia încadrate în peisaje care sunt o minune şi împodobite de amintirea unui trecut de veacuri a celor mai formidabile şi mareţe peripeţii din istoria omenirei, nu mai găsea cuvinte ca să-şi exprime dragostea şi admiraţia duse până la devoţiune pentru pământul sacru care a adăpostit gloria vechilor Romani şi splendoarea şi înflorirea Renaşterei. Ar trebui paleta unui mare pictor şi vorba înaripată a unui mare descriptiv pentru a reda — schiţa ar rămâne totuşi palidă şi decolorată — armonia de culori şi de lumină a coastei căreia i se zice de azur, pentrucă albastrul mării pe care o contureaza îmbracă transparenţe fluide şi sclipitoare. Cei vechi, în imaginaţia lor aprinsă descopereau ieşind din valurile ei Sirene ademenitoare. Astăzi, Sirenele circulă pe ţărm, în costume moderne care sunt şi diafane, Naiade egal de atractive cu nudurile lor aproape egal de vizibile. In feeria de tonuri a jocurilor de lumină lăsăm să plutească fără să le materializăm — Sirenele captivante sunt uneori şi perfide — visurile noastre de tot ce e bun şi frumos.

Coasta întreagă a defilat înaintea noastră într'o viziune rapidă, suficientă însă ca să ne dăm seama de splendoarea ei. Incepând la Hyères ca să sfârşească la Menton pe drumuri superbe cari sunt unice în lume — la Corniche de l'Esterel dela Saint-Raphaël la Cannes, la Grande Corniche dela Nice la Menton — călătoria acesta a fost o minune. Organizatorii ei s'au întrecut în afabilităţi ca să ne asigure o primire cordială şi afectuoasă. In hotelurile de multe ori somptuoase — afluenţa mare de voiajori exotici din ţările cu valută forte care le invadează şi cu cari orice concurenţă e imposibilă, începe mai târziu, în Ianuarie, aşa încât hotelierii puteau fără prea multe sacrificii să ne dea camere excelente — s'a oferit participanţilor un confort care ar fi mulţumit şi pe cel mai exigent dintre călători. Amănunt capital şi foarte important în speţă — medicii în general nu sunt dintre îmbogăţiţii noi sau vechi şi acel „morbus pecuniarius" de care vorbeşte ilustrul nostru confrate Rabelais care i-a probat simptomele (faute d'argent est douleur sans pareille) e la ei cronic şi de multe ori incurabil — pentru o sumă destul de mică (1050 franci francezi) litoralul mediteranean a putut fi vizitat în toată întinderea lui. A fost o întrecere între medicii diferitelor puncte depe litoral ca să ne prezinte localitatea lor cu tot ce avea mai esenţial de vizitat şi ca interes medical şi ca turism inteligent. Indrăgostiţi de staţiunea lor pe care o cunosc sub toate înfăţişările ei ne-au arătat-o nu numai ca medici în expuneri în cari rezumau experienţa lor de observatori şi de clinicieni, dar şi ca adevăraţi artişti, în efuzii de lirism în care intră şi admiraţie şi convingere, urmaşi demni ai acelui mare medic, Daremberg, care iubind litoralul l-a descris în pagini de înaltă literatură. Rivalitatea dintre ei năştea dintr'un amor propriu legitim de a evidenţia avantajele fiecăreia din staţiunile pe cari le-am parcurs. Ea nu mergea însă prea departe şi găsea un teren de conciliere în tactul, în buna credinţă, în spiritul critic cu care ne făceau să înţelegem diferenţele dintre ele de unde rezultă indicaţii speciale pentru cura bolnavilor. Toate aceste staţiuni au un punct comun care le întruneşte în admiraţia tuturor: cadrul de feerie în care se răsfaţă în soare şi lumină. Marea le scaldă, eterna fermecătoare şi când îşi leagănă leneş valurile şi când spumegă de mânie, munţii le adăpostesc dela Esterelul cu stâncile lui de porfir, care iau reflecte de purpură în triumful apusurilor de soare până la Alpii cari îşi ridică masivul sombru cu vârfuri înzăpezite, ziduri de granit de care vânturile se sparg fără să poată trece de ele. Din concursul mării cu munţii într'o armonie fericită ies colţurile acestea de pământ fermecate unde Goethe spunea că „ar fi voit să trăiască, să iubească şi să moară".

In decorul celei mai luxuriante dintre vegetaţii — pomii în floare de toate speciile şi varietăţile, dau peisagiului un colorit de o variaţie şi bogăţie infinită — energiile renasc şi miracolul se îndeplineşte. Totul invită la viaţă care pulsează intens în plante şi în oameni. Fiinţele ofilite de boală, care le ameninţă când nu e deja instalată în organismele lor slăbite, prind puteri noi şi biruitoare, fac contracte cu viaţa pe termene cât de lungi. Litoralul e locul de predilecţie pentru helioterapie care îşi celebrează acolo cele mai desăvârşite triumfuri. Marele vindecător care este soarele, fidel aproape totdeauna la post — el luceşte mai constant pe cupola albastră a cerului coastei de azur decât în cele mai multe staţiuni climatice, cum reese din relaţiile precise ale metereologilor — usucă rănile, seacă fistulele chiar învechite, îndreaptă articulaţiile întortochiate şi tumefiate, transformând în juni atleţi vânjoşi copiii pe care tuberculosa îi rodea şi îi măcina. Soarele generos şi în alte părţi este aici pus la contribuţie şi binefacerile lui nu se risipesc. Am constatat ce admirabile organizaţii şi instituţii au fost realizate pentru helioterapie dealungul litoralului. In sanatorii maritime, medicii ajutaţi de filantropi a căror generozitate e fără margini, de oficiali de tot felul — spitalul Renée Sabran dela Hyères e întreţinut de oraşul Lyon, sanatoriul Santa Maria dela Cannes de Asistenţa publică din Paris — cari îşi dau larg contribuţia, ştiu cu o artă infinită şi cu un simţ de umanitate superior să utilizeze admirabilele resurse climatice ale staţiunilor lor.

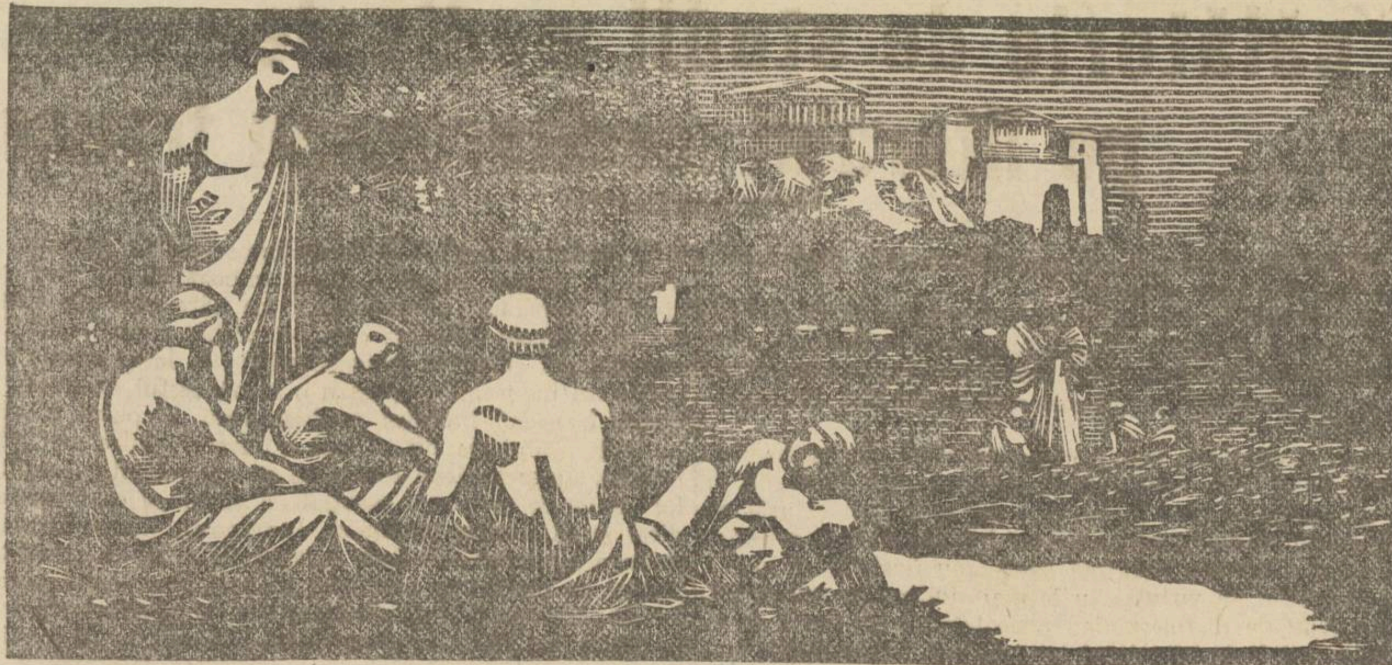
Vecine cu marea, la aproape zece kilometri de ea, sunt coline în amfiteatru, mici platouri acoperite de flori şi de măslini, adăpostite prin masa stâncoasă a Alpilor. Cu abundenţa, cu profuzia lor de lumină, cu o atmosferă destul de uscată şi o temperatură destul de egală, scăderile termometrice la apusul soarelui fiind mai puţin brusce decât pe ţărmul imediat al mării, localităţile acestea — Grasse şi Vence sunt cele mai tipice staţiuni din ceeace s'ar putea chema hinterlandul mediteranean — pot fi utilizate pentru cura unor anumite forme de tuberculosă pulmonară.

Coasta de azur la care altă dată tuberculoşii pulmonari alergau ca la un liman de scăpare — exodul celor de la noi era considerabil — e acum în mare parte ostracizată pentru cura acestor bolnavi. Când e prea categorică, ostracizarea aceasta e nedreaptă şi în orice caz e exagerată. Sentinţa hotelierilor —ei sunt cari o pronunţă mai drastic şi mai apăsat şi ştiu să o şi impună şi să facă curente în această direcţie — e explicabilă dacă nu e totdeauna motivată din teama de a li se discredita localurile cari raportează mai bine când sunt rezervate pentru călătorii cari vin să petreacă şi când sunt bogaţi să şi cheltuiască. Tuberculosul când nu e înaintat ca boală şi se conformează unor anumite regule de cură, se ameliorează şi uneori se vindecă pretutindeni şi cu atât mai mult poate obţine aceste rezultate favorabile în condiţiile de climă ideale ale unor anumite puncte depe coasta de azur. Indicaţiunile trebue însă să fie cântărite şi dozate şi pentru bolnavi şi pentru localităţi. Unul din primii pioneri şi animatori ai curei de aer în tratamentul tuberculosei. Bennett condamnat irevocabil de colegii lui din Londra, şi-a refăcut sănătatea pierdută pe litoral. Daremberg, tuberculos şi el ca şi atâţia alţi medici cari practică acum ,în staţiunile de pe coastă, au putut acolo să-şi închidă leziunile şi înviorati şi întremaţi să fie cea mai bună şi doveditoare pildă că litoralul poate fi un loc de adăpost excelent şi de cură pentru anumite forme de tuberculosă pulmonară.

Voi căuta să arăt ceeace am văzut în instituţiile sanatoriale şi de cură de pe litoral, cu indicaţiile atât cât pot fi stabilite în tratamentul diferitelor afecţiuni. Sunt multe învăţăminte de scos din ceeace s'a făcut acolo în stil mare şi cu organizări de cele mai multe ori perfecte. Din învăţămintele acestea ar putea naşte sugestii de folos pentru ceeace ar fi de făcut şi la noi pentru cura în primul rând a tuberculoselor externe aşa de năpăstuite până acum ca măsuri de asistenţă. Coasta noastră maritimă, căreia i se zice şi ei de argint, ar putea aspira ca să-şi motiveze numele care sună aşa de radios şi luminos să ajungă ca faimă şi reputaţie când i s'ar utiliza resursele climatice pe cele ale coastei de azur.

Dr. S. IRIMESCU





Demostene, Clemenceau şi istoria

Cu o recenzie despre volumul din urmă al lui Clemenceau şi-a încheiat Georg Brandes cariera. Cei doi bătrâni, prieteni altădată, se dezbinase, caşi atâţi alţii, pe vremea războiului. Criticul relatează, şi liniştit dar şi rece, despre cartea fostului prieten:

„Cetitorul greu s'ar putea opri de a nu vede că această lucrare nu vorbeşte atât despre un elin de acum 22 de veacuri, cât de un francez care are în urma sa o viaţă plină de fapte, şi pe care-l urmăreşte gândul de a se apăra şi a-şi asigura reputaţia după moarte." In adevăr, tema pledoariei lui Clemenceau e, să arate strălucitor pe cetăţeanul care luptă fără cruţare împotriva celor care nu au curajul victoriei, şi se osteneşte să proptească curajul şi încrederea poporului care şovăie. Şi mulţi vor fi ghicit intenţia apologetică a cărţii, îndată ce vor fi văzut numele lui Clemenceau şi a oratorului atenian pe copertă. Totuşi Brandes a făcut, pentru mulţimea mai puţin perspicace, faptă folositoare semnalând tendinţa nemărturisită a cărţii. Criticul a trecut însă cu vederea faptul că judecata francezului stă în contrast semnificativ cu aprecieri vechi şi nouă ale învăţaţilor germani asupra clasicului patriot şi orator; şi amănuntul acesta nu-mi pare fără interes.

Au trecut o sută de ani aproape de când prusianul Iacob Iohann Gustav Droysen, politician şi istoric bine cunoscut, publica Istoria lui Alexandru cel mare şi a diadohilor, voluminoasă şi celebră operă unde, nu atât de vizibil poate ca în volumul uşurel al politicianului francez — Macedonia înseamnă Prusia, văzută, se înţelege de partea bună; iar democraţia ateniană cu Demostene în cap închipuieşte destul de clar meteahnele democraţiilor europene contimporane profesorului german. La Droysen însă, istoria oarecum aluzionistă se arată în forme modeste. Istorici germani considerabili din zilele noastre, Beloch de exemplu, au tratat pe Demostene de palavragiu necinstit, s'au năpustit asupra lui cu turbare de pamfletari şi ai putea crede că între Beloch şi atenianul ilustru n'au trecut 22 de veacuri, că nu-i vorba de un istoric şi un răposat putrezit decând lumea, ci de doi politiciani învrăjbiţi care se vor întâlni peste un ceas la cafeneaa sau într'un culoar de parlament. Nu altfel procedase altădată Mommsen cu Cicero: laş şi ridicul, — astfel apare doborâtorul lui Catilina în cariera lui politică, interpretată de istoricul german. Insă pentru aristocraticul imperialist de aventură Catilina, Mommseu are o simpatie admirativă abia stăpânită. Caşi Droysen, dar cu mai mult temperament decât acesta, Mommsen studia anticitatea iritat de entuziasm pentru înălţarea dârză a Prusiei. Şi, caşi pentru Demostene, tot un francez, delicatul Gaston Boissier, a întreprins să apere, fără violenţe ci cu amabilă ironie, pe oratorul republican împotriva asprimelor impetuosului cezarist prusian.

Mult mai târziu, când a publicat istoria provinciilor romane, Mommsen dovedeşte că a rămas credincios simpatiilor sale politice din tinereţe; aşa încât oameni mai puţin străluciţi dar cu mai mult sânge rece decât dânsul i-au făcut observaţia că, de dragul monarhiei, ilustrul istoric prezenta Egiptul regal ca o idilă politică şi socială prea desăvârşită pentru a nu jigni simplul adevăr istoric.

După toate aceste e util să amintim cele ce urmează. Pela sfârşitul veacului trecut, bogate descoperiri şi lecturi de texte babiloniene, dovedeau lumii curioase că chiar unele dintre cele mai „inspirate" pasaje din biblie îşi au izvorul în legi şi legende, pământeşti şi păgâne, de pe malurile Eufratului. Teologii şi consistoriile s'au alarmat şi au întreprins să apere autoritatea bibliei şi învăţământul religios de incălcările nerespectuoase ale ştiinţei laice. Atunci o sumă de profesori şi învăţaţi neortodoxi s'au ridicat, în numele ştiinţei libere, împotriva noului obscurantism cu care ameninţau teologii; şi printre acei învăţaţi care apărau „ştiinţa liberă" (die voraussetzungslose Wissenschaft, — cuvântul este al lui Mommsen însuşi, dacă nu greşesc), Mommsen n'a lipsit, — şi, se'nţelege, a fost printre cei d'întâi. E gingaş lucru pretenţia de a judeca **absolut liber** în ştiinţele care au de obiect viaţa istorică, sau în general viaţa spiritului. Nimeni, desigur, nu se îndoieşte că Mommsen şi alţi oameni ca dânsul credeau naiv în ceeace susţineau. Ce crezi e, pentru tine, lucru dela sine înţeles; analiza şi critica, atât de treze altfel, — sunt în această privinţă suspendate fără veste. Ca mai toţi învăţaţii generaţiei sale, Mommsen crescuse în credinţa şi cu mândria că se devotează „ştiinţei libere", — liberă adică de orice prejudecată; şi în ţările protestante sau în cele catolice, ortodoxia aprigă a teologilor caşi a credincioşilor simpli sunt imbolduri violente pentru a întări acea credinţă şi acea mândrie a învăţaţilor „liberi."

Insă, dacă simpatiile politice şi sociale colorează uneori atât de tare judecata istoricilor celor mai respectabili, dacă pe un Droysen şi pe un Mommsen îi urmăreşte farmecul Prusiei până în cercetările lor asupra Macedoniei şi asupra Romei antice, dacă un Taine, de dragul Angliei moderne şi de oroarea pentru comunarzii din 71, pierdea orice sânge rece faţă cu Revoluţia franceză, putem bănui că nu se cade a trece simplu şi sumar la un pesimism elegant şi cum se zice, paradoxal asupra unor maiştri ca aceştia, cu atât mai puţin asupra doctrinei şi a idealului istoric în general.

Adjectivele oricât de aprinse ale lui Taine sau ale lui Mommsen sunt totuşi mijloace de a zugrăvi oameni şi vremi, sunt elemente de relief şi de culoare pentru a construi artistic indivizi şi societăţi din trecut, sunt imagini şi analogii care ne pun în stare să ne închipuim sufletul şi spiritul altor timpuri. E greşit să credem că epitetul, care pentru judecata vulgară nu-i decât o injurie, nu are altă semnificaţie decât acea simptomic emoţională: ca orice element de expresie epitetul are valoare de cunoştinţă, atunci când acel care-l aplică este un artist, adică un tip capabil de intuiţii puternic diferenţiate, şi nu un simplu imbecil coleric.

Iar analogia scoasă din actualitate e fără îndoială un mijloc de a reinvia trecutul şi de a-l înţelege. Şi nu trebuie uitat că tocmai prin această actualizare, uneori violentă, Mommsen a contribuit eminent la dărâmarea icoanei convenţionale a lumii vechi, a făcut un pas puternic pentru înlăturarea sarbedelor scheme şcolare şi înlocuirea lor cu imagini artistic şi inteligent construite. — Nu excesul de culoare, ci distribuirea ei părtinitoare este condamnabilă.

E drept, formula lui Ranke e superioară şi trebuie să primeze în mintea istoricului: scopul este să ştim ce a fost şi cum s'a întâmplat să fie aşa. Opera celui mai pur dintre istorici dă acestei înţelepte formule o confirmare vastă şi covârşitoare. Dar nu se întâmplă să ne lase nemulţumiţi şi nerăbdători în cetirea lui Ranke desenul uneori difuz, nuanţa prea indecisă şi nesaturată?

In sfârşit chiar amestecul necumpănit al actualităţii în înţelegerea trecutului poate fi un stimul preţios pentru a lămuri deosebirea capitală între ceeace se poate considera ca fapt pur istoric, aparţinând adică unui trecut închis, şi fapte sau idei care, deşi petrecute sau apărute cu zeci de veacuri înaintea noastră, sunt încă active în prezent. — Droysen şi Mommsen simţeau deci just când, adânciţi în studiul Macedoniei şi al Romei vechi, îşi aduceau aminte de Prusia, de democraţiile sau de cezarismul zilelor noastre.

Atunci dece Clemenceau nu s'ar gândi la dânsul vorbindu-ne de Demostene? Coincidenţă curioasă: Demostene ţinea fabrică de arme, iar pe Clemanceau l-au bârfit, mi se pare, răuvoitorii că ar fi fost cointeresat în fabrici de avioane. Cine ştie dacă duşmanii perfizi nu vor fi suspectat în acelaş fel spiritul războinic al patriotului atenian!

PAUL ZARIFOPOL

Omul magic

Contele Herman Keyserling, care a trecut de curând şi prin Bucureşti unde a fost primit oficial, a dat într'o revistă germană cea mai bună definiţie a personalităţii sale. Vom spune dela început că întemeitorul acelei „Şcoli a înţelepciunei" de la Darmstadt pune mai mult preţ pe cuvântul vorbit decât pe cuvântul scris, în ce priveşte influenţa asupra oamenilor. Mijlocul cel mai sigur pe care-l întrebuinţează e contactul viu de la om la om. Plin de înţelegere şi toleranţă pentru însuşirile altora, contele Keyserling urmăreşte doar deşteptarea valorii etice, deşteptarea fecundităţii spirituale a semenului său. El nu vrea nici să convingă, nici să instruiască prin prelegerile sale, ci să provoace o nouă activitate cerebrală. Principiul călăuzitor al şcoalei sale de la Darmstadt e: *respectul de sine şi de alţii.*

Iată metoda de lucru a contelui Keyserling, expusă cu propriile-i cuvinte:

„Când în numeroasele mele călătorii ajung într'o ţară a cărei fire îmi e necunoscută, caut în primul rând să iau contact, fără nici o idee preconcepută, fără nici un program, cu oamenii. In câteva zile izbutesc să am un cerc de cunoştinţe. In chipul acesta sunt informat repede asupra caracterului naţional creat de condiţiile istorice. Prin cuvântări şi riposte am aflat lucruri pe care în alt chip nu ştiu dacă le-aşi fi putut afla atât de uşor. Simţind că am dobândit resonanţă necesară, îmi văd de drum şi las să încolţească seminţele. Caut să fiu cât mai singur...

„Din pricina efectului său mult mai durabil, prefer cuvântul vorbit cuvântului scris. Putem influenţa un om în cinci minute mai mult de cât într'un an, dacă ştim să pipăim coardele cele mai caracteristice ale fiinţei lui. Cuvântul scris poate fi înţeles în nenumărate feluri în timp ce vorbitorul este comentarul viu a ceeace spune. Şi cuvântul nicăeri nu are o mai mare forţă decât în conversaţia a doi oameni cari dau cuvântului acelaş înţeles. De când există lumea, marile elanuri şi impulsuri au fost date de cuvântul vorbit, nu de cuvântul scris.

„Vechii greci numeau pe omul care fecundează viitorul *Logos spermatikos*. Tipul unui astfel de om e *Socrate* care nu făcea afirmaţii apodictice şi nu da noţiuni definitive, ci prin întrebări stimula elevii să cugete. E ceeace caracterizează spiritul spermatic, care crează idei folosite de oameni după veacuri. In acelaş înţeles trebue luat Goethe care a devenit la urmă un spirit „matern".

„Toate marile spirite au înflorit în oamenii magici. Numesc astfel individualităţile care au influenţă vrăjitoarească întrucât, reprezentanţii caracteristici ai epocei lor, scot la lumină înclinaţiile neştiute, dorinţele şi nevoile contemporanilor. Ei au îndatorirea să formuleze din nou adevărurile eterne ale omenirei în nouile condiţii de viaţă. Această serie de oameni magici s'au arătat de-alungul evoluţiei omenirei, începând cu Budda, continuând cu Socrate şi Isus. Ultimul mare gânditor magic a fost Nietzsche a cărui influenţă se resimte şi azi. Intr'un anumit sens găsim şi în viaţa politică oameni magici, precum Lenin şi Mussolini. De azi înainte nu cred să mai scriu atât de mult, voi folosi însă cuvântul vorbit".



SCRISORI DIN MÂNĂSTIRE

Altădată...

Otiliei Cazimir

...Şi, când cotii spre „Dealul Cioarei", când de pe drumul îngust şi năpădit de flori, — revăzui Filiovul şi Ciungii, scăldaţi, ca altă-dată, în boarea albastră şi străvezie, spre care se lăsa, lin, o rază palidă de soare, mi se păru că timpul trecând pe calea cea dreaptă, ocolise Mânăstirea, cruţându-i darurile, dumnezeeşti, de ori când.

Dar, de vale, în crucea de drumuri, nu mai era fântâna, înegrită de ploi şi vreme, a cărei cumpănă, noduroasă se netezise de mâna aspră a drumeţului însetat şi pe cărarea ascunsă pe atunci, iarbă verde. Se înşiră astăzi, măreţe, morile de prundiş; mesteacănii fragezi şi tineri, ce se aplecau în adieri de vânt, se înalţă acum falnici, împreunându-şi ramurile printre care nu se mai strecoară razele de soare ce se alungau altă dată, peste fâneţe şi peste flori... Iar poarta ţarinei, cele trei stinghii cenuşii legate în funie de teiu şi veşnic priponite în dâri de glod, e acum de lemn alb, bătut în fier, şi merge, greoiu şi tăcut, pe o roabă de stejar.

Pe drum, spre Mânăstire, nu mai umblă oamenii care mergeau, odată, pe margine de şanţ — umbriţi sub pălării mari şi strâmbe, ce le închinau până în vârful opincei, bortelite de care, agăţându-se, se târau lujeri de măzăriche şi pir.

Trăsura, înconjură acum drumeţul care, în mintean nou şi înflorit, păşeşte, dârz şi mândru, sfărmând prundişul sub călcâiul ghintuit.

Porţile chiliilor nu mai lucesc în bătaia soarelui şi în Mânăstire nu mai miroase, ca altădată, a smirnă, a rozetă şi a trandafir. Caut, cu ochii amintirii, pajiştea verde ce împrejmuia, de mult, biserica Sf. Ioan; şi nu mai văd decât urma pietrelor unor morminte —, ce-a rămas, ici şi colo, ca o mărturie, sacră, a timpului trecut.

In grădina străbunicii, — în care, strânse în brazde, garoafele, rozeta şi levantul, nu-şi mai aflau loc, — cresc acum în tihnă, şi se întind în voie, urzici, patlagină şi ştir...

Chilia, veche, îşi mai păstrează faţa şi sub acoperişul negru şi scorojit de vreme, ce se lasă, ca un trup bătrân, pe braţele stâlpilor albi. O simţire, rece şi străină, pare a fi îngropat, de veci, urma unei alte simţiri.

„Maximilian e condamnat" ce-şi aştepta de mult moartea, nu se mai reazămă, astăzi de zidul, alb şi luciu, pe care „Adam şi Eva", neştiutori de rele, se proslăvesc acum „precum în cer aşa şi pre pământ" sub privirea fecioarei cernită şi împodobită cu siminoc şi flori, de hârtie, ce-mi par a fi uneori maci şi alteori trandafiri...

Din colţul patului, pe care-mi odihnesc simţirea obosită de atâtea schimbări, ochii îmi lunecă spre locul, gol, al icoanei sfântului Ioan, pe al cărui chip vedeam altădată, în lumina candelei, un surâs bun şi atotiertător.

Pe sală se aud paşi, grei, care-mi amintesc lunecarea uşoară, a papucilor de brunel, ce se oglindeau, demult, în scândura lustruită şi acoperită cu scoarţe înflorite şi cu lăicere în dungi.

Un glas, aspru şi fornăit, îmi împunge auzul, deprins să asculte, în mânăstire, cuvinte şoptite dulce şi blând.

— Măicuţă, aşi vrea să beau apă, proaspătă, dela Zugravu, cu rod de trandafir...

— Apui, apă mai este de azi dimineaţă şi rod nu mai facem acum.

— Măicuţă, pune pe masa de colo, un pahar cu flori.

— Oiu căuta, într'o zi, pe la maice, că acu-i târziu...

O rază de soare se furişează prin fereastra deschisă; se opreşte şi astăzi, ca ori când, pe colţul mesei şi, obosită parcă de a fi făcut atâta vreme acelaş drum, se strecoară încet şi lin, spre pervaz şi dispare, caşi altădată, în infinit.

Toaca, în ritm simplu şi greu, îmi redă, viu, obsesia unei alte cadenţe de mult auzite, a unei muzici sufleteşti şi clopotul, dogit, îmi aminteşte glasu-i sonor de altădată şi-mi spune că, de atunci, soarele se scoborâse de multe ori după munte şi, în noaptea târzie, luna, discretă şi rece, îşi întorsese caşi altădată faţa dela „cele pământeşti".

CONSTANŢA MARINO-MOSCU

HAAS ZETTERSTROM — LITERATURA SUEDEZĂ

Pălăria nevesti-mi

Un bărbat care doreşte să-şi cumpere o pălărie, intră într'un magazin în care se vând pălării şi cu oarecare sfială, cerând parcă iertare pentru cutezanţă, îşi scoate zdreanţa de pălărie mucegăită şi roasă de molii, ce poartă pe cap şi se adresează vânzătorului:

— Imi daţi, vă rog, voie să-mi aleg o pălărie?

Vânzătorul aduce o maşină mare, grea şi rotundă, — o aşează pe capul clientului, o îndreaptă, o îndeasă, până ce omul începe să se clatine ameţit, părându-i-se că poartă un munte pe cap. Atunci vânzătorul apasă pe un resort, până ce trozneşte ceva în capul clientului, şi exclamă:

— Cincizeci şi opt!

Poate să spună şi şaizeci şi doi, dar atunci are de-aface cu un cap de-o mărime puţin obicinuită.

In sfârşit, clientul primeşte o pălărie care-i vine de minune pe cap, după „oarecare" mici transformări, lărgiri, modificări, adăugiri de fâşii de plută şi de hârtie în dosul benzii de piele din interiorul calotei.

Când cumpărătorul iese în stradă, vântul îi ia pălăria şi-o plimbă dela un trotuar la altul. Sosind acasă, o pune pe scaun şi se aşează pe dânsa. Lucrul acesta se repetă destul de des, timp de doi ani în şir, până ce omul nostru bagă de seamă că băncile nu-i mai scontează poliţele. Atunci se împrumută cu zece coroane dela un prieten şi-şi cumpără o pălărie nouă.

Aşa procedează bărbatul. Ia să vedem acuma ce face o femeie când vrea să-şi cumpere o pălărie; de pildă nevastă-mea:

Deunăzi, tocmai ne beam cafeaua cu lapte, tăcuţi şi serioşi, — căci dimineaţa nu-i arde nimănui să glumească. In gând, fiecare ne făuream programul celor ce-aveam de făcut peste zi.

Deodată, nevastă-mea sparse tăcerea:

— Ştii, tocmai voiam să te rog ceva: trebuie să-mi cumpăr o pălărie nouă.

— Păi sigur! fiindcă n'au trecut nici două săptămâni de când ai cumpărat-o pe asta.

— Ba să mă erţi matà; am cumpărat-o tocmai astă-primăvară. Nu pot să port iarna o pălărie de vară. Sau, poate ţi-ar conveni să fac una ca asta?

—N'aş avea absolut nimic împotrivă. Eu nu port iarna o pălărie specială.

— Dar nici pălărie de paie nu porţi.

—Nu. Dar poate-ai vrea tu să port ca să mă fac de râsul lumii şi să capăt şi vre-un guturai zdravăn.

Pauză.

— Şi cât costă o pălărie? — reluai eu.

—M'am gândit să-mi comand o formă nouă şi să-i pun pana dela pălăria cea veche.

— Vreau să ştiu cât costă!

— Nu ştiu!

— Atunci mergem împreună să-ţi cumpăr eu pălăria. Există pălării simple, foarte elegante şi ieftine. Ne vom întâlni la ora patru la magazinul doamnei Skillt ca să-ţi iei o astfel de pălărie.

Ne-am întâlnit la ora fixată, — şi pătrunşi de gravitate intrarăm înăuntru. Magazinul gemea de lume; cucoanele îşi încercau pălării noui şi vorbeau de cele vechi, de pene, de egrete şi de funde.

In faţa unei oglinzi, domnişoara Nyqust, actriţă la teatrul din localitate, tocmai îşi încerca o delicioasă tocă de blană, gătită cu catifea roşie. O salutai, căci îi făcusem cunoştinţa la un dineu dat de directorul teatrului. Plăcut surprinsă, ea îmi răspunse la salut, şi-mi zise:

— Fii te rog, drăguţ şi ajută-mi să aleg. Imi şade bine cu asta? Nu găseşti că e cam mare?... N'ar fi bine să-i schimb catifeaua roşie?... Dac'aş lua o egretă mai simplă?...

— E admirabilă — îngăimai eu —e desăvârşită. Nu-mi pot închipuit ceva mai şic. Vă vine minunat!

Vânzătoarea îmi aruncă o privire prietenoasă, dar în aceeaş clipă simţii o ciupitură dureroasă, energică, la braţul drept, şi-o auzii pe nevastă-mea:

—Par'c'am venit să-mi cumperi *mie* pălărie! ?..

— Numaidecât! — răspunsei, şi mă adresai modistei:

— Am putea să vedem o pălărie simplă şi eftină? dar să fie elegantă!

Ne arată o pălărie simplă şi eftină. Era într'adevăr şi foarte elegantă... pentru un elefant sau pentru un Ipopotam mai tânăr care ar voi să flirteze Duminica pe malul Nilului.

Nevastă-mea asvârli pălăria după tejghea.

Incercă altă pălărie.

—I-aţi aşezat-o pe dos — spusei eu.

— Ba nu. E foarte bine! — răspunse vânzătoarea.

Şi pălăria aceasta fu asvârlită în dosul tejghelei.

Pălăria următoare era drăguţă, foarte simplă, dar distinsă.

— Asta-ţi vine bine; pe asta o luăm. Cât costă?

— O sută optzeci şi cinci de coroane.

Ieşii în stradă şi respirai adânc de cinci ori, apoi revenii în prăvălie.

Incercarăm o altă pălărie.

— Asta-mi place! — zisei. Se potriveşte de minune cu faţa, cu părul, şi cu ochii tăi; numai cu nasul nu prea ţi se potriveşte. Potrivirea pălăriei cu forma nasului are foarte mare importanţă. O persoană puţin cam cârnă nu poate purta orice fel de pălărie.

— Cârnă eu?... — scrâşni nevastă-mea... şi trecurăm la altă pălărie.

A mai încercat încă optsprezece pălării şi nici-una nu-i venea bine. Adică, să ne înţelegem: se prea poate ca toate să fi fost potrivite, dar e mai degrabă cu putinţă ca eu să nu fi luat cu mine femeia potrivită pentru cele optsprezece pălării.

Ne-am aşezat să ne mai odihnim un pic; şi după câteva minute am luat-o iar dela capăt.

In sfârşit, cumpărarăm pălăria pe care ne-o dăduse la început şi o pornirăm spre casă rupţi de oboseală şi posomorîţi.

Trecând prin strada principală, ne ieşi în cale Olga, prietena noastră, care purta exact aceeaş pălărie ca şi nevastă-mea.

— Ai văzut, îmi şuerá ea, Olga poartă o pălărie la fel cu a mea.

— E drept, seamănă puţin cu a ta! — răspunsei.

— Ba e exact aceeaş pălărie... Nu pot purta o pălărie la fel cu a femeii acesteia.

—Cunosc foarte mulţi bărbaţi cari poartă aceeaş pălărie ca şi mine...

. . . .

A doua zi nevastă-mea vându pălăria cea nouă domnişoarei dela franzelăria din colţ, pentru cincisprezece coroane plătibile în rate, — şi mâine vrea să-şi cumpere o altă pălărie.

Am angajat un comisionar care s'o însoţească. Ii plătesc două coroane pe oră şi i-am promis o cutie cu ţigări şi cinci coroane pe deasupra, dacă pălăria va costa mai puţin de patruzeci şi cinci de coroane.

In româneşte de AL. N. BIAZ

Bolnavă

Ziua sură şi-a ascuns în sloată
Razele şi firave şi stinse,
Iar sărmana-mi viaţă 'nfrigurată
Şi-a lăsat pleoapele învinse.

In odaia largă sunt închisă
Ca un fir de mintă între geamuri.
Sufletul mi-e pasărea ucisă
Prinsă cu aripile 'ntre ramuri.

Ceasuri trec... Ah, iarăşi văd cum vine
Cu privirea-i palidă ce minte,
Cum s'aşează tainic lângă mine
Seara timpurie şi cuminte.

Şi-un salcâm ce tremură când plouă,
Dar aşteaptă liniştea albastră,
Cu o viaţă limpede şi nouă,
Dă din cap privindu-mă 'n fereastră.

OLGA VRABIE



Umbrela de ploaie

Eu nu ies niciodată fără umbrelă.

Pe ploaie, o iau cu mine ca să nu mi se strice pălăria, cu toate că, drept vorbind, se înmoaie şi subt umbrelă, însă puţin. Numărând picăturile de apă care străbat până la panglică, am socotit că proprietarul unei umbrele normale economiseşte unsprezece pălării care ţin cât o umbrelă. E unul din obiectele care s'au demodat cel mai puţin dela invenţia lor, ca şi roata, alt aparat cu spiţe, şi numai în ceeace priveşte băţul.

Un secol preferă măciulia şi altul mânerul, de forma unei jumătăţi de covrig. Insăşi umbrela de fantezie variază foarte puţin, spiritului de invenţiune lipsindu-i locul de acţiune de-alungul unui baston de 75 cm. O singură dată a încercat umbrela să facă un progres îndrăzneţ dar a şi dat înapoi: atunci când şi-a scurtat bastonul de tot şi când eleganţa consista în a purta-o, cu mâna băgată în speteze. Vârful gros şi bont corespundea unui mâner voluminos, în făţişând un cap de papagal.

Cea dintâi umbrelă mi-am cumpărat-o cu resort. Imi plăcea să apăs pe un buton şi să se desfacă toată umbrela deodată, fără să fi fost nevoit să lucrez cu ambele mâini, trăgând cu una de mâner şi împingând cu alta de spiţe. Mă înşelasem; credeam că acelaş resort, apăsat într'altfel, închide umbrela tot automatic, după cum o deschidea. Un mecanic mi-a explicat că două mişcări contrarii arcul nu poate efectua şi că numai motorul poate fi în stare să le provoace la comandă.

M'am gândit din ziua aceea la o umbrelă cu motor şi tocmai când eram pregătit să o construiesc, făcând un motor cu explozie, de un cilindru, la îmbucătura băţului cu mânerul, am observat că umbrela cu motor era inventată de 20 de ani şi că circulă prin oraş sub numele de automobil. Cu o singură deosebire, că umbrela automobilă avea şi 4 roţi plus una de rezervă; ba ceva mai mult, roţi de cauciuc; şi ceva şi mai mult, aer în roţi. Este ştiut că, umflându-se şi căutând o ieşire, care exercitată tangental-interior pe roată iuţeşte viteza, golul din cauciucuri amplifică efectul exploziilor din motor şi adaogă $^1/_8$ de cal, în total ¼ cal întreg iuţelii.

Această neaşteptată veche invenţiune m'a mâhnit puternic şi de atunci încoace m'am aplicat să descopăr bastonul automobil (fără umbrelă), pentru ca apoi, indirect, să trag peste el montajul unei umbrele. Nu cred să existe bastonul cu explozie, adică bastonul care la fiece scânteie în benzina lui gazeficată să prindă foc pe dinlăuntru, să fugă mai departe şi să sară, luând cu sine şi pe proprietar. Există numai bastonul cu aprinzătoare de ţigarete sau cu şiş. Aplicarea viitorului meu baston la cârji pentru ologi şi eventual la tocurile pantofului pentru cei cu două picioare sau cel puţin cu unul, este destinată să iuţească pasul normal, proporţional cu pătratul unităţii de aşteptare în staţiile de tramvai.

De ce ies şi pe soare cu umbrela? Răspunsul este din cele mai simple şi a pune numai întrebarea este a-l ghici: Ca să nu o uit în oraş în zilele de ploaie, când este imperios necesar să iau umbrela cu mine. Omul nu cugetă la ceeace face sau mai bine zis trebuie să cugete o singură dată, maximum de două sau de trei ori, la un lucru pe care îl va repeta. Cugetarea o singură dată este util să fie conştientă: timpul ne pripeşte şi nu e de pierdut. Conştientul determină în inconştient o stare şi inconştientul se conformează. Tot un mecanic, însă în filosofie, m'a învăţat că inconştientul rezidă în picioare, în braţe şi în stomac, după cum conştientul locuieşte în cap pe dinlăuntru.

Cineva, de pildă, se încalţă de 40 de ani în mod cu totul inconştient: picioarele lui cer să fie încălţate şi la nevoie se roagă, ijnduind după încălţăminte; cu toate că celula de piele cu talpă, le strânge uneori şi mai ales Duminica îngrozitor. Omul, omul picioarelor, îşi pune ghetele fără să mai cugete conştient; el cugetă cu totul la altceva. Când îmi trag cizmele de vânătoare, cu carâmbii de mocirlă până la fălcile spatelui (sunt un pasionat vânător de raţe, evident sălbatice, deşi nu pot să sufăr gustul raţei gătite), eu cuget conştient la bastonul cu explozie.

Am aujns de câteva ori acasă, pe ploaie, fără umblela, uitată undeva. Inţelegeţi ce s'a întâmplat: înconjurul tuturor locurilor vizitate în ziua ceea, făcut în trăsură şi fără rezultat. Am socotit cât m'ar costa o umbrelă pe care aş lua-o cu mine numai pe ploaie: economia realizată la pălării devine iluzorie căci o pălărie ţine în acest caz cât unsprezece umbrele.

Există, desigur, şi un inconvenient al umbrelei: schimbul la garderobă. Vii acasă cu o umbrelă de doamnă sau de protoereu. Dar acest lucru excepţional se întâmplă şi cu galoşii.

Plecând într'o zi după treburi cu umbrela bună, m'am întors cu ea sfâşiată. Odată, un vânt nefavorabil mi-a întors-o radical pe dos, aşa de pe dos cum numai o umbrelă se poate întoarce. I-am restabilit echilibrul, întorcându-mă şi eu după vânt. A doua oară, cu o jumătate de oră mai târziu, am uitat că ţineam umbrela deschisă şi că mă apăram împotriva unei ploi torenţiale, şi am intrat cu ea deschisă în strâmtoarea unui gang, ca să scurtez pe din dos, un ocol imens. O lampă de fier atârna de creştetul curb concav al intrării.

Intr'o secundă, umbrela mi se jerpeli grav. Mă oprii, aşteptai zadarnic să treacă torentul, pierdui toate întâlnirile precise şi ud la piele mă întorsei acasă, pe jos. Făcusem socoteala că la costul umbrelei se va adăoga risipa trăsurii, fără să mă gândesc că pălăria mi-era definitiv compromisă; că lavaliera din care curgea apă, nu mai era de purtat, că pantofii se isprăviseră şi că întregul costum se lipi[illegible] insul meu cu un clei rece, care îmi dădea senzaţia că m'am plimbat în cioareci şi în ciorapi. M'am curăţat de numeroase negreli violete şi roşcate, mi-am schimbat rufele şi am examinat situaţia.

Umbrela zăcea pe cimentul dela intrare, ca o găină opărită, în care sta înfipt sistemul în zigzag de vergele al scheletului umbrelei. O idee fericită îmi lumină nehotărârea: reparaţia. Acestei ideĭ i se suprapuse o altă idee: reparaţia făcută cu mâinile mele. Câştigam astfel ceva din pierderile mari ale zilei.

Pentru întâia oară conştientul meu examina structura unei umbrele de ploaie. Ea se descompune în 12 folii de ştofă egale, tăiate cu un triunghiu ascuţit, cusute unele de altele şi cusăturile fiind apoi cusute la rândul lor fiecare pe câte o vergea. Uscai umbrela în faţa focului dela bucătărie. Nici-un petic nu mai rămăsese întreg. Cu o foarfecă fină, desprinsei ştofa de pe fiare şi triunghiurile care compuseseră o umbrelă. Şi deschisei vergelele, care mă împresurară ca liniile directive ale unui păienjeniş. Le închisei la loc. Funcţionau satisfăcător.

De un despărţimânt al ştofei atârna un şiret cu verigă, slujind, la umbrelele valide, să încheie strâns umbrela înfăşurată. Nu-mi aduceam aminte dacă şiretul trebuia să atârne de o vergea sau dintre două vergele şi mai căutam, fără să-l găsesc, nasturele care trebuia să închee veriga. După eforturi mari, descoperii spre seară, calculând cu creionul şi ocărându-mă de câteva ori cu scumpa mea familie, că nasturele pe care nu-l mai înţelegeam era cusut pe şiret, dedesubtul verigii. Pusei crâmpeiul de şiret cu băgare de seamă pe o farfurie şi însemnai în carnetul meu de experienţe, un adevăr; că pe aceiaşi bucată de şiret, care ţine veriga, se găseşte întotdeauna şi nasturele necesar.

Mai rămânea de deslegat o problemă: în ce parte atârna şiretul, înainte de-a fi fost umbrela demontată: spre vârful încovoiat al mânerului, la ceafa lui sau pe una din celelalte părţi ale stelei de sârmă şi satin.

Notai în carnetul meu de experienţe: Insolubil, şi trecui mai departe.

Ca să nu fac o cheltuială suplimentară şi bazat pe marele principiu că inteligenţa practică utilizează materialele existente, exploatate inteligent, mă adresai dulapului cu haine, căutând o materie primă potrivită. Ispitise fracul: cozile lui puteau să mă intereseze ca un sfert de umbrelă; renunţai la frac. Un pardesiu se dovedea prea gros. Am să fac umbrelă din mantaua de cauciuc! mi-am strigat, bucuros că renovez umbrela şi că în acelaş timp obţin o umbrelă impermeabilă. Desenai pe ştofă. Tăiai 12 fracţiuni triunghiulare egale, după patronul uneia din fostele fracţiuni, care îşi păstrase aproape toate conturele. Foarfeca mea groasă nichelată reteza precis, după model, procurându-mi cu zgomotul ei intrensec voluptatea tonică a nervului acustic. Intr'adevăr, o satisfacţie deosebită de moral activ ne provoacă ruperea mecanică prin tăiere precisă, cu foarfeca mare, cu presa de ştanţat şi cu aparatul de buzunar pentru desprins un sfârc al ţigărilor havane. Aş fi tăiat în noaptea ceea o duzină de mantale de ploaie cauciucate, şi m'aş fi simţit a doua zi energic şi cu succes în afaceri.

In ultimul moment, simplificai metoda. In loc de-a întocmi întâi umbrela toată, izolată de vergele şi de-a o monta cusută pe schelet, cusui bucată cu bucată, de-a dreptul pe fiece spiţă între câte două spiţe. La orele 4 dimineaţa lucrul meu fuse gătit. Curăţai atelierul de mii de şuviţe, de mărgini şi aţe, cu care umplui o ladă de gunoi. Umbrela se prezinta minunat şi pe acoperişul casii ploaia continua să se verse ca din tulumbe.

Voinţa birueşte totul! îmi zisei, nu fără un justificat orgoliu. Invârtii de câteva ori ca o sfârleazā uriaşă, umbrela pe vârful băţului ei. O pusei pe umăr dinaintea dulapului cu oglindă. Imi venea să ies pe stradă, ca să mă vadă măcar sergentul din post, trecând cu o umbrelă impermeabilă, care îmi va economisi pe viitor cel puţin una sută pălării. Dar obosisem şi meritam un somn serios.

Inchide umbrela, zise conştientul meu, cu naturaleţe. De sigur, de vreme ce mă duceam să mă culc. Apucai umbrela de baston, ca să scobor cortul întins cu vârfurile de gămălie, pe mâner. Trăsei. Zmucii. Opintii. Umbrela rămânea deschisă. Pusei colacul mânerului sub talpa piciorului şi încercai un masaj ademenitor al vergelelor şi al ştofei. Umbrela rămase statornică rigidităţii sale, ca o geamie.

Umbrela nu s'a mai închis niciodată.

In carnetul meu de experienţe notai următorul principiu: Umbrela nu se coase deschisă, nemaiputându-se închide.

Şi teroarea care m'a cuprins după aceea, în ipoteza că dacă aş fi cusut-o închisă, umbrela nu s'ar mai fi deschis, mă urmăreşte până în ziua de azi şi, probabil, mă va obseda şi în momentul obştescului sfârşit.

Las cu limbă de moarte, moştenitorilor mei, care vor participa la evenimente politice considerabile, să lupte din răsputeri şi cu toate jertfele pentru desfiinţarea umbrelelor de ploaie şi pentru înlocuirea lor radicală prin motoarele cu 6 cilindri şi pornire automată.

T. ARGHEZI



Folosirea industrială a căldurii apelor marine

O problemă gravă se pune omenirii. Industria consumă an cu an rezervele de combustibil, acumulate în trecutul planetei noastre. Cărbunele de pământ şi petrolul aproape se sleiesc. Căderile de apă — aşa numitul cărbune alb — sunt destul de rari şi nu totdeauna lesne de pus în slujba noastră. Incercările de a acumula energia solară nu dau încă rezultate încurajatoare. Dobândirea energiei inter-atomice încă e un vis, ademenitor, dar cine ştie cu ce surprize.

In această stare, chinuitoare pentru oamenii de ştiinţă, se anunţă realizarea în mic, a folosirii deosebirii de temperatură între apa dela suprafaţa mărilor tropicale şi apa din fundul aceloraşi ape. Această deosebire e de abia de 20-25 grade, pe când în maşinile termice folosirea puterii aburilor cere deosebiri de câteva sute de grade între aburul produs în cazan şi aerul atmosferic sau condensatorul în care acest abur e vărsat, după ce a mişcat piesele (pistoanele) maşinei.

Doi fizicieni, din care unul G. Claude a ajuns o adevărată autoritate în ce priveşte producerea de răceală şi utilizarea ei, s'au gândit să folosească puterea elastică a aburilor ce se pot naşte prin fierberea apei în vid.

Se cunoaşte experienţa ce se face şi elevilor de clasa 3-a liceală: Scoţând aerul de sub clopotul unei maşini pneumatice se provoacă fierberea apei din un vas ce s'a pus înainte de începerea experienţei sub clopot. Continuând cu extragerea aburilor ce se nasc prin fierbere, apa îngheaţă.

O altă experienţă, iarăş demonstrativă, pentru a dovedi că fierberea se face uşor la presiuni joase, e următoarea: într'un balon de sticlă se pune apă cam trei sferturi din capacitatea vasului. Se încălzeşte balonul până ce apa clocoteşte şi încep a eşi pe gât aburi. Aerul e acum complect gonit. Se astupă bine sticla şi se întoarce cu gâtul în jos. Intre apă şi fundul balonului sunt aburi de apă. Scurgând cu un burete (Fig. 1) *apă rece pe fundul vasului aburii se condensează şi se face aproape vid. Apa, slăbită de apăsarea aburilor, începe să fiarbă, până ce aburii produşi apasă aşa asupra apei că nu mai poate fierbe.*

Pe când aburii produşi la temperatură înaltă au o mare forţă elastică, acei produşi la temperatură scăzută au forţă de nimic. Cui i-ar fi trecut prin minte să folosească puterea aceasta, înainte de a se fi cunoscut turbinele cu aburi?

Fizicienii de care-i vorba au făcut nişte cercetări pur ştiinţifice şi au ajuns la rezultatele uimitoare, pe care G. Claude le povesteşte mai jos, într'un memoriu către Academia de Ştiinţe din Franţa, memoriu pe care-l dau în traducere, spre a nu scădea nimic din importanţa lui.

* * *

Iată cuprinsul memoriului:

Am cinstea să prezint, în numele d-lui Paul Boucherot, ale cărui superbe lucrări de electrotecnică teoretică şi aplicată le cunoaşte Academia — şi în numele meu personal —, rezultatul studiilor noastre asupra folosirii, în condiţiuni destul de neasteptate, a unuia din faptele cele mai stranii şi cele mai de seamă din fizica globului.

Se ştie acum că chiar la ecvator apa adâncimilor mari, datorită curenţilor foarte denşi ce vin din mările polare, se menţine continuu, cu o mare statornicie, **la temperaturi foarte joase**, 4 până la 5°C la 1000 metri, după Bogulawschi.

Se ştie, pe de altă parte, că temperatura apei dela suprafaţa mării, în vreme ce se ridică pe măsură ce ne îndreptăm spre ecvator, devine mai regulată: la tropice variaţia termică dela începutul până la sfârşitul anului nu ajunge 3 grade şi temperatura suprafeţei se schimbă, după regiuni, între 26 şi 30 grade.

Rezultă din această colaborare paradoxală, în acelaş loc al globului, a căldurii ecvatoriale şi a frigului polar, această consecinţă, la care nu s'a dat pe cât pare atenţiune până azi, că în toate mările adânci ale tropicelor există, aproape în atingere, cei doi termeni ai unei diferenţe de temperatură **miraculos de constantă** în orice anotimp şi pe orice vreme. Ea priveşte atât apele din adâncime, răcite prin radiaţiunea polară cât şi apa dela suprafaţă, perpetuu încălzită de soare.

Acesta e faptul cu totul interesant care va fi, fără nici o îndoială, punctul de plecare a unei măreţe soluţiuni a problemei folosirii căldurii solare. Dacă nu i s'a dat atenţiunea pe care o merită, se datoreşte fără îndoială la două motive, ce par că se opun la folosirea ei.

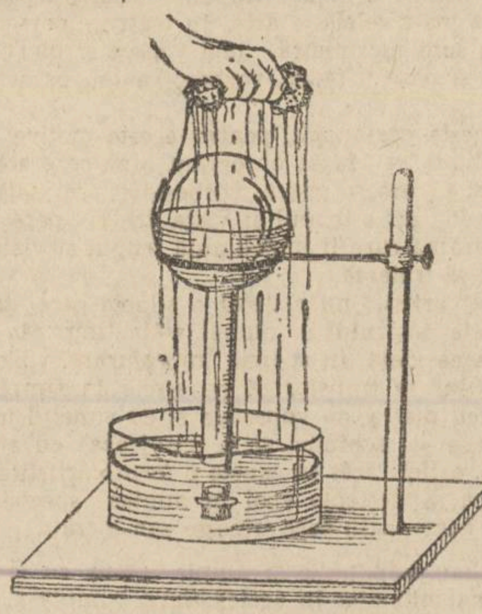


Fig. 1. — Răcind aburii grămădiţi între apa bine fiartă (fără aer) şi fundul vasului, lichidul începe din nou să clocotească.

Intâiul, e însăşi faptul că apele adânci sunt inaccesibile. Dar această inaccesibilitate e mai mult aparentă, pentrucă un simplu tub sau canal destul de larg, la nevoe protejat de pierderea temperaturii şi străbătând până la aceste ape adânci, le va ridica fără cheltuială de putere, în virtutea principiului vaselor comunicante. Va fi de ajuns apoi să se pompeze, cum s'ar pompa apa mării, cu deosebirea că în starea de echilibru, apele adânci, cu greutate mai mare, se vor opri în tub cam cu un metru mai jos de suprafaţa apei. Deci, nimic mai deosebit ca greutăţile practice pe care arta inginerească e în stare să le învingă.

A doua greutate părea mai serioasă: ea rezultă din micimea deosebirii temperaturilor de care-i vorba, căci diferenţa de 20—22 grade este prea deosebită de diferenţele de temperatură de care se serveşte industria pentru puterea motrice (se ştie că forţa ce putem folosi dela o maşină termică e cu atât mai mare cu cât deosebirea între temperatura produsă de combustibil şi aerul liber sau condensator **e mai mare** N. T.) Dar, noi am ajuns, pentru folosirea lesnicioasă a acestei deosebiri de temperatură, la un mijloc fără îndoială cu totul neaşteptat.

In adevăr, noi am cercetat ce ar putea da întrebuinţarea, ca fluid motor, a aburilor de apă **produşi direct** de apa caldă dela suprafaţă. Evident, că era simplă curiozitate, deoarece extrema micime a tensiunii aburilor de apă la 20 sau 25° nu ne dădea nici o nădejde. Or, spre stupefacţia noastră, am constatat ce minunat se potrivesc condiţiunile astfel realizate **turbinelor cu aburi**, care, înzestrate anume pentru aceste condiţiuni, se par inventate să funcţioneze sub presiuni motore inferioare chiar vidului condensatorilor obişnuiţi!

Astfel, de exemplu, aburul produs **de apa** la 24°, a cărui presiune — presiune absolută bine **înţeles** — (dela 0 mm. mercur, nu dela 760 mm. în sus, N. T.) nu este decât de 25 mm. mercur, adică 3/100 de atmosferă, aspirat de vidul de o sutime de admosferă pe care-l poate păstra la condensator apa la 7°, va lua o iuţeală de scurgere de 500 metri pe secundă, iuţeală în măsură să comunice unei turbine cu o singură cădere, o viteză optimă cu totul favorabilă de 250 m. pe secundă. Şi veţi voi să verificaţi fără îndoială, întru atât vă va părea de neprobabilă, această afirmaţiune că fiecare chilogram din acest abur la 0,03 atm., — din acest abur a cărui presiune e deci **de 600 ori mai mică** de cât acea a aburilor **locomotivelor noastre, — nu va produce** cu toate aceste de cât **un travaliu de 5 ori mai mic.** Asupra acestor indicaţiuni ale termodinamicei **nu e cu putinţă** vreo îndoială, totuşi par la prima vedere aşa de surprinzătoare că noi am ţinut, tânărul meu văr André Claude şi cu mine, să ducem dovada experimentală a exactităţii lor.

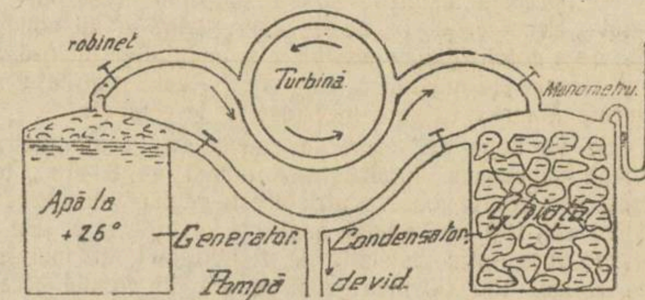


Fig. 2. — Principiul dispozitivului d-lor George Claude şi Boucherot (schemă după *Science Moderne* 1927). Slaba tensiune a aburului de apă, produs în vidul făcut de o pompă, mişcă turbina trecând din vasul generator în vasul de condensare.

Un disc de turbină De Laval (Fig. 2) e aşezat în cutia prin care trece aburul: disc de turbină **industrială** de 15 cm. diametru, aşezat pentru a funcţiona sub **presiune de 20 atmosfere,** deci în condiţiuni cu totul deosebite de acele căror va fi supus pentru că aici e vorba de trei sutimi de atmosferă. La el vine abur dela un flacon de 25 litri conţinând apă la 28°, abur care merge să se condenseze într'un alt flacon cu ghiaţă ce serveşte ca condensator de aburi. Cu ajutorul unei pompe, scoatem aerul din toate aceste încăperi. Indată ce presiunea lăuntrică se coboară sub tensiunea aburului de apă, aceasta începe natural să fiarbă. Inchid acum, cu ajutorul robinetului, comunicarea cu încăperea discului aşteptând ca presiunea acesteia, arătată de un mic manometru, să se fi coborât până la tensiunea aburului de apă la 0° (zero grade), adică 5 sau 6 milimetri. Voi suprima atunci comunicarea cu pompa şi voi păstra-o pe aceasta, apoi voi deschide robinetul. Apa va începe a fierbe violent şi aburul produs mergând să se condenseze în ghiaţă prin turbină, veţi vedea-o pe aceasta punându-se în mişcare spre a atinge iuţeala de 5000 învârtituri pe minut în vreme ce 3 lămpi mici electrice vor da lumină alb strălucitoare prin electricitatea produsă de dinamul pe care-l comandă discul şi nu se vor stânge de cât după 7 sau 8 minute, când apa se va răci sub 20° din cauza fierberii ei puternice.

Pentru ca un astfel de **rezultat să se obţină** cu tot rendementul evident detestabil al **unui aşa mic** aparat, funcţionând în condiţiuni aşa de deosebite de ale funcţionării sale normale sub acţiunea acestor micropresiuni (dacă-mi e îngăduit să făuresc acest calificativ, având pe conştiinţă şi pe acel de **hiper-presiune**), ca un astfel de rezultat să fie cu putinţă, zic, avem proba cea mai neîndoelnică a exactităţii acestor idei şi a extremei eficacităţi a funcţionării turbinelor cu aburi în aceste condiţiuni extraordinare de temperatură şi de presiune.

Aceasta este, pe o scară infim de redusă, chiar reproducerea a ceia ce voim să realizăm pe o scară mare într'un viitor apropiat. Iată una din variantele posibile.

In loc de mijlocul obişnuit al **unei căldări încălzite pe dinafară** de isvorul de căldură, însăşi apa dela suprafaţă — care, aspirată continuu în **fierbător** prin vidul care domneşte acolo, — va produce aburi. Ea va rămânea acolo tocmai atâta cât se va răci puţin prin fierberea ei sub presiunea scăzută întreţinută prin turbine din cauza apei reci a condensatorului, fierbere cu mult mai violentă încă de cât vedeţi aici, pentru că va fi apa pulverizată. Această fierbere nu e tulburată de nici o transmitere anevoioasă de căldură prin curmezişul unui perete, deoarece fiecare gram de apă aduce cu el căldura necesară fierberii sale: pentru că această apă caldă, abia răcită va fi aruncată în afară şi înlocuită prin apă proaspătă şi tot aşa necontenit, în timp ce torenţi de aburi la treisutimi de atmosferă, aşa produşi continuu, se vor precipita spre apa de condensare prin turbina construită potrivit cu acest suflu (curent) aproape imaterial. E vorba, bine înţăles, de turbine cu totul deosebite de turbinele de acum, turbine în foi de hârtie, dacă e permis a spune, de foarte mare diametru şi învârtindu-se cu mare iuţeală pentru a debita imensele câtimi de abur astfel produse.

Să presupunem că în trecerea sa repede apa caldă se răceşte cu 5° prin fierbere; aceasta nu va influenţa prea mult tensiunea aburului. Sunt deci 5000 calorii, extrase dintr'un metru cub de apă dela suprafaţă, ceeace corespunde cu producerea a 8 kgr. aburi, care, folosiţi între treisutimi şi o sutime de atmosferă vor da teoretic 100.000 kilogrammetri. Aceasta e energia enormă, echivalentă cu acea pe care acest metru cub de apă ar produce-o căzând dela 100 metri, pe care vom putea-o de aici înainte scoate din mare în câtimi absolut nelimitate.

Se vede cât de incomparabil întrece această soluţie pe cea a **mareelor**, pentrucă acelaş metru cub, lucrând chiar în acest loc privilegiat din lume care e Mont St. Michel al nostru, nu va produce — şi cu câtă neregularitate deplorabilă! — decât lucrul mijlociu a 3 metri de cădere!

Noi socotim că rendementul turbinelor va trece de 75 la 100. Se vor extrage deci 75.000 kilogrammetri efectiv pe metru cub de apă caldă. Nu e nevoe să se cheltuiască decât 30.000 kilogrammetri pentru pomparea apei calde şi reci, extragerea apei folosite, a gazelor dizolvite, ceeace este una

(Continuare în pagina a 6-a)

din pierderile mari, etc. Va fi deci un câştig net de 45.000 kgm. pe metru cub, ceeace vine o putere de 400.000 kilowaţi pe 1000 de metri cubi de apă caldă sau rece **pe secundă.**

Iar, studiile noastre ne permit să nădăjduim că o asemenea instalaţie, capabilă de o funcţionare neîntreruptă tot anul, şi înfruntând furtuna prin însăşi enormitatea ei, nu va costa mai scump decât instalaţiile pe căderile de apă cele mai favorizate.

Caracteristica esenţială a epocii noastre, stă în rolul din ce în ce mai mare al energiei mecanice în civilizaţie. Din zi în zi aceasta simte că nevoile vor covârşi isvoarele de energie. Intre alte indicii, se ştie ce ţipăt de îngrijorare scoate **Federal Oil Conservation Board** din Statele Unite, socotind că rezervele de petrol disponibile acum nu vor ajunge de cât 6 ani. Cifrele pe care le dau ne duc la această concluzie, că fără îndoială omenirea va fi scăpată de această grijă prin energia mărilor, aşa cum s'ar fi bucurat desigur a constata puternicul profet a atâtor revoluţiuni ştiinţifice, ilustrul autor al celor „1000 leghe sub mări **(Vingt-mille lieues sous les mers)**", pe care nu-l pot uita acum. Afară de vreo nouă surpriză a acelui pe care suntem fericiţi să-l aplaudăm astăzi, bunul nostru prieten Perrin, ce ar putea să libereze în câtimi mari energia internă a atomilor. Oricum ar fi, omenirea e de acum asigurată, într'un mod ori altul, să nu piară — dacă pot spune — din lipsă de energie.

De sigur, nu pe dată, vor pluti pe apă la depărtări mari de coaste imense staţiuni, ce vor găsi chiar în mărimea lor siguranţă contra furtunilor. Mai întâi va trebui să facem proba cu uzine lângă coaste: am şi studiat în acest scop mijloacele de a face o uzină de demonstraţiune pentru 12.000—15.000 kilowaţi adăpostită într'un port vecin cu ape adânci şi legat de ele prin un tub implântându-se repede sub suprafaţa lichidă.

Or, această instalaţie nu va aduce în acest port numai energie electrică, ci în acelaş timp **frig**, şi în condiţii în stare de a potoli căldura arzătoare şi umiditatea intensă, aceste două flagele ale regiunilor tropicale, pe care regretatul nostru confrate Maurice Leblanc încercase să le combată.

Se va băga de seamă în adevăr că fiecare metru cub de apă submarină, încălzindu-se numai de 8—18°, temperatură încă foarte joasă pentru aceste regiuni, absoarbe atâta căldură cât **100 kgr. ghiaţă** pentru a se topi, şi că din această apă rece, mica instalaţie de 10.000 kwt. de mai sus va face să iasă 100.000 metri cubi **pe oră** din fundul oceanului, adică echivalentul a 10 milioane de kgr. de ghiaţă pe oră la dispoziţia noastră.

Posibilitatea aceasta de a căpăta în regiunile tropicale frig în cantităţi aşa de colosale şi cu un preţ de **două zeci** de ori mai jos decât prin procedeurile actuale, va apărea fără îndoială ca unul din elementele cele mai importante a unei atari soluţiuni.

Se vor socoti poate aceste speranţe prea frumoase, aceste concepţii prea îndrăzneţe spre a se înfăptui vreodată. Afară de faptul că noi le credem mai puţin îndrăzneţe decât ale oamenilor cari au cutezat să lege continentele cu primele cabluri submarine, să ne fie îngăduit a scoate din cariera noastră destul de lungă o convingere contrară.

Noi am văzut deja destule afirmaţiuni îndrăzneţe devenind realităţi când se sprijină pe temelii logice; destule concepţiuni curajoase triumfând contra criticelor, a criticelor inevitabile, când postulează în adevăr progresul, aşa că nu ne îndoim de viitorul acestor idei. Când un procedeu se arată în stare de a scoate din mare — fie atât cât 10 Niagare — energia pe care ar da-o căzând dela 100 metri, când acest procedeu se arată susceptibil de o instalare mai eftină, de o incomparabilă regularitate, de un preţ scăzut al energiei, dând şi frig în cantităţi îndestulătoare pentru a schimba condiţiile de traiu în regiuni superbe, şi de a le cuceri pentru civilizaţie şi industrie — ei bine, repet, putem fi liniştiţi. Şi d-voastră ştiţi, Domnilor, că multe din frumoasele noastre colonii sunt în acest caz şi că punerea lor în valoare, chestiune cu drept cuvânt la ordinea zilei, — va fi neaşteptat de mult grăbită prin triumful acestor idei.

Se vor face obiecţiuni, bine înţăles. La ce nu se fac! Se vor pune înainte riscurile furtunelor, surprizele curenţilor, necunoscutul abisurilor, mai ştiu eu ce! Dar în faţa unor asemeni posibilităţi, nimic nu va împiedica pe om să ia inc'odată în stăpânire marea pentru această nouă cucerire, şi să aibă dreptate.

Acestui scop, ale cărui dificultăţi şi riscuri nu voim să le ascundem, voim să ne consacrăm.

Traducere din Science Moderne de T. A. BADARAU

Cronica cinematografică

— Firma Americană „Metro-Goldwin" lucrează acum, sub conducerea celebrului regisor rus Buhoveţchi, la un nou film „Anna Carenina", după romanul lui Tolstoi. Rolul titular e interpretat de marea artistă suedeză Greta Garbo.

— Fiica scriitorului rus Al. Cuprin (autorul „Iamei"), Xenia Cuprin, apare cu mare succes pe scena cinematografică din Paris, în noul film „Diable au Coeur".

— Berlinul se află în „săptămâna filmelor sovietice": „Mama" după Gorki, „Ioan cel Cumplit", „Marinarul Regimentului 17", „Greva" etc. lucrate de regisorii: Eisenstein şi Pudovchin. Filmele acestea sunt măestrit înscenate şi produc o puternică impresie. Greviştii, „streikbrecherii", poliţiştii, soldaţii, care figurează aci, nu sunt artişti nici figuranţi cu experienţă, ci indivizi selecţionaţi din armată, de pe stradă, dela fabrici, etc. Filmele se disting prin detalii de mare efect. Nu numai oamenii joacă în ele ci şi lucrurile se deplasează mereu, dând un mare câştig dinamicei cinematografice. Regisorii ruşi uzează mai ales de un anume procedeu: ei mută extrem de repede aparatul dela un personaj fotografiat la altul, în clipele celei mai puternice încordări de atenţiune din partea spectatorilor.

Când REGII sunt ORBI...

(LES ROIS AVEUGLES)

de I. KESSEL şi HÉLENE ISWOLSKY

(Ultimele zile ale Ţarismului)

este titlul noului roman pe care ziarul „DIMINEAŢA" a început să-l publice DUMINICĂ 27 MARTIE 1927

Actorul şi arta dramatică

V. MAXIMILIAN

Jocul dramatic al actorului se cere întotdeauna grefat pe o realitate fie exterioară, fie spirituală. Firescul atitudinilor, unitatea concepţiei morale şi consecvenţa acţiunii nasc fiecărui rol o valoare de sine stătătoare în ansamblu, şi-i câştigă înţelegerea publicului.

Legătura între suflete şi transmiterea expresivă a emoţiei se înfăptuiesc astfel prin inteligenta dozare a *efectelor,* care la rândul lor sunt o consecinţă nemijlocită şi necalculată a adâncirii psihologice a personagiului întruchipat.

Exteriorizarea prin gest şi mimică a stărilor sufleteşti e centrul preocupării dramatice a actorului. Imaginaţia şi sensibilitatea, întregite de talent, fac ca impresionabilitatea şi jocul actorului să pară sincere şi prin urmare să convingă.

In continuă supraveghere cu el însuş, actorul îşi controlează cu stăruinţă jocul, pentru punerea sa în echilibru cu restul acţiunii. Imaginaţia îl ajută *să-şi vadă* personagiul; sensibilitatea îl ajută *să-l simtă,* să se bucure sau să sufere cu el; iar controlul neîntrerupt al interpretării îl ajută să se emoţioneze ori să se transpună în comicul situaţiei, provocând râsul sau mişcând până la lacrimi.



V. Maximilian

Linia generală a unui rol determină un caracter, iar sinuozităţile acestei linii reprezintă felul în care eroul dramatic ia cunoştinţă de sine.

Simplitatea şi naturalul interpretării, atenţiunea pentru scoaterea în evidenţă a detaliilor caracteristice, tonul firesc al replicei, frazarea corectă, cu utilizarea pauzelor expresive, şi reacţiunea spontană în toate momentele desfăşurării acţiunii scenice, — sunt atributele universal afirmate cu cari marii actori înving asperităţle rolurilor celor mai dificile şi-şi cuceresc simpatia spectatorlor.

* * *

Punând întotdeauna într'o desăvârşită armonie sentimentul rolului cu mijloacele sale artistice, d. V. Maximilian a ajuns după mai bine de douăzeci de ani de teatru, la afirmarea unor minunate posibilităţi de tălmăcire a psihologiei şi caracterelor general omeneşti.

Felul cum acest admirabil actor înţelege să-şi realizeze întrupările, sensul ficţiunilor dramatice şi tâlcul adevărat al unui spectacol de teatru, ni le-a expus d-sa într'o lucrare din 1913, „Despre teatru, actor şi public", în care între altele capitolul referitor la legătura dintre teatru şi realitate ni se pare cu deosebire edificator.

Arta dramatică, spune d. Maximilian, întrebuinţând pe om ca materie pentru a concretiza un sentiment, pare a fi mai reală decât toate celelalte arte. In teatru, personagiile unei drame nu sunt nici piatră, nici vopsea şi nici sunet. Ele sunt carne şi oase; merg, vorbesc ca toţi oamenii, au viaţă.

Pot însă aceste personagii, pentru aceste motive, să fie luate drept realităţi? — Ia să observăm bine ce e acel personagiu din scenă, care se mişcă, vorbeşte şi are viaţă.

Ceeace se vede nu e trupul şi viaţa acelui personagiu, ci o persoană străină care îi împrumută trupul şi viaţa pentru ca să-l facă să trăiască.

Personagiul artistic nu e decât o siluetă care trăieşte numai prin viaţa actorului şi numai atâta timp cât acesta îi împrumută acea viaţă. In această împrejurare, viaţa ca şi persoana actorului se transformă pe scenă în simplu element — la fel cu piatra, cu vopseaua şi cu sunetul în celelalte arte, — care se schimbă şi se aranjează cu ajutorul artei dramatice, astfel încât să capete o formă artistică omenească, pentruca să deştepte apoi în mintea spectatorului imaginea unui personagiu care trăieşte sau a trăit.

D. Maximilian stăpâneşte şi umple scena cu verva sa comunicativă, cu intonaţia în acelaş timp simplă şi elocventă, cu naturalul şi cursivitatea gestului.

Dela Chilon Chilonidis din „Quo-Vadis" şi până la admirabilul său Michel Perrin, dela creaţiunile de operetă şi până la comicul adânc studiat din comedia modernă, d. Maximilian a străbătut un drum şerpuitor de izbânzi meritate. Onestitatea scenică şi conştiinciozitatea artistică i-au fost temeiul succeselor sale.

Şi pentrucă e vorba de onestitate, vom aminti câteva lucruri uitate azi de mulţi actori.

Fantezia unui interpret trebuie să lucreze numai la armonizarea amănuntelor constructive ale rolului; el n'are nici-un drept să falsifice sau să *întregească* ideea autorului; trebuie să fie corespondentul ei, şi numai atât.

Rolul trebue să se rezolve în sufletul actorului după strictele indicaţiuni ale autorului. Punctul de plecare şi ţinta străduinţelor scenice sunt respectarea şi interpretarea ideal-artistică a textului dramatic.

Şi o spunem din nou aceasta, pentru toţi acei actori cari în ultimul spectacol al Teatrului Naţional cu „Scrisoarea pierdută" au înţeles să jongleze cu interpretarea, adăogând sau... retuşând replica.

H. LAZU

Cronica Şahului

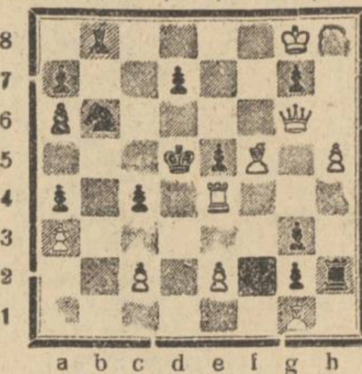
PROBLEMA No. 6

de **S. Herland**, Bucureşti

(Premiată la un concurs internaţional)

Negru (12 figuri)

Rd5, Th2, Cb6, Nb8, Pa4, a7, c4, d7, é5, g2, g3 şi g7



Alb (10 figuri)

Rg8, Dg6, Té4, Nf5 şi g1, Pa3, a6, c2, é2 şi h5

Alb joacă şi face mat în 3 mutări

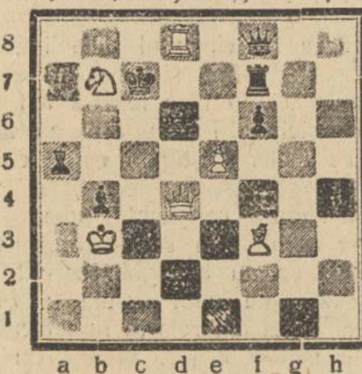
PROBLEMA No. 7

de **A. F. Ianovcic,** Soroca

(inedită)

Negru (6 figuri)

Rc7, Df8, Tf7, Na5, Pb4 şi f6



Alb (6 figuri)

Rb3, Dd4, Td8, Cb7, Nf3, Pé5

Alb joacă şi face mat în 2 mutări

Soluţia problemei No. 1 (Ellerman)

Alb (9 figuri): Rb7, Df1, Ta6 şi h4, Cd5 şi f3, Nd6 şi f7, Pé2.

Negru (8 figuri): Rc4, Dé4, Cd2, Nh7, Pa7, b3, c3 şi f6. Mat în 2 mutări.

1. Cf3—d4!!

La această frumoasă problemă am primit peste 60 de soluţiuni dintre cari 33 sunt corecte şi anume: a d-rei Elza M. Bramarc — *Bucureşti* şi ale d-lor: Anatoly Homiţchii — *Bălţi.* M. Tumin — *Bârlad.* Carol Goldştein, Marc Lages, I. L. Lewin, Basile Mărculescu, Picu Popescu-Colibaşi, Jacques Rosenzwitt, Nelu Schein, Filip Segall, N. Tănăsescu, S. Thau şi Florian Zugrăvescu — *Bucureşti.* Sandu Reiter — *Câmpina.* Victor Simu — *Caransebeş.* Traian Adam — *Constanţa.* Lupu Lieberman şi Alexandru Gh. Popovici — *Craiova.* M. Rabinovici, L. Rabinsohn & Calman Schor, M. Scheicher — *Dorohoi.* G. Max — *Galaţi.* Gh. Axente, O. Costăchel, G. Donev — *Iaşi.* Victor Pirozynski — *Paşcani.* H. Ianovici, Jean Mohnblatt — *Piatra Neamţ.* Izidore Fain — *Ştefăneşti.* Emil Şechter — *Tg. Neamţ.* Gh. I. Mocrjiţchi şi I. Schlarko — *Timişoara.*

Celelalte soluţiuni nu sunt corecte. La 1. Rb7—c6 negru răspunde b3—b2! La 1. Cf3×d2+ sau 1. Df1—a1 negru răspunde Rc4—b5! şi nu mai e mat în a doua mişcare.

PARTIDA No. 4

Jucată în runda a douăsprezecea la concursul internaţional dela New-York, în Martie 1927.

Alb. **Capablanca** *Negru:* **Dr. Vidmar**

Partidă spaniolă.

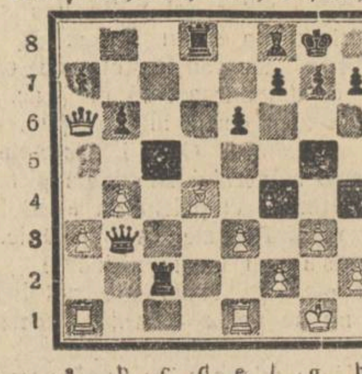
1. é2—é4, é7—é5; 2. Cg1—f3, Cb8—c6; 3. Nf1—b5, a7—a6; 4. Nb5—a4, Cg8—f6; 5. 0—0, Nf8—é7; 6. Tf1—é1, b7—b5; 7. Na4—b3, d7—d6; 8. c2—c3, Cc6—a5; 9. Nb3—c2, c7—c5; 10. d2—d4, Dd8—c7; 11. Cb1—d2, 0—0; 12. h2—h3, Ca5—c6; 13. d4—d5, Cc6—d8; 14. a2—a4, b5—b4; Negrul care s'a apărat până acum foarte corect, face acuma o mutare slabă, liberând câmpul c4 pentru calul alb. Mai bine ar fi fost Tb8. 15. Cd2—c4, a6—a5; pentru a aduce N în joc. 16. Cf3×é5!, Nc8—a6; 17. Nc2—b3, pentru a pleca cu C din é5. 17...., d6×é5; forţat. 18. d5—d6, Né7×d6; 19. Dd1×d6!, Capablanca forţează schimbul damei, spre a intra într'un final favorabil din cauza unei mici slăbiciuni de poziţie a adversarului. E uimitoare technica cu care acest desăvârşit virtuos ştie să exploateze un avantaj aproape imperceptibil. 19...., Dc7×d6; 20. Cc4×d6, Cd8—b7; 21. Cd6×b7, Na6×b7; 22. c3×b4, c5×b4; 23. f2—f3, Tf8—d8; 24. Nc1—é3, h7—h6; 25. Té1—d1, Nb7—c6; 26. Ta1—c1, Nc6—é8; 27. Rg1—f2, Td8×d1; 28. Tc1×d1, Ta8—c8; 29. g2—g4, împiedică Cf6—h5—f4. 29...., Né8—d7; 30. Né3—b6, abia acum începe să se vadă slăbiciunea poziţiei negrului. Pionul din a5 nu mai poate fi apărat. 30..., Nd7—é6; 31. Nb3×é6, f7×é6; 32. Td1—d8+, Tc8×d8; 33. Nb6×d8, Cf6—d7; 34. Nd8×a5, Cd7—c5; 35. b2—b3!, Cc5×b3; 36. Na5×b4, Cb3—d4; 37. a4—a5 şi negrul abandonează.

* * *

Dăm mai jos sfârşitul interesant al unei partide, jucată la concursul internaţional dela New-York.

Capablanca

Rg8, Db3, Tc2 şi d8, Nf8, Pa7, b6, é6, f7, g7 şi h7



Nimzovici

Rg1, Da6, Ta1 şi é1, Nd4, Pa3, b4, é3, f2, g3 şi h2

Negrul la mutare, a jucat é6—é5! Partida a urmat apoi astfel: N×é5, Td8—d2; Db7 (Dacă joacă Tf1 negru răspunde cu D×é3!!), T×f2; g4, Dé6; Ng3, T×h2;!!; Df3 (Dacă lua T cu N urma D×g4+, Rh1 şi Dh3 cu mat inevitabil), Thg2+; D×T, T×D+; R×T, D×g4 şi albul a abandonat după câteva mişcări.

ŞTIRI

La 23 Martie s'a terminat marele concurs de şah dela New-York cu următorul rezultat: Premiul I (2000 dolari) l-a câştigat *Capablanca* cu 14 puncte, al II-lea (1500 dolari) *Alechin* cu 11 jum., al III-lea (1000 dolari) Nimzovici cu 10 jum.; urmează apoi dr. Vidmar cu 10, Spielmann cu 8 şi Marshall cu 6.

P. I. NEGREANU
CAMIL SENECA

Curiozităţi

Gladiatorii şahului

Rubricele de şah din presă se ocupă pe larg de concursul dela New-York în care Capablanca, Aliohin, Nimţovici şi alţii îşi măsoară puterile sub privirile întregii lumi civilizate. Capablanca devine un geniu al şahului, campion neîntrecut. Aliohin ocupă locul al doilea, având 10 jum. puncte contra celor 13 câştigate de Capablanca. Ceilalţi au mai puţine.

Cum se desfăşură concursul se poate afla foarte uşor din informaţiile publicate zilnic de presă. Dar iată ce nu se cunoaşte: regimul alimentar, de antrenament, de odihnă, etc., observat de combatanţi! Acest regim ne face într'adevăr să credem că inteligenţele de felul lui Capablanca şi Aliohin sunt în pericol permanent de a-şi pierde călităţile excepţionale, dacă nu observă cu stricteţă regimul fizic. Somnul, hrana, plimbarea, gimnastica, etc., sunt dozate la campionii şahişti cu cea mai mare scrupulozitate. Mai aflăm un lucru: boxeurii şi atleţii îşi pot permite unele abateri dela regim, care nu le strică, la urma urmei, rostul profesiunii. Şahiştii, nu! Aceştia riscă, mai ales în timpul matchurilor, să se pună în mare inferioritate faţă de adversarii mai prudenţi, dacă îşi admit o cât de mică indispoziţie fizică... S'a spus odată un mare adevăr: suflet sănătos — în trup sănătos!

Titluri regeşti

In urma „independenţii" căpătate de Irlanda şi de Dominionurile (fostele Colonii) engleze, regele George V, se va intitula de acum înainte: **„Prin graţia lui Dumnezeu Rege al Marei Britanii, Irlandei şi Dominionurilor de peste mări, Apărător al Credinţei şi Impărat al Indiei".** In cursul secolelor acest titlu s'a schimbat de multe ori. Numai în 1801, regele Angliei a încetat să se intituleze „Rege al Franţei"; în 1837 regina Victoria a renunţat la titlul de „Regina Regatului Hannower" (din Germania), iar în 1871 a acceptat titlul „Impărăteasa Indiei".

Parlamentul englez îşi schimbă deasemeni titulatura şi se va numi „al Marei Britanii şi al Irlandei de Nord", dat fiindcă Irlanda de Sud se emancipase de tutela engleză.

Titlurile acestea se gravează pe sigiliile respective: sigiliul regal şi sigiliul parlamentului. Ele se aplică cu ceară verde pe actele mai importante şi se leagă de hârtie cu panglici de mătasă; actele mai puţin importante poartă sigilii roşii sau galbene.

Cancelarul tezaurului e păzitorul sigiliului regal cel mare: locul unde se găseşte sigiliul nu e cunoscut decât lui. In timpul domniei lui George III, sigiliul regal fusese furat, şi de atunci e păzit cu această stricteţă. Când cancelarul pleacă din ţară, o comisie specială preia sigiliul dela dânsul, spre păstrare. Se ştie că insuş regele e mai liber ca pecetea lui şi poate pleca unde şi când vrea. Sigiliul cel vechi când e desfiinţat, primeşte dela rege o lovitură de ciocan, care îl deformează puţin, şi devine apoi proprietatea cancelarului.

Leoparzii la Boulogne

Mis Mentmurth, celebră vânătoriţă americană, sosită de curând la Paris, a adus doi tineri leoparzi dresaţi. Nici un hotel n'a vrut s'o primească cu aceste fiare. Atunci americana i-a plasat în pensiune la grădina zoologică. De aci, în fiecare dimineaţă, îi ia cu dânsa pentru o plimbare prin pădurea Boulogne, unde apariţia ei cu leoparzii care se caţără pe pomi şi revin ascultători la chemarea stăpânei, stârneşte zilnic o mare senzaţie.

Maimuţe... în cadă

In crescătoria de maimuţe din Berlin „pensionarele" primesc o educaţie aleasă. In fiecare dimineaţă maimuţele îşi spală singure obrazul şi picioarele, iar Duminica iau câte o bae, în căzi. Obiceiul acesta de igienă place foarte mult maimuţelor şi e practicat de ele cu seriozitate şi cu o conştiinciozitate absolută.

Cheltuelile milionarilor

Park-Avenue din New-York e locuit numai de cei care pot să cheltuiască pe an cel puţin 75.000 dolari. Mai mulţi dintre ei au venituri de peste 1.000.000 dolari. Totalul cheltuelilor acestor favoriţi ai soartei ajunge la 280.000.000 dolari anual, din care 50 mil. îmbrăcămintea doamnelor (plus 4 mil. — încălţămintea lor); 20 mil. — juvaere; 16 mil. — şube şi blănuri; 4 mil. — teatre; 15 mil. — obiecte de artă; 20 mil. — hrana; 15 mil. — îmbrăcămintea domnilor; 2 jum. mil. — instrumente muzicale; 15 mil. — călătorii; 4 mil. — parfumerie; 2 mil. — lumânări; 7 mil. — yahturi; şi 5.000.000 opere de caritate.

Mâni scumpe...

Mânile pianistului virtuos Leopold Godovschi, succesorul lui Paderevschi, au fost asigurate de curând cu suma de 5 milioane de franci aur.

„Liliacul" în America

Nichita Baliev, proprietarul teatrului rus de „miniaturi" — „Liliacul" din Paris, a încheiat cu antreprenorul american Morris Ghost un contract pentru stagiunile 1928 şi 1929. „Părţile contractante" se aflau la 10.000 mile distanţă unul de altul şi s'au înţeles prin radio-telefonie, vorbind 12 minute din Glasgow (Anglia) şi Hollywood (America, California).

De „dincolo"

Omenirea caută, curioasă, să se uite măcar pentru o clipă în „lumea de dincolo". Dar cum? Prin ce căi se poate lua contact cu acest „dincolo"?

Numeroasele societăţi de spiritişti, oculitişti, teosofi, etc. caută asemenea căi misterioase. Mistica profesată de ele s'a împletit cu ştiinţa şi cu technica, încât aceste două domenii cu totul opuse apar astăzi strâns legate între ele. Vedem chiar savanţi materialişti deziluzionaţi de „ceiace e clar dela început până la sfârşit." Astfel nu e de mirare că „radio-telepatul" Anatole de Marty este în prezent cel mai popular om din Paris.

Presa publică interviewurile luate lui Marty, îi reproduce portretele, etc. Cei admişi la experienţe afirmă, că el pătrunde „dincolo" şi aduce oricui veşti din lumea cealaltă.

„Pe urmele Inţelepţilor"

e o nouă lucrare filosofico-literară

datorită colaboratorului nostru **Doctorul YGREC.**

Cititorul va găsi în ea meditaţiuni asupra filosofiei lui **Einstein, Bergson, Le Dantec, Mach, Freud, Leibnitz, Zenon, Plato, Descartes, Marx, Auguste Comte, etc.**

Volumul conţine şi portretele marilor cugetători

E de vânzare în librăriile principale.

CĂRŢI ŞI REVISTE

SHERWOOD ANDERSON: Un païen de l'Ohio, traducere din engleză de M. Gay, editura Rieder, Paris, 1927

Reputaţia literară a americanului Sherwood Anderson a ajuns în Europa înaintea traducerii operelor sale în limbile occidentale. O primă culegere din nuvelele sale, a apărut în franceză, în traducerea excelentă a Margaretei Gay.

Născut în „Middle-Est", Anderson a cunoscut desvoltarea industrială imensă a acestei regiuni, invadată în acelaş timp de valurile puritanismului. Luptând împotriva puritanismului, Anderson a exercitat numeroase meserii. A fost vânzător de ziare, ajutor de jockey, soldat, muncitor de fabrică, apoi proprietar de fabrică şi agent de publicitate. Aceste diverse ocupaţii se reflectă în scrierile sale. Anderson a început să scrie târziu, după ce a trăit intens, luând parte la viaţa trepidantă a Americii moderne.

Ceeace caracterizează nuvelele lui Anderson, nu e grija de a fi senzaţional, pe care o vădesc cei mai mulţi dintre nuveliştii americani. Nuvelele lui sunt psihologice; el redă cu'o artă simplă nuanţele şi profunzimea emoţiunilor proaspete. In *Un païen de l'Ohio,* nuvelă cu care se deschide volumul, Anderson descrie fazele pubertăţii unui băiat din Middle-West. In altă nuvelă, psihologia febrilă dela hipodromuri crează tipuri de tineri îndrăzneţi, atraşi de hazardul jocului. *L'autre femme:* dualismul sufletesc al unui tânăr care îşi iubeşte cu toată sinceritatea logodnica, dar care e obsedat de altă femeie, urâtă, vânzătoare de tutun, pe care o vede de câteori cumpără ţigări. In „Triumful omului" ni se arată desechilibrul nervos provocat de setea de îmbogăţire a unui fermier care voia să pregătească băiatului său un viitor strălucit....

Astfel de subiecte, simple în aparenţă, dau prilej lui Anderson să pătrundă în împărăţiile sufleteşti, niciodată stabile, mereu mişcătoare ca dunele de nisip. Criticul englez Eugène Jolas, scrie despre Sherwood Anderson: „E poetul neliniştei americane, un visionar care crede în visul său... Sub masca oamenilor e totdeauna neliniştea. Tirania Bibliei, fanatismul micilor oraşe (e vorba de puritanismul american), mania de a reforma, ascund tragedii îngrozitoare"... Anderson caută să exprime elementele prime ale civilizaţiei americane, covârşită de maşinism. El „pătrunde în sufletele cenuşii, acoperite de pulbere, ale oraşelor; observă năzuinţele înăbuşite ale solitarilor. El intră în camerele secrete ale acestor bărbaţi şi femei obosite, batjocorite. Ce descopere? Instincte înfrânate, disperări sexuale, paralizii ale voinţii"...

Efecte ale energiei exesive pe care trebue s'o cheltuiască acel care luptă în Societatea americană, nu pentru idealuri înalte, ci pentru pâinea cea de toate zilele. Aceasta se vede mai ales în nuvela „Bouteilles de lait" : cineva, râvneşte să creeze o mare operă literară: e nevoit însă să scrie reclame lirice pentru o fabrică de lapte condensat.

Stilul lui Sherwood Anderson „e simplu ca el însuşi, uneori violent, crud, totdeauna plin de sevă şi de un lirism crepuscular şi ritmic. El a introdus în literatura americană o limbă nouă, deosebită de stilul negustorilor de literatură. Un stil bărbătesc şi fără artificii".

ALFRED FABRE-LUCE: Locarno sans rêves, editura Bernard Grasset, Paris, 1927

Apar uneori cărţi de sinteză asupra evenimentelor politice mondiale, care se cuvine să fie cetite şi de acei preocupaţi de probleme literare şi artistice. Nu simple expuneri rigide a unor chestiuni de stat, ci profesiuni de credinţă care nu părăsesc însă terenul solid al adevărului, al faptelor.

Alfred Fabre-Luce a publicat în 1925 o carte: **La Victoire...** al cărei răsunet a fost imens, nu numai în lumea politică. Intelectualitatea franceză, deprinsă să urmeze „cuvintele de ordine" ale „marilor" conducători politici — a fost surprinsă când, cetind **La Victoire**, i s'a revelat o lume ignorată. Cu argumente simple, logice, precise, Fabre-Luce a arătat în ce constă „victoria" pecetluită de tratatul dela Versailles. Tema unilateralităţii în chestia responsabilităţii războiului european, a fost adânc sdruncinată. „Victoria" proclamată de toţi marii şi micii politiciani e şubredă: ea nu se bizuie pe dreptate. Victorioşii sunt în situaţii penibile; învinşii se refac, cu toată străşnicia ocupaţiei militare... Astfel, Fabre-Luce, spunând adevăruri, a făcut un mare serviciu conaţionalilor săi. Politica nu poate fi întemeiată pe minciună. Realităţile profunde ies la iveală, mai curând decât ne aşteptăm — şi se răzbună.

In acelaş spirit e scrisă şi ultima carte: **Locarno sans rêves.** In vacarmul entusiast stârnit de declaraţiile pacifiste ale şefilor de guverne la Locarno, autorul intervine cu glasul său ferm. Inlăturând visele şi utopiile, el cercetează amănunţit situaţia politică mondială şi arată care sunt mijloacele politice şi sociale ce vor face din Societatea Naţiunilor un instrument de realizare a păcii pe pământ. — **E. R.**

TRAUGOTT VOGEL: Eu iubesc, tu iubeşti... (roman.— Edit. Orell Fussli, Zürich, Leipzig, Berlin)

Ca să lupte împotriva unei eredităţi care o îngrozeşte şi o desgustă, o tânără femeie se consacră învăţământului. Totuş, o dragoste plină de făgăduinţi, în realitate destul de banală şi o alta stângace în manifestări, dar mult superioară celeilalte, o hărţuiesc rând pe rând şi o fac să-şi înţeleagă adevărata ei menire de femeie şi de mamă. Părăseşte cu destulă părere de rău pe unul dintre admiratori şi primeşte, nu fără oarecare şovăire, propunerea cinstită, de şi nu prea ispititoare a celuilalt.

Complicaţiunile acestea o fac să-şi piardă sângele rece necesar conducerii unei şcoli, şi-i turbură cu totul concepţia ce-şi făcuse despre căsătorie.

Intr'o bună zi, ea fuge dela domiciliul conjugal, cercând să-şi refacă o altă existenţă aiurea, crescând copiii unei mondene, fără pic de inimă şi cu legături uşoare.

Se smulge din acest cămin murdar, ca să cadă de data aceasta în mijlocul unei adevărate tragedii de familie, descoperită de dânsa din întâmplare, ajutând un copil părăsit.

Cu mari sforţări ea vine în ajutorul acestor nenorociţi, şi, redobândind încrederea şi îndrăzneala de mai 'nainte, se reîntoarce acasă: aci, înstrăinată de bărbatul ei, izbuteşte să şi-l recâştige prin simplitatea aproape îngerească cu care îşi reia vechile îndeletniciri cotidiene.

In „Revue de Genève", Johannes Widmer remarcă fantezia inepuizabilă a lui Traugott Vogel, spiritul său de analiză şi talentul cu care conduce acţiunea şi conflictul sufletesc în toate lucrările sale.

Etnic şi estetic

In ultimul număr al *„Vieţii Româneşti"*, d. Mihai D. Ralea, publică un substanţial articol, determinând cronologiceşte conduita estetică, fixându-i înrudirile etice şi etnice

Antinomia dintre artă şi morală, drumul dela eroismul sincerităţii, ce se desfăşură intr'un realism relativ, cu Flaubert şi apoi cu „arta pentru artă", — doctrină popularizată de Oscar Wilde, — şi până la cea de-a doua fază a tendinţei de autonomie a artei, — realizată de astă dată nu în literatură, ci în artele plastice, ca o reacţiune împotriva academismului — fac ca arta să-şi câştige independenţa complectă. D. Ralea face astfel procesul de evoluţie al sensibilităţii şi esteticii moderne şi, sprijinindu-se pe afirmaţiunile categorce, pe cari le face G. Simmel în „Filosofia artei", — socoteşte că arta nu poate fi separată de restul vieţii.

„Cine se munceşte să fie numai moral, şi de loc intelectual ori religios, spune Simmel, acela va ajunge poate la un înalt grad de morală, dar în nici un caz la cel mai înalt grad. Acelaş lucru e mai vizibil cu intelectualitatea: producţiunile omului care e numai inteligent, oricât de surprinzător s'ar părea aceasta, rămân chiar ca producţiuni intelectuale, în urma acelora ce izvorăsc dintr'o largă personalitate. Cine este numai deştept, nu este complect deştept".

Individualitatea sufletească formează un tot, spune d. Ralea, iar tipul structurii culturale a unei societăţi, închide valori estetice, religioase, morale, toate perfect solidare între ele. Arta, aşa-dar, la rândul ei, nu poate fi separată de complexul general al vieţii din care face parte, e interdependentă de celelalte funcţiuni şi ceeace îi dă raţiunea de a fi, e dictat de specificitatea întregului din care face parte.

Trecând la problema stilisticei moderne, d. Ralea afirmă că pentru a pricepe un stil de artă, trebue să ştii numaidecât mentalitatea poporului care l-a creat. Arta unui popor e cea mai bună diagnoză pentru psihologia sa etnică. Şi invers, stilul unei arte nu poate fi priceput, fără adâncirea mentalităţii naţionale a cărei expresie este.

„Stilul care se munceşte să fie numai individual, are într'însul, în acelaş timp, ceva efeminat, abstract, debil, degenerat, antivital. Arta pură presupune aproape întotdeauna, o împuţinare a vieţii. Stilul cu tendinţă numai individuală e agreabil, interesant, dar e uşuratic şi trecător. Numai ceeace e colectiv e durabil. Viata stilurilor „individuale" e scurtă, fiindcă posteritatea rezumă şi simplifică, şi păstrează numai generalul. Stilul naţional, în ceeace are în acelaş timp special (faţă de omenire) şi general omenesc (faţă de individ) găseşte exact acel loc geometric între tipic şi caracteristic, care constitue arta mare.

„Dacă n'ar fi existat decât stiluri individuale, nici-o operă de artă nu s'ar fi conservat. Istoria artelor ar fi fost o bizară arheologie, în care operele prezentate ca nişte incomprehensibile texte de heroglife, ar fi chinuit mereu talentul de descifrare al eruditilor. Puntea de legătură intre ele şi noi, adică elementul comun uman ar fi lipsit. In locul plăcerii pe care oricine o are în faţa lui Velasquez ori Tizian, câţiva maniaci, înarmaţi cu lupe s'ar fi străduit în zadar să ghicească ce a voit să facă cutare pictor, dintr'o curioasă massă de culoare. Căci, încă odată, nu trebue uitat că numai ceiace e general trăeşte. Originalitatea extremă, ca şi snobismul care o susţine, sunt repede uitate şi e ceva întristător în acest cimitir al valorilor de o zi".

Tradiţionalism şi modernism

„Universul Literar" publică, după note stenografice, interesanta conferinţă a d-lui Pillat despre „Generaţia nouă faţă de tradiţie şi de modernism".

Deci, — inchee d. Pillat, — suntem astăzi, în faţa unei probleme, care nu poate fi rezolvată decât printr'o sinteză creatoare a tradiţiei vii populare româneşti cu elementul modern, de peste graniţă, al cărui germene se află şi în noi. Această sinteză a reuşit-o în trecut un mare poet al nostru, a reuşit-o într'o epocă puţin prielnică pentru această sinteză, fiindcă nici limba nu era formată şi nici spiritul public. Mă gândesc la miracolul eminescian. O poezie, cum e „Luceafărul", reprezintă în adevăr o sinteză extraordinară a elementului vechi de tradiţie, de motiv de folklor românesc şi o umanizare cu o lărgire a motivelor, cu adâncire în adevăr corespunzătoare a sufletului modern.

Ar fi o mare greşeală dacă am vrea să rupem complect cu trecutul. Trecutul este un izvor mare de energie şi în momentul când generaţia cea nouă apucă drumul viitorului, este bine să pornim alături cu toţi morţii neamului nostru, să ne simţim împinşi din spate de massa mare a poeţilor anonimi populari, de massa mare a marilor înaintaşi, cari, fiecare la un moment dat al vieţii a fost un pioner modern, faţă de o tradiţie veche, pe când toţi pionerii şi toţi reprezentanţii modernismului n'au reuşit să creeze decât numai forme tipicizate".

In jurul „Medelenilor"

Revista „Ţara de jos" recenzează cel de-al doilea volum al d-lui Ionel Teodoreanu din ciclul „Medelenilor": **Drumuri.**

Fără a argumenta îndeajuns unele afirmaţiuni nu în totul întemeiate, recenzentul încheie cu câteva rânduri elogioase, arătând că d. Teodoreanu este un mare poet în proză.

Cu toate pretenţiunile de realsim — ce se degajează fie din îndrăzneala situaţiunilor, fie din francheţa stilului — totuş romanul „La Medeleni" constituie mai curând **un poem romantic al adolescenţei,** contopire de viaţă şi de basm, cum peresimte însăş autorul. De aci toată puterea — de sensibilitate şi fantezie, descrierile admirabile, situaţiile minunat prinse, dialogurile vii şi colorate, — toate îmbrăcate într'o bogăţie de imagini din cele mai gingaşe şi mai îndrăzneţe...

Lucrarea câştigată prin splendoarea formei literare...

Toate aceste consideraţiuni îl îndrituiesc pe recenzent să afirme că „realizările d-lui Ionel Teodoreanu sunt din cele mai frumoase, şi literatura română are de aşteptat dela d-sa încă multe şi preţioase lucrări..."

Augustin Thierry şi Manzoni

Influenţele lui Augustin Thierry asupra concepţiei istorice a lui Manzoni — direcţia hotărîtoare a cugetării şi marca personală a artei sale — n'au fost puse încă în lumină; — şi lucrul încearcă să-l facă De Lollis în studiul său: „Manzoni şi istoricii liberali francezi ai Restauraţiunii" (Bari, Laterza 1926).

De Lollis arată aci că ideile esenţiale ale lui Augustin Thierry, adică explicaţia evoluţiei istorice a popoarelor prin opoziţia permanentă a claselor cuceritoare şi a celor cucerite, importanţa dată Stării-a-treia, mulţimii, celor obscuri, — sunt evidente în cugetarea lui Manzoni, — şi De Lollis ne arată şi prin ce căi aceste concepţii au pătruns în spiritul său.

Cu multă dreptate ţine seama De Lollis de complexitatea acţiunilor intelectuale ale acestei categorii sociale. E interesant de văzut intrucât spiritul ideologic, întrupat în Fauriel, şi spiritul jansenist, în stare să deştepte simţul tragicului al atâtor destine anonime, au contribuit la rândul lor la formarea caracterelor şi la creiarea atmosferei acelor **Promessi Sposi.**

Toate acestea sunt studiate cu subtilitate şi cu argumente serioase, în lucrarea lui De Lollis.

Cărţi cari trebuesc citite:

recomandate de Bibliofila, Strada Wilson No. 1 (Palatul Fundaţiei Carol)

CĂRŢI FRANŢUZEŞTI

Kessel, Les coeurs purs. — A. Billy et M. Twersky, Le fléau du savoir. — *P. Jean Jouve,* Le monde désert. — *Th. Rechetnikov,* Ceux de Podlipnaia. — *Hevesy,* Christophe Colomb ou l'Heureux Génois. — *Tourgueneff,* Pères et enfants. — *St. Zweig,* Amok ou le fou de malaisie. — *J. et J. Tharaud,* Dingley L'illustre écrivain. — *Lucien Dubech,* Jean Racine Politique. — *R. de Traz,* L'Ecorché.

Loisy, La consolation d'Israel. — *Halévy,* Moïse.

Pierre Daye, La Chine est un pays charmant. — *Driault,* La chute de l'empire, La legende de Napoleon, (1812—1815).— Journal intime de *Alexis Souvarine,* Dir. du „Novoie Vremia". — *Faguet,* Etudes litteraires: XVI-e, XVII-e, XVIII-e, XIX-e siècle. — *Comte Regie de Trobriand* , Vie militaire dans la Dakota. Notes et souvenirs (1867—869). — *Jean Virette,* Façades et details d'architecture moderne, (Une serie de divers immeubles récemment construits à Paris qui sont les temoins des Tendences d'Architecture moderne française). — *J. G. Prod'homme,* Les Symphonies de Beethoven (1800—1827).

CITIŢI *„Vient de paraître"* revistă lunară de literatură, artă şi ştiinţă. Abonament anual lei 100 — în loc de lei 360.

CĂRŢI BIBLIOFILE:

Anatole France. Les noces corinthiennes, Illustré par Serge de Solomko, eaux-fortes de E. Decisy. — *Anatole France,* Balthasar, Illustrations en couleurs par Serge de Solomko. — *Leon Defoux,* J. K. Huysmans sous divers aspects. Notes, textes oubliés, réferences et bibliographie. Avec 4 lithographies d'Odilon Redon. — *M. de Voltaire,* La princesse de Babylone. Illustré par Barte. — *Charles Baudelaire,* Années de Bruxelles.

CĂRŢI GERMANE:

Casanova G., Erinnerungen. Ed. compl. in 6 volume.— *Colerus Eg.,* Zwei Welten: Ein Marco-Polo-Roman.—*Döblin A.,* Die drei Sprünge des Wang-lun: Berge Meere und Giganten; Wallenstein; Reise in Polen; Ermordung einer Butterblume. — *Gleichen-Russwurm A. v.,* Die Lust der Welt: Schöner Frauen Liebe, Macht und Schicksal, 29 biografii cu multe ilustraţiuni. — *Kinck H. E.,* Die Anfechtungen des Nils Brosne. — *Leonow Leonid,* Die Bauern von Wory. Viaţa ţăranilor ruşi în Rusia sovietică. — *Papini G.,* Ein fertiger Mensch. — *Peladan,* Das almächtige Gold: Der Sieg des Gatten. — *Stevenson,* Gesammelte werke. (Complect în 6 volume). — *Stucken Ed.,* Die weissen Götter. — *Undset S.,* Kristin Lavranstochter. — *Weltanthologie des XX Jahrhunderts* Die europaische Lyrik der Gegenwart, 1900-1925.

Bergmann E., Einführung in die Philosophie, 2 vol. — *Chamberlain H. S.,* Imanuel Kant. — *Harms,* Die Philosophie des Films. (Verlag Meiner). — *Jellineck,* Das Weltengeheimnis. — *Kuntz,* Vor den Toren der neuen Zeit. (Eine Synthese unserer Gegenwartskultur, Eine Philosophie des technischen Zeitalters). — *Lagerborg,* Platonische Liebe.— *Oldenberg,* Die Weltanschaung der Brahmana-Texte. — *Panwitz,* Kosmos atheos. — *Rasmussen,* Psychologie des Kindes. — *Scheler,* Nation und Weltanschaung. — *Vaihinger,* Die Philosophie des ALS OB. — *Wagber,* Philosophie der Freimaurerei.

Afară de cărţile de lux şi curente cât şi o bogată colecţie de stampe vechi şi moderne la BIBLIOFILA str. Wilson, No. 1 (Pal. Fund. Carol) se găseşte sau se poate procura ori ce carte de literatură sau ştiinţă în toate limbile în condiţiunile cele mai avatagioase.

Comenzi din provincie se efectuează contra ramburs în schimbul unui acont corespunzător.

CITIŢI: *Est-west.* Această revistă este deschisă tuturor talentelor tinere, cari îşi vor gândul şi fapta spiritualizată, spre desăvârşirea personalităţii lor. — Conştiinţă luminată în caracter etnic şi sensibilitate exprimată în stil apuseancontimporan.

Rătăcirea din Răsărit

Mişcarea dela Balta sau Inochentizmul în Basarabia. Contribuţii la istoria vieţii religioase a Românilor din Basarabia. Cu trei ilustraţii Chişinău. Tipografia Eparhială — „Cartea Românească, de Nicolae Popovschi, Profesor în liceul „Alexandru Donici" din Chişinău. 1926. Preţul 100 lei.

In 1909—1917 s'a desfăşurat, şi de atunci îşi are urmări reale, o mişcare intensă şi întinsă, rituală şi religioasă, a unei dizidenţe ivite în blocul ortodocşilor Români — basarabeni şi transnistrieni — aflat sub conducerea bisericilor: rusă şi română. Dizidenţa această se numeşte după întemeietorul ei Inocenţie — un călugăr — „Inochentismul". Mişcarea n'a fost cunoscută în România, de nimeni. Teologii şi scrutorii clerici de aci, n'au fost atinşi măcar de o cât de slabă curiozitate în ce priveşte viaţa spirituală a Românilor basarabeni şi transnistrieni. Ei, până la 1917, au împărtăşit, ni se pare, părerea unora că în Basarabia sunt vre-o 200 mii de suflete româneşti ruisficate şi că din ziua când Basarabia ar trece la România — s'ar ivi un mare pericol pentru aceasta din urmă.

Subsemnatul, în 1915, am căutat să vorbesc („Viaţa Românească", articolul: „Intre Nistru şi Bug") despre „Inochentism", definindu-l ca o mişcare de dor rătăcit al unui popor fără naţiune şi cultură. Cartea d-lui Prof. Nic. Popovschi din Chişinău aduce în 350 de pagini toate elementele necesare unei monografii integrale, pentruca să ajungă la aceiaşi concluzie. Ideia subsemnatului aruncată în 1915 în treacăt pentru puţinii cititori curioşi din ţară în asemenea materii, — apare astăzi sub condeiul d-lui N. Popovschi amplificată, ornamentată şi complectă. Li se spune numeroşilor tutori de azi ai poporului basarabean: Ar trebui să sacrificaţi măcar unul din cele cinci minute cheltuite pe zi cu studierea profundelor şi gravelor chestiuni de existenţă naţională — cu problema sufletului moldovean dintre Prut-Nistru-Bug, cum s'a manifestat acest suflet şi se mai manifestă prin mişcarea „inochentistă".

Cartea d-lui N. Popovschi trebue citită. Ea nu poate fi povestită în scurt într'o recenzie. Când se vor deschide cercetărilor noastre arhivele (dacă n'au fost arse, iarna), din Odesa, Herson, Kiev, Ananiev, caşi ale Sinodului rusesc, ale câtorva mănăstiri, etc. — atunci o a doua monografie ca a d-lui N. Popovschi va epuiza subiectul. Şi vom avea un monument grav şi înfiorător al unei mişcări „sectante", dacă vreţi „eretice", din istoria bi-milenară a neamului românesc. Neamul acesta n'a cunoscut despicări dureroase rituale şi confesionale, erezii şi dizidenţe fanatice. I s'a dat să le încerce numai acolo, unde misticismul culturii ruseşti în forma ei accesibilă maselor de jos, îi influenţase ramura răsăriteană, înstrăinată spiritualiceşte timp de un secol şi jumătate, de grosul românismului.

Deocamdată, ceeace la d. N. Popovschi e o adunare întinsă de date, fapte, informaţii, referinţe şi interpretări, — mi-a răscolit icoana vie a stepelor Transnistriene dela Nistru până la Bug şi mai departe, presărate de sate „moldoveneşti" până la Glodoşi (la 200 km. dela Nistru). Desgolit, ondulat, ars de soare, plin cu porumb şi cu căpşuni de câmp — pământul acesta a născut deci o scântee, care ar fi putut să aprindă un mare foc de reformism, religios după formă şi naţional românesc în fond. Această scânteie s'a stins ca atâtea altele: în loc de material bun de lemn, au ars paile unui suflet istovit, stors de înstrăinare naţională, lipsit de cultură şi de tradiţie.

Nu din punctul de vedere naţionalist sau patriotard, fac aci aceste constatări. Ieromonahul Inochentie, pseudosfântul, era o supremă expresie a dezolării lăuntrice care cuprinsese demult aproape trei milioane de oameni uitaţi de lumea civilizată, în secolul al XX-lea, în spaţiile mari primitive încadrate în liniile căilor ferate, prin care, pe două şine numai, se făcea schimbul de valori culturale între Chişinău, Odesa, Kiev, Herson, etc., din sudul fostei Rusii.

Toată activitatea lui Inochentie n'a tins spre Basarabia. El prefera instinctiv să-şi mântuiască turma omenească sustrângând-o bisericii oficiale slavone, şi dându-i o altă învăţătură: în limba ei şi pe alte meleaguri. Basarabia împădurită, cu numeroasele-i mânăstiri, îndesată cu sate, apăruse „Inochentismului" ca un Dominion; iar Metropola unde călugărul îşi întemeiase „raiul pământesc", era aleasă de dânsul în mijlocul nesfârşitelor porumbişti din Transnistriana, prăşite de sapa inconştientă românească. Aci îşi începuse cariera, aci o isprăvise, dupăce de bună voe sau de nevoe, liber sau încătuşat de bisericanii oficiali, trecuse prin experienţă şi prin mucenicie în nordul Rusiei, în mânăstiri, la Petersburg...

Haotic şi impetuos, identificat cu Hristos de dânsul şi de mulţimea ascultătoare, Inochentie a inspirat unui zugrav de icoane o următoare imagine foarte sugestivă.

El, Inochentie, în chip de Hristos, ajutat de îngeri, ocroteşte o turmă de oi albe închisă într'o ogradă, păzită de crucile de pe stâlpii porţii. In afară de ograda aceia, pe câmpul dimprejur, din ambele părţi, se mai văd turme de oi albe, stăpânite de duşmanii adevărului şi ai dreptăţii: un student, un cardinal catolic, Tolstoi, un Evreu, un popa, un bufon (artist, teatru ?) etc. personagii tipice ale căror isprăvi sunt conduse din aer de doi draci înaripaţi, cu ajutorul sârmelor. Pe spatele fiecăruia dintre aceşti duşmani ai „Inochentismului" e aşezat câte un drăcuşor, „comandant" al lui Tolstoi, al cardinalului, al studentului. Aceştia opresc oile să vie în ograda lui Hristos-Inochentie, deşi oile toate năzuesc spre gratiile ogrăzii...

Ne-am înfundat în evul mediu, în absurdul înapoierii care, trebue s'o ştim (d. Popovschi dă alarma!), persistă atât la Basarabenii uniţi astăzi cu purtătorii culturii naţionale dela Bucureşti, Iaşi, Cluj, Cernăuţi şi Chişinău, cât şi la cetăţenii Republicei Socialiste Sovetice Moldoveneşti, erijate prin decrete bolşeviste pe ruinele unei lumi de neverosimile extremităţi ruseşti. Cartea d-lui N. Popovschi e unică, după pragmatismul ei tragic, din tot ceeace s'a scris asupra mişcărilor colective din România — de când urmăresc aceste mişcări. Cartea d-lui Popovschi nu numai merită să fie citită, dar trebue recomandată insistent oricui, de pe orice treaptă a educaţiei culturale.

ALEXIS NOUR

Arthur Schnitzler. Traumnovelle*) Fischer Verlag

Un medic vienez stă de vorbă cu nevasta lui despre balul mascat din ajun, unde fuseseră amândoi. Ajung să vorbească despre dorinţele ascunse, abea simţite şi care turbură uneori şi sufletele cele mai clare. Şi fiecare povesteşte celuilalt o astfel de dorinţă adâncă şi vagă, ispite neînţelese şi trecătoare. Dar amândoi sunt cuprinşi de gelozie şi din acea clipă începe pentru medic un şir de aventuri fantastice în goană nebună, timp de o noapte şi-o zi.

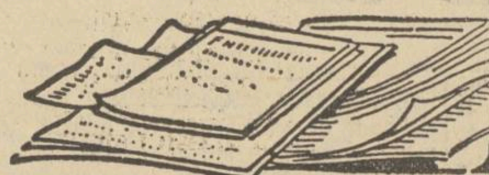
Ca în romanele de senzaţie, el se strecoară într'o casă misterioasă în care bărbaţi mascaţi şi în frac danseaza cu femei mascate şi goale. Se dă pe faţă că medicul nu e un membru adevărat al societăţii tainice şi el ar fi fost desigur omorât, dacă una din frumoasele mascate n'ar fi declarat, evident din dragoste pentru el că ia vina lui asupra ei, şi că ea se va sacrifica pentru dânsul. Apoi medicul află din gazetă despre sinuciderea într'o cameră de hotel, a unei femei necunoscute, şi, îndată, e convins că e dânsa, care ispăşeşte astfel crima lui. O caută în sala de disecţie dar nu e sigur dacă o recunoaşte căci n'a văzut-o decât mascată, şi lucrul rămâne îndoelnic.

Intre timp nevasta medicului, tot din gelozie, are un vis în care, ca să se răzbune, îşi înşeală bărbatul şi porunceşte ca acesta să fie crucificat. Ii povesteşte apoi visul, ceeace îl amărăşte într'atâta încât e gata să se despartă de dânsa. Dar de odată, aşa cum te deştepţi din somn, medicul „revine la realitate" şi îşi da seama că „nici un vis nu e numai vis, şi nici o realitate nu e realitate pe de-a 'ntregul."

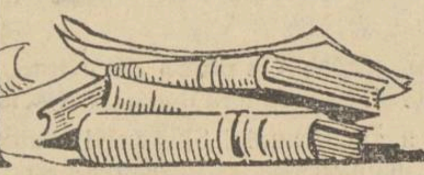
E destul de clară, în această nuvelă, intenţia de a realiza ceva mediu între vis şi trezie sau, dacă vreţi, un vis stilizat, şi rezultatul e interesant şi chiar frumos. Dar e trist că până acum în literatură toate visurile au fost stilizate. Chiar opera care se apropie mai mult de vis, „Der Golem" de Meyrink, e mult prea realistă. Poate că limbajul, organ al treziei, e prin esenţă inapt să exprime visul adevărat.

I. D. G.

*) De vânzare la librăria Hasefer.



INSEMNĂRI



Al cui e meritul?

Cititorii și revistele au remarcat, cu prilejul apariției bucății „Orb sărac" în „Viața Românească", perfecția literară pe care a atins-o d. Mihail Sadoveanu.

Noi credeam că această perfecție se datorește autorului.

Aș! De unde?

Perfecția d-lui Sadoveanu se datorește... d-lui Camil Petrescu, care din timp i-a indicat drumul cel drept.

„Avem toate motivele, — spune d. Petrescu într'o revistă săptămânală, — să credem că însemnările noastre atente nu au fost fără de folos".

Și mai departe:

„Nu e oare infinit necesar pentru un scriitor să fie ținut treaz asupra propriilor lui mijloace, asupra itinerarului pe care încă îl are de parcurs, asupra greșelii de a se opri la hanul de la drum — chiar dacă hangița e frumoasă?".

Domnule Camil Petrescu, — dacă așa se scrie o operă literară perfectă... dă-i înainte cu „însemnările atente", ține-l treaz pe d. Sadoveanu, indică-i itinerarul, trage-l de mânecă dela han...

Și așa, chiar dacă nu vei însemna în literatură nimic prin d-ta însuți, vei trăi cel puțin prin opera d-lui Mihail Sadoveanu...

Fiu spiritual

D. N. Șerban, care are unele atribuții pe lângă Universitatea din Iași în legătură cu escursiile în străinătate, —își divulgă, într'o revistă de stat, paternitatea spirituală.

„Eu mă consider, — spune d. Șerban despre d. Nestor Urechiă,— **fiul său spiritual.** După ce mi-am dat bacalaureatul, dânsul m'a orientat spre literatură, a stăruit din toate puterile să-mi fac studiile la Paris, m'a urmărit pas cu pas, interesându-se de aproape de lucrările mele, dându-mi sfaturi pe care le închega din vasta sa cultură și educație franceză....

Ce să mai zic de calda amiciție ce mi-a arătat în urmă, amiciție cu care mă onorez, fiindcă Nestor Urechiă este un intelectual înzestrat cu cele mai alese însușiri, un om de înaltă valoare morală. Expresia românească de „om subțire" este absolut adequată cazului său; subțire în chiar sensul latinescului subtilis, fin, delicat, delicat în simțiri și cuget, delicat în maniere.

Această finete de sufiet s'a tradus printr'o invincibilă timiditate, având ca corolar o modestie fără de pereche.

Aceste calități, care în lupta pentru viață sunt defecte, negreșit că i-au fost foarte vătămătoare. S'a ținut la o parte, neamestecându-se cu nimeni, n'a intrat în nici un cenaclu, n'a făcut parte din vreo coterie, nu s'a infeodat la nici o ligă, într'un cuvânt a fost un izolat. Și... nu și-a făcut nici o reclamă. Astfel procedând, timp de 20 de ani, când publica mereu lucrări literare, el a rămas pentru masa publicului un necunoscut. O imensă nedreptate".

D. Nestor Urechia, „dânsul", cum îi spune atât de stilistic d. Șerban—și-a dat toate silințele să facă din „fiul său spiritual" un om și încă un om de litere.

Noroc că pilda acestui „om de-o înaltă valoare morală", „subțire" (subtilis), „timid", „modest", „izolat", care „nu și-a făcut nici o reclamă" — n'a fost urmată de „fiul său spiritual".

D. Șerban și-a dat seama din timp că „aceste calități" sunt în viață „defecte vătămătoare".

De aceea d. Nestor Urechia a rămas un modest muncitor în domeniul publicistic— pe când d. Șerban ocupă postul de impresar de escursii, cu titlu de profesor universitar.

Intre tatăl spiritual și fiul spiritual (exces de spiritualitate!) nu vedem nici o afinitate—decât doar civismul, care pe unul l'a pus în slujba literară a Siguranței, iar pe celălalt— în rândurile elementelor șovine, de-o agresivă netoleranță.

„Prestigiul și subalternii"

„Țara Noastră", — ocupându-se de oamenii cu cariere solide care fac așa, tam-nesam, incursiuni în literatură,— spune cu drept cuvânt în ultimu-i număr.

„Ce-i această căpiere literară, această juventute la bătrânețea unei cariere și cum poate ea intra în aliaj acceptabil cu orice meșteșug și adeseori cu orice calibru de caracter? Ești câte odată solicitat să colaborezi la revista câte unui domn opulent, care nu are nici în mânecă, nici în clin cu literatura, care își întrebuințează legăturile, prestigiul și subalternii ca să-și plaseze, niciodată în pierdere publicațiunea lui, în concurență neloială cu agenți reali ai intelectului, goniți de pe tărâmul lor în meșteșugurile cele mai contradictorii. Când nu se vădește foamea de beneficii suplimentare, ce-i această funestă contribuție la prostirea cititorului?"

Ce spune d. Oct. Goga, patronul revistei „Țara Noastră" și Ministru de Interne, despre „domnul opulent" din *subordin*, care — deși n'are nici în clin, nici în mânecă cu literatura — „își întrebuințează legăturile, *prestigiul* și *subalternii* ca să-și plaseze nici odată în pierdere, publicația lui"?

Creangă și Englejii

D. Ion Pillat, în conferința-i despre modernism și tradiție citează un lucru interesant. Este vorba de antologia literaturii românești în traducerea engleză a d-nei Bing, apărută la Londra acum câțiva ani.

„Ei bine,—spune d. Pillat,—spre mirarea tuturora, tocmai Creangă a plăcut mai mult Englezilor, tocmai traducerea din „Amintirile" sale a fost relevată ca notă în adevăr originală și nouă în literatura europeană de către critica engleză".

Ne așteptăm ca esteții noștri gingași să declare războiu și imperiul britanic. — *M. Sv.*

La monumentul lui Gogol

S'au dat onoruri literare statuii lui Gogol din Moscova în ziua celei de-a 75-a aniversări de la moartea marelui satiric. Lunacearschi a vorbit pe tema nemuritoarei expresii din „Revizorul": — „de cine râdeți? — de voi înși-vă râdeți!" — arătând că nu este om care să nu poarte în el viciile scoase în relief de Gogol. Iaroslavschi (leaderul ateilor militanți) și-a exprimat bănuiala că tocmai din rândul tipurilor „Petrică" al lui Gogol (fecior în casă: bătrân, agramat) au eșit scriitorii cei noi, moderniști. Au mai vorbit și alții.

Cel mai vechi manuscris al Nibelungilor

Dr. Herman Menhard, cercetând vechile manuscrise din Carintia a descoperit un manuscris al Nibelungilor. Directorul bibliotecii din Klagenfurt anunță că e vorba de cel mai vechi manuscris al Nibelungilor cunoscut până azi. După înfățișare, pare a fi opera unui actor ambulant, care a trăit la sfârșitul veacului al 12-lea și la începutul veacului al 13-lea. Limba e bavareză-austriacă. S'au conservat numai cele două aventuri de la sfârșit.

Iată amănuntele acestui eveniment, redate după „Neues Wiener Journal":

De câtăva vreme s'a început în Carintia cercetarea manuscriselor care se află risipite prin diferite archive și catalogarea lor după metodele moderne ale consemnării manuscriselor. Profesorul dr. Menhardt, un cercetător iscusit, se ocupă cu preparativele științifice ale acestei activități, iar rezultatele sunt tipărite într'o publicație specială „Handschriftenverzeichnissen österreichischen Biblioteken" de sub direcția profesorului dr. Ottokar Smital.

Se așteaptă descoperiri de cel mai mare interes atât în Carintia cât și în restul țării, căci Austria e socotită ca fiind mai bogată în manuscrise decât toate celelalte țări germanice. Nicăeri nu se găsesc monumente mai de seamă ale vechei culturi germanice. Cântecul Nibelungilor în Austria își are obârșia, și tot de-aci se trage și legenda lui Gudrun.

Ultimile descoperiri din Carintia — căci sunt mai multe — confirmă valoarea specială artistică și literară a Austriei în cultura germană. Dr. Menhard în afară de manuscrisul Nibelungilor, a mai descoperit fragmente din drama „Sapiența" a celei mai vechi poetese germane Hrotsvitha de Gandersheim precum și fragmente dintr'o veche „Legendă a Mariei".

Ultimul posesor al fragmentelor din Cântecul Nibelungilor a fost un anume Kunrad de Heunfeld care trăia în veacul al 15-lea la Dudenstadt. Manuscrisul e alcătuit din fâșii scurte de pergament.

Zilele beethoveniene

Centenarul lui Beethoven a fost sărbătorit de întreaga lume cultă, în cursul acestei săptămâni, prin nenumărate concerte, conferințe, festivaluri, care au început de fapt cu vre-o două săptămâni înainte de data morții: 26 Martie.

La Viena, unde a murit Beethoven, a avut loc la Universitate un congres internațional de istorie a muzicii. Cei mai mari artiști, compozitori de primul rang au venit la Viena din toate părțile lumii pentru a lua parte la un grandios pelerinaj organizat la mormântul lui Beethoven, și apoi — la concerte comemorative al căror șir va trece și în săptămâna viitoare.

Mai au loc nesfârșite serbări similare în toate centrele muzicale, mici și mari, din lume.

Mesa lui Beethoven la Paris

Executarea **„Marei Mese"**, scrisă de genialul compozitor, continuă să atragă zilnic la catedrala Notre-Dame tot Parisul muzical și a-muzical, religios, ateist sau indiferent, intelectual sau vulgar. In prima zi a luat parte întregul corp diplomatic, consiliul de miniștri, etc. Cardinalul Dubois, Arhiepiscop al Parisului, era în fruntea serviciului divin comemorativ. Beethoven însuș spusese:

— **„Vreau ca muzica Mesei mele să iasă din inimă și să meargă spre inimă".**

Nici nu se putea sublinia mai bine caracterul acestei Mese, **„simfonismul"** și **„concertismul"** ei, atât de deosebit de muzicile liturghiei, a căror menire este „să iasă din inimă și să se înalțe spre Dumnezeu."

Scrisă pentru textul tradiționalei liturghii latine, împărțită în fragmente scurte, această operă e mai lungă decât cel mai mare serviciu divin cu care s'a obicinuit vreodată lumea catolică. Executarea ei solemnă și exactă, cere aproape 6 ceasuri! Deci, nu mai e vorbă de vreun rol aservit liturghiei — pentru această simfonie supremă a religiei.

Muzica nu se varsă aci în texte, ci dimpotrivă — textele se dizolvă în muzică. Cuvintele și frazele se topesc concentrate în adâncurile emoției elementare religioase; emoția aceasta se exprimă apoi integral în sonoritatea copleșitoare a valurilor simfonice.

De aci, valurile ajung la ultima limită a încordării, când geniul lui Beethoven ajunge și el la exprimarea celor ce nu se pot exprima: muzica lui reprezintă, sau mai bine zis **umple** tăcerea, care însoțește clipa mistică a Tainei Euharistice.

Melodia acestui preludiu fără cuvinte e țesută din cele mai gingașe culori orchestrale, de care dispunea numai Beethoven. In ea apar nuanțele de curcubeu de pe aripile serafimilor și cherubimilor din tablourile lui Beato-Angelico. E o interpretare muzicală a tăcerii sonore.

— „Maia, auzi tu — tăcerea?" — zice femeii un erou al lui Ibsen, când această păreche se află singură pe înălțimile neprihănite ale munților de deasupra fiordurilor.

Beethoven interceptează corurile de îngeri, din cartea profetului Enoch: niște cete corale de îngeri izbucnesc în orice clipă din râul de foc al Slavei, care curge sub tronul Domnului; dar ele nu au timp decât să intoneze: — „Sfânt e, Sfânt e, Sfânt e Dumnezeu, Sabaoth, plin e cerul și pământul de Slava Ta! Osana!"..., și dispar în flăcări.

Freamătul tăcut al aripilor de cherubimi de deasupra Materiei servite pentru Taina Euharistică, — e redat de Beethoven cu o expresivitate, care, singură, l-ar fi ridicat la rangul geniului muzicii, superior oricărui alt compozitor.

Și se poate spune că „Mesa" n'a fost decât imnul: „Sfânt e, Sfânt, e" al lui Beethoven, cântat de el și auzit numai de urechele lui surde, când se cufunda în altă lume...

Mesa lui Beethoven dela Notre-Dame se execută de 700 de voci-instrumente, sub conducerea marelui dirijor Piernet. Solo de orgă e cântat de Vidors, decanul compozitorilor și capul organiștilor francezi. Când sună ultimele acorduri de încheiere a Mesei și când două sute de tuburi dela cele cinci claviaturi ale orgăi zgudue catedrala Notre-Dame, — impresia produsă de lunga simfonie, executată de sutele de voci, cedează în fața graiului pornit dela stâncile eternității.

Mesa lui Beethoven pune Parisului republican și a-religios o întrebare: nu cumva pierde omenirea raționalistă un bun unic și nestimat, când renunță să cânte împreună cu Beethoven Divinității?... Fără comemorarea lui Beethoven prin „Mesa Mare", această întrebare nu s'ar fi pus. Totuș, comemorarea odată isprăvită, peste câteva zile întrebarea nici nu se va mai pune. Omenirea nu poate să-și ridice pe umerii greutatea universală a unei Mese cântate fără întrerupere măcar câte șease ceasuri pe zi, în fața Slavei Marelui Necunoscut!

Titanul Beethoven, surd și urât, geniu al sunetului și al frumuseții, era singurul om în stare să nu cadă zdrobit sub furtuna valurilor sonore ale acestei Slave..

...s ...r

„Răzbunătorul" lui Artibașev

Pe arena literaturii, ocupând un loc aparte, M. P. Artibașev a conlucrat cu Gorki, Sologub, Balmont, Bunin, Andreev, Feodorov, Cuprin, Iușcehvici, Cuzmin, Bloc,—la exteriorizarea literară a tipurilor sanguine, în formă de nuvele. Toate au teme înfiorătoare, „intriga" bine desfășurată: și toate sunt înroșite de aurora sângeroasă a luptelor pline de cruzime între oameni. O nuvelă a sa, „Răzbunătorul" apărută în ultimul număr al „Lecturii", este o lucrare foarte tipică pentru maniera literară a lui Artibașev.

Conferințe

D. prof. Niculae Iorga a ținut, la Teatrul Național, a doua d-sale conferință asupra Spaniei din trecut.

Conferențiarul expune caracteristicile psihologice și sociale ale Spaniei, — subliniind faptul că cercetătorii din trecut și de astăzi n'au înțeles destul sufletul poporului.

De pildă Keyserling pretinde că Spania e o țară absolut primitivă, și vorbește chiar, undeva, despre „africanismul" poporului spaniol.

D. Iorga face un istoric al raselor cari au populat Spania: **iberii,** cei mai vechi, cari, eroici și dârzi au sfârșit prin a fi cuceriți de romani.

Aceștia i-au desnaționalizat.

Alt popor care a locuit peninsula, au fost **basci,** din ale căror rămășițe se mai găsesc și azi în munții Pirinei.

Au urmat, apoi, influențele grecești și semite, — pierdute însă, în massele poporului spaniol.

Influența romană a fost hotărâtoare.

Aspectul poporului iberic, după Strabo, s'a schimbat numai în câțiva ani.

Elementul germanic a acționat sub două forme: goții și vizigoții cari au întemeiat regatul de Tuluza și, în urmă, năvălirea suezilor, vandalilor și planilor cari au întemeiat state trecătoare, supuse în urmă de Arabi.

Conferențiarul arată înrâurirea arabă care s'a manifestat în agricultură, cultura viermilor de mătase, viniculturǎ, ceramică, și — mai ales — metalurgie.

Caracterizează, apoi, trăsăturile esențiale ale poporului spaniol: muncitor, eroic, dârz și profund religios. Subliniază la urmă noblețea și aleasa politeță care fac din Spanioli un popor nobil.

* * *

In ciclul privitor la cele două unități sociale „Sat și oraș", organizat de Institutul Social Român, d. prof. I. Răducanu a conferențiat despre municipalism.

Municipalismul este considerat de unii ca un socialism municipal, iar de alții drept un intervenționism administrativ în viața economică și socială.

Analizând în linii generale teza teoreticienilor socialiști și a municipaliștilor, conferențiarul observă cu acest prilej stingherirea adusă vieții sociale și economice normale de către intervenția statului.

In direcția economică, municipalismul a preluat pe seamă o sumă de funcțiuni economice și organizatoare de utilitate publică: aprovizionarea cu apă, cu gaz, producerea și distribuția electricității, canalizarea comunelor, etc.

In politica socială, municipalismul se ocupă în Occident nu numai de condițiile de muncă ale lucrătorilor, dar și de asigurarea locuințelor ieftine.

Iată de ce municipalismul nu este posibil în statele individualiste centraliste, acolo unde este exclusă existența unei vieți libere. New-Yorkul, de pildă, are ca organizație municipală o singură întreprindere ce-i aparține; în general ele fiind concesionate companiilor particulare.

Nici în Germania, unde viața comunală e de sine stătătoare, municipalismul n'a prins. Un sfert din bugetul statului este dat orașelor. Viena deasemenea este un exemplu de municipalism, ca și întreg statul austriac, care are un program financiar cu caracter municipal. Lupta partidelor se dă în jurul acestei idei.

Și la noi se pune astăzi problema modernizării urbane, dar cu bugetul actual al orașelor nu este cu putință o operă municipală serioasă. Atmosfera morală și antinomiile cunoscute dintre partidele politice împiedică astfel de realizări.

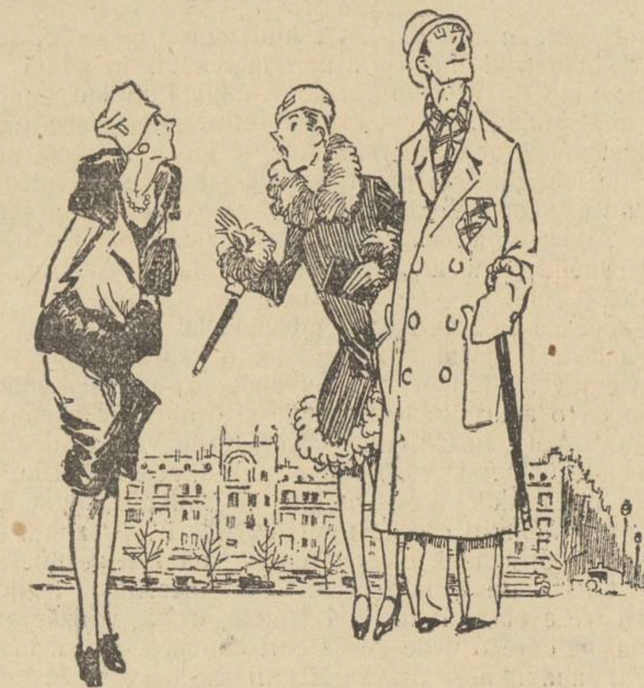
Municipalism există la noi numai în Transilvania, în Banat și în Bucovina, un municipalism moștenit care ne arată prin rodnicia sa ce necesitate vitală este descentralizarea.

MĂRUNTE

Dacă cititorii n'au avut de unde să afle de apariția Paradisului Statistic, *ne facem datoria și plăcerea noi să-i invităm să citească cele 7 povestiri scrise de* Ion Călugăru *și predicate într'o carte cu titlul de mai sus. Atitudinea cinstit independentă a tânărului confrate față de presă, contribuie să-l facă invizibil pentru marele public, care în schimb se va putea bucura, cumpărându-i cartea (75 exemplarul) de o lectură complex interesantă și de prezența unui talent autentic în textul citit.* — T. A.

— In citația făcută în No. trecut din „Cântecul pentru copii", publicat de d-ra Otilia Cazimir în „Viața Românească", s'a strecurat o greșală de tipar: personalul technic a înlocuit cuvântul „măline" prin „măsline". I s'a părut mai savuros și mai de actualitate...

Nepoliticosul fără voe



— De ce nu mă salută bărbatul tău?
— Căutând prea mult apartamente libere... nu-și mai poate pleca acuma capul. *(Excelsior)*

La Nicaragua



— Cum? D-ta ești șampionul păcii?
(Il Guerin Meschino)

Indecență



Soțul. — Doamne, de s'ar interzice odată spectacolele indecente!
(Il Travaso)

Soarta intelectualilor



— Ce, nenorocito, vrei să te măriți c'un profesor? Pe semne vrei să crăpi de foame!
— Liniștește-te, papa. Nu-i vorba de-un profesor de Universitate, ci de dans...
(L'Oeuvre)

A apărut
„Lectura" No. 112
— Floarea literaturilor străine —
M. P. ARTZIBAȘEV
Răzbunătorul
trad. de ALEXIS NOUR
Lei 5. — Scrierea complectă
La chioșcari și librari

TIP. „ADEVERUL" S. A. STR. SARINDAR No. 7—11

ANUL VIII. — No. 331

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică, 10 Aprilie 1927

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888 1897
CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT in 1893

Curente literare în America

Americanii au pus multă întârziere în recunoaşterea geniului lui **Walt Whitman** şi mai ales în recunoaşterea lui ca poet național. Deşi primele sale opere au apărut în 1885, putem zice însă că abia în vremurile noastre gloria lui a întunecat pe toți ceilalți poeți din jurul lui şi el se înaltă viu, ca întruchiparea spiritului unui continent întreg. Contimporanii lui au fost jigniți de încălcarea uneia din cele mai scumpe tradiții ale poporului american. Walt Whitman a dat prea multă precădere trupului şi celor trupeşti în versurile sale, pe când tradiția cere ca trupul ca atare să aibă o parte foarte neînsemnată în conştiință. Totuşi nu se putea o expresiune mai complectă şi mai desăvârşită a spiritului american de cât opera acestui **Pan** al tinerei lumi. El încarnează spiritul liberal al Americii de azi, dragostea poporului american, pentru țara lui şi locuitorii ei, încrederea în viitorul lumii moderne şi a democrației şi găseste putința ca iubindu-şi patria să iubească şi pe om în genere, să fie patriot şi umanitarist în acelaş timp.

Sub influența lui şi a lui Emerson, s'a născut romanul american şi nu un mare roman național, care să zugrăvească moravurile, ca Balzac, bunăoară, într'o mare frescă națională, ci un noian de romane şi nuvele cu culoare locală de: Bret Harte, Frank Noris, Joë Chandler Harris, Mary Wilkins, Freeman, O. Henry şi alții, cari au căutat conştiincios să realizeze reprezentarea Americei în toate tipurile pe care le-au zămislit nevoia, îndeletnicirile şi mediul pe acest pământ atât de bogat în diversități, ca să aducă la îndeplinire maxima: **„Cunoaşte-te pe tine însu-ți"**.

Totuşi dela războiul civil şi până azi trei sunt scriitorii pe care i-am putea socoti ca reprezentativi ai spiritului american în întregimea lui: **Henry James, William Dean Howells şi Mark Twain.** Mark Twain şi Henry James sunt tot ce se poate închipui mai opus ca fire omenească, iar Howells face trăsătura de unire între ei.

Henry James, om din Est, este istoricianul societății înalte americane, şi poate fi privit ca moştenitorul direct al „Nouii Anglii", adică a grupului de literați şi gentlemani din jurul lui 1870, care au reprezentat Estul şi au precedat mişcarea literară a Westului, considerată ca „perioada națională" în Istorie. „A moştenit, zice profesorul Sherman, în cartea sa **„Asupra literaturii contimporane"** politeța distinsă a lui **Irving,** psichologia lui **Hawthorne,** curiozitatea technică a lui Poe". Poseda în adevăr un gen subtil, lucrat în cele mai mici amănunțimi, ca unul ce posedă pasiunea şi cultul frumosului. Aceasta l'a împedicat de a deveni un naturalist în genul lui Flaubert şi Zola. Ii se părea că a pune în lumină instinctul dezlănțuit, puterea brută a fatalității fiziologice, e prea elementar şi nedemn de un adevărat scriitor. I se părea mai vrednic de interesul omenesc descrierea unor stări sociale în care pornirea animalică e pusă sub controlul gustului rafinat şi a nevoii de **„a se purta bine".** Cu mijlocul acesta, manifestările însaşi ale pornirilor profunde, patimile care scapă o clipă de sub controlul riguros al rațiunii, au o putere deosebită de sugestie şi dau impresii mai ascuțite decât descrierile cele mai colorate al naturaliştilor. Ne putem face o idee de maniera sa citind operele traduse în franțuzeşte ale Mrs. Edith Wharton, căci din operele lui James nu ştiu să se fi tradus ceva. Mrs. Wharton este prietena şi eleva lui James care-i continuă opera în America, de oarece el s'a aşezat de mult în Anglia. Putem semnala între altele, „Au temp de l'Innocence" tradus de d. A. Bibescu.

Mark Twain reprezintă Westul şi oamenii cari trebuiau să-şi creeze viața, averea, familia prin propria lor energie şi inițiativă. El însuşi este dintr'aceştia: tipograf, minier, jurnalist, conferențiar, a fost de toate, cu o jovialitate şi o energie în adevăr americană. Aceasta nu înseamnă că nu este un om de o cultură întinsă şi variată, format însă cu totul la altă şcoală. Voinic, urând tot ce seamănă a superstiție, instituțiile monarhice şi aristocrația ereditară, raționalist şi modern în toată puterea cuvântului, este totuşi pătruns de grandoarea morală a creştinismului şi convins că nu este spectacol mai măreț de cât al patriei sale şi înțelepciune politică mai adevărată decât a creatorilor Americii. Acestea sunt măsurile cu care judecă el lumea cu acea satiră ascuțită şi humorul pe care i-l cunoaştem.

Wiliam Dean Howells este admiratorul şi puntea de legătură între aceştia doi, par'că chiar prin faptul că s'a născut în Midlewest. Educația şi-a făcut-o în imprimeria tatălui său; a venit în Est tocmai în timpul când „Noua Anglie" era în apogeul gloriei, şi aduse cu sine spiritul de egalitate blând, tolerant şi împăcuitor al oamenilor din patria sa. In romanele lui sunt evocați oamenii mijlocii, cu o instrucție potrivită, cam plicticoşi, dar foarte bine caracterizați în meseria şi prin meseria lor.

Aceşti scriitori reprezintă generația care a precedat imediat pe scriitorii actuali.

Scriitorii contimporani din America au aceiaş mentalitate ca generațiile tinere de pretutindeni. Tot ce datează de mai mult de 10 ani, e în ochii lor, „preistoric". Ei nu se interesează decât de operele strict contemporane care se scriu în lumea întreagă, au pierdut caracterul american şi dau impresia unor cosmopoliți, mult mai aproape sufleteşte de oricare alt scriitor de pe continent, decât de compatrioții lor. Ceeace caracterizează mai ales această tânără generație este negativismul extrem.

Sunt cu violență şi unanimitate zice acelaş critic Sherman, anti puritani, anti religioşi, anti Englezi, anti clasici, anti idealişti, anti academici. Fără să admită dezordinea şi haosul în morala, filosofia şi moravurile lor, declară totuşi că, în felul cum se prezintă lumea astăzi, ei nu găsesc nici o ordine stabilită pe care ar vrea să o păstreze. Pentru ca existența să aibă culoare aceşti noi veniți în lumea americană a literelor, cer să consimți să trăeşti, să dai drumul dorințelor reprimate, să redevii instinctiv. In opera lor se resimte un amestec curios de Nietzche, Ibsen, Bernard Shaw, Strindberg, Barrès, Samuel Buttler, Bergson, Schnitzler, Freud, Max Stirner, autori ruşi cei mai moderni, o puternică înclinare spre materialism şi un pesimism cu totul străin de sufletul american. Cărți şi articole de **Mencken, Randof Bourne, Francis Hacket,** dar mai ales **„The Young Idea"** de **Lloyd Morris** şi **„Our America"** de Waldo Frank, autor cunoscut în Europa chiar prin traducerea acestei cărți în franțuzeşte, şi sunt o icoană vie a mentalității tinerilor scriitori americani.

Critica americană socoate pe Theodor Dreiser ca pe cel mai reprezentativ dintre toți aceşti scriitori. Concepția lui Dreiser este în definitiv o concepție care s'a banalizat pe continent, deşi n'a fost niciodată precizată cu insistența Anglo-Saxonă. Societatea ar fi după Dreiser, sub aparența ei de civilizație, o adevărată **„junglă"** în care lupta pentru existență se dă cu acelaşi violență sălbatică şi cruzime ca în vremurile primitive. Omul este un animal răzvrătit împotriva oricărei legi, afară de aceea a temperamentului său. El nu cedează decât impulsiunilor sale, pentru care nu e altă limită decât aceea a forțelor sale. Bărbatul e lacom, aplecat spre războiu şi vărsare de sânge, cu o **„pornire de maimuță"** pentru sexul celalt. Femeia e vanitoasă şi fără de nici o putere de rezistență în fața bărbatului şi a măgulirilor lui. In psichologia patimilor nu există nici o logică, de oarece nu e aci de cât „o chestiune de fizică şi chimie". Intr'un roman al său, eroina este scuzată de orice greşală şi necredință față de iubitul său, ca fiind **„un compus chimic nestabil".** Este însă în aceste romane **„Sister Carrie", „Titan", The Genius",** etc., un curaj, o năzuință spre veracitate şi o răbdare care fac posibilă lectura lor cu toată forma greoaie a stilului, nelucrat şi plin de expresii neliterare.

Pentru un continental deprins cu îndrăznelile şi aiureala din arta modernă şi ultra modernă din Europa în ultimii ani, literatura tinerilor scriitori americani pare mai mult un strigăt de revoltă, o dorință violentă de a rupe cu tradiția **„Noii Anglii",** cu influența Victoriană din Anglia, un protest al unor oameni sătui de tirania formelor convenționale, a bunelor maniere şi a „vieții superioare" din literatura precedentă. Mişcarea lor e o mişcare de premergători în care se găsesc desigur multe talente, dar nici o personalitate în destul de puternică în cât să reprezinte aspirațiile contradictorii şi năzuințele noi ale sufletului american din prezent. Nu s'a găsit încă geniul american care „să reîntinerească omul modern" al lui Walt Whitman sau să aibă măcar ceva din accentul său puternic.

Marele public englez rămâne cu totul indiferent față de grupul „tinerilor" pe care-i socoate ca pe nişte cosmopoliți agitați. Revolta, protestele, violenta lor negațiune nu găsesc ecou în opinia publică. Pe când ei cer cu strigăte deznădăjduite libertatea de a-şi trăi fiecare viața, dezlegarea impulsiunilor şi eliberarea **„elanului vital"** opinia publică reclamă mai imperios decât oricând, un strict control de sine prin rațiune, o strânsă disciplină în viața socială; pe când ei sunt antipuritani, massa generală a poporului american pare a deveni mai puritană din zi în zi; ei atacă mişcarea de temperanță şi massele susțin prohibiționismul total. Toate mişcările pe care ei le socot „împotriva naturii" ca Wilsonismul, pacifismul, unionismul, dovedesc prin forța cu care sunt apărate, că marea majoritate doreşte să ridice comunitatea la înălțimea unui principiu. E în această manifestare a vulgului o încredere în ameliorarea omului prin liberarea rațională a tot ce e mai bun în sufletul lui, care face ca acest vulg să fie reprezentantul popular al idealismului ce se reflectă în mişcarea filosofică şi teoriile estetice ale unui **Irving Babbit,** Paul E. More, W. C. Brownell de care am vorbit în alt articol.

Publicul american refuză de a admira romane care ca ale lui Vachel Lindsay imită **ragtimeul, Jazz-ul, etc.** sau versurile lui **Masters,** avocat din Chicago, care expune întâmplări omeneşti pasionante din viața dela țară, dar descrie suflete brutale, atrofiate de o viață sexuală nesănătoasă şi lipsite de orice scântee intelectuală.

Succesul de librărie în lumea Anglo-Saxonă îl au azi biografiile, scrisorile intime şi amintirile. Ele satisfac nevoa americanilor de a putea pune „realități în locul vorbelor" şi acel instinct tot atât de adânc ce îi împinge a fi idealişti şi a căuta societatea acelor ce pot să-i facă astfel: cântărețul fermecător, oratorul, pictorul ideal — cum zice Emerson.

IZABELA SADOVEANU

Replică...

Da, doamnă, te-am iubit.... Nu te desminte
Nici azi din când în când o biată stanță:
Nici azi când prefăcut-ai intr'o sdreanță
Vestmintele iubirii mele sfinte.

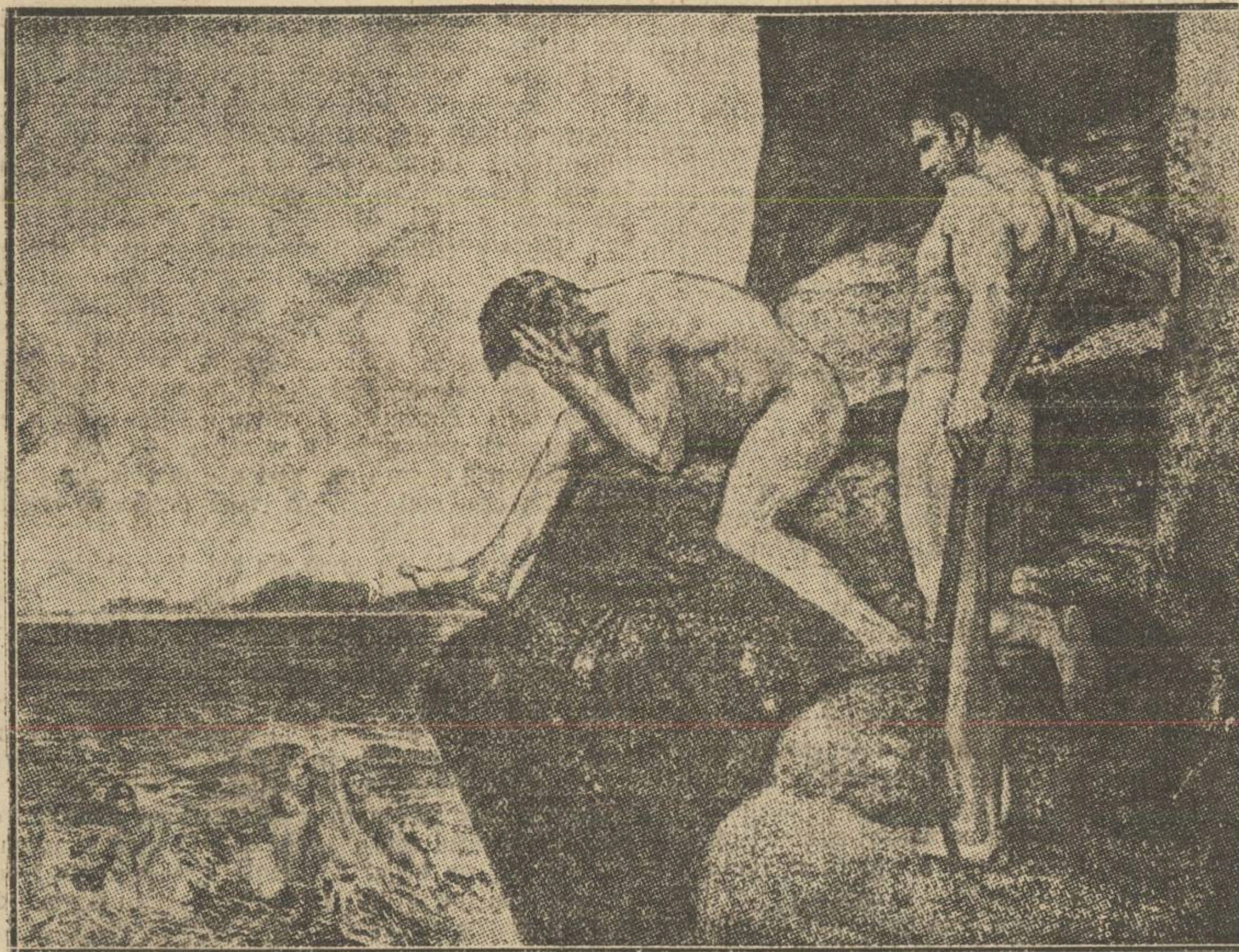
Nici azi când cu-o vulgară cutezanță
Batjocoreşti sfioasele cuvinte
Ce le-am şoptit când mă lipeai fierbinte
De sânii tari şi albi ca de faianță....

Dar, scumpă Doamnă, să observi când plouă
Cum tot aceeaşi apă se preface
Pe locuri insalubre în băltoace

Pe când pe flori anină stropi de rouă...
Şi dacă-a mele lacrime — sărace —
Sunt azi noroiu nu rouă sclipitoare

E că-au picat în tină, nu pe-o floare.

TUDOR MAINESCU



Max Klinger — Prometeu eliberat

DIN CARNETUL UNUI SOLITAR

Vsevolod Ivanov

de C. STERE

Dintre scriitorii Rusiei postrevoluționare o atențiune deosebită merită un tânăr, despre care se poate spune că e un produs exclusiv al „răsvrătirii bolşeviste".

D.Vsevolod Ivanov nu reprezintă în adevăr vreunul din curentele tradiționale din literatura rusă; e un țăran, care fără revoluție, cu tot talentul lui, nu ar fi reuşit, probabil, să răzbească până la Olimpul literar; iar ca mentalitate e un bolşevic *pur sang,* care urăşte din suflet orice manifestare „contra-revoluționară"; — iar „contra-revoluționară" e pentru el orice mişcare în afară de cadrele bolşevismului ortodox.

E naural dar să găsim în Vsevolod Ivanov un apologet entuziast al regimului sovietic.

Am fost foarte impresionat de un fragment dintr'un roman (nu țin minte titlul: era publicat tocmai în acel No. din „Crasnaia Nov", împrumutat numai pentru câteva ceasuri dela prietenul care era văr cu cumnata unui corifeu al Siguranței...) — am fost, zic, foarte impresionat de acel fragment al unui roman de Vsevolod Ivanov, în care se descria bolşevizarea unui sat, pierdut undeva între Ural şi Volga, în teritoriul ocupat pe acele vremuri de armatele amiralului Colceac.

In toată regiunea aceasta până atunci nu se văzuse nici nu bolşevic, — țărănimea nu auzise încă măcar de numele lor.

Totuşi bolşevicii nu aveau nevoie de alți agenți de propagandă decât înşişi apărătorii vechiului regim, sub chipul ofițerilor „albi". Purtarea acestora şi chiar acuzațiunile sau criticile formulate de ei împotriva bolşevismului, au fost deajuns ca în scurt timp toți țăranii din sat să fie transformați în aprinşi bolşevici, — şi chiar şi soldații „albi" să treacă în masă la inamic... care însă rămânea invizibil!

Vsevolod Ivanov reuşeşte să ne prezinte, ca rezultat al unei evoluții naturale, momentul în care ofițerii „contra-revoluționari" au fost masacrați de țărani, cu ajutorul propriilor lor soldați, înălțând pe primăria statului drapelul roşu (rupt dintr'o fustă), ca simbol al regimului sovietic.

Desigur, în literatura rusă nu sunt mulți apologeți ai sovietismului de talia d-lui Vsevolod Ivanov.

Totuşi, viziunea unui adevărat artist i-a putut inspira pagini, pe care n'ar refuza să le semneze nici cel mai amar satiric, — ca acelea din nuvela „Băltoaga" („Crasnaia Nov", No. 5 din 1926).

Eroul nuvelei, un tânăr țăran care, când gospodăria îi îngăduie, exercită şi meşteşugul de butnar, — ne este zugrăvit astfel:

„Bogdan Şestacov tare s'a schimbat în vremea din urmă. Când se îmbăta îi veneau gânduri grele de moarte; iar după aceste gânduri, îi venea nărav de bătaie. Satului a început să-i fie şi frică de el; lumea îl lăuda că cel puțin nu dă cu cuțitul, ci numai cu bățul. Fetele se legau mai rar de el, şi i-a mers vestea că-i vătămat. Şi cu adevărat — fiecare dată după beție îl apucau nişte vărsături urâte, i se tăia suflarea până ce din gât nu-i sărea ca un ghem negru de sânge. Pielea pe enormele-i fălci părea putredă, iar ochii săi abia crăpați priveau cu atâta ură, par'că nu-i mai era dat să vadă lumea.

„Era pe la lăsatul secului; tot satul de mai multe zile bea straşnic, se bătea, rătăcea printre grămezi de zăpadă, urla cântece scârnave. In Sâmbăta din urmă fetele n'au mai venit la şezătoare, şi deşi lui Bogdan î se ura să se bată fără fete, inima i se strânsese de mâhnire, — şi atunci el a gonit şezătoarea, a spart geamurile casei, şi chiar a plesnit pe cel mai bun prieten — pe Stepca Berejnov. L-a plesnit tare, în ureche, până la sânge, iar Stepca era un flăcău mândru — nu-i va ierta lovitura; şi a doua zi dimineața se gândea Bogdan: acum Stepca are să-l tae. Şi era grozav de scârbit. Maică-sa robotind pe lângă cuptor îi zise:

„Tu ar trebui măcar să strângi din cele datorii pentru butoaie; se va sfârşi în curând cu tine. Stepca umblă prin sat şi se laudă că n'ai să scapi de cuțitul lui"...

Bogdan iese din sat şi, trecând pe lângă cimitir, se gândeşte:

„Greu va fi la săpat mormântul — i-l vor săpa flăcăii de acelaşi vârstă cu el (aşa-i obiceiul: unui prieten înjunghiat îi sapă mormântul tovarăşii de joc, ca să mai stea de vorbă despre răposatul). Iar Stepca va rămânea în fruntea satului printre flăcăi.... şi aici îşi aduse aminte că în Danilovo — sat vecin, la vreo cinci verste — azi îi zi de hram, şi e şi şezătoare. In Danilovo, ca şi în satul lui, beție multă: joacă cuțitul. Dar cine ştie, dacă nu va fi înjunghiat în Danilovo; poate acelaş Stepca va veni să-l răzbune şi va cădea el însuşi sub lovitura de cuțit sau de par a flăcăilor din Danilovo"...

Mai departe, lângă o moară părăsită, alte gânduri şi amintiri:

„Vara în această moară dărăpănată flăcăii duceau fetele; le ducea şi Bogdan, şi odată chiar, din grabă, nu a aprins chibritul şi a culcat o fată pe-o murdărie de copil. Şi apoi flăcăii au râs de fată o lună întreagă".

Ce satiră asupra orânduielii sovietice ar putea fi mai sumbră?

Cum au putut răsări aceste rânduri sub pana unui apologet?

Căci Vsevolod Ivanov e un apologet, foarte sincer, — şi, din pricina aceasta, adesea impresionant şi sugestiv.

Nuvela „Habu" (numele unei divinități păgâne din nordul Siberei), publicată în celalt număr al revistei bolşevice (din cele două hărăzite mie de fericita lipsă de vigilență a Siguranței), ne desveleşte isvoarele entuziasmului, în fața căruia se şterg cele mai grozave icoane ale realității.

In mijlocul pustiului înghețat în nordul Siberiei orientale, la mii de chilometri de orice aşezare omenească, se află un orăşel uitat de Dumnezeu şi de oameni, Aichen, care e şi mai izolat fiindcă drumul trebue să înconjure nişte munți cunoscuți numai de păsările călătoare şi de mlaştini fără fund.

Inginerii trimişi să studieze un nou traseu, mai drept, s'au întors dela jumătatea drumului raportând că n'au putut descoperi acest orăşel aproape mitic. Populația de Tunguşi, tâmpită de mizerie şi izolare, pare condamnată la pieire.

Comitetul provincial („Ucomul" în limba birocrației sovietice păsărească) a dat „mandat" să aducă orânduială bolşevică în acest loc de pierzanie, la doi tovarăşi: colosalul Egor Cuşnarenco şi sfrijitul Leizerov („Dintr'un picior al lui Egor Cuşnarenco ar eşi vreo trei Leizerovici, doar n'ar ajunge material pentru enormii săi ochelari, încadrați în corn"...

Tovarăşii se înfundă în nesfârşitul înzăpădit, intr'o săniuță mânată de reni, legați unul de altul de cărăuşul Tungus spre a nu cădea.

Mii de kilometri prin viscol, printre troene de zăpadă, prin păduri îngheţate:

„— Ciudată țară, — spune unul când nu mai rămâneau decât puține sute de chilometri până la Aichen, — numai zăpadă şi copaci.

— Dar d-tale, ce? ți-i poftă de portocale? Scurtă vorbă — e Marele Ocean Inghețat.

— Apoi şi până la Ocean, tovarăşe, e încă o mie de verste!

Continuare în pagina II-a

— O mie? O fi, poate fi și mai mult de o mie. Nu discut. Treaba mea e una: mi s'a dat mandat? Merg. iar despre Ocean nu e nici un cuvânt în mandat, — și dacă nu e nici un cuvânt, poate exista fără mandat Oceanul? Nu poate"...

Scurtă vorbă...

Sosiți în orășelul prăpădit, — pe un ger „fără grade, fiindcă și cifrele în termometru au înghețat de istov", — tovarășii se pun să-și execute mandatul. Tovarășul Leizerov ia inițiativa.

„— Nu găsești d-ta de cuviință, tovarășe Cușnarenco, să propunem *Ucomului* o moțiune pentru instalarea în Aichen a unui radio?

— Nu e chip de trimis raportul; nu se mai poate răsbate pe drum; trebue să așteptăm până la vară.

— Cum? Nu vom avea nici jurnale până în vară?

— Nu vom avea'.'...

Dar tovarășul Leizerov nu se astâmpără. Intr'o zi el poate comunica lui Egor că a reușit, cu sforțări uriașe, să-și trimită raportul despre radio, și a trecut în *Ucom* și moțiunea „pentru traseul cel mai scurt peste munți și abrogarea ocolului care duce la cheltuelile inconmensurabile spre exploatarea absurdă a populației"... „In consecință, tovarășe Egor, urmează să convocăm un meeting spre a lămuri populația că *Sovputerea*"... etc. etc.

Colosalul tovarăș Cușnarenco, în fața greutăților „inconmensurabile" pe cari le întâmpină în îndeplinirea „mandatului", se demoralizează, se dă la beție, dar Leizerov nu; cu desăvârșire izolat de lume prin „abrogarea ocolului exploatator", el întreprinde o lucrare uriașă de a tăia drum prin munții nestrăbătuți, numai cu prestațiile Tungușilor sălbateci, pe cari știe să-i entuziasmeze, cum crede el, pentru cauza obștească a proletariatului din „Uniunea Republicilor Sovietice".

Dificultățile, ireductibilul Leizerov le rezolvă întotdeauna în formele stricte de procedură sovietică.

Așa, de pildă, când Egor îi scrie că țânțarii, „în mase compacte", stânjenesc lucrările, — el îi răspunde:

„Mulțumită desorganizării raporturilor normale cu centrul, mulțumită cărora și stâlpii de telegraf așezați până la jumătatea drumului au fost răsturnați în mare parte de furtună, eu n'am reușit, tovarășe Egor, să rechiziționez voaluri împotriva țânțarilor, necesare pentru lucrările noastre, și prezidiumul sovietului a trebuit să recurgă la măsuri eroice și anume:

1. De a confisca perdelele dela ferestrele burgheze;
2. De a rechiziționa dela spital tot tifonul, din care cauză pentru pansamente s'a întrebuințat *america*;
3. A publica un premiu pentru cea mai bună alifie împotriva țânțarilor, care moțiune a căzut considerând că raporturile farmaciei cu centrul sunt rupte, din care cauză și așa lipsesc medicamentele și aici încă experimentele"...

In acelaș stil „sovietic", tovarășul Leizerov, în mijlocul omericii lupte pentru „abrogarea ocolului inconmensurabil și exploatator", susține și „revoluția moravurilor",— luând apărarea unei femei infidele:

„In măsura în care o femee are dreptul de a dispune de sine, și în măsura în care ea își caută dragostea, pe care o preferă pentru fericirea ei, nu avem dreptul de a ne opune. Evoluția individuală a ființei raționale e condiționată de coabitarea între subiecții predispuși... La o parte pumnul, cetățene, ursul are o labă de două ori mai mare,— dar pentru abuzul de putere vei răspunde față de Uniunea Republicelor Sovietice"...

Căzut bolnav, el silește pe muncitorii tunguși pentru „cauza obștească împotriva absurdei exploatări", să-l poarte pe targă, și triumfă... dar la capătul drumului, lângă cea mai apropiată stație de cale ferată, ajunge pe targă purtată pe umerii Tungușilor — un cadavru.

Acești fii ai naturii maștere, care abia pot îndruga câteva vorbe rusește, au știut să descopere sub scoarța de comisar, un suflet eroic, și pe mormântul celui ce a fost „tovarășul Leizerov", au așezat „Habu", — pielea „reginei vulpelor", supremul omagiu...

Astfel, Tugușimea din Aichen a fost câștigată pentru regimul bolșevic...

C. STERE

Adeverul Literar și Artistic

PREȚUL ABONAMENTELOR:

Pe timp de un an . . .	Lei 300
„ „ „ 6 luni	„ 150
„ „ „ 3 „	„ 75

In străinătate dublu

ANDRÉ DE LORDE

Balul mascat

Contesa de Lerne a dat un bal mascat într'o noapte în locuința ei din Avenue du Bois. Trecuseră trei ani de când o părăsise bărbatul, trei ani de când, pierdută în durerea ei, ducea o viață foarte retrasă. Acest bal avea menirea s'o readucă la viață și să-i reînvie amicițiile de odinioară. S'a aflat că doamna se consolase și nu era indiferentă prieteniei calde pe care i-o arăta un tânăr atașat de legație, domnul de Latour. Se vorbea chiar de o apropiată logodnă. Doamna de Lerne, în saloanele căreia venea cea mai aleasă societate a Parisului, făcea onorurile casei cu deplină grație.

Mascată în marchiză din veacul al 18-lea, ea purta o rochie profund decoltată. Mânecile scurte aveau trei rânduri de manșete. Un guler de dantelă neagră scotea în evidență forma albă a gâtului, iar în părul ei pudrat șerpuia un lanț de perle.

Pe la miezul nopții cea mai mare parte din musafiri își scoseseră măștile, în afară de patru domni care nu voiau să se demaște și râdeau. Unul din ei, în deosebi, era neinduplecat.

Costumat în nobil venețian din veacul al 16-lea, purta cu o rară eleganță vestminte uimitor de bogate. Se apropia rar de celelalte grupe și pășea cu mândră melancolie, cu mâna pe mânerul pumnalului, prin salon.

Zadarnic cercară unii să-i afle numele. La toate întrebările rămânea mut sau, cu voce prefăcută, răspundea prin câteva cuvinte italienești.

A plecat cel din urmă din bal, fără ca cineva să fi putut zmulge vălul care-i ascundea fața și numele. Doamna de Lerne se duse în camera ei de toaletă unde o aștepta Maria, camerista, ca să-i ajute la desbrăcat.

Maria era foarte devotată; pentru doamna de Lerne era mai mult decât o cameristă, era o adevărată confidentă.

— Trebue să fii foarte obosită, doamnă contesă, zise Maria; e ora aproape trei.

— Nu, răspunse doamna de Lerne, câtuși de puțin. Aproape mi-e rușine să spun că m'am amuzat... costumele, muzica, vârtejul dansului, îmi vine să cred că m'am vindecat.

— O, am băgat de seamă. Erai cea mai frumoasă femee și erai foarte veselă când vorbeai cu domnul de Latour, care-ți trimite atâtea flori.

— Și cu care mă voi căsători, se spune, după ce voi cere divorțul... Doamna de Lerne tăcu. Maria desfăcu lanțul de perle din părul frezat cu atâta artă, pieptănă buclele, desfăcu rochia și aruncă pe umerii stăpânei o mantilă de interior, numai horbotă.

— Vrea doamna marchiză să se culce? întrebă Maria.

— O, n'am niciun chef să dorm.

— Totuși e atât de târziu...

Un ceasornic mic depe măsuța de dormit, bătu ora patru.

— Ultimul dar al soțului meu... șopti doamna de Lerne. Și ridicând ochii, văzu privirea uimită a Mariei ațintită asupră-i.

— Mai vrei ceva?

— Mă gândesc mereu la acea mască singuratecă.

— La care?

— La nobilul venețian. Avea un costum foarte frumos; numai aur, mătasă și broderii. Nu și-a scos de loc masca?

— Nu. Au mai fost trei-patru domni care n'au voit să-și scoată măștile, cu toate rugămințile noastre. Nu se știe cine erau.

— Mi se pare că nobilul venețian seamănă foarte mult cu conașul nostru.

— Nu vorbi ca o proastă... Cum ar fi îndrăznit?

— El tot te mai iubește...

— Hai, nu mai spune prostii.

Doamna de Lerne deveni foarte palidă. Căci își mai iubea bărbatul cu pasiune... Inima îi bătu cu furie. Își puse mâinile la ochi, voi să se ridice, dar căzu pe scaun. El, el în această casă care era altădată a lui... Nu era cu putință. N'ar fi avut atâta îndrăzneală. Dacă ar fi iubit-o i-ar fi scris, i-ar fi cerut o întâlnire. Femeia încercă să-și domolească emoția și surâse.

— M'am uitat bine la el, urmă camerista. Avea acelaș chip și acelaș mers ca domnul conte. Aceiași ochi, tot atât de negri, de vii, cum n'are nimeni la fel. Și dece n'a voit să-și scoată masca? Nici nu era prilej mai bun să vie aci fără să fie poftit. Te putea vedea, fără să știi că e de față. Odată, trecându-ți pe dinainte, i-ai vorbit și el s'a înclinat foarte adânc.

— Nu mi-a răspuns nimic.

— Și-apoi nici n'avea aerul unui invitat. Umbla încoace și încolo, cașicum ar fi fost la el acasă. Ași fi putut jura că știe toate colțurile casei. Eu am spus de mult că domnul conte se va înapoia odată. Nu vrea Dumnezeu să suferi mereu, toată viața.

— Draga mea Maria!.. In loc să vorbim de lucruri atât de năstrușnice ar fi mai bine să încercăm să dormim. Noapte bună.. Să vii să mă deștepți...

Dar doamna de Lerne nu-și găsi somnul.

Cuvintele cameristei o turburaseră și nu-i dădeau pace. Dacă, într'adevăr domnul de Lerne, certat cu amanta lui, se înapoiase acasă îndemnat de amintirea zilelor fericite unde soția părăsită tot îl mai aștepta...?

Acei ochi negri, acei ochi înflăcărați o neliniștea. Mai simți odată privirea pătrunzătoare pe care i-o aruncase odată. Omul nu i-a vorbit, s'a înclinat doar adânc în fața ei. Dar dacă era el, de ce nu i-a spus un cuvânt? Ea nu uitase timbrul acelei voci, care știa să fie atât de turburătoare în orele de pasiune...

Stelele pieriră pe rând, răcoarea nopții pătrunse în odae. Femeia se înfioră. Se dete jos din pat și închise geamurile.

In aceiași clipă auzi în juru-i un zvon.

Nu, nu visa. A auzit pași în salon. „Cine e acolo?" Niciun răspuns. Se duse în spre salon, deschise ușa și dete un țipăt.

In fața ei se afla mascatul, cu o mână pe mască și cu cealaltă pe speteaza unui fotoliu. Femeia îl privi și-și aminti toate cele spuse de cameristă. Chipul, ținuta, privirea lui.

Fu adânc zguduită. Nu mai era nicio îndoială; sta în fața soțului ei. Se reîntorsese și nu îndrăznea să se dea pe față.

De ce nu ridica odată masca aceia care-i ascundea chipul iubit?

Doamna de Lerne făcu un pas spre el. Musafirul voi să dea'napoi, dar ea îi apucă masca și i-o smulse...

Ea zări un chip tânăr, palid, sălbatec de bandit cu doi ochi negri cari sclipeau. Femeia voi să țipe după ajutor, dar țipătul îi rămase în gâtlej. Bărbatul se aruncă asupra ei și o gâtui. Victima se zbătu o clipă, dar căzu moartă jos...

In ziarele de seară ale Parisului a apărut în aceiași zi următoarea informație:

„Una din cele mai distinse doamne ale aristocrației pariziene, contesa de Lerne, a fost găsită moartă azi dimineață în camera ei de toaletă. Trupul ei era acoperit de mantaua unui „nobil venețian." Motivul crimei e furtul. Toate mobilele au fost răscolite; au dispărut toate juvaerurile contesei de o valoare uriașă precum și cincizeci de mii de lei... Doamna de Lerne dăduse în aceiași seară un bal mascat. Musafirii observaseră prezența unui nobil venețian care nu voise să se demaște. Mantaua găsită pe cadavrul victimei îngădue presupunerea că acel „nobil venețian" e criminalul. Acum două săptămâni s'a comis la Londra o crimă identică, ceiace ne face să credem în existența unei bande. Cercetările poliției au început imediat."

Un amor al lui Kleist

S'a aflat de curând adevărul în privința dragostei ce a existat între Kleist și Wilhelmina von der Goltz.

In 1738, tânărul Kleist, pe atunci locotenent în armata daneză, a întâlnit în timpul unei misiuni de recrutare ce îndeplinea în Pomerania, pe văduva căpitanului von der Goltz care avea o fiică, Wilhelmina.

Intre cei doi tineri se născu o puternică iubire, căreia mama fetei i se opuse cu toată strășnicia, găsind că situația lui Kleist nu era tocmai strălucită.

Cu inima zdrobită, Kleist trebui să se resemneze, crezând că Wilhelmina l'a uitat, și nu încercă niciodată s'o mai revadă.

Totuș, pe la 1744, el compuse un poem „An Wilhelminen", în care își cânta iubita. In 1747 i se comunică pe neașteptate că ea s'a măritat. Era în realitate o minciună. Aceeaș manevră se încercă și cu Wilhelmina, care, după vreo zece sau douăsprezece luni, consimți să se mărite cu un proprietar funciar.

Fără acest abil joc de calomnie în partidă dublă, cei doi amanți s'ar fi regăsit de bună seamă, în cele din urmă.

Kleist, dealtminteri a și aflat mai târziu adevărul. N'a mai revăzut-o însă niciodată pe Wilhelmina, și cu puțin înainte de moartea lui (a fost rănit mortal în bătălia dela Kunersdorff), a iertat-o pe mama celei pe care-o iubise, și i-a dedicat chiar volumul său de „Poezii noui"...

Teoria cauzelor actuale

Un geolog englez, un spirit generos și deschis, scrie Anatole France în „Grădina lui Epicur", sir Charles Lyell, a stabilit, acum câteva zeci de ani, ceeace se numește teoria cauzelor actuale. El a demonstrat că schimbările petrecute în decursul vremurilor pe suprafața pământului nu sunt datorite, cum se credea până la dânsul, unor cataclisme neașteptate, ci sunt efectul unor cauze lente și aproape cu neputință de observat, cari continuă să ducă mai departe, și astăzi, opera lor.

Urmărind teoria lui Lyell, ușor ne dăm seama că aceste prefaceri ale căror urme ne uimesc, nu ni se par atât de grozave decât fiindcă nu ținem socoteală de imensa scurgere a vremii, și că ele s'au înfăptuit destul de încet și de normal.

Fără rostogoliri furioase și-au schimbat mările albiile lor, și tot astfel au alunecat și ghețarii în câmpiile acoperite odinioară cu ferigi arborescente.

Asemenea transformări se săvârșesc și sub ochii noștri, fără ca măcar să băgăm de seamă. Acolo unde Cuvier vedea spăimântătoare cataclisme, Charles Lyell ne arată că nu e decât desfășurarea generoasă a forțelor firii.

Ințelegeți acuma cât de binevenită ar fi această teorie a cauzelor actuale, dacă am putea-o transporta din lumea fizică în cea morală, și dacă am putea scoate dintr'însa câteva învățăminte folositoare.

Spiritul conservator și spiritul revoluționar ar găsi, în sfârșit, aci un teren de împăciuire.

Incredințat că schimbările rămân neobservate când se înfăptuesc treptat și continuu, conservatorul nu li s'ar mai împotrivi, din teama de-a nu acumula forțe distructive tocmai acolo unde ar fi trebuit să ridice un zăgaz. Iar revoluționarul, la rândul său ar renunța să răscolească cu imprudență energiile pe cari le-ar ști că sunt în todeauna active.

Cu cât ne gândim mai mult la lucrul acesta, cu atât mai mult ne încredințăm că dacă teoria morală a cauzelor actuale ar pătrunde în conștiința umanității, ar transforma toate popoarele pământului într'o republică de înțelepți. Dificultatea este numai de-a o introduce, — și trebuie să mărturisim că e o dificultate destul de serioasă...

Gânduri

Am pierde curajul dacă n'am fi susținuți de idei false.

E 'ntotdeauna util să gândim just chiar despre lucruri inutile.

Femeile vor să le iubim și 'n acelaș timp să le distrăm; însă dacă ar trebui să aleagă ele ar prefera poate mai degrabă să le distrăm fără să le iubim, decât să le iubim fără să le distrăm.

M. de Fontenelle

Iubește-l pe Dumnezeu... și fă ceeace vrei tu.

Sf. Augustin

Nu știți nimic, dacă nu știți decât să comandați, să dojeniți, să corijați.

Fénelon

Conștiința e un cuvânt divin adresat umanității întregi.

C. Secrétan

Pe măsură ce avem mai mult spirit, găsim că sunt mai mulți oameni originali. Oamenii de rând nu găsesc nici-o deosebire între semenii lor.

Pascal

Sufletele cele mai mari și mai desinteresate au susceptibilități personale atât de vii, că amintesc susceptibilitățile femeilor.

* * *

Cea dintâi datorie a omului menit lucrurilor mari e să nu îngădue oamenilor mediocri puterea de a-l abate din drumul său.

Renan

Un fapt remarcabil în viața oamenilor mari e că în clipa în care totul pare pierdut, ei sunt aproape de victorie.

Romain Rolland

Durerea are singurul avantagiu, că după ce trece, te simți bine.

Durkheim

Lucrurile mari ale oricărui popor sunt datorite abia câtorva oameni.

Renan

Balalaica

A trecut aproape neobservat de publicul Capitalei amator de noutăți muzicale, un eveniment pe cât de original, pe atât de promițător: cel dintâi concert de „balalaici", dat la Ateneu de un cerc de studenți originari din județul Ismail.

N'a fost, propriu zis, o producție de balalaici, așa cum se înțelegea în Rusia — țara acestui popular și primitiv instrument muzical; ci s'a cântat simfonic din vre-o cincisprezece balalaici, mandoline și ghitare. Efectul atins, însă, de această mică orchestră de amatori, a fost surprinzător: sala Ateneului se umpluse de zumzetul, care se ridica până la cea mai armonioasă și puternică polifonie, tăind respirația unei asistențe cu totul uimită și câștigată pentru un eventual șir de concerte. Amatorii ismaileni au apucat acele vremuri când fostele licee rusești din Basarabia se aflau sub vraja propriilor lor orchestre de balalaici. Insă ei n'au putut aduce până la noi simfonia integrală a balalaicei de atunci. Dela 1916 încoace, evenimentele au gonit balalaica din școala secundară basarabeană. Instrumentul acesta s'a ascuns prin casele elevilor, iar orchestrele școlare s'au dezorganizat complect.

Se poate cânta individual destul de „drăguț" pe trei strune de balalaică. Se poate uza de balalaici de diferite mărimi și timbre, care corespund celor cinci instrumente nobile ale muzicii de cameră: vioara I, vioara II, alto, violoncelul și contrabasul. Fiecare tip de balalaică până și cea mai mare — de contrabas — produce sunetul ei propriu, original și plăcut. Apoi și aspectul balalaicei — contrabas: o enormă cutie triunghiulară din care se ridică un „gât" lung, străbătut cu o iuțeală incomparabilă de degetele muzicantului, — prezintă ceva geometric, asirian, chiar „martian" — adică până într'atât de neobișnuit.

Impresia vizuală e foarte stranie, uneori chiar umoristică: copiilor de școală li se pare că cele trei coarde reprezintă portativul, pe care degetele albe aleargă imprimând note; iar oamenilor maturi și culți, le vine în minte o imagine de ceva primitiv, triunghiular, dela Răsăritul Europei, dela Mongoli, Caucaz, Asia Centrală — primitiv obiect de artă, violent și uscat, asemenea cutelor adânci de pe fețele asiaticilor.

O simetrie triunghiulară se produce, însă, și mai izbitoare, când vedem o mare orchestră de balalaici, așezată în ordinea erarhică muzicală: un șir de balalaici viori, altul de viori secunde și de alți, apoi violoncele și contrabasuri. Astfel era faimoasa orchestră de balalaici, condusă de virtuosul Troianovschi în Rusia, pe când înflorea acolo muzica de cameră și de operă, iar lumea își „împrospăta" impresionabilitatea muzicală cu „cântecele ocnașilor" și cu zumzetul înfiorător și înviorător al cobzelor și „lirelor" ucrainene sau al „zurnelor" caucaziene.

Ceva la fel, sau aproape asemănător, au încercat și bucureștenii veniți la Ateneu să-i audă pe studenții amatori de balalaică. Publicul din Capitală are și rutina muzicii mai complicate, dar simte în sufletu-i meloman și strepezeala atâtor execuții în majoritate mediocre — cu toată reclama afișelor și anunciurilor pline de celebrități indigene și străine.

De aceea, impresia produsă de îndrăzneții concertiști a fost atât de înviorătoare și ușurătoare. Lipsiți deocamdată de tot complexul necesar al balalaicelor autentice, studenții ismaileni au apărut la noi numai cu patru balalaici — „viori prime", cu șease mandoline și cu cinci ghitare. Fiecare în parte cânta desigur destul de frumos, individual. Dar puterea de ansamblu, armonia și nuanțarea operelor executate la concert, arta dovedită de acești cincisprezece amatori ne-au uimit ca niciodată.

Am auzit pe vremuri celebra orchestră a lui Troianovschi, care de vreo opt ani recoltează belșug de lauri și bani în America: atunci, un puternic ansamblu de vre-o 70 balalaici, dela „piccolo" până la uriașul ultra-contrabas, dădea dovadă de o voință și o pricepere supremă, absolut unitară, sub conducerea unui mare muzicant. Și dacă, acum, concertiștii improvizați, „balalaiciștii" dela Ateneu, s'au arătat capabili să interpreteze atât de frumos un program destul de dificil și ales — trebue să recunoaștem că cei 15 tineri talentați, **viribus unitis** și sub conducerea unui coleg, au făcut începutul unei muzici cu totul nouă și promițătoare pentru noi.

Dacă nu numaidecât cu balalaici ,dacă nu numai cu balalaici — atunci cu mandoline, ghitare, harpe, etc. instrumente de coarde ne-am putea altoi prin tineretul școlar muzică serioasă, primitivă, dar și de o adevărată valoare artistică.

De ce să rămână mandolinele cultivate numai de frizeri? Zece, douăzeci de mandoline pot creia o polifonie cu adevărat simfonică. Dacă în alte țări se face muzică frumoasă din zeci de „muzicanți" care șueră numai sau abia îngână melodia cu gura închisă — și efectul e absolut muzical, — atunci, cu cât mai rațional ar fi să se încurajeze și la noi tineretul măcar înspre muzica de coarde a mandolinelor, ghitarelor, și harpelor. O asemenea muzică ne-ar forma generații nouă iubitoare de sunete cantabile, simple și intensive; ea nu cere multă școală, exerciții peste exerciții, ci își caută numai amatori dotați cu gustul melodiei.

La Ateneu ne-am delectat cu „balalaicile" ismailenilor, însă puțini și-au dat seama că în fața lor nu se cântă decât pe vreo 50 de strune simple și eftine, metalice, atinse numai de vârfurile degetelor și de unghiile mânei drepte, și apăsate de „pernuțele" degetelor celei stângi, — atâta! Ba nu, nici atâta: aceste 50 de strune nu sunt măcar divizate pe mai multe grupuri: balalaicile au câte trei coarde la fel; mandolinele și ghitarele — câte patru, diferite... Cu alte cuvinte, în total numai vre-o 9 tonalități! Și să vă spună totuși acei care au ascultat cu atâta deliciu acest concert — dacă impresia lor nu era că aud ceva cu totul nou, nemaiauzit.

Dar variațiile minunate ale d-lui Ipsilanti (mandolina) și d. Ivanov (ghitară) pe melodia cântecului nostru mânjit de toate mahalalele și cârciumile—

„La Bacău..."

Numai singură această înnobilare meșteșugită a unei banalități, ar merita un concert!...

Dar programul întreg al concertului ismailenilor ne-a dat: „Cavaleria ușoară" de Suppe, „Noaptea fermecătoare", „Mignionetta", „Dumca Ucraineană" fragmente din opere și altele, bisate. D-nii Ipsilanti și Ivanov s'au mai distins cu un „Ceardaș" (Monti), cu Valsul No. 7 de Chopin, cu „Marcia à la Turca" de Mozart, etc.

Ne pare rău, că n'am auzit măcar ca supliment, câteva numere pur rusești, perfecte, aranjate după marile opere din țara „balalaicii". Această muzică nu trebue neglijată, după cum n'am neglijat pe „Boris Godunov", după cum ar trebui să ne delectăm și să ne fecundăm muzica noastră tânără cu operele și compozițiile lui Ceaicovschi, (Eugen Oneghin, Dama de pică, Mazepa, Iolanta, Păpucii, balete, sonate, numere de cameră, etc.), Rubinștein (Neron, Demon, Macabi, etc), Napravnic („Dubrovschi), Glinca, Dargomâjschi, Borodin, Rimschi-Corsacov, Musorgschi, Rebicov și atâția alții, incomparabil mai apropiați de sufletul meloman românesc decât compozitorii Occidentului — din trecut și din prezent.

Am auzit că după concert, amatorii ismaileni au primit mai multe propuneri de a-și diviza orchestra sau de a cânta, chiar cu întregul ansamblu, pe la unele... varieteuri cu restaurante de vară. Au refuzat însă, deși, bineînțeles, noutatea acestui gen de muzică le garantează și lauri și bani. Dar am mai auzit, și ne pare bine, că, încurajați de cel dintâi succes dela Ateneu, studenții ismaileni, în înțelegere cu o societate de artă românească, vor pregăti un al doilea concert: de astă-dată vor mobiliza la Ismail **o orchestră veritabilă din 36 balalaici de toate mărimile.**

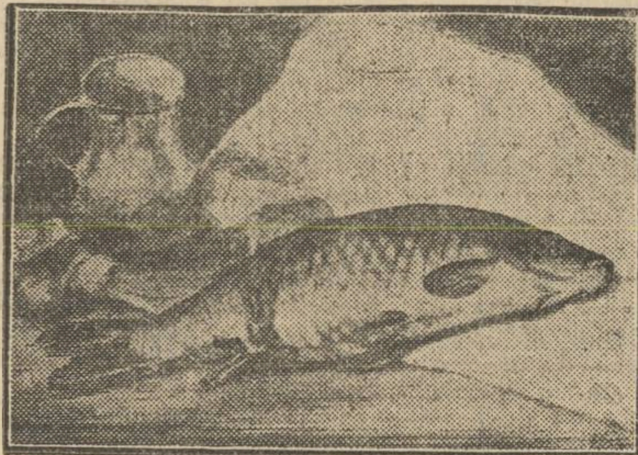
Și de aci va porni, poate, o serie lungă de producții muzicale publice, care ar putea influența introducerea în școli a muzicii de coarde, atât de frumoasă și serioasă, deși relativ foarte ușoară ca technică. Dacă zvonul e adevărat, atunci inițiatorii acestui curent sănătos se pot bizui pe simpatia și sprijinul nostru.

A. N.

PLASTICA

Arta aquarelei cere o severă exercitare a studiului desenului. Străduinţa de a strânge compoziţia din punct de vedere coloristic şi de a realiza armonia tonalităţilor, răpeşte intreaga atenţiune a artistului, şi el nu trebue să mai găsească un obstacol şi în efectuarea pur schematică a subiectului.

Construcţia în sine, se presupune că există, ori nu e



Rodica Maniu-Mützner **Crapul**

prea greu de înfăptuit; şi e un lucru ce se verifică destul de des că ceeace îndeobşte le lipseşte aquareliştilor nu e desenul, ci sufletul obiectelor, viaţa lor : culoarea.

Numai cel ce stăpânind desenul, posedă şi o largă ştiinţă a valorilor, poate răspunde prin linii, umbre şi pete luminoase execuţiei fără retuş pe care o cere genul.

Neglijarea amănuntelor nu echivalează aci cu o tratare sumară, pentrucă aquarela nu se poate înjgheba cu rigiditatea calculului ce destramă emoţia. Compunerea fără ezitări şi fără a întârzia în detalii superficiale nu mai amână inutil plasticitatea şi tresăririle de viaţă.

Am spus în nenumărate împrejurări că artistul trebue să tălmăcească prin arta lui ceeace simte, iar nu ceeace vede.

Pentru a ne reda aidoma ceeace cu toţii vedem, e suficient un bun aparat fotografic, execuţiunea artistică interpretează, sensibilizează, dă un sens nou aspectului banal al naturii exterioare. Diletanţii aquarelei — cei cari au compromis în bună parte genul — nu fac altceva decât să reproducă cu exactitate geometrică ceeace văd, fără a interioriza, şi prin urmare fără a transpune un răsunet lăuntric personal în lucrările lor.

Geometrie plată şi fotografie e tot ce a putut înfăptui abilitatea celor mai inzestraţi dintre aceşti pseudo-artişti cari n'au priceput niciodată rostul meşteşugului.

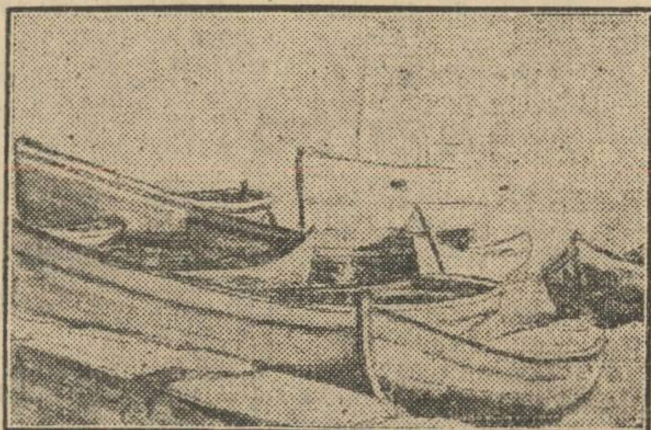
Dacă aquarela e totuş uneori izbânda unei arte veritabile, dacă luminoasa expoziţie dela Mozart a doamnei Maniu-Mützner realizează ceva mai mult chiar, însemnând o înălţare a cugetării plastice, — e pentrucă numai sufletul artistului adevărat găseşte vibraţiile puternice cari singure sunt în stare să dea viaţă impresiunilor fugare.

Rodica Maniu-Mützner îşi profilează din ce în ce mai cu îndârjire o personalitate distinctă în plastica noastră. Uleiul d-sale ne adusese acum câţiva ani o frământare ce ne înghemuia lângă tablou, cu nedumerirea admiraţiei şi cu profunzimea unei afinităţi ce nu izbuteau să-şi precizeze înţelesul. Era o nelinişte ascunsă care chema în afară străfulgerări expresive de culoare şi de formă. Arbori şi siluete ciudat contursionate voiau parcă să-şi strige tristeţi şi suferinţe din adâncuri tăinuite.

Astăzi, aquarela d-sale aduce game viguroase de tonuri flexibile şi transparente ce reflectează un optimism generos.

Din tragismul aparent al vechilor lucrări, în foarte puţine bucăţi din cele expuse se mai întâlnesc răsfrângeri.

O sensibilitate ce-şi lărgeşte şi-şi adânceşte nebănuitele antene, se vădeşte cu uimitoare resurse superior artistice în naturile moarte, în peisagii, portrete şi desene.



Rodica Maniu-Mützner **Portul din Balcic**

Rodica Maniu-Mützner şi-a dobândit prin maturitatea talentului şi prin certitudinea posibilităţilor viitoare, locul ce i se cuvenea printre artiştii noştri de frunte.

H. BLAZIAN

„D. Lovinescu nu se revizueşte!"

-- Sburături autorevizuite --

Mai intâiu, lămurirea celor doi termeni tehnici din subtitlu, absolut necesari, când e vorba de a caracteriza critica d-lui Lovinescu.

Cuvintele acestea *sburătură, a sburături, sburăturism* şi *sburăturist* ar trebui să capete dreptul de cetăţenie în terminologia noastră literară, pentru a denumi agresivitatea critică pornită să denatureze conştient faptele: e procedeul pamfletar, care înfloreşte în critica noastră postbelică.

Autorevizuirea de altă parte, este un produs special al impresionismului fără busolă. Dicţionarul limbii române ar putea s'o definească astfel: ferma şi constanta deprindere critică de a infirma azi ceeace ai afirmat eri.

Pentru a risipi, în parte măcar, pâcla literară, care bântue azi, şi pentru edificarea celor mai tineri, să vedem unde duc aceşti factori ai criticei la modă.

Am arătat de ce spirit a fost însufleţită valorificarea lui Galaction: vorbeam în numele modernismului prozei noastre. Iată acum pomelnicul păcatelor mele critice, aşa cum mi-l serveşte istoria sburăturistă.

Uitând de simbolism, mi-am autorevizuit concepţia critică, schimbându-mă la faţă, ca un simplu impresionist: din vesteuropean am devenit sudesteuropean : ceva mai grav: potrivit unei sburături din „Sburătorul", „Opera scriitorului nu era privită în sine", căci, în loc să-i descifrez valoarea din ea însăşi, am descifrat-o din o pusderie de scriitori, care au devenit esenţialul criticei mele; privind apoi pe Galaction în cadrul literaturilor sudesteuropene, am ajuns la concluzia că se deosibeşte „răspicat" de ele, gravă contrazicere între premisă şi concluzie; în sfârşit, concepţia mea: sinteză între modern şi tradiţie este o atitudine „transacţională", ce „nu dovedeşte vreo originalitate de gândire", este deci lipsită de viitor.

Acesta este răbojul nud al păcatelor mele. „La mise en scène" este o perlă de tactică sburăturistă. La lumina faptelor, ori cine se va încredinţa că toate capetele de acuzare sunt o înseilare de patente inexactităţi, afirmate cu preţul unor sângeroase autorevizuiri.

Dar pentru ca să pot desvălui spectacolul acesta în toată splendoarea lui unică, e necesar să precizez unele puncte din concepţia mea critică, luând drept călăuză abilităţile de condeiu ale istoricului impresionist.

„După o lungă tăcere, d. D. Caracostea ne-a reapărut abia prin 1914", începe prin a face atmosferă de discredit istoricul nostru. Da, după o lungă tăcere... O soartă nemiloasă vrea ca unii să ducă şi povara lungilor tăceri, pe când alţii se ilustrează prin locvacitatea numeroaselor volume, cu conştiinţa profesională şi greutatea lui V. A. Urechia. Dar amicul nostru, ţesându-şi atmosfera, continuă: „de prisos să mai spunem că d. Caracostea nu mai era simbolist". Cu atât mai de prisos, cu cât am fost dela început şi am rămas până azi: modernist, ceea ce implică simbolismul, dar mai cuprinde şi altceva.

Un istoric literar trebue să ştie că, într'un curent literar cum a fost cel manifestat la „Viaţa Nouă", alături de notele care unesc sunt şi trebue să fie şi aspecte diferenţiale. Ele contribue să dea amploare mişcării şi să o facă altceva decât o simplă sectă, fără urmări în desvoltarea conştiinţei literare. Viitorul istoric literar al „Vieţei nouă" va avea, între altele, şi îndatorirea de a face istoria terminologiei literare a acestei reviste. Va constata deci că, pe când poeţii acestei mişcări, împreună cu directorul revistei, d. O. Densuşianu, puneau în chip constant accentul pe *simbolism*, sub pana mea altul era cuvântul dominant: *modernism*. Atitudinea poeţilor noi era firească: simbolismul reprezenta sensibilitatea superioară şi creatoare a stilului nou în poezie.

Eu însă, care eram critic şi numai critic, trebuia să-mi dau seama că formula simbolistă era o fază necesară, aşa cum sunt toate marile curente şi stiluri literare, dar nu era punct de oprire. Pentru mine, problema fiind aceea de a crea critica modernistă aplicată la literatura română cuvântul simbolism era neîndestulător. Şi pentrucă sunt un fioros pedant, care, când e vorba de dovezi, nu se dă înapoi nici de la statistică, sugerez aici una concludentă. Să controleze cineva de câte ori în *Sufletul nou în poezie*, din „Conferinţele Vieţei Nouă", apar, sub pana d-lui Densusianu, cuvintele: *simbolism, simbolist* şi *simbol*, şi de câte ori aceleaşi cuvinte apar la mine, într'un număr îndoit de pagini, în *Poesia română de azi*. Oricine se va încredinţa uşor că eu puneam accentul pe cuvintele: *modern, estetic-modernist* şi *modernism*, pe care le subliniam în momentele hotărîtoare şi în final.

Astfel, valorificarea lui Galaction fiind făcută în numele concepţiei mele moderniste, care nu reneagă simbolismul, cad învinuirile istoriei impresioniste: „de prisos să mai spunem că d. Caracostea nu mai era simbolist". Căci după cum în critica aceea accentuez cuvântul *„modern*, tot astfel, unde nevoia o cere, subliniez *valoarea simbolului*. Când deci istoricul îmi aruncă sburătura că „uitam de simbolism", îl trimet ca desminţire, la un fragment din primele pagini ale criticei mele. După ce vorbeam acolo de *Moara lui Călifar* şi caracterul ei larg simbolic, subliniam „cu bucata aceasta simbolul capătă, în proza noastră, dreptul de cetăţenie, după cum cu *Noaptea de Decembrie* îşi dovedea îndreptăţirea în poezie".

Dar dacă este evident că n'am uitat de simbolism şi de modernism, critica mea era de acum întregită organic printr'o altă cerinţă, menită să dea trăinicie şi limpezire concepţiei moderniste: *adâncirea şi cucerirea pentru modernism a tradiţiei noastre*. De aici pregătirea din lungile *tăceri*, pe care le ironizează d. Lovinescu, de aici interesul pentru literatura poporană, de aici alte preocupări, de care zadarnic aş vorbi, căci modernismul in extremis nu le-ar putea pricepe.

Acum, după ce *Viaţa Nouă*, prin revoluţia săvârşită în conştiinţa noastră literară, câştigase pentru tineri dreptul de a arunca o privire liberă în lume şi afirmase necesitatea, de a ţinea conştient pasul cu mişcarea Apusului, alte probleme se impuneau ca cerinţa zilei de mâine. Cea de a doua generaţie a secolului nostru avea alte nevoi de îndestulat, nu putea să rămâie la formula primei generaţii.

Astfel, eu care, în 1910, formulam ceea ce, în avântul tineresc numeam „legea evoluţiei ritmice în poezia noastră": *orice desvoltare a poeziei in sens popular-poporanist a fost urmată de o perioadă caracterizată printr'o creştere a năzuinţelor către un ideal mai înalt de artă*, o completam acum prin ceeace numeam „legea creaţiunilor dominante ale poeziei noastre": *orice capo-d'operă a poeziei noastre, înfăţişând, pe bază de adâncă experienţă personală, o sinteză între modern şi viaţă românească intens trăită, vârsta de aur a poeziei noastre va fi cucerită prin adâncirea acestor puteri creatoare.* Nefiind în puterea noastră să creem personalităţi, rămâne îndatorirea criticei să pue în lumină ce aveam şi să netezească drumul în această direcţie, ceea ce am făcut cu prilejul valorificării lui Galaction.

Pentru a scoate mai clar la iveală cutele caracteristice ale sufletului nostru şi totodată pentru a da amploare sintezei către care tindem, am afirmat necesitatea de a individualiza literatura noastră în cadrul literaturilor înconjurătoare „sudesteuropene". Şi am arătat că literatura noastră se individualizează mai potrivit în cadrul acestor literaturi înconjurătoare decât în cuprinsul literaturilor romanice apusane.

Acesta fiind miezul problemelor în discuţie, revin la pomelnicul păcatelor mele critice şi la spectacolul unic al sburăturilor autorevizuite.

Mai întâi, m'am dovedit un fioros pedant: în acea lecţie de deschidere, în care păşeam pe căi nebătute încă în critica noastră, am amintit o duzină de scriitori străini : Murko, Massaryk, Krumbacher, Brückner, Brunetière, R. Meyer, K. Dietrich, Farinelli, St. Hock, Jagic, R. Wagner. Prin urmare, „opera scriitorului nu era privită în sine", ci descifrată din aceştia. O repetă cu atâta insistenţă d. Lovinescu, încât mă întreb dacă n'a ajuns s'o creadă singur. Altfel, o treime din „răspunsul" dat în *Sburătorul* din Februarie 1927 la primele trei articole ale mele este dansul unui derviş impresionist în delir, în jurul scriitorilor amintiţi. Fiecare se consolează cum poate.

Dar oricine poate vedea că paginile mele erau pură intuiţie literară. Înfăţişând însă o lecţie de deschidere în faţa unor studenţi străini, nu români, cum intenţionat denaturează d. Lovinescu, (sper că istoricul impresionist îşi dă seama de deosebirea dintre român şi romanist), acele disparente indicaţii în josul paginei se explică din această situaţie. Fiind un accesoriu ocazional, ele ar putea dispărea în volum. Vai, cu ce cal de bătaie s'ar mai consola istoricul impresionist ?

Dar incorectitudini de felul acesta se întorc împotriva celui care le mânueşte. Printr'o ironie a soartei după sburătură vine şi autorevizuirea, impresionistul indignat s'a revizuit şi aici: a devenit nu numai „sudesteuropean" dar şi supra-pedant ! Afirmând că literatura noastră se individualizează mai răspicat în cadrul literaturilor „sud-esteuropene" înconjurătoare decât în cadrul literaturilor romanice, am arătat, în câteva cuvinte că lupta între tradiţie şi modernism la noi îşi găseşte cea mai potrivită analogie în lupta dată în literatura rusă între *slavofili* şi *apusani*. Şi pentru orientarea studenţilor trimeteam la două cărţi: istoricul literar Brückner şi sociologul Massaryk. Ca să vedeţi acum consecvenţa istoricului impresionist—deschideţi cartea cu titlul pompos *Istoria civilizaţiei române moderne*, 1) volumul III, 166—177 şi admiraţi cum duşmanul citaţiilor doctorale diluează ideea spusă de mine în câteva rânduri în zece pagini pecetluite cu zece citaţii „sudesteuropene"! Şi atât de convins sudesteuropean este în cât, pe lângă multe altele, îşi pune *Istoria literaturii române contimporane* sau zodia unui citat din— Bielinki.

Impresionistul s'a revizuit deci şi aici şi a devenit „sudesteuropean". Astfel logica îl constrânge la o altă autorevizuire şi mai sângeroasă! Pentrucă eu am afirmat necesitatea punctului de vedere „sudesteuropean", istoricul impresionist scrie că m'am schimbat la faţă: am încetat de a mai fi modernist şi vesteuropean, etc. etc... Dar oare afirmând necesitatea punctului de vedere sudesteuropean şi citând doctoral pe : Tughan-Baranovsky, Gr. Alexinsky, Korsak G. Plekhanov, Alexis Weselovsky, N. Strakhov, V. Soloviev, Ciaadaev etc. etc., modernistul d. Lovinescu încetează de a mai fi modernist ? Şi ca să-l fac să simtă toată greutatea logică, nu zic onestitatea procedeului cu care mă încondeiază ca inconsecvent, iată o altă întrebare. Dintre toţi moderniştii de azi, se pare că d. Lovinescu preţueşte îndeosebi pe d. I. Barbu. Dar iată că acest tânăr vorbeşte de „experienţă în ascendenţă" şi abordează motive „balcanice", cum zice el „sudeseuropene", cum zic eu. Il întreb pe isteţul critic : pentrucă d. I. Barbu afirmă necesitatea aspectului sudesteuropean, încetează oare de a mai fi modernist ?

Unde însă impresionistul indignat se întrece pe sine însuşi este când cugetă şi vrea să ne reducă la absurd. Ascultaţi. Afirmând necesitatea de a privi literatura română în cadrul sudesteuropean, am aplicat felul acesta de vedere la Galaction. „Dar ajunşi în miezul operii, constatăm că ea se deosibeşte „răspicat" de literaturile sudest-europene", exclamă istoria impresionistă. Contrazicerea, afirmă ea, este sdrobitoare. Şi jubilează şi mă sburătureşte într'o pagină de scăpărătoare întrebări retorice. „Dacă se deosibeşte aşa de răspicat, de ce ne mai ameninţa d. Caracostea cu acele perspective subesteuropene?" Etc. etc.

..Pentru un cuvânt atât de simplu, încât îţi este ruşine să-l mai aminteşti. A scoate la iveală ceeace este unic, „răspicat", însemnează a individualiza, a defini pe un scriitor. Şi, dacă bunul simţ nu ajunge, în orice tratat elementar de logică impresionistul nostru va afla că definiţia se face prin genul proxim (în cazul nostru literaturile învecinate) şi diferenţa specifică, „răspicată". La fel face chiar şi impresionistul nostru, atunci când, „sudesteuropean" malgré lui, se autorevizuieşte, diferenţiind după mine luptele noastre literare de cele analoage date în literatură rusă, între slavofili şi apuseni. Aşa încât pagina d-sale de meşteşugite nedumeriri indignate rămâne încă o retorică abilitate sburăturistă pentru galeria post-belică. Şi autorevizuire mai mult.

1) Competinţa şi conştiinţa profesională a întregii cărţi se poate măsura din soliditatea celor mai elementare fapte. Aleg din primele pagini o perlă. „*Influenţa calvină* avea să ne dea cele dintâiu tipărituri româneşti" aflăm la p. 16 a primului volum. Şi la p. 19 vedem confirmarea. „Contactul de până acum cu apusul fusese numai trecător şi indirect, prin Husiţi, prin *Saşii calvini*"... Exemple ca acesta foesc. Minoritarii noştri pot afla că există, la Bucureşti un profesor care vorbeşte de *saşii calvini* şi le atribue primele tipărituri româneşti. Şi acest profesor este şeful partidului modernist român.

Fericiţi criticii români cu pregătire postbelică. Cu această conştiinţă profesională, ei pot spera să confecţioneze un îndoit număr de volume decât cele cu care maestrul lor bate recordul V. A. Urechia. De sigur respinşii dela bacalaureat vor face şi ei gardă de onoare în jurul şefului, — care revizueşte cunoştinţele elementare şi scrie că Saşii sunt calvini, nu luterani, cum îi ştie vulgul.

Dar credeţi că dansul autorevizuirilor s'a sfârşit ? Cât timp istoricul impresionist are o sburătură de aruncat mai are la dispoziţie şi o autorevizuire de adăogat.

Dacă o gradaţie a acestor uimitoare isprăvi mai este posibilă, iată acum părerile d-lui Lovinescu despre sinteza prevăzută şi cerută de mine dintre modern şi tradiţie. Sunt ambele cuprinse în două capitole din evoluţia criticei literare. Păcat că formatul ziarului mă împiedică să le pui pe două coloane. La pagina 221, citează câteva pasaje ale mele, în care arătam că nici tradiţia „gliei", nici modernismul „neasimilat cu sufletul nostru" nu puteau să fie formulele care să îndestuleze conştiinţa noastră literară şi ceream „sinteza nouă". Fireşte, după d. Lovinescu aceasta era o formulă „transacţională" şi „o atitudine ce nu dovedea vreo originalitate de gândire". Dar deschid acelaş volum al aceluiaş critic la pagina finală, unde face bilanţul criticei de până acum, şi citesc următoarea frază, care deschide perspectivele viitorului. „Intr'o epocă de diferenţiare, o astfel de critică nu poate fi o ultimă etapă; ea a pregătit însă drumul criticei, în care va fuziona spiritul trecutului cu tendinţele de evoluare a artei". Prin urmare, eu la 1914 ziceam *„sinteză"*, dar eram transacţional şi lipsit de originalitate; d. Lovinescu, la 1927, zice *„fuziune"* şi este organic şi mai ales original în gândire.... Astfel ajunge tânărul modernist la poarta nouă a viitorului.

Şi, pentru hazul lucrului, în urma faptelor înşirate aici, cade tocmai bine, ca o concluzie, protestarea criticului nostru în „Sburătorul" din 1 Martie 1927. „Pentru oamenii de bună credinţă şi pentru cei ce urmăresc câtuşi de puţin în mod obiectiv activitatea mea critică, e aproape de prisos să mai spun că: ...*Lovinescu nu se revizueşte*, întrucât *Revizuirile* nu însemnează revizuirea asupra părerilor mele din trecut.... Lovinescu nu se revizueşte, ci revizueşte...., etc., etc. El revizueşte inexactităţile propagate prin rutină în massele publicului", ne asigură „Sburătorul". Bunăoară adevărul vulgar că Saşii sunt luterani e revizuit de d. Lovinescu : Saşii devin calvini ! Faptele înşirate aici sunt, prin urmare, „legendă" şi simple născociri calomnioase...

Toate isprăvile arătate, fără pereche în vreo literatură, sunt termenul firesc de evoluţie al impresionismului pornit şi pamfletar: pedeoparte un şir de lovituri pentru galerie (o foiţă sburăturistă, „Viaţa literară", îmi dă preţiosul certificat competent că d. Lovinescu mi-a mutat o măsea şi încă (măseaua minţii), pe dealtă parte, un şir neîntrerupt de evidente autorevizuiri, dela volum la volum, dela capitol la capitol şi chiar, vom vedea, dela pagină la pagină.

Pretutindeni, sburătura şi autorevizuirea.

Ca perspectivă de viitor, mai am deci o speranţă : să-l văd pe d. Lovinescu şi admirator al lui Galaction. Unii dintre cei mai tineri ridică acum pe scurt pe d. T. Arghezi. Ca să fie modern, d. Lovinescu, convins şi majestos, e nevoit să-i urmeze, revizuindu-se şi aici. Dar drumul la Galaction trece pe la Arghezi, al lui Arghezi pe la Galaction. După ce a făcut tot posibilul să-i ignoreze sau să-i distrugă, în langaj neomodernist „să le rupă măselile", acum, când procesul de valorificare este împlinit fără el şi împotriva lui, d. Sincronescu nu mai poate să aleagă de cât între ridicolul perzistenţei în negaţiune sau ridicolul unei nouă autoreviziuiri.

Date fiind precedentele, sper că va prefera autorevizuirea, poleind-o cu „teoria mutaţiei valorilor", complementul „mutării măselelor". Teoria aceasta a „mutaţiei valorilor" este un istrument perfecţionat, cu care poţi justifica orice schimbare la faţă. Ea ar fi umplut de entuziasm pe ilustrul Caţavencu, dacă, atunci când conducea mahalalele şi preamărea isbânda guvernului combătut, ar fi simţit nevoia şi de o îndreptăţire teoretică. S'ar fi autorevizuit mai cu patos, dacă practica ar fi avut la îndemână şi o teorie : se mutase valorile!

D. CARACOSTEA

Intre două lumi

NOAPTE

Lumina focului ce piere
Mai tâlfâe peste perete
Şi'mbracă albele unghere
Cu cinematice tapete.

E-o clătinare ca de ramuri
De meri, — sunt trestii ce se frâng
Şi iarăşi se retac; largi flamuri
Fluturătoare cresc, se strâng..

Ca scufundate într'un lac
In care-o undă nu palpită,
In umbră lucrurile tac
Cu 'nfăţişarea lor smerită.

Doar eu nu dorm, — şi'n somnul lo-
Cu ochi halucinaţi pătrund,
In miezul zăvorît m'afund,
Mă 'nprăştii, fum de gând, uşor...

Surprind o vastă 'ncatenare
Un ritm, un cântec nesfârşit
In care totu-i ascultare,...
— Şi iarăş mă intorc trezit...

Un fir de stea, la geam s'a tors
Iar lun' a şi trecut fereasta
Şi casa parcă s'a întors
Plutind cu'ntreagă lumea-aceasta.

Pe valuri de'ntuneric... unde ?
Un clopot vag, stăruitor
De undeva, tihnit răspunde:
— A ancorat un călător,

Cobor pleoapele şi somnul
Rostogolindu-mă în vid,
Cortine de azur, departe
Cu freamăt tainic se deschid....

1927, III/12. D. NANU.



„Ne trebue un Mussolini!"

Cu aceste cuvinte îşi începea şi îşi încheia excelentul meu amic d. Ignat, impiegat la P. T. T., micile dar vehementele discursuri pe care le rostia la cafenea, la bodegă sau oriunde izbutia să adune în jurul lui câţiva ascultători entuziaşti.

Şi când zicea d. Ignat: „ne trebue un Mussolini", cu mâna dreaptă întinsă, cu arătătorul înfipt imperativ în aer şi cu stânga mângâindu-şi barbişonul cărunt; când rostea aceste patru cuvinte simple cu vocea dumnealui puternică şi poruncitoare; când, rostindu-le, îşi fixa asupra dumitale privirile vii; — era cu neputinţă să nu te pătrunzi de adevărul acestei magice formule. D. Ignat avea ceva din marea căldură apostolică. Cu un devotament fără margini d-sa — de îndată ce ieşea de la biurou — pornia din bodegă în bodegă, din cafenea în cafenea, ca să predice mussolinismul şi să lămurească neştiutorilor necesitatea acestei doctrine. A, să nu credeţi că această operă de predicator era chiar aşa de uşoară! Câte cafele, câte şfarţuri, câte şpriţuri şi câte ţuici trebuia să înghită amicul meu — unele după altele— sau mai de grabă, unele peste altele într'o dezordine care-i contrazicea statornicile principii de ordine şi care, ca toate dezordinile, sfârşia prin a provoca grave turburări în organismul apostolului nostru! Dar, d. Ignat nu se da bătut.... Cum spunea el însuşi:

— Românul e porc, dom'le! Stă în cârciumă şi'n cafenea. Ei bine, eu n'aştept să vină el, la mine —în templu.... Nu! Mă duc eu după el, acolo, ca să-i deschid capul!

Şi se ducea! De vreo câteva ori, d. Ignat primise, dela superiorii săi, avertismente severe sub motivul calomnios că, „din pricina beţiei îşi neglijează serviciul". Dar viteazul propagandist nu se intimida de aceste prigoniri ale ticăloaselor guverne democratice!

— Inţelegi dumneata! — îmi explicase amicul meu, — Dumnealor nu le convine propaganda mea. Crez şi eu! Păi dacă o veni Mussolini, îi suprimă pe toţi politicianii ăştia, dom'le, ca pe muşte, uite-aşa!

Şi vorbind astfel d. Ignat făcu palma dreaptă pâlnie, şi o roti în aer, ca şi când ar fi vrut să prindă o muscă. Asta, fireşte, ca să înţeleg eu mai bine cum o să facă d. Mussolini, cu politicianii democraţi, când o veni dumnealui aici. Vrând să facă explicaţia cât mai înţeleasă, d. Ignat se smuncise cam tare, aşa încât şpriţurile de pe masă — căci convorbirea noastră avea loc, se înţelege, la bodegă, — se răsturnară pe surtucul oratorului, care îşi întrerupse brusc vijelioasa demonstraţie. Apoi, după un scurt moment, în cursul căruia îşi contemplase pulpana udă a surtucului, — amicul meu, cu darul lui excepţional de a rezolva repede şi energic problemele cele mai dificile, chemă chelnerul şi porunci scurt:

— Băete, încă două şpriţuri!

Şi întorcându-se către mine, urmă ca şi când nimic nu s'ar fi întâmplat (căci a doua mare însuşire a prietenului meu era aceea de-a birui cu calm, chiar evenimentele cele mai grave):

— Da, da, dom'le! Ştiu ei politicianii ce soartă-i aşteaptă şi d'aia se năpustesc asupra mea. Să ştii dela mine, că democraţia nu dă îndărăt dela nici o infamie, când e vorba să-şi suprime adversarii! O să zici dumneata: ei, ce adversar poate fi un biet funcţionăraş!

— Vai, dom'le Ignat, se poate să zic una ca asta?— răspunsei eu, cătând să înlătur o hipoteză, care ar micşora prestigiul amicului meu.

— Să admitem că zici! — răspunse amicul meu cu hotărîre. Şi zâmbind cu superioritate: — Păi, atunci, eu îţi răspund: da' Mussolini ce-a fost, neică? N'a fost tot un biet slujbaş la P. T. T. ca şi mine?

— N'a fost! — răspunsei aproape fără voia mea.

— N'are aface! — zise tăios amicul meu. — Fapt e că a fost un om umil, că doar n'oi fi zicând dumneata că l-a născut mă-sa dictator....

Convins şi eu de acest argument — că mama d-lui Mussolini a născut un copil ca toţi copiii, iar nu un copil special — aprobai concluzia logică a prietenului meu.

* * *

Am avut fericirea, graţie amiciţiei cu care mă cinsteşte d. Ignat, să pot urmări, nopţi întregi sacrificiile, pe care le face acest brav cetăţean pentru a predica necesitatea dictaturei şi să admir toate metodele ingenioase, pe care le utilizează ca să reducă la tăcere chiar pe cei mai aprigi adversari.

— Ştii dumneata, — spune ades amicul meu, — care este viciul esenţial al democraţiei? Este dom'le, că cetăţeanul votează în chestii în care nu se pricepe. Să-ţi explic! Dumneata cunoşti problemul telefonului automat?

— Nu, — răspunde sfios preopinentul d-lui Ignat.

— Buun! va să zică recunoşti singur că nu cunoşti problemul telefonului automat...

Şi d. Ignat zâmbeşte mulţumit, îşi răsuceşte barbişonul — în timp ce preopinentul său, ruşinat că nu cunoaşte problemul telefonului automat, aşteaptă nerăbdător să vadă gravele consecinţe ale ignoranţei sale. După o pauză socotită cu meşteşug, — d. Ignat urmează:

— Ei acum să admitem că vine un guvern, care anunţă, în programul său, că va introduce telefonul automat. Dumneata, cetăţean, te duci la vot. Eşti obligat să te duci. Ei, ia spune, te rog: votezi pentru guvern, adică pentru telefonul automat sau contra guvernului, contra telefonului automat? Asta e chestia... Şi dumneata votezi pentru sau contra asupra unui problem, pe care nu-l cunoşti. Atunci viu eu, Mussolini şi te întreb: cu ce drept votezi, cetăţene, dacă nu cunoşti problemul telefonului automat?

Şi cu voce tunătoare, d. Ignat repetă:

— Cu ce drept?

Preopinentul d-lui Ignat tace, zdrobit de acest argument şi îşi făgădueşte în gând, să se informeze de urgenţă asupra problemului de o importanţă atât de covârşitoare, al telefonului automat.

In faţa tăcerii pocăite, d. Ignat zâmbeşte mărinimos:

— Atunci eu Mussolini, îţi spun: îţi iau dreptul de vot cetăţene, pentru că nu cunoşti problemul telefonului automat. Şi conduc ţara, fără dumneata dar spre binele dumitale, —o conduc singur, fiindcă cunosc problemul telefonului automat.

— Fiindcă dumneata, Mussolini, eşti funcţionar la P. T. T., — răspunde, făcând cu ochiul, preopinentul d-lui Ignat.

— Nu d'aia, dom'le! — tună cu voce gravă amicul meu. Şi adaugă zâmbind: — Cunosc problemul telefonului automat fiindcă sunt Mussolini! Eh! Răspunde dacă poţi...

Preopinentul d-lui Ignat nu poate să răspundă...

E drept că d. Ignat, care e funcţionar la P. T. T., îşi alege exemplele necesare argumentării d-sale din domeniul P. T. T. E fatal deci, ca argumentul hotărîtor al telefonului automat să revină în discursurile amicului meu. Dar vă mărturisesc că totdeauna acest argument produce acelaş efect minunat: adversarul e redus la tăcere.

* * *

O singură dată lucrurile au luat o întorsătură neprevăzută.

D. Ignat pornise, cu zelul d-sale obicinuit, dela biurou, pe la orele cinci. Eu l'am întâlnit pe la orele zece seara, la o cârciumă din Obor. După oboseala întregii sale fiinţe, după anevoinţa cu care-şi găsea centrul de greutate, după felul cum articula unele cuvinte—am înţeles că în seara aceea d. Ignat întâlnise în toate bodegile de pe bulevard, unde obicinuia să se oprească, — adversari foarte rezistenţi. In cârciuma din Obor, d. Ignat gusta o clipă de bine meritat repaos moţăind pe un scaun, în faţa unui şpriţ. L-am turburat — oamenii mari nu-şi aparţin nici o clipă lor înşişi! — cu un „bună seara" care nu şi-a făcut efectul decât la a treia repetare. In clipa aceea, contemplându-mi amicul, am avut imaginea lui Napoleon, dormind în bătaia tunurilor, la Waterloo. Un Napoleon însă cu barbişon şi în haine civile....

Pe când discutam împreună, sosi un cunoscut al d-lui Ignat. Pe dată, amicul meu se invioră. Intră în vorbă cu noul venit, şi, peste zece minute d. Ignat expunea cu aceiaşi convingere problemul telefonului automat.

Amicul meu ajunsese la acel moment, dramatic între toate:

— Cu ce drept votezi cetăţene, dacă nu cunoşti problemul telefonului automat?

...şi încheiase logic:

— D'aia îţi iau dreptul de vot! D'aia eu, Mussolini, sunt contra alegerilor!

...când, de odată, un domn dela o masă vecină, spuse peste umăr:

— Mai las-o, neică!

In ochii amicului meu licări o lumină vestitoare de mari evenimente:

— De ce s'o las, dom'le?

— Vrei să zici, — replică necunoscutul că eşti contra alegerilor....

— Sigur! — răspunse d. Ignat.

In cârciumă se făcuse tăcere. Toţi cetăţenii se uitau la amicul meu. Necunoscutul — care se amestecase, fără poftire, în vorbă — spuse râzând:

— Păi dacă eşti contra alegerilor, ce cauţi la alegeri?

— Eu? — răspunse d. Ignat, răsucindu-şi barbişonul cu o mână tremurândă. — Niciodată...

— Ce? N'ai fost d-ta la alegeri?

— Niciodată, cetăţene!

— N'ai fost d-ta la Şcoala Iancului!

— Mă confunzi...

— N'ai bătut d-ta p'ăi care n'a votatără cu guvernul?

— Infamie! — răcni amicul meu, scos din sărite.

Dar cetăţeanul răspunse râzând:

— Ne cunoaştem, nene Ignate, că eu eram din partea opoziţiunei...

In clipa aceea, d. Ignat cuprins de indignare, răcni încă odată: — „Infamie", — şi svârli cu sticla de vin, de pe masă, în capul ticălosului partizan al regimului parlamentar.

Această aprigă controversă doctrinară s'a sfârşit la secţie, unde s'a încheiat proces-verbal asupra celor petrecute.

D. Ignat, văzând îngrijorarea mea în privinţa urmărilor acestei desbateri în contradictoriu, mi-a spus:

— Fii liniştit, amice! O să fie un proces politic, fiindcă ne-am luat, ca să zic aşa, tot pe-o chestie politică... A! O să-mi fac o apărare, care o să rămâie istorică... O să-şi muşte deştele că mi-au făcut acest proces! Crezi că mă las aşa, cu una cu două? Nu, amice, nu! Procesul meu o să fie procesul regimului parlamentar... O să vezi!

Şi, zâmbind binevoitor, amicul meu îmi zise bătându-mă pe umăr:

— N'avea grijă! O să devii şi d-ta celebru, alături de mine... Viitorul e al nostru. O să vezi!

...Au trecut, de-atunci, câteva luni.

Mărturisesc că, în ciuda asigurărilor amicului meu, am fost cam neliniştit... De-aceea, am încetat de a-l mai însoţi în localurile, în care îşi propovăduieşte — cu acelaş zel — doctrina. Serile trecute însă l-am întâlnit pe bulevard. Părea cam abătut:

— Ce faci, nene Ignate?

— Ce ştii, neică! Mă lupt cu proştii... — şi-mi arătă pe un domn, cu care părea că este în aprinsă discuţie doctrinară.

Eu, mereu neliniştit în privinţa procesului, îl întrebai cu nestăpânită curiozitate:

— Da cu chestia noastră ce se mai aude?

— Care chestie amice?

— Ştii... chestia cu procesul-verbal....

— Aha! Da, da... N'am primit nimic!

Şi, cu părere de rău:

— Inchipueşte-ţi! Nu mi-au făcut proces... N'au vrut!

Apoi, cu un zâmbet de triumf:

— Le-a fost frică, dom'le! Crezi că ei nu ştiau ce-i aşteaptă? Ce! Erau proşti să-mi dea mie prilejul unei asemenea demonstraţii! Aş! Mi-au tras chiulul, pezevenghii! S'au hotărît să mă distrugă... D'aia, nu mi-au făcut proces....

Şi, întorcându-se către domnul care-l însoţia, nenea Ignat reluă firul convorbirii:

— Atunci, vin eu, Mussolini, şi te 'ntreb: cu ce drept votezi, cetăţene, dacă nu cunoşti problemul telefonului automat? Eh, răspunde dacă poţi....

TUDOR TEODORESCU-BRANIŞTE

CUGETARI

Unicul martor al gândurilor celor mai tainice ale omului, e conştiinţa. Dar această conştiinţă o va pierde într'o zi, şi omul ştie; e ceiace-l îndeamnă îndeosebi să creadă că mai există un martor al gândurilor sale celor mai tainice.

Schopenhauer

Increde-te în tine-însuţi; orice inimă vibrează la acest cuvânt puternic.

Emerson

A visa înseamnă a trăi de-asupra vieţei, dar a visa mai înseamnă a crea o existenţă superioară aceleia care ne înconjoară. Sunt oameni care visează fără să ştie, sunt alţii — mult mai rari — pentru care visul e forţă creatoare. Ce importanţă mai are o viaţă zdrobită de realitate? Am trăit pentrucă am visat, căci a visa înseamnă totdeauna a trăi şi uneori a construi.

Ossip-Lourie.

Privesc înlăuntrul meu; pe acest câmp de bătae sunt când victorios, când învingător. Aspir să fiu adevărat. Ce va eşi de aci, voi vedea...

Ibsen

NINON

Am recitit scrisorile ilustrei Ninon de Lenclos. Ce femee inteligentă! Cunoştea oamenii de minune şi pătrundea până în cele mai adânci cute ale sufletului lor. Aproape nici psihoanaliza nu-i era străină. Povestea vieţei ei e cunoscută din nenumărate romane, nuvele, piese şi chiar filme. Dar nu trebue să confundăm viaţa marei seducătoare cu ideile din căpşorul ei frumos. Ninon de Lenclos nu e numai marea artistă a iubirei, ci şi criticul şi filosoful acestei iubiri.

Ea cunoaşte comicul şi tragicul iubirei, înţelege şi simte admirabil valoarea estetică a tuturor situaţiilor; ea are câte o maximă pentru amantul fericit sau desamăgit, pentru cel statornic şi cel necredincios care te convinge până la urmă că iubirea nu e numai o chestie de inimă, adică de simţire ci şi de cugetare, o operă de artă care ţine în cele mai mici amănunte, de voinţa care o construeşte şi îi dă tiparul, „Numai însuşirile spiritului pot umplea golul unei pasiuni satisfăcute, spune ea într'un loc, şi sunt singurul mijloc al femeilor ca să înlăture capitularea, s'o facă mai puţin ruşinoasă şi în tot cazul, să asigure această capitulare".

Ninon experimentează iubirea ca un adevărat om de ştiinţă care îşi pune în joc propria-i fiinţă. Simptomele iubirii, toate, sunt pentru ea obiecte de studiu pe care le priveşte cu un surâs destul de sceptic. „Spre a-ţi ataşa iubitul nu e de ajuns să-l iubeşti cu pasiune. Trebue să-l iubeşti cu inteligenţă, cu rezervă. Din acest punct de vedere educaţia iubirei e extrem de necesară. In iubire, economia simţirei constitue poate singura metafizică raţională."

Ninon spune femeilor adevăruri destul de crude. „Cât poate ţine iubirea cu o femee care e numai drăguţă şi sentimentală?" Şi acest adevăr şi mai amar: „Fiinţa care are cele mai rele păreri despre femei, e tot femeia!"

Lectura scrisorilor Ninonei de Lenclos foloseşte nu numai curtezanelor — dar şi femeilor de inimă, căci marea curtezană a fost în primul rând o mare femee!

ANECDOTE

Anatole France povesteşte următoarea anecdotă: La prima-i căsătorie, France dădu voe preotului să asiste şi chiar să ţie un mic discurs. Maestrul felicită pe preot. Acesta îi şopti:

— Ca să vă fac plăcere pentru toleranţa ce a-ţi arătat-o, am luat discursul chiar din opera dv.

* * *

Courteline soseşte la un hotel şi cere o cameră. I se arată una care îi place. Courteline se duce să se înscrie în registrul călătorilor, dar zăreşte o ploşniţă în registru. Atunci îşi ia repede pălăria şi geamantanul şi pleacă. In prag întâlneşte pe hotelier:

— Plecaţi, domnule? Ce s'a întâmplat?

— Crezi dumneata că o să mă culc într'un hotel, unde ploşniţele se informează în ce cameră am să dorm?

* * *

Marchiza de Croix-Fontaine avea doi fii. Intr'o zi regele Henric IV îi zise:

— Marchiză, am găsit o fată foarte bună pentru fiul dumitale cel mai mare. E de familie bună, are zestre frumoasă şi speranţe mari!

Regele îi numi apoi o persoană a cărei reputaţie nu era fără pată. Se zicea chiar că Henric IV îi făcuse curte foarte de aproape.

Marchiza care ştia toate acestea, se mânie foarte tare şi răspunse înţepată:

— Nici odată, Sire, n'o să mă învoesc la căsătoria fiului meu mai mare cu fata asta care are antecedente foarte urîte.

— Atunci, zise Henric IV râzând, dă-i pe fiul cel mai mic.

Negreşit, era o glumă din partea suveranului, deaceea fu foarte surprins când marchiza îi răspunse cu cea mai mare seriozitate:

— Pe cel mai mic, da, dacă vreţi, Sire.

— Nu sunt curios, marchiză, răspunse Henric IV, dar de ce găseşti fata demnă de fiul cel mic şi nedemnă de cel mare?

— Pentru că fiul cel mare este cu siguranţă al bărbatului meu, răspunse marchiza, şi nu vreau o mezalianţă pentru el; celalt nu ştiu al cui e, aşa că poate să se însoare cu cine o fi.

* * *

Un mare proprietar francez arăta odată cu mândrie prinţului Demidoff, turmele sale de oi merinos.

— Câte oi ai? întrebă prinţul?

—Trei mii două sute.

— Ia te uită! Tocmai atâtea câţi ciobani am eu!

* * *

Părintele Le Vasseur negăsind decât o singură greşală într'una din lucrările sale, întrebă pe părintele Simon dacă trebuia să pue *errata* sau *erratum*.

Părintele Simon îi răspunse: Dă-mi mie lucrarea, eu o să mai găsesc o greşală şi o să punem *errata*.

* * *

La începutul secolului XIX se discuta la Academia Franceză asupra cuvântului *rac*. Un academician propuse următoarea definiţie:

Rac: peştişor roşu care merge deandărătelea.

Cineva observă că racul nu este peşte, nu este roşu şi nu merge deandărătelea. Incolo, definiţia este foarte bună.

* * *

La Academia Franceză:

VICTOR COUSIN: Decadenţa limbii franceze a început la 1789.

VICTOR HUGO: La ce oră, te rog?

* * *

— Aşa dar suferi de stomac. Ţi-am scris aci o reţetă. Te rog să te păzeşti de alcool, şi să nu fumezi decât trei ţigări pe zi: una dimineaţa, alta la amiazi şi alta seara. Nici una mai mult! Să vii peste patru zile iar.

Peste patru zile.

— Ei, cum te simţi acum, dragul meu?

— Ceva mai bine, domnule doctor. Nu s'ar putea însă să-mi suprimaţi ţigările de tot? Imi fac foarte rău, căci eu nu sunt fumător!

* * *

— Domnişoară Leni, dumneata poţi să-mi spui cine e fetiţa aceia drăguţă, cu care am dansat adineaurea?

— Cum nu, e mama mea!

* * *

Un băeţel de oraş la rude, la ţară.

— Bubi, îi zice mătuşa, dă fuga şi vezi unde e unchiul.

Copilul se întoarce numaidecât cu răspunsul:

— Mătuşică, unchiul e în garajul cu vaci.

* * *

— Cu cât strig mai mult la fetiţa mea, cu atât aude mai puţin. Mă întreb ce o să devie...

— Telefonistă.

Origina „Revizorului"

S'au împlinit 75 de ani dela moartea lui Nicolai Gogol. Cu acest prilej cunoscutul scriitor rus Sibiriakov povesteşte o versiune, cu totul necunoscută până acum, despre modul cum a luat naştere cunoscuta comedie a lui Gogol — „Revizorul".

In Octombrie 1916, — scrie Sibiriakov, — o întâmplare m'a făcut să mă opresc la Rogatşew, un mic orăşel de provincie din guvernământul Mogilev. Am fost găzduit într'o odaie în casa pensionarului Grigori Gorbonov, fost consilier de stat, un om bătrân, amabil şi foarte ospitalier.

Eram obosit şi mă pregăteam să mă culc, când cineva bătu în uşă şi, înainte de a putea răspunde, stăpânul casei intră în odaia mea şi mă rugă prietenos să vin în sufragerie pentru a mânca ceva şi a lua un pahar cu ceai împreună cu dânsul şi soţia sa.

Făcui cunoştinţă cu soţia consilierului de stat, o femeie bună şi cu o înfăţişare respectabilă. In timpul conversaţiei privirea mea se opri asupra unui portret al unui ofiţer oarecare, în uniforma de pe timpul ţarului Alexandru I. Consilierul observă interesul meu pentru portretul de pe perete şi zise:

— E bunicul meu din partea mamei. A fost altă dată comisar de poliţie la Novgorod-Seversk şi îl chemă Simion Voloşko. A fost un om drăguţ şi deştept, despre care a scris chiar cel mai renumit poet: Nicolae Gogol.

— Ce spui, asta e foarte interesant. Povesteşte, te rog, îl rugai pe bunul meu patron.

— De ce să nu povestesc, răspunse consilierul zâmbind amical. Mama mea era chiar foarte mândră că tatăl ei a fost pus într'o comedie. Iată cum s'au petrecut lucrurile:

In anul 1828, pe când mama mea era o fetiţă de 10 ani se opri într'o zi geroasă de Decembrie, înaintea casei părinteşti, trăsura poliţaiului din Novgorod-Seversk. Doi domni coborâră din trăsură şi intrară în casă. Unul era fiul unui bun prieten al tatălui meu, un oarecare Danilevski, celalt era pe atunci încă necunoscutul scriitor Nicolai Gogol. Cei doi călători se aflau pe drum dela Poltava la Petersburg şi au rămas în orăşel peste noapte. Pe când stăteau la masă, mama mea nu-şi luă ochii dela Gogol. Era mic de statură, şi uscăţiv, avea o înfăţişare plăcută, era bine dispus şi povestea fel de fel de anecdote şi episoade din viaţa şcolară dela liceul din Reşin. Povestirile lui ne-au cucerit pe toţi. Nimeni nu bănuia pe atunci că Gogol va deveni cel mai mare scriitor al Rusiei.

Bunicul meu era un om de viaţă, plin de veselie şi, cum nu vroia să rămâe mai prejos faţă de mosafirul său, Gogol începu şi el să povestească diferite întâmplări nostime şi caracteristice din viaţa micului orăşel de provincie. El povesti despre doi moşieri cari locuiau în acest orăşel, cunoscuţi ca mari flecari, care mergeau toată ziua dela o casă la alta pentru a-şi plasa minciunile. Bunicul mai vorbi despre directorul poştei, despre inspectorul şcolar, despre judecător, precum şi despre o nepoată care s'a îndrăgostit de un locotenent scos la pensie ce trecuse prin această localitate. Acest locotenent a povestit lucrurile cele mai imposibile despre el însuş, s'a împrumutat dela tot oraşul şi a dispărut în puterea nopţii. Gogol ascultă cu mare atenţie această povestire a bunicului meu şi răse cu poftă. A doua zi a plecat la Petersburg.

Au trecut câţiva ani şi, în acest răstimp, Gogol a devenit unul din scriitorii cei mai cunoscuţi şi citiţi din Rusia.

Bunicul a părăsit după câţiva ani slujba şi trăia retras ca pensionar. Intr'o zi i-a adus cineva ultima carte a lui Gogol: era comedia „Revizorul". Bunicul a citit cartea şi a recunoscut în persoanele comediei pe toţi funcţionarii locali. Toată viaţa lui a fost mândru că a inspirat această comedie.

Duncan şi Esenin descrişi de Gorki

Brutal, dar atât de viguros în culori, Gorki descrie într'un almanah german publicat în amintirea lui Serghei Esenin, o scenă văzută la Berlin, în casa scriitorului Al. Tolstoi, între Esenin şi Isadora Duncan.

„Ea a dansat şi la Tolstoi, — spune Gorki, — mai înainte, mâncase bine şi băuse vodcă. Dansul ei părea o luptă între vârsta şi trupul său obişnuit cu gloria şi cu amorul. In ceeace spun aci, nu se ascunde nimic ofensător pentru o femee: notez numai blestemul bătrâneţii.

O femeie trecută, voluminoasă, cu o faţă roşie şi cam urîtă, îmbrăcată într'o rochie de un cărămiziu-aprins, se învârtea în salonaşul strâmt, ţinând la piept o jerbă de flori boţite şi veştejite, şi stăruind să aducă pe obrazu-i îngroşat un zâmbet, care însă nu spunea nimic.

Femeia aceea celebră, alături de tânărul poet cu chipul de băeţel al basmelor şi minunilor din Reazan, părea ceva, de care Esenin, tocmai el, nu avea nici o nevoe. Nu-mi permit aci nimic preconceput, nimic născocit. Nu. Descriu numai impresiile zilei obositoare când, văzând pe femeia aceea, mă gândeam: ce poate să-i spue ei surâsul trist al poetului?

..Umblu cu jobenul nu de hatârul femeilor:
...Inima nu e în stare să se scufunde 'n patimi proaste,
...Mi-i mai comod, cu el, asuprindu-mi scârba,
...Aurul ovăzului să-l torn sub botul iepei mele...

Toată „conversaţia" între Esenin şi Duncan consta din gesturi şi din îmbrânciri cu genunchiul sau cu coatele (Esenin nu ştia nici o limbă străină, Duncan — nici un cuvânt rusesc). Când ea dansa, el şedea la masă, se uita la dânsa şi-şi încrunta fruntea. De câte-va ori îl observasem cum îşi clătina şi-şi scutura capul, ca un om pe chelia căruia se roteşte o muscă.

Insfârşit, Duncan, obosită, căzu în genunchi şi rămase privind pe poet cu un zâmbet şters, bătrânesc, dar lacom. Esenin puse mâna pe umărul ei, însă în aceiaşi clipă, întoarse capul. Mă gândesc: nu cumva în clipa aceia s'a creiat versul său plin de cruzime, de disperare şi de milă:

...Ce te uiţi aşa cu stropii tăi albaştri?
Vrei două palme peste obraz?
...Scumpa mea, vezi cum plâng:
Iartă-mă! Iartă-mă!...

Aceasta a fost impresia lui Gorki. Şi iată, aceşti doi nenorociţi: un „băeţel"-poet, un rus alcoolic şi „baba" lui, fosta Isadora Duncan, novatoare în ale coreografiei, mama şi văduva neconsolată (copiii ii pierduseră în apa Senei, într'un accident de automobil), s'au „căsătorit", au făcut o călătorie în America, plină de scandaluri, beţii şi bătăi, apoi s'au despărţit. La urma urmei, Esenin s'a spânzurat...



CIRCUL

La 18 ani am călătorit cu o trupă de circ, în cele două continente. Circul jucase două săptămâni în orașul nostru și când și-a ridicat cortul și a plecat m'am luat fără voie după el, ca băeții în pas accelerat după muzica militară.

Eram în primul an de Politecnică și sârguința mea făgăduia părintelui meu, un magistrat de-o severitate corectă și de-o cultură enciclopedică, o carieră strălucită. Pentru meșteșugul căruia mă destinau toate preferințele și un intelect stăpânitor, aveam chiar acel libertinaj de camaraderie cu noțiunile și dificultățile, numit în profesiunile de inițiativă talent.

Spiritul meu primise educația disciplinată a bibliotecii părintești și viețuise până la adolescență în turnul abstracțiunilor, ca un ac înfipt într'un ghem de mătase, curat, rigid și nesimțitor. Fiecare lucru se asortase cu o judecată a mea, după tipicul culturii, care trece, departe de frământările existenței, din laborator în laborator, ca un aparat de sticlă, menit să distile și să separe, la temperaturi exact studiate și după tabel, țițeiul și subt-produsele lui.

Tatăl meu nu lăsase să se intercaleze între ochii mei și lume decât singura transparență rece a cristalului. convenit să arate vitrina fără ca mâna să poată atinge obiectele strict așezate în interior. Niciodată între mine și lucruri nu s'a frânt un stol de secunde neprevăzute, ca un pâlc de musculițe liber în aer. Mintea mea era înaltă ca o biserică pe dinăuntru, însă cu un perete de biserică plin dela strâni până la bolți și cruce, cu rafturi și sertare etichetate. In fiece cutie marcată precis, se găsea o idee înghețată precis.

Dacă aș fi continuat să înaintez în artificiu, viața mea s'ar fi exprimat în prestigiul unui mare învățat și aș fi fost profesorul ilustru și academicianul glorificat, căruia i se pregătește mormântul printre statui, cu dreptul recunoscut la funeraliile naționale. Și la rândul meu aș fi dat naștere unui copil cu zestre, care ar fi dus universitatea mai departe. Tatăl meu avea despre generații și însușiri o concepție de bijutier, care crede că mărgăritarul este o substanță eternă, că se perpetuează cu virginitatea lui izolată de-apururi, și nu se gândea că unui proprietar de perle s'ar putea să-i vie într'o bună zi fantezia să-și ia giuvaerele și să le macine la moară, dimpreună cu porumbul, numai pentru ca să le dsfiinţeze.

In tinerețea mea s'a petrecut însă un accident. Tatăl meu a fost însărcinat cu o misiune de cercetări în Nicaragua și m'a lăsat la țară cu mama. Venind vacanța, trei luni le-am petrecut între gângănii, între flori și dobitoace, în câmp și munte. Incă nu ieșisem din asfalturile și trotuarele netezite ale orașului. Am cunoscut norii pe o întindere de ceruri desfășurate vast. M'am uitat la lună de când răsare până ce scoboară 'n argintăriile mute din orizont. Am încetinat gândul și am iuțit pasul după ape. M'am întovărășit cu târlele, am umblat cu cirezile, m'am prigonit a joc și agerime cu câinii. Am luat cu toată natura un contact frenetic. Pe spinarea taurului de Pitzgau al municipalității, somnolam întins cu fața la soare, și lăutarul țigan al satului ne însoțea prin bozii, cântându-ne din strune și gură. Am învățat să mă minunez de țânțar și albină și să repect greerii și cărăbușii. Am făcut oamenii sănătoși de friguri, de lingoare și de bube numai prin uleiul vindecător al sufletului meu, care curgea din mine ca smirna cleioasă a pomilor pe trunchiuri. Și am uitat și biblioteca și matematicile și tunica mea de noțiuni, strânsă pe insul meu ca uniforma unui general de piatră.

De jur împrejurul meu, evenimentele microscopice se petreceau cu o abundență furtunoasă de mare simfonie, și ca în pildele Evangheliștilor, crinul nu se îngrijea de dulapul lui cu odăjdii, vulturii nu se duceau să cumpere din piață ; o anarhie splendidă batjocurea preocuparea organizată meschină de avere și opulența momentană a omului social. Resortul convingerilor mele s'a înmuiat și erorile mele, zidite cu tencueli alese din filosofie, îmi apărură ca atunci când, în Apocalipsă sau în cicloane, un dâmb întreg se surpă în talaze și ies la suprafață cadavrele unui cimitir de timpuri.

Toamna sosi cu glasul clopotului de dormitor, pustiu în pomii pustii. Intre planșetă, compas și trăgător de linii se înșirau vițeii, oile, săreau lăcustele, mugea ca o uzină taurul cenușiu. Printre idei smulgeam spice de săcară și alergam printre speranțe după fluturi și după pasărea stelei căzătoare. Imi puțea cerneala de China și foaia de hârtie albă, pe care încercau să mai construiască uneltele de oțel și nichel, a morți. Programul mă învierșuna, diploma, peste cinci ani, mă silea să râd. Singurul camfor care mai ținea lipite de suprafața sufletului meu penele false, desprinse ale culturii, era sentimentul tatălui meu. Intr'o bună zi îl dădui uitării și pornii cu clownii, cu caii, cu elefantul, cu foca și cu dromaderul, în lumea nemăsurată — și devenii unul din cei mai aplaudați idioți profesionali ai planetei.

Mi-au plăcut spontaneitatea și neprevăzutul în această meserie. Un clown e superior unui actor pentrucă nu urmează servil linia unui text străin. Mulțumită denaturării prin obicinuință publicul nu mai simte ridicolul acestei convenții copilărești dintre un scriitor și un interpret: unul închipue și celălalt maimuțărește. După cum izbutește maimuța să fie artificial mai sinceră sau mai adevărată, se gradează și calitatea actorului, care într'o societate activă și meritorie nu ar avea ce căuta. Actorul e un înotător care străbate marea fără pericol de înec: pe dedesubtul undelor stă gata întinsă plasa care-l ține la nivel.

Clownul improvizează: el joacă permanent pe firul iute și ascuțit al unui tăiș de spadă, cu picioarele goale; e mental, original — și dramatic. Pasul lui încâlcit și stângaci în mijlocul arenei e mai artistic și mai *bun* decât întreaga dramaturgie imitativă. Imaginează, ca să luăm o pildă, un clown în luptă cu o muscă nevăzută, care îi enervează urechea. El naște musca din nimic și publicul fără să o zărească o vede. Musca îi dă un ocol și zboară sus pe grinzi. Clownul se ridică ipotetic până la muscă. Clownul o chiamă și musca vine. I se așază pe nas: Clownul o goneș-te. I se pune pe ceafă: clownul vrea să o surprindă pe la spate. Musca se învârtește în spirale mari împrejurul clownului și clownul după muscă și lupta începe și e condusă... piept la piept. Când cade, clownul strivește musca — și atunci iese din grajduri, printre perdele, călăreața de înaltă școală. Musca și clownul a fost o comedie genială, cu care s'a putut compara puțin și Hamlet...

Eu am izbutit extraordinar în clownul tâmpit. Eram atât de evident tâmpit încât în timpul jocului meu, foarte simplu și schițat cu câteva slabe linii, lojile, stalurile, galeriile și parchetul urlau de plăcere, în picioare și însăș orchestra râdea în hohote pe tuburile de alamă. Am fost încredințat că și fiarele se vor sfii, cu sensibilitatea lor respectuoasă față de prostia adevărată, în prezența tâmpeniei mele haotice și totale. Am intrat în cușca leilor, montată demonstrativ în mijlocul arenei. Am intrat fără teamă și fără revolver. Am intrat de 173 de ori cu un egal succes. Puși față în față cu neînchipuita situație a expresiei mele, leii s'au dat înapoi și s'au ascuns unul într'altul.

Așa, tinere, nu te înfricoșa de viață. Caută bine să descoperi adevăratele vopsele ale sufletului tău și mâzgălește lumea cu ele. Nu împrumuta paleta, tonurile și pensulele dela nimeni. Intră singur, purcede singur și ieși din scenă singur. Ințelepciunile colective nu sunt vecinice nici în timpul celor 24 de ore care te despart de ziua de mâine—și adevărul se decolorează în fiecare generație, ca o ștofă cănită prost. In timpul unei singure zile, necum al unei vieți întregi, omenirea se poate schimba fără nici să-și întoarcă pe sfert capul înapoi.

T. ARGHEZI.

De vorbă cu Tristan Bernard

In trecere prin Viena Tristan Bernard cu uriașa lui barbă care prelungește capul lui titanic, n'a scăpat de indiscrețiile ziariștilor. Unul l-a prins între culisele teatrului unde se făcea repetiția piesei unui amic.

— Dumnezeule!... Acelaș Tristan Bernard!... Iată cu ce liniște sufletească asistă la repetițiile piesei unui amic, când în aceeași seară are loc premiera piesei sale *„Sexe fort"* la alt teatru!...

— Ah!... Cu mine e alt ceva!... răspunse râzând ilustrul autor de comedii. La ce bun să mă agit? Premiera de astă seară nu e pentru mine prima premieră. Aceeași piesă a mai purtat titlul *„La volonté de l'homme"* și s'a reprezentat la Paris în timpul războiului. Germanii se aflau nu departe de porțile orașului, atmosfera era încărcată și am scos repede piesa din repertoriu. Am ținut manuscrisul zece ani în sertar, și acest somn adânc cred că i-a priit...

Molnar, bună oară, adăogă Tristan Bernard, Molnar pe care-l prețuiesc în chip deosebit, e într'o situație mult mai puțin plăcută decât sunt eu azi. Odeonul reprezintă autori străini numai în cazuri excepționale destul de rare.

Molnar a avut parte de o primire puțin caldă din pricină că alegerea piesei a fost rea iar traducerea... tot așa. De altfel o reprezentație în traducere nu seamănă niciodată cu o reprezentație în original. Cunosc faptele din experiență. Când m'a chemat odată Reinhard la Berlin să văd repetiția generală a unei piese pe care a avut amabilitatea să mi-o reprezinte, am băgat de seamă că traducătorul schimbase cu totul acțiunea piesei! Firmin Gémier va trebui să înceapă realizarea marei sale opere, teatrul internațional, impunând prin lege traducătorului obligația de a prezenta traducerea sa în primul rând autorului și apoi teatrului.

Cu privire la literatură, Tristan Bernard a declarat următoarele:

„Cunosc și prețuiesc mulți scriitori din Viena. In special pe Artur Schnitzler, cu care am petrecut ore delicioase. Cunosc și pe scriitorul excepțional dotat Felix Salten. Nu știu dacă pe Hoffmannsthal trebue să-l prenumăr printre cunoștințele mele personale. La „Iosefstädter Theatter", am stat o seară întreagă alături de el, în timpul unei reprezentații fără să știu cine e! Remarcabili în deosebi sunt actorii austriaci. Am cunoscut o actriță aci. Nouă, în Franța, ne lipsesc asemenea forțe. Ce aer firesc! Ce temperament! Se numește *Werbezirk*. Tot astfel am cunoscut la Berlin o artistă fără seamăn care e originară mi se pare tot din Austria; se numește *Elisabeth Bergner*".

Tristan Bernard a dat și câteva lămuriri cu privire la activitatea sa mai nouă:

„Piesa mea din urmă se numește *„Du thiers comme du quart"* și e pe cale de a fi reprezentată la teatrul „Champs Elysées. E o dramă. Scriu acum libretul unei operete care se va cânta la Renaissance", iar Gémier îmi va reprezenta la Odeon o revistă cu Jean Bastiat în rolul principal. E cea dintâiu revistă pe care o scriu și e a doua pe care o reprezintă Odeonul. Firește la Odeon chiar revistele trebue să stea la un anumit nivel și sper să fac ceva mai de seamă și în acest gen.

„Cum lucrez piesele e mai greu de spus. Ca om conștiincios ce sunt, încep să lucrez totdeauna de vreme, de cum mă scol. Imi place să dictez și lucrul merge destul de ușor. Cum se produce fenomenul în capul meu, nu știu nici eu... Creația dramatică e totdeauna un rezultat al hazardului, iar nu produsul fără de viață al unui plan stabilit mai dinainte. Dar însușirea cea mai de seamă a autorului dramatic e *resemnarea!* Nu sunt adeptul pieselor lipsite de subiect. Ca toți poeții dramatici, tratez totdeauna o problemă sufletească, din multele probleme care mă preocupă. Cu singura deosebire poate, că-mi dau toată osteneala să ascund cât mai mult posibil spectatorului această problemă fundamentală !...."

„In ce privește cinematograful, cred că nu va strica teatrului. Din potrivă: *îl va stimula*. Va arăta teatrului drumuri noui și va fi un imbold pentru actor și autor".

Augustă origine a unui loc comun

De câte ori, de câți oameni, cu cât ifos și cu câte variante se repetă anticul loc comun: „Nimic nou sub soare!" Pe când majoritatea locurilor comune sunt pronunțate cu indiferența și cu mutra omului care vorbește ca să nu tacă, cel de mai sus aduce invariabil cu sine o expresie gravă, profundă, mulțumită și filozofică oare cum. Când cineva îți spune spre pildă: „Degeaba! Ori câtă vreme ar trece nu se schimbă firea omenească, ferească Dumnezeu!"... e un așa amestec de desnădejde și satisfacție în glasul pesimistului respectiv, ca și cum ar crede că până la dânsul această ideie n'ar mai fi fost exprimată, ci ar fi izvorât în acea clipă, proaspătă, din creierul lui.

Cum se explică oare această satisfacție și această impresie de profunzime? Intrebarea se impune cu atât mai mult cu cât realitatea îndreptățește mai puțin afirmația banală de care ne ocupăm. Pentru cine consideră lucrurile cu clară obiectivitate, e evident că, de la antropofagi până astăzi, foarte multe s'au schimbat în societate și în sufletul omenesc, și foarte puține au rămas aceleași. Deci ne putem întreba: De ce importanța atât de mare dată acestor puține, de unde plăcerea în a afirma această importanță și impresia de adânc adevăr filozofic legată de ea?

Marea vitalitate a acestui loc comun e dovedit și de următoarele fapte: Există o altă banalitate care face concurență locului comun de care ne ocupăm, atât ca vechime și popularitate cât și prin aceia că e în contrazicere cu el: E acel „poncif" ce se poate rezuma în fomula „Le bon vieux temps." Vreau să zic: „Nu mai sunt timpurile de pe-atunci!", „Tineretul din ziua de azi...", „Ehei, pe vremea mea...", etc. etc. Acest clișeu se menține din timpuri străvechi, generație după generație, astfel că, dacă ar fi să-i dăm crezare, de la antropofagi și până astăzi omenirea n'ar fi făcut decât să decadă. Indărătnicia și generalitatea acestui loc comun se explică, cred, prin faptul că, de la o vârstă, oamenii nu se mai pot adapta formelor noi sociale de orice categorie, nu mai pot urmări curba evoluției, și-și exprimă nemulțumirea prin formule ca cele de mai sus. Bine înțeles, clișeul o dată creat e adoptat de tineri ca și de bătrâni.

E evident că cele două banalități considerate se bat cap în cap; nu se poate ca omenirea să fi rămas aceiași și să fi decăzut în acelaș timp, și, ori cât am admite că urechea omului mijlociu nu e sensibilă la disonanțele ideilor sale, ar fi de așteptat ca unul din cele două clișeuri să gonească din circulație pe celălalt. Dar am văzut că unul din ele are rădăcini adânci în firea omenească, o bază fiziologică s'ar putea chiar spune, și ar fi deci logic ca „Nimic nou sub soare" să fie învins și înlăturat. Știm cu toții că nu se întâmplă așa. N'a apucat omul bine să-ți spună că oamenii din ziua de azi nu mai sunt ce-au fost pe vremuri, și se și grăbește să-și ia mutra profundă, și să adaoge că tot ce a fost este și va fi. Trebue deci ca și acest din urmă loc comun să aibă legătură strânsă cu natura omenească, pentru a putea rezista dușmanului său logic.

Ba chiar, „Nimic nou sub soare" are și un avantaj considerabil asupra rivalului: acela că e adoptat și de unii oameni cari nu sunt de loc mijlocii, de Schopenhauer spre exemplu, sau de Anatole France. In „L'île des pingouins" acesta povestește cum civilizația își ajunge apogeul, decade, dispare și e înlocuită cu altă civilizație identică. Nu există nici un singur indiciu care să arate că ar fi existat vre-o dată o civilizație asemănătoare cu a noastră, o civilizație care să fi cunoscut spre pildă tehnica industrială de care ne bucurăm noi. Și totuși un om ca France face presupunerea de mai sus și, lucru de asemenea curios, chiar cititorului care își dă seama că e lipsită de orice temei, ea îi face o impresie de frumusețe și de profunzime; de sigur, aceiaș impresie ca ceeace se citește pe fața omului care zice: „tot ce a fost este și va fi."

Presupunerea gratuită din „L'île des pingouins" e deci scuzabilă din punct de vedere artistic, literar. Nu tot astfel stau lucrurile cu un paragraf din „Le jardin d'Epicure." Aci, ca să ilustreze acelaș clișeu, ne spune detalii ca acestea: „Ce matin, en passant dans la rue, j'ai vu des maçons qui bâtissaient une maison et qui soulevaient des pierres comme les esclaves de Thèbe et de Ninive... J'ai rencontré un poète lyrique qui m'a récité ses vers, qu'il croit immortels; et, pendant ce temps, des cavaliers passaient sur la chaussée, portant un casque, le casque des légionnaires et des hoplites, le casque en bronze clair des guerriers homériques, d'où pendait encore, pour terrifier l'ennemi la crinière mouvante... Ces cavaliers étaient des gardes républicains. A cette vue et sougeant que les boulangers de Paris cuisent le pain dans des fours, comme au temps d'Abraham et de Gondéa, j'ai murmuré la parole du livre: „Rien de nouveau sous le soleil..."

Așa dar, pentru că și acum casele se construesc din piatră, pentru că și acum poeții lirici cred versurile lor nemuritoare, dar mai ales pentru că și acum cavaleriștii poartă panaș, pentru toate aceste motive „nu e nimic nou sub soare." Ceia ce e interesant în paragraful din care am citat e că el ne arată felul de a proceda aproape invariabil a celor cari nu se mulțumesc să enunțe locul nostru comun ci vor să-l și dovedească: Ceeace nu s'a schimbat e considerat ca lucrul principal, măcar de n'ar fi decât pomponul soldaților, și i se dă numele de **fond**, iar întregului rest, variabil, nu i se atribue nici o importanță, și e botezat cu numele de **formă**. Astfel obținem o altă formulă a clișeului nostru, tot atât de răspândită ca și celelalte: „Numai forma variază, fondul rămâne acelaș."

O primă aproximație în rezolvarea problemei ce ne-am pus ar fi următoarea: De sigur principiul care dă naștere ori cărui loc comun e spiritul de turmă. Ca să împace pretenția de-a avea păreri cu lenea intelectuală, omul repetă ce se spune. Totuși, ar fi o greșeală să crezi că omul mijlociu nu admiră paradoxul, bine înțeles un paradox pe măsura lui. Cine a mers mult cu trenul sau cu tramvaiul știe bine aceasta; foarte des afirmații cu o sărăcăcioasă nuanță de **neobicinuit** și de **neadmis** provoacă râsul aprobativ și admirativ al compartimentului. De altfel dacă n'ar fi așa, n'ar exista locuri comune false, ci toate s'ar reduce la banalități evidente. Simpatia mulțimii pentru paradoxul mediocru, relativul prestigiu pe care originalitatea îl are în ochii ei, acestea dau naștere locurilor comune absurde. Pe de altă parte omul mijlociu mai știe că ceeace e filozofic și profund trebue să fie în contradicție cu aparențele. Așa dar, până la un punct, clișeul „Nimic nou sub soare" nu se bucură de atâta căutare **cu toate că ci pentru că** e nepotrivit cu ceeace ne spune experiența istorică.

Dar nu încape îndoială că explicația aceasta nu e suficientă. Pot fi imaginate nenumărate păreri în contradicție cu realitatea; dece tocmai aceasta să aibă un succes atât de mare și atât de constant? Și apoi, cele de mai sus n'ar putea în nici un caz să ne facă să pricepem cum oameni cu mult superiori mediei au putut totuși să-și însușească afirmația de care e vorba. Trebue să căutăm mai departe și mai adânc.

* * *

Am văzut care e procedeul celor ce apără locul comun „Nimic nou sub soare": Dau importanța primordială datelor invariabile și le numesc „fond". Dar, lucru foarte interesant, acelaș procedeu îl găsim uneori în științele exacte. Materia are un mare număr de însușiri variabile cum sunt culoarea, forma etc., și două însușiri invariabile, anume greutatea și inerția (facem abstracție de teoriile științifice din ultimii 30 de ani). Totuși fizica nu enunță astfel proprietățile materiei, ci zice: „nimic nu se pierde, nimic nu se câștigă." Intr'adevăr, aceste din urmă însușiri sunt privite oarecum ca „fondul" materiei, ca substanța însăși — căci după ele se măsoară materia cantitativ — iar însușirile variabile sunt considerate ca „forma" ei. E evident că dacă alta ar fi fost însușirea invariabilă — mai ales dacă aceia ar fi fost una imediat măsurabilă, ca volumul spre pildă — știința ar fi enunțat și atunci legea substanței invariabile, numai că definiția materiei din punct de vedere cantitativ ar fi fost alta. De altfel convingerea că materia nu-și schimbă decât forma e mult mai veche decât constatarea invariabilității vreunei însușiri a ei. Cu toate aparențele contrarii unii învățați din antichitate considerau substanța ca indestructibilă, asemenea oamenilor — sunt și de aceștia — cari susțin locul comun „Nimic nou sub soare", dar, luați de scurt, nu știu ce anume nu e nou.

Asemănarea între procedeul logic al științei și acel al apărătorilor locului comun e prea mare ca să poată fi vorba de o coincidență. Amândouă trebue să aibă aceiaș origină.

Unii filozofi explică încăpățânarea cu care se afirmă legea substanței invariabile prin aceia că spiritul omenesc ar fi nevoit să o impună realității pentru a o putea înțelege și stăpâni pe aceasta. Dar principiul care a impus legea substanței, și care face în acelaș timp succesul clișeului „Nimic nou sub soare" pare mai curând de origină estetică, o manifestare a satisfacției ce ne-o dă **simplicitatea în diversitate.**

Fără a insista asupra detaliilor să luăm drept exemplu legea atracției universale. Toată infinitatea de poziții și de mișcări trecute și viitoare ale planetelor, una față de alta sau față de soare, se găsesc date, rezumate, într'o lege a cărui enunț nu cuprinde nici un rând, și această uimitoare transmutație a unei diversități de o mirifică bogăție într'o formulă simplă ne dă o extraordinară satisfacție estetică. Caragiale spunea că stilul bun consistă în a exprima orice în cât mai puține cuvinte; dacă e așa, atunci stilul științei va rămâne totdeauna cu mult superior stilului artei literare. Astăzi știința a renunțat, fără prea multă părere de rău la legea atracției universale a lui Newton, cu toată frumusețea ei. Dar oare, una măcar din cauze să nu fie că frumusețea științifică se uzează și se învechește ca și cea literară, cu alte cuvinte, că simțim nevoia unui stil nou pe care ni l'a oferit Einstein?

O satisfacție analoagă o datorim legii substanței invariabile. Convingerea că nenumăratele aparențe sub care ni se prezintă materia nu sunt decât formele unei entități vecinic aceiaș, încântă spiritul omenesc.

In fine un alt exemplu, și care ne va apropia de locul comun dela care am plecat, e teoria lui Marx, după care toate formele de civilizație și cultură, toate zvârcolirile din lungul istoriei ca și zbuciumul de azi, n'ar fi puse în mișcare decât de un singur resort: lupta de clasă. Farmecul pe care această teorie îl exercită asupra celor ce îi cunosc în detaliu frumusețea e atât de mare încât cu greu ei se lasă înduplecați să vadă partea de hipoteză ce stă la baza materialismului istoric.

Cam în acelaș fel îi farmecă pe oameni în genere ideia că „nu e nimic nou sub soare", cu alte cuvinte că toată diversitatea pitorească a istoriei se desenează pe un fond uniform. Numai că, această părere fiind vulgarizată, îmbracă adesea forme din cale afară necioplite.

In fine, tot prin această lege estetică se poate explica prestigiul, în filozofie, a atâtor și atâtor monisme.

Așa dar unele principii științifice pot fi explicate printr'o tendință estetică. Dar această tendință estetică ar putea fi la rândul ei dedusă din principii rațional-practice: contrastul dintre o serie foarte complexă de fenomene și formula simplă care le inglobează și le reprezintă într'un fel oarecare ne-ar mulțumi, fiindcă ne-am da inconștient seama că așa numai putem înțelege și stăpâni acele fenomene. Astfel poți, după gustul estetic al fiecăruia, să reduci știința la estetică sau estetica la știință.

* * *

Morala e, că nu trebuie să disprețuim pe nimeni; când cineva îți spune— „Nu vezi dom'le că în omenirea asta e ca și în natură, nimic nu se pierde, nimic nu se câștigă!", el îți desvălue, fără ca nici el, nici dumneata să vă dați seama, una din originele științei.

IOAN D. GHEREA

„ZOOLOGICE"

SOARE

Soarele în zale de metal,
Dominând din înălțime parcul —
Pe platforma turnului oval
Își întinde, geometric, arcul.

Svârle'n zare, perpendicular,
Dintr'o tolbă grea și cristalină,
Ace mici cu gămălii de jar
Și săgeți cu vârfuri de lumină...

Când ariciul — aspru ghem de cuie —
Doarme leneș lângă un tufiș,
Pasări pe sticloase scări se sue,
Ciugulind căldură, pe furiș...
Iar omizi pe crengile bogate
Din cerești și nevăzute jgheaburi.

Aeru-i vopsit cu turnesol;
Nourii în depărtări sunt aburi;
Și căldura picură domol
Din cerești și nevăzute jgheaburi

Matinală, s'a ivit pe zid
O furnică neagră ca o literă;
Execută greerul un lied
Cu stridente sunete de țiteră.

ALEXANDRU BILCIURESCU

— **No. 329 (Centenarul lui Beethoven) al „Adeverului Literar și Artistic", fiind epuizat, puținele exemplare rămase se pot obține dela Ad-ție.**

Mahatma Gandhi

Marele adversar al lui Tagore

Mohandas Karamchand Gandhi, şeful naţionaliştilor indieni, zis şi **„Mahatma"**, adică Sufletul Mare, s'a născut la 2 Octombrie 1869 în Porbandar pe coasta de Vest a Indiei, dintr'o familie de neguţători bogaţi. Părinţii lui făceau parte din secta **Iai**, al cărei principiu fundamental este **„Ahimsa"**, (neîntrebuinţarea violenţei). Taică-său trecea drept model de desinteresare, mama lui drept un fel de „Sfânta Elisabeta" indiană.

Gandhi a studiat întâi la Ahmedabad, apoi la Londra dreptul şi se stabili prin 1891, ca advocat la Bombay. Mai târziu părăsi această profesiune, din pricina scrupulelor de conştiinţă. Inainte însă (în 1893) fusese în Africa de sud, la Preto, în interesul unui proces. Acolo găsi 150.000 de compatrioţi de-ai săi, greu exploataţi şi apăsaţi de buri şi mai apoi de englezi. Se hotărî să rămâie acolo şi să se consacre ajutorării acestor obijduiţi. 20 de ani luptă neîntrerupt pentru cauza lor, până ce însfârşit în Aprilie 1914 o lege reglementă o viaţă mai omenoasă şi mai suportabilă pentru indienii din Africa de Sud.

După aceasta Gandhi se întoarse în India, iar când în curând isbucni războiul mondial, el organiză un corp sanitar cu lazarete. Mare fu însă desamăgirea indienilor când, după războiu, englezii îşi ţinură prea puţin făgăduelile date în privinţa autonomiei. Aceasta hotărî pe Gandhi să se închine cauzei naţionaliste în India, şi anume adoptând principiul tactic al rezistenţei pasive. Murind în 1920 şeful de până atunci al mişcării Bal Gomgadhar Tilak, fu proclamat Gandhi ca şef. El isbuti să adune o conferinţă a indienilor şi mahomedanilor, în 1920, în care se hotărî refuzul oricărei conlucrări cu englezii, fie politiceşte fie economiceşte. Asta însemna refuzul birurilor, al serviciului militar, abţinerea dela orice funcţii publice, renunţarea la orice distincţii şi titluri britanice, boicotarea mărfurilor engleze. Mişcarea luă proporţii enorme, dar toate firele ei rămaseră ferm în mâinile lui Gandhi, — care impunea rezistenţa fără violenţă. Abateri răsleţe fură pedepsite sângeros de englezi. Gandhi cutreera ţara ca apostol, şi scotea şi un ziar „India tânără". Când în 1921 prinţul de Wales vizită India, se produseră la început în Bombay ceva răscoale. Dar Gandhi potoli pe răzvrătiţi şi când mai apoi prinţul intra cu paradă în Calcuta, acest mare oraş era părăsit şi pustiu: „necolaborare" în stil Gandhi. Englezii atunci, la 18 Martie 1922, puseră la închisoare pe Gandhi, unde stătu 6 ani. Ziua aceasta este prăznuită de atunci anual de toţi indienii ca zi de post şi rugăciune. Mişcarea stagna însă în lipsa şefului şi sufletului ei, mai cu seamă că nu fusese cu totul unitară şi Tagore, apostolul influent şi iubit al înfrăţirii, o desaproba. In 1924 Gandhi fu liberat de englezi, dar trebui să se departeze pe 6 luni, „pe baza ordonanţei medicilor", la o staţie balneară din sudul Indiei, în urma unei operaţii de apendicită.

Marele umanitarist Romain Roland, a dat la lumină în 1924 o carte despre Gandhi, în care ni-l prezintă astfel:

„Ochi căprii, liniştiţi. Un omuleţ firav, faţa suptă, urechile mari, depărtate. Trupul îmbrăcat în abale albe, aspre. Se hrăneşte doar cu orez, fructe, bea numai apă, umblă desculţ, se culcă pe pământul tare, doarme numai puţin, lucrează fără răgaz. Trupul n'are însemnătate. Ce te isbeşte numaidecât la el, e expresia de mare răbdare şi de mare iubire. E blajin şi politicos, chiar cu potrivnicii, gândeşte despre sine cu modestie, se codeşte, parcă ar vrea să spună: s'ar putea să mă înşel. Se simte dureros apăsat pe suflet de mulţimea imensă care-l adoră, căci în fond nu se'ncrede în număr şi-i e silă de norodul deslănţuit. Acesta e omul care a ridicat, 300 de milioane de oameni, care a sguduit imperiul britanic şi a deslănţuit în politica omenească cea mai formidabilă mişcare morală de două mii de ani încoace".

Aşa vorbeşte Romain Rolland despre Gandhi, pe care un scriitor englez, care-l cunoaşte personal, l'a asemănat cu Sf. Francesco de Assisi.

Umor Sovietic

LA GARDEROBĂ

— Ce litere aţi avut în galoşii d-voastră?

— Ei, dragul meu: pot oare să ţin minte atâtea litere? In fiecare galoş aveam puse câte două jurnale...

JOC VIOI

— Ah, artiştii aceştia nu joacă, ci pur şi simplu trăesc pe scenă!

— Da, în vremurile noastre barem pe scenă să trăeşti: în apartamentul tău, îndesat cu locatari impuşi de decrete, nu mai e de trăit!...

AŞA CUM TREBUE SĂ FIE

Revizorii: — Spuneţi-ne, tovarăşe, ce anume prevalează la d-v.: oferta sau cererea?

Directorul cooperativei: — Deocamdată, la noi prevalează... preţurile!...

LA TRIBUNAL

— Vai, câtă apă mai toarnă avocatul în pledoaria lui!...

— De-aia îl şi îneacă pe client!...

IN ŞCOALĂ

— Ivanov, dacă luăm trei şaisprezecimi din trei optimi — cât rămâne?

— Nu ştiu sigur, dar mult nu rămâne, în orice caz....

TOVARĂŞ CANIBAL

O şedinţă a Internaţionalei a treia, sub preşedinţia lui Lenin. In sală s'au adunat reprezentanţii tuturor popoarelor şi triburilor Privind în jurul său, Lenin întreabă aspru pe secretar.

— De ce nu văd în sală pe reprezentantul Canibalilor?

— Imi daţi voe să vă raportez că tovarăşii Smirnev şi Rabinovici nu vor cu nici un preţ să li se treacă câte un inel de argint prin nările nasului...

AXA GLOBULUI PAMANTESC

Comisarul-revizor. — Şi de ce are globul acesta axa înclinată într'o parte ?

Invăţătoarea (speriată). — Trebue... să fi fost... cumpărat... la un... mmaggazin... pparticular... nu la... cccooperativa... şşşcolarră....

CINE-I AUTORUL?

— Tovarăşe Iţicovici, cine a scris pe „Eugen Oneghin"?

— Nu ştiu, tovarăşe institutor, în tot cazul — nu eu!

Institutorul, indignat, invită pentru a doua zi pe mama elevului.

— Inchipuiţi-vă până unde ajunge obraznicul: nu numai că nu ştie cine a scris pe „Eugen Oneghin", dar încă declară: în tot cazul — eu nu!

— Şi de unde ştiţi, poate că într'adevăr n'a scris el?...

Conferinţe

Arta şi literatura spaniolă

Ciclul de prelegeri organizat de Ateneul cultural „Nicolae Iorga", despre Spania, l-a încheiat d. profesor Iorga printr'o foarte instructivă conferinţă despre „Arta şi literatura spaniolă".

Săpăturile făcute în această ţară au descoperit urmele unei arte extrem de bogate şi de interesante, asemănătoare celei descoperite în pământul românesc.

Arta preistorică a Spaniei înfăţişează două laturi distincte: o artă geometrică, stilizată, la fel cu cea găsită la noi (şi care predomină centrul peninsului iberice) şi o artă a peşterelor, naturalistă, de-o spontaneitate şi de un firesc fără seamăn (şi care se află cu deosebire spre Vestul şi Sudul Spaniei).

Sintetizând emoţia şi inspiraţia populară, autorii literaturii anonime transmit din generaţie în generaţie această literatură, îndreptând-o şi complectând-o. Cântecele poeţilor populari spanioli, cunoscute încă din secolul al XIX-lea, păstrate şi trecute din gură în gură, primind mereu modificări, au câştigat astfel imagini poetice şi însuşiri formale care le fac mult mai frumoase decât cele originale.

Insă cea mai însemnată operă artistică a poporului spaniol este de bună seamă **limba** lui. Nici-un alt grai nu întruneşte atât de armonic solemnitatea sunetelor de orgă cu dulceaţa fluerului păstorului.

Spiritul spaniol a fost puternic influenţat de cel arab. Influenţa Maurilor i-a mărit inspiraţiei spaniole capacitatea imaginativă.

Arta maură, care la rândul ei e o sinteză de alte influenţe (arta şi civilizaţia siriană şi persană) s'a concretizat în vestita moschee dela Cordova: o geometrie bizară şi impunătoare de linii ce se continuă şi se repetă la nesfârşit.

Arta „mudejar", sinteză a spiritului arab şi a celui spaniol a dominat şi inspiraţia literară a poporului spaniol.

Poema Cidul, creiată sub imperiul existenţei poemei lui Rolland dincolo de Pirinei, are aceeaşi sursă arabă ca şi obiceiurile împrumutate de regii şi de prinţii spanioli de a face artă şi literatură ei înşişi.

Dar dacă poezia epică a venit dela Arabi, cea lirică s'a creiat sub influenţa directă a vecinilor de dincolo de Pirinei, care le-au transmis şi stilul gotic francez.

Italienii au exercitat şi ei o influenţă destul de importantă, mai ales în urma legăturilor regilor Aragonului cu Sicilia.

Pe larg, evocator şi documentat înfăţişează conferenţiarul momentele caracteristice ale teatrului şi picturii, arătând — în timpurile moderne — răsfrângerile romantismului şi naturalismului asupra spiritului spaniol.

D. Iorga încheie chemând pe toţi Românii la înfrăţirea latină în cultură şi pace...

ORAŞUL CA FACTOR CULTURAL

Cultura nu e o îngrămădire de cunoştinţe, ci o totalitatea de valori sufleteşti cu caracter general, pe care le stăpâneşte sau la care aspiră o grupare de oameni. Cultura este un element fundamental şi indispensabil tuturor elementelor sociale.

Făcând o aplicare a acestei definiţii la sat, d. profesor G. Ţiţeica, în conferinţa ţinută la Institutul Social Român, observă că satul prezintă o accentuată uniformitate sufletească; ţăranul trăieşte legile naturii, iar caracteristica culturii sale stă în evlavie, statornicie, îndărătnicie, — calităţi ce explică trăinicia culturii săteşti şi fac din sat păstrătorul valorilor spirituale.

Oraşul ne mai fiind sub înrâurirea directă a naturii, nu mai înfăţişează nici caracterul de vecinicie al instituţiilor sociale. Oraşul trăieşte izolat, într'un mediu artificial; e liber, dar liber de orice legătură sufletească. Evoluţia istorică a oraşului ne arată că şi el păstrează oarecari valori sufleteşti tradiţionale, dar pregăteşte mai ales drumurile noui. Marile centre culturale exercită asupra tineretului o puternică influenţă educativă tocmai prin caracterul lor tradiţional care nu împedică niciodată aruncarea în public a unor proaspete valori culturale.

Oraşele noastre, neposedând instituţii culturale cu vechime, nici despre tradiţia lor culturală nu poate fi vorba.

Creiarea instituţiilor de cultură şi a societăţilor de propagandă trebuie să fie pentru toate elementele culte ale ţării, imperativul cultural al neamului nostru.

Cronica cinematografică

Patricia Avery, cunoscuta artistă de cinematograf, nu poartă alte cravate, dela moartea lui Rudolf Valentino, decât cu portretul acestuia pictat şi brodat cu mare artă.

* * *

Carnavalul dela Hollywood a decurs într'o veselie generală nebunească. Sensaţia cea mare au fost enormele măşti-caricaturi ale favoriţilor mondiali: Fairbanks, Malec, Harold Lloyd şi Charlot, purtate de golanii tocmiţi în acest scop de organizatorii carnavalului. Măştile (şi capetele de carton) erau de două ori mai mari decât statura figuranţilor, îmbrăcaţi întocmai la fel cu cele patru celebrităţi.

* * *

Mosjukin poartă acum numele de Moskin, de când lucrează la Hollywood pentru compania de filme „Universal". Popularul artist trece dela un succes colosal la altul: după „Michel Strogov" la „Casanova", „Rugul în flăcări", etc.

* * *

N. Coline a creiat în ultimile trei luni trei tipuri: comicul Galupin în „600.000 pe lună", desmoştenitul în zdrenţe din „Muche" şi bufonul în „Croquette" de Marcantoine.

* * *

„Societatea Filmelor Istorice" după succesul obţinut de „Minunea Lupilor" şi „Şahmatistul", lucrează la un film din viaţa lui Chopin.

* * *

Celebra artistă spaniolă Rachela Meller s'a călugărit.

AUTENTICE

Hermann Bahr, cunoscutul scriitor vienez, intenţiona să facă o călătorie prin Rusia, dar n'avea destule mijloace.

„Voi fi nevoit, a spus Bahr unui prieten, să scriu întâi **„Călătoria mea prin Rusia"** şi cu onorarul ce-l voi obţinea să plec apoi ca să controlez dacă-i adevărat ceiace-am scris".

* * *

Un tânăr din înalta societate engleză îl întrebă pe Bernard Shaw: „E adevărat că aţi spus într'un salon, unde sunt considerat ca om de spirit, că sunteţi de altă părere?"

Shaw îi răspunse amical: Aţi fost greşit informat. N'am frecventat niciodată un salon, în care se crede că d-ta ai spirit."

Cronica Şahului

PROBLEMA ANALITICA No. 2

de **T. R. Dawson**, Londra

(Wiener Schachzeitung 1927)

Negru (13 figuri).

Rd4, Db8, Ta8 şi b7, Na7, Pa4, a5, b6, c7, é5, f7, g6 şi h7

Alb (13 figuri)

Rd7, Tb4, Ca6 şi f8, Nb1 şi h8, Pa2, b5, c4, d2, é4, f5 şi h5

Alb joacă şi face mat în 2 mutări

PROBLEMA No. 8

de **M. Rabinovici**, Dorohoi

(inedită)

Negru (5 figuri)

Rd4, Th5, Nd5, Pb4 şi é5

Alb (5 figuri)

Rd2, Dé8, Tc1, Ch4, Nf7

Alb joacă şi face mat în 2 mutări

* * *

Rectificare. — La problema No. 7 (Ianovcic) autorul ne roagă să adăugăm un ♟ la é6. Poziţia e deci următoarea: *Alb* — Rb3, Dd4, Td8, Cb7, Nf3, Pé5. *Negru* — Rc7, Df8, Tf7, Na5, Pb4, é6 şi f6. Mat în 2 mutări.

PARTIDA No. 5

Jucată la concursul internaţional din Meran în ziua de 11 Decembrie 1926.

Alb: **D. Przepiorka** *Negru:* **J. V. Patay**

Deschidere neregulată.

1. é2—é4, g7—g6 ; 2. d2—d4, d7—d6 ; 3. Cg1—f3, Nf8—g7 ; 4. Nf1—d3, é7—é6 ; 5. 0—0, Cg8—é7; 6. Nc1—é3, 0—0; 7. Dd1—d2, Tf8—é8; 8. Né3—h6, Ng7—h8; 9. Cb1—c3, Cb8—c6; inconsecvent! Trebuia neapărat c7—c5 pentru a deschide linia de atac a N din h8; 10. Cc3—é2, d6—d5; iarăşi rău jucat; prin această mutare N negru e complect închis. Mai bine juca é6—é5. 11. é4—é5, Cé7—f5; 12. Nh6—f4, f7—f6; 13. c2—c3, g6—g5; Prin mutarea aceasta, negrul, care a rămas complect nedesvoltat, în loc să-şi scoată figurile în joc îşi slăbeşte într'atât flancul regelui încât permite adversarului să întreprindă un joc elegant şi plin de sacrificii frumoase. 14. Cf3×g5!, f6×g5; 15. Nf4×g5, Dd 8—d7; 16. g2—g4, h7—h6; 17. g4×f5, h6×g5; 18. f5—f6, Rg8—f7; pionul din g5 nu poate fi, evident, luat, căci se pierde dama prin Tg8. Negrul intenţionează să aducă T la g8 şi apoi prin b7—b6, Nb7 şi Taf8 să concentreze forţele contra regelui adversar şi să-şi asigure un loc de odihnă pentru regele său. Planul nu e tocmai rău mai ales acum, când flancul regelui e complect distrus.

Dar tocmai în momentul când se simte în siguranţă, regele negru e nevoit să facă o călătorie cam neplăcută, impusă de sacrificiul neaşteptat ce urmează. 19. Nd3—g6+!!, Rf7×g6; 20. Dd2—d3+, Rg6—h6 (dacă joacă Rf7 urmează mat în 3 mutări prin Dh7+, D×h8+ şi Dg7); 21. Dd3—h3+, Rh6—g6; 22. Cé2—f4+, g5×f4; 23. Rg1—h1!, Nh8×f6; 24; Tf1—g1+, Nf6—g5; 25. Tg1×g5+!, Rg6×g5; 26. Ta1—g1 + mat.

Soluţia problemei analitice No. 1 (Ing. L. Loewenton)

La această interesantă problemă am primit peste 50 de soluţii dintre cari, însă numai una (!) ad-lui *I. Schlarko*, Timişoara e corectă. Acest rezultat se datoreşte faptului că majoritatea deslegătorilor noştri nu cunosc metoda de rezolvare şi principiile de construcţie ale unei astfel de probleme. Din analiza ce o dăm mai jos, se vor lămuri, credem, toţi acei ce au trimis soluţii greşite sau incomplecte şi vor câştiga în acelaş timp criterii de cunoştinţă pentru rezolvirea problemelor de acest gen, pe care le vom publica de acum înainte odată pe lună.

In modul acesta cei ce vor urmări cu interes soluţiile următoare, vor reuşi cu siguranţă să rezolve, după câtva timp, cel puţin una din aceste probleme.

Matul în trei lovituri e posibil NUMAI prin mişcarea 1. g5×h5 (en passant) 2. Té2×é7+şi 3. D×é7 sau P×c7.

Spre a putea lua însă EN PASSANT, trebue să DOVEDIM că ultima mişcare a negrului a fost *h7—h5* şi nu h6—h5, în care caz nu am mai avea dreptul să batem pionul.

ANALIZAND poziţia pieselor depe tablă (de aceea problema poartă numele de *analitică)* şi a mutărilor efectuate înaintea zilei în care albul anunţă mat, observăm următoarele:

1. T alb din a8 este un turn transformat dintr'un pion, care a pătruns prin câmpul b6 şi a bătut turnul negru din câmpul a7.
2. Numai turnul a putut fi bătut, de oarece:
   a) D neagră a fost bătută de un C.
   b) restul celorlalte piese se află pe tablă.
3. NUMARUL MUTARILOR făcute de toate piesele negre, cu excepţia pionului din h7, este un număr NESOŢ. In adevăr, mişcările R şi T negru nu au putut influenţa asupra numărului soţ sau nesoţ al mişcărilor făcute. Cei doi cai, după cum e uşor de văzut, au făcut în total un număr nesoţ de mişcări, căci altfel nu s'ar putea găsi ambii pe câmpuri negre. Mutarea T negru dela a8 la a7 şi aceea a P dela a7 la a6, dau împreună un număr soţ de mişcări.
4. Dela 21 Decembrie 1926, când a început partida şi până la 10 Martie 1927 inclusiv, au trecut 80 de zile în care, conform condiţiei, negrul a trebuit să facă un număr soţ de mişcări. Deci, pentru ca să complecteze acest număr soţ, a tras h7—h5+, căci, dacă ar fi jucat h7—h6 şi apoi h6—h5+, ar fi făcut în total un număr nesoţ de mişcări, ceeace e în contradicţie cu enunţul problemei, în care se spunea că fiecare jucător va face o mişcare pe zi.

Premiul de o sută lei a fost câştigat de d. *Iosif Schlarko*, care ne-a trimis soluţia exactă împreună cu analiza necesară.

CORESPONDENŢĂ

Timişoara. — *I. S.* — Mulţumim pentru urări şi aşteptăm colaborarea promisă.

Galaţi. — *V. S.* — Soluţiunile se pot trimite şi prin carte poştală.

Iaşi. — *I. G.* — Problema Dv. (Rg6. Ré4) se rezolvă şi prin 1. Rg5.

P. I. NEGREANU
CAMIL SENECA

Curiozităţi

Epicureii Japonezi

In provinciile: Sapuchi şi Io-Şican preţul unei perechi de broaşte mari a ajuns la 48 dolari; dar cererea întrece oferta, fiindcă menu-urile gurmanzilor japonezi nu se pot lipsi de... picioare de broască!...

Fluxul americanilor

Parisul saltă de bucurie: Americanii cu dolari vor veni, în vara anului acesta, cu zecile de mii, dat fiind că li s'au şi rezervat cabinele tuturor vapoarelor uriaşe — pentru 60 de curse viitoare, între Franţa şi New-York. Le vine, deci, parizienilor, recompensa imanentă pentru „postul cel mare" suferit de ei în vara trecută, din cauza lipsei oaspeţilor americani...

Nici un bărbat!

La Londra a murit Martha Dailer, la vârsta de 105 ani, socotită cea mai bătrână femeie din Capitala Angliei. Partea curioasă a acestei vieţi îndelungate este că descendenţa Marthei Dailer nu numără nici un urmaş masculin, ci numai 25 nepoate, 18 strănepoate şi 2 stră-stră-nepoate. Nici una dintre fiicele ei nu mai e în viaţă.

Sfatul lui Radici

Ştefan Radici a făcut la Belgrad o foarte originală declaraţie în faţa unui grup de ziarişti. El afirmă că oamenii politici nu pot face o politică sănătoasă decât dacă sunt însuraţi. Ca şef de partid (ţărănesc, sloven-croat) Radici procedează cu membrii partidului după acelaş principiu. Dacă un membru al partidului nu se însoară într'un termen dat, el este exclus din partid. Presa iugoslavă îl întreabă acuma pe Radici: oare politica-i proprie este într'adevăr un model de politică sănătoasă?

Impotriva sacrificiilor

Senatul japonez a respins un proect de lege prin care se prevedea şi se reglementa ritualul „Şintoist" japonez, cel cu practica jertfelor vii: sacrificarea animalelor mici pe altare şi pe ruguri, în temple. Astfel, ultima încercare a preoţilor „Şinto" a dat greş, şi reintronarea sacrificiilor cu vărsare de sânge nu mai e cu putinţă în Japonia.

Turnuri-Cetăţi

Amiralitatea Britanică dă publicităţii abia acum unul din proectele sale secrete, nerealizate în cursul războiului european. Un mare număr de turnuri-cetăţi plutitoare trebuia să bareze în latul apelor dela Canalul Mânecei întreaga-i albie. Turnurile acestea enorme aveau să fie legate între ele, şi destinaţia lor era să susţină o reţea de oţel, groasă şi prelungită până în fundul mării, în scopul de a împiedeca trecerea submarinelor germane. Vapoarele aliate şi neutrale aveau să treacă canalul numai pe lângă ţărmul francez şi cel englez.

Fiecare turn ar fi avut o garnizoană de 100 de oameni şi ar fi costat 1.200.000 lire sterline. Numai două turnuri gata construite au rămas în urma războiului: unul s'a transformat într'un far plutitor dela Spithead, iar al doilea a fost distrus. Se proectase la început construirea a 80 de turnuri. Secretul a fost însă atât de bine păstrat, încât până şi marinarii englezi, după sfârşitul războiului, n'au putut să descifreze enigma: pentru ce s'au construit cele două turnuri?

„Viaţa de câine"

Nu-i întotdeauna neplăcută sau plină de mizerii. La Paris s'a deschis un salon de frizerie, special pentru câini.

Clienţii salonului sunt foarte bogaţi şi aparţin aşa numitei „înalte societăţi canine". Aci, quadrupezii snobi sunt spălaţi, tunşi, li se fac fricţiuni parfumate. Acei care au văzut cum se lasă câinii să fie îngrijiţi, afirmă că aceşti clienţi sunt mulţumiţi de tualeta ce li se face, cel puţin tot atât, cât şi antreprenorul salonului. Iar acesta are motive să fie foarte mulţumit: el încasează o plată de cel puţin cinci ori mai mare, decât se percepe prin cele mai aristocratice frizerii din Paris; şi pe lângă asta, salonul său — unic în Capitala lumii — nu se goleşte de clienţi în tot cursul zilei.

Crema de ghete e otrăvitoare

Vopselele aniline şi nitro-benzolul, întrebuinţate pentru prepararea cremei de ghete — produc diferite efecte vătămătoare asupra mai multor organe ale trupului omenesc. Medicii americani afirmă că s'au observat cazuri, când, după două ceasuri dela lustruirea ghetelor, purtarea lor provoacă uneori migrenă, somnolenţă, iritaţia pielei pe spate şi alte afecţiuni. Albumina găsită în urină indică o vătămare a rinichilor; aceste simptome dispar însă peste 24 ceasuri după ce ghetele au fost scoase din picioare.

„Cetăţui ambulante"

Astfel au fost numite motocicletele cuirasate, întrebuinţate de poliţiştii oraşului Chicago în lupta lor contra banditilor, care manifestă în America o extremă îndrăzneală în atacurile lor organizate asupra băncilor, poştei, trenurilor, prăvăliilor mari, etc. Cuirasa motocicletelor acoperă o mitralieră, o aruncătoare de granate şi alte aparate de luptă.

Ciorapi şi inimă

In California — ţara tuturor extravaganţelor — doamnele americane au început să poarte ciorapi brodaţi cu săgeţi care străpung o inimă, de asemeni brodată.

Săgeţile urmează una după alta de jos în sus, trei sau patru, de ambele părţi ale fiecărui ciorap.

Ele indică, probabil, direcţia pe care trebue s'o ia privirile bărbaţilor începând dela picioarele elegante... Urcând calea arătată de săgeţi, se ajunge simbolic la inima, la biata inimă străpunsă de săgeata amorului!

Suprema abnegaţie

La Viena un bătrân, tatăl unui mic fabricant, s'a sinucis prin asfixiere cu gaz aerian.

Cu acest plan, a intrat noaptea în localul fabricei, s'a aşezat lângă un robinet al conductei de gaz, şi-a acoperit capul cu haina aşa încât gazul eşit din robinet să nu scape în aer. Robinetul nefiind deschis decât foarte puţin, bătrânul a respirat gazul pe încetul, până la otrăvirea complectă a sângelui. Atunci căzu jos şi muri. Robinetul rămase întredeschis. Sinucigaşul a lăsat o scrisoare prin care cere iertare fiului său, că i-a pricinuit pagubă prin scurgerea gazului până dimineaţa. Insă se scuză, arătând că n'a avut la îndemână nici un mijloc pentru a împiedica risipa gazului din clipa când leşinase. Cauza acestui gest tragic a fost următoarea: afacerile fabricei fiind din ce în ce mai proaste, bătrânul căuta de mult să nu fie o povară pe umerii fiului său şi făcea o extremă economie în mâncare. Totuşi era foarte abătut şi dorea să-şi scape fiul de o „gură de prisos".

CĂRŢI ŞI REVISTE

DR. P. CONSTANTINESCU-IAŞI: Arta şi Creştinismul,— cu un indice bibliografic
Tipografia Eparhială „Cartea româească", 1926, Chişinău

D. dr. P. Constantinescu-Iaşi, autor al unor studii şi cercetări de valoare („Bizantinismul în România", „Insemnări de artă românească", „Narthexul în artele bizantine, sud-slave şi române", etc.) a deschis la Facultatea de teologie de curând înfiinţată la Chişinău, cel dintâi curs de artă creştină în România.

Lecţia de deschidere o publică într'un volumaş cu titlul „Arta şi Creştinismul", adăugându-i şi un necesar indice bibliografic pentru înlesnirea cercetărilor de specialitate.

Determinând rolul artei, autorul socoteşte că atât din punct de vedere al desvoltării civilizaţiei omeneşti pe târâmul economic şi cultural cât şi pe cel social şi naţional, arta exercită influenţe hotărîtoare. Arta patronează un naţionalism constructiv, care îndeamnă la muncă şi distincţie, — ea se înalţă însă deasupra graniţelor etnice şi religioase.

Ridicându-l pe om deasupra prejudecăţilor şi preocupărilor zilnice, arta îndeplineşte şi o operă morală, prin rolul ei educator.

Foarte strânse sunt legăturile artei şi cu religia, — spune d. Constantinescu. Dela primele manifestări ale fetişismului nu se poate concepe manifestarea cultului fără materializarea credinţii într'un obiect lucrat din diverse materiale şi într'o formă mai puţin obişnuită. Dela totemurile clanurilor preistorice la ale triburilor sălbaticilor de azi, dela „Irminsäule" ale Germanilor primitivi la imaginea lui Bog al Slavilor orientali, dela xoanoanele Grecilor arhaici la capo-d'operile lui Phidias: Zeus Olimpianul şi Athena Parthenos; dela simbolurile rudimentare ale catacombelor până la divinile Madone ale lui Raphael în arta creştină — acelaş fior de emoţie artistică a străbătut pe autorii lor, ca şi pe cei ce le-au admirat operele. Clădirile cari serveau de locuinţă zeilor păgâni sau Dumnezeului creştin, se durau din cele mai alese materiale, după reguli de simetrie şi armonie cum se cuvenea atotstăpânitorilor lumii. Operele sculpturale şi în deosebi pictura şi mozaicurile sunt chemate să trezească în sufletele credincioşilor sentimentul de pietate sau să adauge la emoţia religioasă.

Arătând strânsele raporturi dintre religia şi arta poporului nostru, autorul determină cuprinsul şi caracterele principale ale artei creştine, — trecând prin câteva sumare consideraţiuni la Bizantinologie, noua ramură a ştiinţelor istorice.

Studiul d-lui dr. Constantinescu-Iaşi deschide, cu bogată documentare bibliografică şi cu necontestată pregătire, un curs ce se anunţă conceput într'un larg spirit de erudiţie şi cu o metodă sever controlată. — *h. b.*

JAK LONDON: Croc-Blanc
(Editions G. Crès & Co., Paris)

Apariţia lui Jack London în literatura franceză contimporană, trebue să fi avut efectul unui vânt îngheţat şi purificat de distanţe continentale care pătrunde prin fereastra şi iese pe uşa unui local de noapte, la patru dimineaţa. Am descris într'unul din numerele noastre trecute înfăţişarea robustă a acestui scriitor anti-intelectualist, şi am încercat să redăm atmosfera din „Poporul abisului"— cartea vagabonzilor şi epavelor din Estul Londrei.

In „Croc-Blanc" ni se povesteşte viaţa unui câine-lup din ţinuturile polare, atât de crunte pentru om, dar şi mai crunte pentru celelalte vietăţi. Lupta pentru hrană, în deosebi în vremurile de foamete, Jack London o descrie fără nici o sentimentalitate, ba dimpotrivă cu o adânc-înţelegătoare cruzime; scenele sălbatice şi sângeroase dintre fiare sunt văzute cu un ochi atât de ager, încât pătrunde până la taina însăşi a înfăţişării şi a suferinţelor milenare care au creat formele şi spiritul vietăţilor.

„Colţi-albi" e lupul în care curge o picătură de sânge câinesc şi care în clipele cele mai periculoase pentru el se apropie totuşi de sălaşul oamenilor, a căror nostalgie o poartă în fiinţa lui. Incăput pe mâinile — uneori destul de neomenoase — ale unor piei roşii, el suferă toate umilirile pentru a se putea bucura de siguranţa căldurei cortului şi de siguranţa hranei. Vândut unor albi de pe vapoarele cari circulă pe fluviul Hudson „Colţi-albi" devine un animal de exhibiţie şi de luptă cu alţi câini. Faima lui de luptător şi ucigător de câini atrage în luptă un adversar periculos, un câine care luptă întocmai ca lupii, şi „Colţi-albi" şi-ar fi pierdut viaţa într'o arenă, dacă n'ar fi fost scăpat la timp de un inginer omenos. Dragostea dintre inginer şi câinele care voise şi nu se domesticise deabinelea din pricina cruzimii oamenilor, e redată de Jack London cu o simplitate de mijloace impunătoare care-l aşează printre marii scriitori. Dacă — tras în prăpastie tendenţioasă de gustul mediocru al cititorilor americani — Jack London nu ar fi introdus epizodul final al recunoştinţei câinelui în chip prea puţin discret ca să nu fie o şmecherie de literat, „Colţi-albi" ar fi putut fi socotit şi ca unul din cele mai izbutite romane ale scriitorului american.

J. KESSEL: Les coeurs pus. (Nouvelle Revue Française)

Trăim în epoca războaielor şi a revoluţiilor. Era greu, în asemenea condiţii, să nu asistăm la un „renouveau" al romanului şi al nuvelei de aventuri. Succesul, relativ de bună calitate, a lui P. Benoit spre pildă, n'ar fi fost posibil într'un timp de pacinică civilizaţie.

Cartea lui Kessel cuprinde „nuvele de aventuri", adică din acele a căror întreagă valoare le-o dă josnica şi mahalageasca curiozitate de „ce-are să mai vie".

De altfel puteai fi sigur dinainte că volumul de care e vorba nu are valoare artistic-literară, căci nulitatea îi e scrisă pe frunte. (Fruntea unui volum e titlul lui). O carte intitulată „Les coeurs purs" sau „Un conte bleu" nu poate fi bună; oricine e sensibil la anostia banalităţii mi-o va recunoaşte.

Inseamnă asta că nu trebue să citim „Les coeurs purs"? De loc! Cărţile proaste alungă mai bine decât cele bune „l'ennui de vivre". Dacă vre-odată cărţile frumoase ar ajunge mai citite decât celelalte, ar trebui dusă o campanie împotriva lor. Frumuseţea are ceva melancolic şi apăsător. Până atunci citiţi „Les coeur purs." Veţi afla astfel, între altele, cum Mary de Cort, în sublima ei dragoste pentru patrie, pregăteşte uciderea bărbatului pe care îl iubeşte; şi, de asemenea, cum Makhno, şeful de bandă ucrainian, care măcelăreşte fără milă oraşe întregi, se aruncă la picioarele unor ochi nevinovaţi — dacă ne putem exprima astfel.

I. D. G.

Carl Sternheim, Mädchen.— Oscar Jellinek, Die Mutter der Neun (Paul Zsolnay Verlag Wien)

Nuvelele pe cari Carl Sternheim le-a adunat în volum sub titlul „Mädchen", interesează — ca de altfel întreaga lui operă — în primul rând prin stilul cu pretenţii de noutate revoluţionară în care sunt scrise. Că acest stil, greu de înţeles uneori, nu este izvorît din necesităţi interioare, ne-a divulgat nu de mult Norbert Jaques. Manuscrisul original pe care îl văzuse acesta, era scris în nemţeasca obişnuită, conform gramaticei şi sintaxei. Articolele nu lipseau din faţa substantivelor, cuvintele erau aşezate in ordine sintactică, subiectul nu se găsea — ca prea adesea în lucrările tipărite — tocmai la sfârşitul frazei. Abia cerneala roşie, cu abundenţă aplicată manuscrisului, a săvârşit ulterior „revoluţionarea" stilului, la început aproape normal. Cu toate acestea, originea artificială astfel constatată la Sternheim nu dovedeşte încă artificialitatea stilului expresionist ca atare. Căci stilul lui Sternheim nu aparţine numai lui. Sub influenţa expresionismului, o generaţie întreagă de scriitori a căutat să făurească o limbă nouă din elementele celei vechi ale cărei reguli şi legi ea nu le mai recunoştea ca obligatorii. De aceia, până şi încâlcitele fraze din cărţile lui Sternheim pot fi considerate drept document al unei vremi de tulbure desorientare.

In volumul „Mädchen", Sternheim încearcă să fixeze psihologia feminină prin analiza câtorva figuri oarecum tipice ca structură sufletească. Prima nuvelă indică leit-motivul: după o viaţă jalonată de cele mai paradoxale întâmplări erotice, o bătrână servitoare ajunge să proclame suveranitatea vieţii asupra tuturor lucrurilor din lumea aceasta. Iar în toate nuvelele, această suveranitate care, parcă, este un postulat firesc al femeii, se loveşte de piedicele unei orânduiri sociale filistiene. Aici, satiricul Sternheim, acerbul antiburghez, urmaşul — sub acest raport — al lui Wedekind, are prilejul să-şi desfăşoare din belşug talentul. Dar precum stilul e un conglomerat de exagerări şi intortochieri, tot astfel analiza psihologică păcătuieşte prin reliefarea excesivă a elementelor bizare şi groteşti. Nici Wedekind — cu care Sternheim are, de altfel, numai aparente înrudiri, — nu a fost psiholog în înţelesul tradiţional al cuvântului. Dar el a avut un dar pe care Sternheim nu-l posedă: darul de a exterioriza esenţialul şi general-omenescul. Astfel, cetitorul închide cartea fără câştig. El nu găseşte în ea viaţa, ci numai caricatura ei intelectualizată din care lipsesc două lucruri de căpetenie: comicul şi caracteristicul.

Oscar Jellinek, autorul nuvelei „Die Mutter der Neun" scrie o limbă viu colorată, puternică uneori şi cu pricepere adaptată subiectului, fără a se pierde în hazardate experimente de stil. Nuvela are, la el, un caracter mai mult epic decât analitic; el scoate în evidenţă marile pasiuni omeneşti şi urmează sfatul marelui Goethe care a cerut nuvelei să trateze „un eveniment unic şi nemaipomenit". Acţiunea se petrece în Germania luptelor religioase. Impăratul catolic a înfrânt revolta norodului eretic şi soldaţii lui ocupă, cu paloşul în mână, regiunile rebele. Intr'un sat, căpitanul oştilor împărăteşti, un fanatic religios, condamnă la moarte pe cei nouă feciori ai unei văduve, dovediţi de a fi luptat în potriva armatei catolice. Mama imploră căpitanul să-i graţieze copiii. Acesta, însă, îi aplică doctrina iesuită care preconizează îmbinarea milei cu pedeapsa. El răspunde femeii aşternute la picioarele sale că, din cei nouă, numai unul poate să scape cu viaţă: acela pe care ea îl va desemna. Cu o putere rară, autorul ne zugrăveşte chinurile mamei care trebue să aleagă între copiii ei pe cari îi iubeşte de o potrivă. Hotărîrea ei, după o noapte de zbucium infernal, e funestă pentru căpitanul împărătesc. Căci femeia alege pe fiul căpitanului, ucigându-l cu o lovitură de ciocan. Nuvela sfârşeşte cu un masacru, oglindind lugubru o epocă de sânge şi sălbătecie.

STR.

HEINRICH MANN: Mutter Marie. (Paul Zsolnay Verlag *)

O fată săracă dela ţară vine la Berlin, trăeşte cu diverşi bărbaţi, se bagă servitoare şi naşte un copil. Ca să nu-şi piardă locul se duce în mijlocul nopţii, îl pune pe marginea unei fântâni în piaţa din faţa casei şi vede cum un om din altă casă ia copilul şi pleacă cu el.

Acum, după 25 de ani, servitoarea de pe vremuri e bogată, se numeşte baroneasa Hartmann şi se întoarce să-şi caute copilul. Băiatul trece drept fiul generalului von Lambart, a cărui nevastă îl adoptase ca să poată intra în posesia unei moşteniri. Mama adevărată caută să-şi atragă copilul la dânsa şi să câştige cât mai multă influenţă asupra lui pe când părinţii adoptivi, sărăciţi de războí, profită de ocazie ca să stoarcă cât mai mulţi bani dela baroneasă.

Lambart fiul e logodit cu o tânără prinţesă de care e îndrăgostit şi bogătaşul Seehase, principalul personaj antipatic al romanului. De altfel şi averea acestuia e pusă la contribuţie de nesăţioasa d-na Lambart. La urmă, Seehase, disperat că e pe punctul de a pierde definitiv pe prinţesă, organizează răpirea ei, în noaptea ce urmează logodnei tinerilor. Dar baroneasa prinde de veste, schimbă odaia ei cu aceea a prinţesei astfel că, în întuneric, Seehase nu o recunoaşte, o târăşte într'un automobil şi dispare cu dânsa. După ce a salvat astfel fericirea ameninţată a fiului ei, ea pleacă pentru totdeauna ca să nu-i complice existenţa.

Intre toate acestea mai au loc trecătoare sentimente incestuoase ale mamei, lupta între comunişti şi naţionalişti, etc. Romanul e prea încărcat; această impresie nu părăseşte o clipă pe cititor în tot lungul romanului. E curios contrastul cu acţiunea schematică şi simplă din romanele fratelui autorului, ale lui Thomas Mann. Stilul din „Mutter Marie" e foarte personal, sinuos, uneori reuşit.

I. D. G.

*) De vânzare la librăria Hasefer.

Die Beichte eines Juden,
in Briefen an Dostojewski, herausgegeben von René Frilöp-Miller und Friedrich Eckstein.München 1927.— Piper & Cie.

Kowner, un evreu din Vilna, delapidase bani într'o bancă unde era funcţionar, pentru a ajuta o familie căzută în mizerie Rascolnicov îl hipnotizase. După ce făcuse păcatul, Kowner a scris lui Dostoievski: spovedanie şi cereri de explicaţie. Dostoievski i-a răspuns—şi în scrisorile celor doi (Kowner era şi el literat oarecum) se găsesc amănunte interesante despre antisemitismul lui Dostoievski, dar mai cu seamă despre ovreima din Vilna — „Ierusalimul lituan — despre pogromuri, despre moravurile acelei ovreimi extrem de ortodoxe şi curioasa ignoranţă a tineretului evreu din vremea (anii 45—50) şi târgul acela, de tot ce se petrecea dincolo de pereţii şcolilor rabinice. —Z.

Pestalozzi şi Religia iubirii

Cu prilejul centenarului morţii lui Pestalozzi, d. Vasile Băncilă publică în ultimul număr al revistei „Gândirea" un simţit editorial ce se închee cu câte-va sugestive consideraţiuni care dovedesc că iubirea a fost geniul şi scopul vieţii marelui reformator moral al omenirii.

Pentrucă el a iubit copiii, spune d. Băncilă, considerând aceasta ca forma cea mai efectivă a iubirii de umanitate, şi pentrucă mulţi dintre noi, din cauza amintirilor din şcoală, din cauza formalismului pedagogiei obişnuite şi din cauza lipsei de generozitate nu iubim educaţia — nu-i un motiv să-l devalorăm pe Pestalozzi. Pus în cadrul larg, în care de fapt a folosit activitatea sa, în cadrul iubirii şi-al problemei culturii, ne vom apropia de el mai fără prejudecăţi şi vom înţelege ce-a fost el pentru omenire în general şi ce poate fi pentru oricine dintre noi ca prilej de emoţie şi superiorizare personală.

Insă trebue să se ştie că, dacă Pestalozzi e un fenomen de iubire, el fiind creaţia iubirii lui, cunoaşterea sa intimă nici nu poate veni cu adevărat decât tot prin iubire. Şi trebue să adăugăm că dacă iubirea îl face întotdeauna actual pe Pestalozzi, tot ea îl face oarecum inactual şi străin pentru cei ce nu se pot deschide iubirii. Şi cum azi iubirea de oameni e rară, iar când este, e prea intelectualizată, alambicată, anarhizată de teorii şi suspectă de ingrediente eterogene, cum copiii încep să devină exemplare de muzeu, iar iubirea pentru ei un ciudat cult esteric — înţelegerea autentică a lui Pestalozzi e mult mai puţin frecventă decât se crede. Aici e şi partea tragică a destinului său, a marei sale iubiri. Aceasta înseamnă că trebue să actualizăm toate fondurile noastre de iubire, când ne apropiem de Pestalozzi.

Comunismul la insecte

Profesorul E. L. Bouvier, — care a mai publicat două volume, despre „Viaţa psihică a insectelor" şi despre „Obiceiurile şi metamorfozele insectelor" — a consacrat un nou studiu acestor minuscule creaturi: „Comunismul la insecte".

Dacă comunismul n'ar fi fost la ordinea zilei, eminentul profesor nu s'ar fi gândit poate să adopte acest cuvânt pentru a defini sociologia insectelor. Intr'adevăr, societăţile de furnici, de termite, de albine par a fi alcătuite prin acest sistem. Dar oare într'asta constă comunismul?

D-l Bouvier le atribue insectelor o reflecţiune şi o voinţă care nu sunt la urma-urmei decât expresii ale instinctului.

Există, de bună seamă, în viaţa socială a insectelor grupate o turburătore putere instinctuală pe care profesorul o asimilează unui determinism.

Omul e comunist sau monarhist; fără îndoială ar avea mare interes dacă nu să imite insectele, cel puţin să surprindă câte-va din metodele lor şi anume acelea care se referă la reproducere; mai cu seamă că ele au cunoscut înaintea noastră, mulţumită organelor lor, existenţa curenţelor atmosferice de transmisiune, şi-şi produc sexul după voie.

In sfârşit, insecta, contrariu creaturilor organizate nu distruge cu orice preţ...

Cartea lui Bouvier, spune Marius Boisson, deschide drumul celor mai fructuoase discuţiuni.

„Moise" în cele cinci literaturi

Un veac suprapus unei realităţi istorice, e ca o lentilă care diformează: sau o micşorează, chiar dacă importanţa acelei realităţi e universală; sau o măreşte, chiar dacă acea realitate merită să fie uitată; în orice caz, realitatea sau evenimentul istoric secular este privit cu ochii actualităţii: aceasta înseamnă că interpretăm, cu mentalitatea şi năzuinţele noastre momentane, un fapt a cărui semnificaţie primordială este cu siguranţă alta decât a noastră. Nici nu se poate altfel. Această interpretare e un semn al evoluţiei. Viaţa nu oglindeşte niciodată, veridic, identic cu el însuşi, faptul vital care a devenit un moment sau un monument istoric, o amintire orală sau o însemnare de cronică. Viaţa trebue să biruiască neîncetat; să se întreacă neîncetat; să se realizeze în forme superioare. Ea n'are modele — păstrate în vitrinele trecutului; ea are puncte de plecare, mereu întrecute, mereu prelungite... Chiar dacă punctul de plecare e o piramidă egipteană, o înţelepciune budistă, o statue elină, o biblie, — adică biruinţi ale spiritului şi ale muncii omeneşti, care *par* neîntrecute nici azi de sgârie-norii americani, de relativitatea einsteiniană, de statuile europene, de enciclopediile uriaşe...

Şi fiecare veac nou, suprapus unei realităţi istorice, e ca o nouă lentilă care măreşte sau micşorează, care învălue cu o *nouă* realitate, faptul iniţial. Astăzi, când se vorbeşte de un fondator de religie, ca Budha, Moise, Isus — se vorbeşte de realitatea creată de douăzeci sau treizeci de veacuri, cari au adăugat, fiecare, câte o nouă trăsătură, o nouă nuanţă, o nouă semnificaţie „realităţii" primordiale. Această „realitate primordială" e ca bobul din care s'a înălţat tulpina grâului, ca vlăstarul care, biruind furtunile, a ajuns un cedru cu vârful în nori... Străduinţa „cercetătorilor ştiinţifici" de a reveni la sursa unui fluviu istoric, la prima rădăcină a unui boabab social, este în general zadarnică. Dacă n'au lăsat contimporanii documente indestructibile asupra unui eveniment social sau religios — nu putem avea niciodată un „semn de credinţă". Chiar dacă avem acest semn, nu putem ignora nenumăratele transformări impuse de evoluţia vieţii sociale sau religioase — şi cari, toate împreună alcătuesc o realitate tot atât de temeinică precum a fost primul eveniment. Istoricul care n'are simţul evoluţiei, e ca un sobol orb, care sapă în pământ galerii interminabile, fără nici o ieşire luminoasă. Analistul care nu ştie să sintetizeze ,e ca un pietrar care fărâmă un bloc de marmoră: — nu e un sculptor care scoate *forma vie* din massa amorfă a materiei.

„Istoria pură", istoricismul absolut, e un non-sens; nu putem cere obiectivitate fotografică faţă de evenimente istorice milenare, pentrucă între ele şi noi stărue pulberea multicoloră a vieţii. Prezentul are imperative pe cari le ignorau conştiinţele de altă dată. Idealurile permanente ale omenirii au avut în fiecare veac alţi profeţi, alte temple, alte biruinţi, chiar dacă ele păstrează acelaş nume. Budismul primar e *altfel* decât budismul filosofic indo-german; mosaismul proclamat de pe Sinai, are azi o semnificaţie mesianică universală, pe care o ignorau acei cari aşteptau să intre în „ţara făgăduinţei"; creştinismul apostolilor, denaturat de Biserica imperialistă, a trecut prin negurile misticismului sângeros al Evului-mediu, pentru a fi astăzi, pentru unii, o poruncă de Stat, — pentru alţii, o flamură a pacifismului sentimental... Totuşi, Buda, Moise, Isus — apar credincioşilor din fiecare veac cu trăsături caracteristice cari ajută să fie recunoscuţi în vălmăşagul frenetic al vieţii. Rămân totdeauna câteva fapte unanim recunoscute, câteva gesturi suverane, câteva cuvinte repetate de toate generaţiile — ca leit-motive cari menţin structura simfoniei universale.

Această *atitudine* faţă de „oamenii reprezentativi" ai istoriei omeneşti, ne-a fost întărită, de pildă de un mic studiu al lui *M. A. Halévy: „Moise dans l'histoire et dans la légende"* (1). Autorul ne avertisează că a mers pe urmele maeştrilor în ceeace se numeşte „la Haute Critique"— fără să-şi ia însă răspunderea conjecturilor lor. A vrut numai, ca lucrarea lui să fie „conformă cu opinia reputat-ştiinţifică". Ni-se pare totuşi că în 178 de pagini, M. A. Halévy a isbutit să condenseze şi să limpezească un subiect care, începând cu Pentateucul s'a risipit într'o eflorescenţă religioasă şi literară haotică. Autorul a înţeles că fiecare veac a creat o imagină a lui Moise, suprapusă imaginei anterioare. Ca o mască de cristal, care lasă să se vadă masca acoperită, aşa ne apare Moise în expunerea, solid documentată a lui Halévy. A început cu sursa dintâi: Biblia — şi a urmat cursul fluviului istoric. După Moise în literatura biblică, ne-a arătat un Moise în literatura helenistică, apoi succesiv în literatura palestineană, în literatura talmudică şi în literatura rabinică.

Simplificarea extremă a „problemei" lui Moise e impusă de bunul simţ istoric. Dându-ne putinţa să facem un paralelism gradat între cele cinci aspecte ale mosaismului, autorul ne-a făcut să recunoaştem însă elementele comune cari stărue prin „transmigraţia" multimilenară a unui personaj istoric devenit întruchiparea unei concepţii religioase şi chiar a unui mod de interpretare a lumii (monoteismul). Interesul acestui studiu nu e limitat la adepţii judaismului. Dimpotrivă, prin cercetarea evoluţiei figurei lui Moise în cursul veacurilor, autorul ne-a vădit influenţa mosaismului asupra celorlalte religiuni; helenismul, creştinismul, islamismul au scos din mina biblică elemente pe cari le-au şlefuit după liniile proprii ale evoluţiei lor. In variantele diverselor momente din viaţa lui Moise, recunoaştem preferinţele etice ale diverselor ţări, influenţa folklorului local, valorificarea specifică a unor momente din viaţa unui om care a devenit un simbol al destinului divin şi uman.

Moise nu putea fi menţinut în cadrul egiptean: el a pornit ca liberator în fruntea fraţilor săi într'un spirit şi menire—străbătând marea şi pustiul, înfruntând *omeneşte* satanismul naturii şi teroarea implacabilă a lui Iahve, pentruca să primească legile eterne ale vieţii şi ale moralei, să le dăruiască urmaşilor în pragul ţării unde el nu avea să între. Pentrucă Dumnezeu însuşi şi-a jurat că Moise, servitorul său, nu va intra în ţara făgăduită... Idealul nu poate fi realizat în mod absolut: un singur om, nu poate atinge, într'o singură existenţă, culmile supreme ale desăvârşirii. Peste cadavrul său păşesc noile generaţii, cari înaintează însă cu visiunea fascinantă a predecesorului. Rămas în urmă cu trupul care e redat pământului, spiritul îndrumătorului se menţine — aureolă în zările mişcătoare ale viitorului...

Semnificaţia acestui episod din viaţa lui Moise, reese din variantele celor cinci literaturi cercetate. Am atins în treacăt un singur episod, pentru a arăta că, deasupra formelor deosebite rezultate din evoluţia istorică şi religioasă a popoarelor, se menţine înţelesul ideal al unui fapt, care a fost, poate, la început, o realitate întâmplătoare — dar căruia i s'a dat strălucirea mereu crescândă a semnificaţiei divine. „Semnificaţia divină" nu este pentru noi supranaturală sau mistică — ci profund reală: ea porneşte dela un fapt individual, consacrat de credinţa unui popor, păstrat în cadrul istoriei omeneşti şi confundat în cele din urmă cu destinul general al umanităţii. Cele mai multe dintre faptele vieţii lui Moise au ajuns să fie confundate cu acest destin al omenirii — şi de-aceia prestigiul acestei vieţi planează permanent în cercul idealurilor noastre.

Un cer, unde Aleşii, cari au proclamat cândva, într'un colţ al planetei, un adevăr sau o credinţă, sunt înfrăţiţi în armonia Adevărului suprem şi a Credinţei atotcuprinzătoare. Moise, pentru noi, rămâne nedespărţit de Budha, de Socrate, de Isus, de Confucius, — de fondatorii de religiuni, personagii istorice sau legendare — cari au însă înainte de toate o realitate spirituală creată, veac cu veac, de realitatea tragică a vieţii popoarelor. Popoare, învălmăşite ca valurile furtunatice ale oceanului, obscure şi vremelnice, dar strălucind toate în ritmul vast, permanent, al vieţii planetare. Popoare, cari suferă în tăcere, şi pentru cari *câţiva* au strigat cu revolta care vede calea spre libertate; — popoare cari simt fatalităţile existenţii, şi pentru cari *câţiva* au cutezat să proclame şi legile morale pe lângă legile naturii; — popoare cari năzuesc spre desăvârşire în mlaştina sângerie a vieţii cotidiane, şi pentru cari *câţiva* au făurit o lume ideală care îşi are însă rădăcinile în realităţile profunde ale eternităţii.

In studiul lui M. A. Halévy, concis, măsurat, documentat cu stricteţă, Moise apare totuşi ca unul din aceşti câţiva Aleşi. El sparge, cu statura lui gigantică, tiparele tuturor celor cinci literaturi în cari a fost cuprins — şi se profilează în seninătatea definitivă, în atitudinea de înţelept care a biruit încercările divine — şi pe care Michel Angelo ne-a redat-o visibilă, pipăibilă, în statuia lui de marmoră. O statue! — pentru acel care a fost „înmormântat chiar de Dumnezeu"! — pentru acel care n'are măcar un mormânt, care a murit „undeva" — şi care trăeşte totuşi în sufletele şi cugetele oamenilor de pretutindeni şi de oricând...

Iată de ce, ar trebui de adăugat, la cele cinci literaturi cercetate în studiul lui M. A. Halévy, un capitol de sinteză: „Moise în literatura universală".

EUGEN RELGIS

1) Editura Rieder, Paris, in. 16, 178 pag., 1927.

INSEMNĂRI

Soarta scriitorilor

Cu prilejul morţii lui C. Sandu-Aldea, s'a aflat că acest literat şi-a făcut în viaţă numai datoria de dascăl şi de scriitor autentic — fără să se fi gândit la situaţia materială a familiei sale.

Scriitorii parlamentari şi-au făcut datoria.

D. Sadoveanu la Cameră şi d. Bassarabescu la Senat, au arătat meritele literare ale lui Sandu-Aldea — determinând Corpurile Legiuitoare să acorde diurna pe o zi familiei scriitorului mort.

Dar acesta nu-i decât un ajutor odată pentru totdeauna.

D. Bassarabescu a cerut în Senat şi un sprijin de stat, permanent, pentru familia lui Sandu-Aldea.

Publicul cititor românesc nu poate asigura traiul unui scriitor, şi cu atât mai puţin — după moarte — nu-i poate feri de mizerie văduva şi copiii.

Singura cale rămâne cea arătată de scriitorii parlamentari.

Dorim ca propunerea d-lui Bassarabescu să nu se uite — ci să dobândească, în curând, o practică realizare.

D-l Mihail Dragomirescu

Este la noi obiceiul să se amestece orice chestiune cu politica naţională externă. Astfel un profesor universitar, care potrivit legei, ar fi trebuit scos din învăţământ, căci suferise în Germania o condamnare pentru furt de cărţi dintr'o bibliotecă, scapă de pedeapsa destituirii sub motiv că victima furtului fusese o... autoritate inamică... Puţin i-a lipsit apărătorului ca să facă din deliquent un erou naţional.

Astfel D-l P. Zarifopol a scris foarte defavorabil despre Anatole France, despre Renan, şi alţii. In ultimul timp d-sa a vorbit despre Clasicismul francez. Atunci D-l M. Dragomirescu s'a simţit ofensat şi s'a şi grăbit să scrie că D-l Z. „a înjosit, a batjocorit literatura franceză, cea mai nobilă floare a sufletului omenesc". Bun înţeles, D-l M. D. n'a asistat la conferinţa D-lui Z. Altfel ar fi fost o sarcină prea uşoară. Căci deaceea eşti critic, ca să n'ai nevoie să cunoşti lucrul despre care scrii. Intr'adevăr, iată ce adaugă D-l M. D.:

„Nu ştiu ce argumente va fi adus D-l Z.; dar desigur au fost de aceiaşi natură meschină ca şi cele aduse de D-sa în contra lui Renan. Căci realitatea frumoasă numai cu noroi se acoperă".

D-l D. e extrem de sever cu cultura germană. D-sa se plânge că „încet, încet, se formează ca o pâclă urâcioasă, în atmosfera senină (?) a literaturei noastre. ...E preludiul valorificării infuenţei germane, a urâtului subt forma germană"....

Apoi D-sa svârle o teorie foarte curajoasă. După D-l D. enorma deosebire dintre tragedia greacă şi cea franţuzească e că sunt gândite în două limbi deosebite.

Vreţi acum să ştiţi cum cine-va se mişcă pe terenul timpului? Este tragedia franceză, care „se mişcă pe terenul celui de al doilea stadiu al cunoştinţei noastre".

Apoi, mai departe, D-l D. ne explică de ce D-l Zarifopol nu iubeşte clasicismul francez:

1-a Cauză: „Această literatură nu poate fi la nivelul mentalităţii acelora care gustă nuvelele publicate în „Adevĕrul Literar". patria literară a D-lui Z." — Deci primul vinovat: *Adevĕrul Literar.*

2-a Cauză: „Iţi trebue o nobleţă sufletească şi o cultură care cere mai multă înţelegere decât aceea a criticilor de romane". Aşa dar al doilea acuzat: *Criticul de romane* (Nu l'om prinde noi odată pe D-l D. făcând şi el critică de aceasta!).

3-a Cauză: „E că literatura clasică franceză mai are ceva ce n'a ajuns la înţelegerea D-lui Z. Pricina nu poate fi decât că D-l Z. nu cunoaşte decât teatrul dela Berlin"! — Aşa dar, al treilea inculpat: *Teatrul berlinez.*

Ce e fermecător în toate criticele D-lui D. este, pe lângă „nobleţea lor sufletească", *tonul penal* care le înviorează.

Catrene de dragoste

Sunt oameni cari păstrează cu sfinţenie obiceiul de a face amor pe la garduri. Astfel:

Mă furişai încet spre gard
Dar nu erai, — şi 'n flăcări ard
Şi trup şi suflet împreună —
Că vorba ta a fost minciună.

Iată o altă strofă, de o profundă sinceritate:

Muncit de chinuri şi speranţe,
Turnam în bronz eterne stanţe
Plângând că's trist şi făr' de rost.
— Ai râs că sunt atât de prost.

Pentru cine vrea să ştie cum îţi poţi rata cariera pentru o femee, să afle că:

Visam un crai să fiu când-va
Cu paloş mândru şi un scut.
Dar dat-am visul — pe-un sărut,
Robit pe veci de gura ta.

Unde autorul devine exigent şi este obligat să facă apel la miraculos:

Aş vrea, printr'o metempsihoză
Să te transform în dulce roză
Ca toată să te am pe veci:
Parfum, petale moi şi reci......

Iar absolut toate aceste versuri sunt scrise exclusiv de D-l Ioan Foti (Propileele lit. 1/IV/27).

Poşta redacţiei

Reproducem din revista „Falanga":

Marco. — Hotărât, nu v'aţi vindecat.
Luc. D. — Fără originalitate.
Zah. — Imagini prea disparate.
N. Sp. — Mai incercaţi, aveţi sentiment.
Millan. — Mai exercitaţi-vă.
G. Uvis. — Grandiloquent. Scrieţi mai simplu.
C. Geo. — Nu merge.
S. L. — Slab; prozaic.

Tiberiu Brediceanu

Presa şi cultura românească l-au sărbătorit zilele acestea, cu prilejul aniversării de cincizeci de ani, pe Tiberiu Brediceanu, harnicul folklorist muzical care a strâns în câteva opuri comoara cântecelor şi melodiilor domăneşti dându-le o viaţă nouă.

Fostul şef de resort din Consiliul Dirigent a contribuit în largă măsură la întemeierea celei dintâi Opere române şi a Conservatorului din Cluj, şi viaţa culturală a centrului românesc ce s'a înfiripat în Capitala Ardealului a fost hotăritor stimulată de spiritul şi priceperea lui Tiberiu Brediceanu.

Aria românească, leitmotivul popular l'am reîntâlnit în opera „Seara cea mare", ce i-a fost montată atât de minunat la Opera din Cluj.

Rodnicei sale activităţi pe un teren încă atât de puţin cercetat, i se cuvine o mai mare atenţiune din partea tuturor factorilor noştri de cultură, — spre a-i întări devotamentul pentru arta românească şi a-i creşte energia pentru noui străduinţi.

Acordându-i lui Tiberiu Brediceanu premiul naţional pentru încoronarea activităţii sale de compozitor şi folklorist, Ministerul Artelor a făcut alegerea cea mai potrivită.

Un poet uitat

Din lunga serie de jubilee şi comemorări literare şi artistice din 1927 — iată încă una: poetul rus Iazîcov, un talent pur liric, apreciat mult de Puşchin şi Jucovschi. Puşchin, scriind câteva rânduri unui prieten, Vulf, a insistat ca acesta să-l aducă pe Iazicov, în iarna 1824 la moşia Trigorscoe, unde marele poet fusese internat de jandarmii Ohranei. Gogol scria despre Iazîcov: — „E stăpân pe limbă şi pe stil, ca un Arab stăpân pe calul lui; şi se laudă parcă cu această putere"... Insuşi Iazîcov se caracteriza pe sine astfel: — „Un cântăreţ puternic al oaspăţurilor, al hameiului, al frumuseţilor deşertăciunii, al vinului, al prieteniei, al „răcoarei" dar şi al poznelor dragostei indiscrete!....

Academia din Petrograd păstrează un album, care a aparţinut poetului epicurian V. Şenşin (pseudonimul: Fet, sub care a intrat în istoria literaturii ruseşti, unde ocupă poziţia extremă a artei pentru artă, clasică); pe coperta albumului e scris anul 1831 şi se află titlurile lui Fet: „Mecena din Moscova", „Protectorul Muzelor şi Graţiilor", „Epitropul onorific dela Consiliul Central al Eforiilor din Moscova" etc.

Albumul e umplut cu autografele tuturor literaţilor şi poeţilor ruşi din epoca 1830—1850. Alături de rânduri elegante sau pretenţioase, scrisul lui Iazîcov izbeşte privirea prin caractere nebunatece, făcute parcă într'un „gest larg" şi impetuos, sau fantezist.

Şi ceeace-i de mirare, — liricul poet n'a găsit să scrie altceva în albumul „Epitropului Onorific", decât aceste rânduri pline de venin şi pur satirice pentru epoca aceea:

„Salută frumos pe un îngâmfat,
„Pune 'n respect cu o palmă, pe un arţăgos,
„Unde poarta judecătorului (scârţie, a dracului de poartă),
„Astupă gura câinelui cu un os —
S'atunci, plin de curaj, pune rămăşag cu orişicine.
Că vor tăcea tus-patru de îndată!

In plin secol al XX-lea

In lumea catolică s'a lansat însfârşit mesagiul Papei dela Roma, prin care acesta îşi fixează definitiv atitudinea faţă de guvernul cehoslovac. Papa condamnă pe Massarik şi ai lui pentru faptul că în 1925 au sărbătorit în mod oficial pe Ioan Huss „ereticul reformator", ars pe rug acum 500 de ani de clerul catolic. Mesagiul declară că Papa va pretinde în totdeauna ca asemenea ofense faţă de lumea catolică să nu se mai repete. Adică, omenirea să nu-şi mai permită oare sărbătorirea cugetătorilor medievali, cari s'au emancipat, cu sacrificiul vieţii lor, de scolastica şi fanatismul iezuit al locţiitorilor lui Crist?

Despre melancolie

Ocupându-se de psiho-nevroze şi de tratamentul lor moral, profesorul doctor Dubois scrie într'un capitol al depresiunilor morale:

Alieniştii, deseori, ridică din umeri când medicul neurologist întrebuinţează termenii de melancolie şi ipohondrie. Au aerul să spună: Acesta e domeniul nostru; nu vă atingeţi!

Suntem dispuşi să le lăsăm cazurile grave, care cer internarea în azil şi ne ferim să le contestăm competinţa diagnozei. Atribuim chiar o mare valoare terapeutică vremii petrecute în azil. Bolnavii găsesc acolo liniştea şi sunt supuşi unei discipline fixe şi blânde ce înlesneşte de minune tămăduirea. Când, însă, aruncăm o privire în tratatele clasice de psihiatrie, suntem izbiţi de neorânduiala clasificării şi cu greu ne putem lămuri.

Printre entităţile morbide pe care le găsim descrise, cea mai limpede, cea mai precisă, e cea a melancoliei, care în formele ei clasice e lesne de recunoscut. Oricine cunoaşte asemenea bolnavi, cufundaţi în cea mai adâncă tristeţe, aci liniştiţi, aci agitaţi, şi care exprimă idei delirante de ruină morală şi fizică. Preocupările lor variază. Aci spun că situaţia lor în lume e compromisă; îşi neglijează averea şi afacerile; nevasta şi copiii le sunt în cea mai neagră mizerie; — aci se mustră pentru viaţa lor trecută şi pentru păcatele lor. Se socotesc pierduţi în faţa lui Dumnezeu, şi nu-şi îndeplinesc nici o datorie faţă de ai lor.

Ceeace te izbeşte dela început la aceşti bolnavi este tenacitatea acestor idei fixe, atunci când nimic nu poate confirma afirmaţiunile lor. Câteodată ideile pe care le exprimă par că au un fond de adevăr, şi cu greu am putea spune dacă temerile lor nu sunt întemeiate. Aşa e cazul medicului care pretinde că îi scade mereu clientela, şi acel al negustorului care se crede împovărat de datorii, în pragul falimentului. Când îţi lipsesc alte lămuriri, nu poţi şti dacă ai de-aface cu'n bolnav. De multe ori exagerarea pare evidentă, şi rudele vin să arate natura delirantă a acestor preocupări.

Alte ori, nebunia pacientului se recunoaşte dela primul cuvânt; cum e cazul acelei persoane care susţinea că nu mai are muşchi, inimă, picioare, stomac, că i-a putrezit creierul şi că simte mirosul putrefacţiei, că-şi vede sicriul pregătit şi că ia parte la propria lui înmormântare.

Sunt numeroase aceste cazuri, care nu sunt decât nişte simptome de descurajare sau turburări ale funcţiunilor gastrice ce pot să-l înşele pe practician făcându-l să admită o simplă neurastenie, în vreme ce o analiză psihologică mai amănunţită l'ar face să deosebească ideia fixă, de dezorganizarea organică.

„Mult zgomot"

La Odesa, comedia lui Shakespeare „Mult sgomot pentru nimic" în interpretarea regisorului Boris Glagolin, a fost supusă unei prelucrări care revoltă lumea artistică, dar care întradevăr încadrează forma lui Shakespeare în technica teatrului modern, piesa însăşi respirând de concepţiile zilelor noastre. Astfel, pe fondul machetei copilăreşti a oraşului Messina din secolul XVI-lea, artiştii joacă în costume moderne. Glagolin a mai introdus în acest spectacol cutremurul de pământ, focurile artificiale, rachetele, scăldatul personagiilor în apa cea mai reală, carnavalul, dansurile, gheretele de bâlciu, etc.

Frumuseţea şi instinctul sexual

Tipul emoţiei estetice, spune undeva Guyau, e emoţia dragostei, amestecată în totdeauna cu o dorinţă mai mult sau mai puţin vagă şi rafinată.

Frumuseţea superioară, ori ce-ar spune Kant, e frumuseţea femenină: or, calităţile pe care le găsim cele mai vrednice de admirat la femei, sunt în cea mai mare parte acelea ce întrupează pentru noi obiectul dorinţei. *O femeie frumoasă* pentru un om din popor e o femeie bine făcută, viguroasă, cu obrajii rumeni, cu formele pline, — şi aceasta este şi femeia care poate satisface mai bine instinctul sexual.

Dacă în păturile superioare ale societăţii ideia de frumos nu mai corespunde întocmai nevoilor primitive ale rassei şi ale individului, e fiindcă aceste nevoi s'au modificat în genere şi s'au purificat puţin câte puţin.

Mai brutal sau mai rafinat, mai egoist sau mai social, nu interesează: sub toate formele sale, amorul e mai mult sau mai puţin prezent la temelia principalelor emoţiuni estetice. Admiraţia însăş nu e oare un amor care începe? şi nu-şi are ea în iubire desăvârşirea şi plinătatea? A iubi o femeie însemnează a înceta de-a o mai socoti frumoasă?

De bună seamă arta este pentru cei mai mulţi o transformare în iubire, adică unul din motivele cele mai fundamentale ale fiinţei.

A socoti sentimentul estetic, independent de instinctul sexual şi de evoluţia lui, ni se pare aşa dar tot atât de superficial ca şi a socoti sentimentul moral deosebit de instinctele simpatice, în care şcoala engleză vede ea însăşi origina primordială a moralităţii.

Un match original

Americanii s'au hotărit să institue un concurs pentru alegerea celei mai frumoase femei din lume.

Pe plaja elegantă dela Gaverston, în Texas, va avea loc concursul mondial. Vor participa reprezentantele tuturor ţărilor. Fiecare şampioană naţională va fi invitată comitetului american. Comitetul va suporta cheltuielile de deplasare, locuinţă şi toalete.

Vor fi trei probe: în costum de bae, de sport şi 'n toaletă de seară.

Invingătoarea va încasa un premiu de 50.000 de franci şi va fi angajată ca „star" într'un film.

Juriul parizian compuns din personalităţi din lumea artei, ca: Maurice de Valeffe, Abel Faivre, Van Dongen, Georges Scott, Lucie Delarue-Mardrus, Olga Soutzo, Marcel Lherbier, Gaston Manuel etc., a ales din o mie de candidate pe domnişoara Roberte Cusey care va avea dificilul rol de-a reprezenta Franţa în acest internaţional tournoi estetic. — *Al. B.*

MARUNTE

— Sâmbătă 28 Martie a avut loc la Ateneu sărbătorirea artistului Corăscu, după 25 de ani de activitate artistică.

Acompaniat la pian de maestrul Namian, Corăscu a executat câteva arii româneşti. D. Lungulescu, conferenţiarul Casei Şcoalelor a vorbit despre vechimea şi simbolul cântecelor şi jocurilor româneşti. Au mai dat concursul d-nii Brançomir şi Conabie, dela Teatrul Naţional.

Societatea „Scena" a delegat pe d. Pierre d'Alick, care a rostit câteva cuvinte simţite şi i-a oferit sărbătoritului un ceas de aur, — iar „Sindicatul Artiştilor", prin d. G. Popescu i-a oferit o coroană de lauri.

— Intr'un ziar berlinez a apărut o fotografie, care caracterizează admirabil epoca actuală.

Fotografia reprezintă pe-un bătrân „trubadur" care delectează trecătorii c'un aparat receptor de T. F. F.

Ce departe suntem de vremurile romantice ale copilăriei, când flaşnetarul te desfăta cu arii demodate şi, apoi, îţi oferea o „planetă" din ciocul papagalului.

Azi, flaşnetarul modern are un radio şi distrează lumea cu ultimile noutăţi din Londra, Paris sau New-York

— In urma incidentului petrecut între d-nii Leon Biju, pictor şi Petru Comarnescu, critic de artă, a avut loc o eşire pe teren, în care s'au schimbat două focuri. Adversarii s'au împăcat pe teren.

Pentru tot ce priveşte „Adevĕrul Literar": manuscrise, reviste, cărţi, informaţii, etc., a se adresa la redacţie numai Joi, Vineri, Sâmbătă între orele 5 6.

Melomanii



— Tată, câte simfonii are Beethoven?
— Trei: „Eroica", „Pastorala" şi „Simfonia IX-a"...
(L'Excelsior)

Visul dezarmării



Singurele arme permise: acele care dau viaţa.
(Le Journal)

Evenimentele din China



—Papa, de ce-s aşa de mulţi militari pe străzi?
— Din pricina războiului civil...

A apărut
„Lectura" No. 113
— Floarea literaturilor străine —
PAUL MAYER
Fata din Halele Parisului
trad. de R. CLEMENTE
Lei 5. — Scrierea complectă
La chioşcari şi librari

TIP. „ADEVERUL" S. A. STR. SARINDAR No. 7—11

ANUL VIII.— No. 332

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARA
14 LEI EXEMPLARUL IN STRĂINĂTATE

Duminică, 17 Aprilie 1927

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888–1897 / CONST. MILLE 1897–1920

FONDAT in 1893

Cinematograful şi armonia socială

Este evident că armonia socială şi internaţională cea mai pură şi cea mai solidă a realizat-o cinematograful. Ducesa şi spălătoreasa fraternizează în estetica filmului, care e una şi neştirbită la San-Francisco ca şi la Bazargic. Această estetică în adevăr comună tuturor claselor şi tuturor neamurilor cultivate ale pământului are, între altele, şi superioritatea sincerităţii.

Acum o sută de ani şi mai bine, clasele stăpânitoare, sau cel puţin intelectualii lor, descopereau aşa numita poezie populară, şi manifestau pentru dânsa acel entuziasm care se poate vedea încă şi astăzi înţepenit prin manualele de literatură. Burghezia, liberală pe atunci şi demofilă, instaura, pătrunsă de umanitare emoţii, cultul claselor oropsite. Printr'o glorificare de lux trebuiau expiate, şi pe tărâmul culturii, păcatele seculare ale asupritorilor. Avântul de atunci al literaţilor burghezi a fost sincer, fără îndoială, — literaţii sunt uneori oameni în adevăr naivi. In Anglia şi în Germania, poezia claselor conducătoare a căutat să se încuscrească serios cu poezia populară cea proaspăt descoperită. Franţa singură n'a cunoscut aproape de loc renovarea lirică prin ingrediente populare: legătura cărturarilor cu literatura populară s'a mărginit acolo la domeniul studiului teoretic. Francezii şi-au păstrat imperturbabil poezia lor pur cărturărească. Şi poate, făcând astfel, au dovedit mai multă prudenţă şi gust mai sigur decât alte neamuri. Fiindcă n'a trecut prea mult şi dezbinarea literară între cei de sus şi „popor" reapăru aşa cum fusese înaintea crizei de adoraţie pentru poezia populară. Astăzi învăţaţii vor să anuleze tot ce crezuse acei ce acum un veac se îndrăgostise de această poezie; şi se decretează că nici Homer, nici poemele epice din evul mediu nu sunt poezie populară, ci, — simţiţi violenţa contrastului! — poezie de curte, de clerici, făcută de oameni de meserie şi pentru cei de sus. Şi unii învăţaţi urmăresc să probeze că multe cântece care trec drept populare sunt simple deformări de poezie cărturărească. Este preţios să ne amintim că, în aceiaş vreme, pe partea politică şi socială, burghezia se dezbracă treptat de stilul demofil, şi îşi tempereazǎ până la răceală pronunţată dragostea de popor, sau caută să-l „cultive" în sensul ei, fără a se mai teme că va altera puritatea geniului popular.

Dar nu se poate susţine, cred, că poezia populară, chiar în culmea prestigiului său, a avut vreodată putere să unifice armonic sensibilitatea estetică a claselor sociale aşa cum a reuşit să facă cinematograful.

Mioriţa se citeşte la şezători culturale şi se citează în saloane. Dar comuniunea între sufletele claselor se îndeplineşte în faţa ecranului care desfăşură **Dansatoarea Ţarului** sau **Amorul îmi e viaţa, amorul îmi e moartea.**

Cinematograful a dat claselor de sus curajul de a avea, pe faţă, gusturi populare. Prin ce farmec? Prestigiul noutăţii tehnice a îmbătat oare lumea bună până la o atât de scandaloasă uitare a oricărei demnităţi de cultură? Ce s'a făcut strictul bun gust aristocratic? Pudicitatea severă a literaţilor fini nu mai e vrednică a ţine în frâu pe profani? Cum se face că melodrama, foiletonul **„pour concierges"** au ajuns valabile pentru toate păturile şi sferele sociale? — Aşa întreabă oamenii care au rămas cu nasul în cărţi — în cărţi mai mult vechi; şi poate încă, mai cu temperament întreabă astfel acei care respectă ostentativ cărţile obligatorii fără să le citească.

Un părinte, om de cultură puţin obişnuită, care jură numai pe clasici şi pe „les meilleurs d'entre les modernes", controla scrupulos lecturile fiului său. Clasicii, clasicii, înainte de toate! Intr'o zi surprinde pe băiat cetind lacom fascicolele unei colecţii de odioasă celebritate —: Nick Carter!... Tânărul este mitraliat cu elocvenţa teribilă a indignării culturale, şi primeşte în cap apologia, mai vehementă decât oricând, pentru clasicii puri, antici şi moderni. Fascicolele scandaloase sunt, negreşit, confiscate pe loc. Câteva zile mai târziu tatăl clasicist e surprins de o rudă devorând fascicolele confiscate, şi denunţat glumelor nemiloase ale familiei întregi. Intâmplarea aceasta, veche de un sfert de veac, îmi vine în gând de câte ori văd năvala de lume bună la intrările cinematografelor. Faptul acela vesel cuprindea sămânţă de revoluţie estetică.

Literatura **cea bună**, susţinută în şcoli şi academii cu tonicele prestigioase dar puţin eficace ale criticei elegante sau erudite, a intrat într'o alarmantă criză de slăbiciune. Oamenii nu vor gândire complicată; li s'a făcut silă de probleme psihologice, de tragedii interioare trăite adânc, cu gura strânsă şi strâmbă de un zâmbet amar şi nobil; şi au pierdut răbdarea de a-şi înghiţi plictiseala. Le e poftă de spectacol, de mişcare văzută, de aventură. Tatăl literat care a căzut în ispita romanului de bandiţi, ceda unei nevoi elementare: ceda plăcerii de a-şi stimula atenţia prin precipitare de întâmplări variate, violente, neprevăzute. Şi tocmai: cinematograful a deslănţuit în toată lumea curajul acestei plăceri. Estetica naturală se răzbună.

Şi ce erau spectacolele aranjate atâţi ani de Bataille, Bernstein şi alţi harnici furnisori de teatre după o specială estetică actoricească — ce erau decât o pregătire pentru melodrama filmului? Iar François de Curel, bărbatul grav care speria publicul şi criticii cu dramele lui „grele de gândire", s'a dedat, fără multă greutate, la confecţionare de spectacole cu voluntari eroici, profesori spioni şi prinţese aventuroase, croite întocmai după idealul cinematografic.

Publicul european se perfecţionează în candoare. — Textul, totdeauna prea literar, al dialogului de teatru, îl impacientează: explicaţia scurtă proiectată pe pânza luminată, cu litere de jumătate metru, îi umple tocmai bine sufletul şi spiritul, oricât de plebeie ar fi literariceşte. Şi astăzi nu mai face mofturi inainte de a ceda acestei mulţumiri.

In sfârşit, era inevitabil să exercite şi America măcar o influenţă estetică în Europa. Societatea americană este, cum se zice comun, o societate fără clase, sau aproape. In domeniul culturii spirituale şi al gustului omogenitatea e, se pare, cu deosebire perfectă dincolo de Atlantic. Filmul, artă dictată de lumea nouă, trebuia să ducă pretutindeni efectul acela de minunată armonizare socială despre care am vorbit la început. Toată cultura umanistă n'a fost în stare să dea în sute de ani, rezultate cât de puţin comparabile cu acest efect brusc şi eclatant umanitar al teatrului electric, sclipitor şi sfârâitor.

PAUL ZARIFOPOL

CINA

In frig şi noroi
Trec hoţii 'n convoi, câte doi,
Cu lanţul târâş de picioare,
Muncindu-se par'că'n mocirli de sudoare.
Fiertura e gata.
E seară. E ploaie.
O lingură grea, cât lopata,
Dă ciorba din două hârdaie.
Câţiva au ucis,
Câţiva ispăşesc ori un furt, ori un vis.
Tot una-i ce faci:
Sau culci pe bogaţi sau scoli pe săraci.
Livizi ca strigoii şi şui,
Strâmbaţi de la umeri, din şold şi picior,
In blidul fierbinte, cu aburi gălbui,
Işi duc par'că sângele lor.

Văcăreşti, 1918.

T. ARGHEZI

Gânduri

Nu mă iubeşte nimeni? — Ei bine, eu mă răzbun iubindu-i pe toţi.

Carlo Dessi

Taina este sufletul marilor acţiuni.

Déageant

Nu poţi face un pas pe pământ, fără să nu găseşti o datorie de împlinit.

J. J. Rousseau

Numai munca veselă, liniştită şi rodnică poate da vieţii tot gustul ei.

Jules Payot

Sunt oameni a căror prezenţă ne face fapta mai mare şi sunt alţii în prezenţa cărora fapta noastră îşi pierde strălucirea.

R. Eucken

Eroul e un mistic practic, care a ştiut să ridice un colţ din vălul pe care natura l-a aruncat asupra adevărului.

J. P. Shipley

Dacă fiecare nu s'ar interesa atât de mult de sine însuşi, viaţa ar fi atât de puţin interesantă, încât nimeni n'ar mai putea-o îndura.

Bate-ţi joc de atacul simţurilor tale ca de săvârşirea unui furt îndreptat împotriva ta de către tine însuţi.

Creştinismul ne învaţă că „moartea a pătruns în lume prin păcat". Dar moartea nu e decât expresiunea exagerată şi grosolană a întregii continuităţi a vieţii. Astfel, ar fi mai adevărat să se spună că lumea nu există decât prin păcat.

A. Schopenhauer





E. Delacroix — Libertatea chemând poporul la baricade

Oameni şi papuşi

— N'ai dreptate... Nu *ei* vorbesc. Tot dumneata vorbeşti prin gura lor.

Aşa'mi spunea într'o seară d. Ibrăileanu, după ce ascultase câteva pagini dintr'o veche lucrare literară, pe care după mulţi ani m'am hotărît s'o scot din nou la lumină şi a cărei factură îmi inspiră încă astăzi lungi ezitări şi scrupule grave.

Discutam despre forma şi caracterul unui dialog în cuprinsul căruia exprimam un conflict sufletesc. In concepţia mea, conflictul acesta n'avea însă o notă personală şi incidentală; el punea faţă în faţă pe reprezentanţii a două concepţii opuse, a două mentalităţi incompatibile, a două lumi diferite. In situaţia dată, interlocutorii mei deveneau astfel tipuri reprezentative, aproape simbolice; discuţia lor nu putea dar fi reconstituirea „sur le vif" a unei conversaţiuni obicinuite, ci o formă de expunere a două sisteme de gândire, opuse unul altuia. Pentru mine dar, dialogul acesta îndeplinea, până la un punct, funcţiunea unui mijloc artistic, a unei licenţe literare, a unui procedeu tehnic.

Intrebarea era însă, dacă în nuvelă sau în roman dialogul poate *uneori* fi conceput şi utilizat *astfel*.

Aşa cel puţin am pus'o noi în seara aceea, stând laolaltă în jurul mesei lungi din sala de redacţie a „Vieţii Româneşti".

Eminentul critic nu-mi opunea propriu zis o opinie contrarie, dar îmi reproşa că pusesem în gura eroilor mei fraze de o construcţie prea literară, — şi poetul Topîrceanu era de partea sa. Eu însumi recunoşteam oarecare lipsă de grijă în ceeace trebuia să dea viaţă dialogului, că adică nu reuşisem să fac ca fiecare din interlocutorii mei să se exprime în forma specific adequată psihologiei sale proprii, — dar pretindeam că lucrul nu oferea decât un interes secundar. Ionel Teodoreanu era alături de mine pentru libera alegere a mijloacelor artistice. Singur Demostene Botez zâmbea îngăduitor şi enigmatic.

Acasă, am revăzut dialogul, l'am retuşat pe cât mi-a fost cu putinţă, asigurându-i întrucâtva relieful şi culoarea. Dar problema în sine m'a preocupat câtva timp încă, ceeace m'a determinat să meditez mai mult asupra ei.

Antichitatea a cultivat dialogul ca gen literar şi didactic. Unele din operele lui Platon, Lucian, Cicerone, Tacit... construite în această formă, — au rămas încă astăzi, adevărate modele de expunere în materie de filozofie şi dialectică. Şi genul n'a dispărut nici în epoca modernă şi contimporană. Erasme, Voltaire, Fontenelle, Diderot, Renan, l'au întrebuinţat cu artă şi distincţie, dovedind astfel că el rămâne, oricum, forma cea mai comodă pentru a exprima în anumite materii o diversitate de opinii sau de sentimente. In fine, unii autori contimporani ca Gyp, Michel Provins, Georges Courteline şi alţii, l'au adoptat ca o formă intermediară între nuvelă şi comedie.

Dar dialogul incidental, episodic, în nuvelă şi roman, e cu totul altceva. El nu mai constitue *o formă literară*, cu ajutorul căreia autorul să-şi poată exprima sentimentele şi ideile proprii, — ci un fragment din mişcarea vieţii, un episod într'o acţiune determinată, o construcţie de imaginaţie cu elemente din real — numai din real.

E adevărat că cei mai mulţi din eroii marilor romane, au ceva din psihologia creatorilor lor. Astfel, întrucâtva, Levin din Ana Karenin, e Tolstoi însuşi; Monsieur Bergeret, ar fi însuşi Anatole France; în Adolphe recunoaştem sufletul lui Benjamin Constant, iar în Werther, regăsim tinereţea lui Goethe. Cu chipul acesta, prin gura tuturor acestor personagii, vorbesc chiar autorii respectivi. Dar asta e altă chestie. Scriitorul e liber să-şi aleagă modelele sale de unde crede, chiar împrumutându-şi în tot sau în parte propria-i personalitate, — după cum nimic nu-l poate opri să creeze pe de-a'ntregul, sintetizând anumite tipuri concrete. E de ajuns ca creaţiunile sale să aibă viaţa lor proprie, să se mişte, să cugete, să iubească, să urască, întocmai ca şi cum ar face-o dac'ar trăi aevea; iar când vorbesc, să vorbească *ei*, să nu se simtă că vorbeşte altcineva dela spatele lor.

Chestia dialogului episodic rămâne delicată şi grea.

In acea curioasă şi interesantă lucrare, de curând apărută, care poartă acest titlu sugestiv şi simplu „Aparté", Jacques de Lacretelle face următoarea mărturisire: „Când am început să scriu, evitam dialogul, care îmi părea vulgar ori de câte ori era adevărat, dar care devenea fals şi literar, ori de câte ori căuta să iasă din vulgar. Astfel, nu întrebuinţam convorbirea decât pentru a indica, prin unele ticuri ale expresiei, gradul de calitate al personagiului, origina sau educaţia lui".

Aprehenziunea aceasta e foarte naturală. Nu oricând, poţi reda într'un roman, toată realitatea brutală a vieţii, — în orice caz, niciodată fără anumite rezerve. Nu e deajuns deci, ca o scenă să fie reală, pentru ca ea să fie acceptată în literatură fără nici o atenuare. In artă adevărul intră oarecum selecţionat, despoiat de multe lucruri improprii, — aş putea spune: purificat, idealizat; el e metalul pur, rămas după ce s'au înlăturat toate scoriile scoase la suprafaţă prin fuziune.

E drept că de cele mai multe ori, dialogul „adevărat", e vulgar. Dar orice încercare de a înlătura această vulgaritate, are de consecinţă, ca el să devie fals şi literar? Nu, de sigur. Totul se reduce la o chestie de măsură, de tact, de abilitate.

Nici Jacques de Lacretelle de altfel, nu rămâne la primele lui sentimente. „Astăzi mi-am schimbat părerea", spune el mai departe. „Cred că efectul unei revelaţii psihologice e mult mai atenuat când decurge dintr'o explicaţie decât când e scos dintr'o scenă. Şi apoi, — e aşa de amuzant lucru să faci un dialog, să fii în acelaş timp mai multe personagii, să te scoli şi să te aşezi, să faci gesturi opuse, să te încorporezi în acelaş timp în mai multe fiinţe!"...

Dar toate aceste nu spun nimic. Lacretelle vorbeşte ca un artist care a reuşit să învingă dificultăţile meşteşugului său şi care se amuză să le braveze, ori de câte ori i se prezintă ocazia.

Despre tehnica literară a construcţiunii dialogului, nu ştiu să se fi ocupat cineva în particular, — deşi nu pot crede să nu se fi vorbit pân'acum. Pentru mine unul, examenul problemei ar justifica adoptarea următoarelor norme generale. Zic *norme* şi nu înţeleg nimic mai mult, — dacă nu cumva chiar aceasta e prea mult.

Dacă e vorba de o scenă, la care iau parte personagii obicinuite în situaţii comune, acestea trebue să vorbească, pe cât posibil, aşa cum vorbesc toţi oamenii de condiţia şi de calitatea lor. Totuş pentru claritate, pentru concentrare, pentru înlăturarea a ceeace ar fi din cale afară banal, vulgar sau trivial, literatul e în drept să deie expresiilor lor, altă formă decât cea riguros adevărată, cu simpla condiţie numai, de a asigura impresia că cei pe care îi pune să vorbea-

Continuare în pagina II-a

scă, vorbesc ca de obiceiu, ca'n viaţa reală. Uneori pentru aceasta, e de ajuns întrebuinţarea unui tic propriu mentalităţii personagiului, unele expresiuni particulare, caracteristice. Altădată, ceva mai mult; uneori, poate nici atât. Mai nici odată însă în asemenea condiţii, realul nu poate fi exprimat fără nici o rezervă.

Dar de îndată ce interlocutorii se prezintă mai mult ca figuri sintetice decât ca simple individualităţi, (şi într'o măsură care variază, toate creaţiile literare sunt sintetice), şi iarăşi, mai ales, dacă vorbele acestora sunt menite să exprime gândirea sau sentimentele unei întregi categorii de oameni, a unei clase sociale, a unei generaţii, a unei epoci determinate, — atunci lucrul se schimbă. Dialogul rămâne în mod aparent tot episodic, dar esenţa lui îl apropie de dialogul-gen al celor vechi. In asemenea caz, libertatea artistului e cu atât mai mare, cu cât personagiile au mai mult valoarea unor creaţiuni simbolice. Iar expresia specific personală a celui care vorbeşte, încetează de a mai fi o strictă necesitate, — pentrucă aici adevărul nu mai stă în expresie ci în idee.

Astfel, Toine al lui Guy de Maupassant, poate vorbi la fel cu orice ţăran normand — şi chiar trebue să vorbească aşa. Tot astfel trebue să vorbească toţi blajinii moldoveni ai lui Mihail Sadoveanu. Dar ar putea spune cineva că modul cum cugetă şi cum se exprimă unchiul Anghel al lui Panait Istrati, ar fi literar şi fals, deşi în viaţă e cu desăvârşire imposibil să găsim un simplu cârciumar de ţară, vorbind aşa de frumos şi mai ales gândind şi filosofând aşa de sănătos ca el?

Tot secretul stă dar în acel spirit de măsură de care am amintit, adică în abilitatea şi în arta cu care scriitorul reuşeşte să deie impresia adevărului. Secretul acestui lucru n'ar putea fi exprimat în nici o formulă şi în nici o regulă strictă. Inchis în sufletul artistului el formează unul din mijloacele lui permanente de realizare şi de creaţie.

EUGEN HEROVANU

Schopenhauer şi femeea

Femeile, spune Schopenhauer, rămân toată viaţa lor nişte copii.

La femei raţiunea ajunge la o desvoltare completă abia la optsprezece ani, în vreme ce la bărbat ea nu sfârşeşte de-a se desvolta decât la douăzeci şi opt.

Femeia n'are aşa dar decât o raţiune de optsprezece ani, foarte strict măsurată. De aceea ea nu vede decât numai ceeace este cu totul sub ochii ei, — adică prezentul, iar viitorul, ca şi trecutul, îi scapă — ia aparenţa drept realitate, şi lucrurilor celor mai însemnate, le preferă nimicurile şi prostiile. Suferă de miopie intelectuală şi nu prevede niciodată nimic. Risipa ei merge câte odată, până la nebunie, căci în fundul inimii sale, rămâne convinsă că bărbaţii au fost creaţi şi aduşi în lume ca s'o slujească, să câştige bani, şi să-i dea ei să-i cheltuiască.

Dacă în timpul vieţii bărbatului, femeia este împiedicată să-i risipească banii, se despăgubeşte după moartea lui!

Ceeace le întăreşte convingerea că nu sunt pe pământ decât numai ca să cheltuiască, este că bărbaţii lor le dau bani şi le lasă să orânduiască toate cheltuielile casei.

Femeile n'au nici sentimentul dreptăţii; căci natura lipsindu-le de putere, le-a dat viclenia pentru a le ocroti slăbiciunea. Inşelătoria şi minciuna sunt la ele defecte din naştere.

După cum leul are dinţi şi ghiare, după cum elefantul şi mistreţul au colţi, taurul coarne, sepia lichidul ei negru, — femeia are prefăcătoria, înşelătoria şi minciuna.

A apărut
„Lectura" No. 114
— Floarea literaturilor străine —
MICHEL CORDAY
Aviatorul
trad. de Ana Niculescu-Codreanu
Lei 5. — Scrierea completă
La chioşcari şi librari

ANTON CEHOV

Moartea funcţionarului

Intr'o seară foarte plăcută, Ivan Dimitrici Cerveacov şedea într'un scaun de rangul al doilea şi urmărea cu binoclul „Clopotele din Corneville". Se uita şi se simţea în slava cerului. Dar de odată... In poveşti întâlneşti mereu astfel de „Dar de o dată". Scriitorii au dreptate, viaţa e plină de lucruri neaşteptate... Dar de o dată s'a înroşit la faţă, ochii i s'au întors în sus, respiraţia i s'a oprit, ...a lăsat binoclul, s'a plecat puţin şi... hapciu!!! A strănutat, după cum vedeţi. A strănuta nu e interzis nimănui şi nicăieri. Strănută şi ţăranii şi comisarii de poliţie, ba câteodată strănută chiar consilierii de stat. Toţi strănută, şi Cerveacov nu s'a simţit deloc stingherit de asta: se şterse cu batista şi, ca om politicos, se uită împrejurul lui, să vadă dacă n'a supărat pe cineva. Dar acum începu să fie stingherit: Văzu că bătrânul care stetea în faţa lui şoptea ceva, şi se ştergea stăruitor pe chelie şi pe ceafă cu mănuşa. Şi bătrânul era generalul Brijalov, în serviciul drumurilor de fier.

„L'am stropit!" se gândi Cerveacov. Nu e şeful meu, e străin, dar totuşi nu-i frumos. Trebue să mă scuz".

Tuşi, îşi scoase pieptul în afară şi şopti la urechea generalului:

— Iertaţi-mă, Excelenţă, că v'am stropit... fără voie.

— Nu face nimic, nu-i nimica...

— Zău, scuzaţi-mă! Vedeţi... eu n'am vrut!

— Ahh, şezi, te rog, lasă-mă s'ascult!

Cerveacov se ruşină, zâmbi prosteşte şi începu să se uite pe scenă. Se uita el, dar nu mai simţea aceiaşi plăcere. Incepuse să-l chinuiască neliniştea. Intre acte se apropie de Brijalov, şi, adunându-şi îndrăzneala, băigui:

— V'am stropit Excelenţă... scuzaţi-mă... Eu, vedeţi.... nu ca să...

— Ah! destul!.... Am şi uitat, şi d-ta una o ţii! zise generalul şi, plictisit, îşi muşcă buza de jos.

„Zice că a uitat, şi i se vede răutatea în ochi", gândea Cerveacov şi se uita la general cu neîncredere. Nici nu vrea să vorbească măcar. Trebue să-i explic că eu n'am vrut, că asta e legea naturii. Altfel are să creadă că l'am scuipat dinadins... Chiar dacă nu crede acum, are să creadă aşa când are să-şi aducă aminte".

Sosind acasă Cerveacov povesti nevestei despre grosolănia ce făcuse. După câte i se păru, nevasta nu dădu nici o importanţă întâmplării; la început se speriase, dar când află că Brijalov nu era şeful lui, se linişti.

— Totuşi să te duci să-i ceri scuze, zise ea. Să nu creadă că nu ştii să te porţi în lume.

— Asta-i, vezi! Eu m'am scuzat, dar el... mi se pare curios.... Nici un cuvânt lămurit nu mi-a spus. Dar nici n'am avut când să vorbim.

A doua zi Cerveacov se îmbrăcă cu redingota nouă, se tunse şi merse la Brijalov, să se explice.... Intrând în sala de primire văzu mulţi solicitatori şi între ei pe general, care începuse să primească petiţiile. Pe când vorbea cu unii îşi aruncă ochii şi asupra lui Cerveacov.

— Aseară la „Arcadia", dacă mai ţineţi minte Excelenţă, la începutul reprezentaţiei... eu am strănutat... şi, fără să vreau, v'am stropit... Scu...

— Dar ce prostii sunt astea.... Dumnezeu să te înţeleagă! Dumneata ce doreşti? se adresă generalul altui solicitator.

„Nici nu vrea să vorbească!" se gândi Cerveacov îngălbenindu-se.... Vrea să zică, e supărat... Nu, asta nu se poate lăsa aşa... Am să-i explic eu..."

După ce generalul isprăvise convorbirea cu ultimul solicitator şi se îndrepta către uşa din fund, Cerveacof făcu câţiva paşi spre dânsul şi zise:

— Excelenţă! Dacă îndrăznesc să vă deranjez o fac tocmai din pricina sentimentului de remuşcare, ca să zic aşa... Nu dinadins am făcut-o, de sigur că singur aţi înţeles!

Generalul se posomorî la faţă şi făcu cu mâna un gest de plictiseală.

— Dumneata, mi se pare, îţi baţi joc, domnule! zise el trântind uşa după dânsul.

— „Ce bătaie de joc"? se gândea Cerveacof... Nu-i nici o bătaie de joc aici! E general, şi nu poate pricepe atâta lucru! Dacă e aşa, n'am să mă mai scuz faţă de un aşa fanfaron! Să-l ia dracu!! Am să-i scriu o scrisoare dar de venit n'am să mai vin! Zău, nu mai vin!

Aşa gândea Cerveacov mergând spre casă. De scris, n'a scris nici o scrisoare generalului. S'a gândit, s'a gândit, dar scrisoare n'a putut să scrie. Aşa că, a doua zi, a trebuit să meargă iarăşi, să se mai explice.

— Eu, ieri, venisem să vă deranjez, Excelenţă, — băigui el, când generalul ridică ochii întrebători asupră-i — nu ca să râd de Excelenţa Voastră, după cum aţi spus. Eu mă scuzam pentrucă, strănutând, v'am stropit... Dar să râd, nici nu mi-a trecut prin minte. Cum să îndrăznesc să râd? Dacă am râde aşa, atunci, care vrea să zică, nici un respect faţă de persoane n'ar mai rămâne...

— Ieşi afară!! strigă generalul, învineţindu-se la faţă şi tremurând.

— Ce doriţi? întrebă şoptind Cerveacov, galben de spaimă.

— Ieşi afară!!! repetă generalul bătând din picior.

Cerveacov simţi că i s'a rupt ceva în pântece. Ne mai văzând şi ne mai auzind nimic se îndreptă către uşă, ieşi în stradă şi porni legănându-se... Maşinaliceşte se întoarse acasă, se culcă pe divan fără să-şi desbrace redingota şi.... muri.

Din ruseşte de S. D. G.

Anecdote

Francezul, ascultând o anecdotă, râde de trei ori: când anecdota îi este povestită, când povestitorul îi mai dă explicaţii, şi când el însuşi îşi asimilează „sarea" celor povestite.

Germanul, în cazul similar, râde numai de două ori: când ascultă anecdota şi când i se mai dau explicaţii, fiindcă fără explicaţii nu înţelege anecdota.

Englezul, râde numai o singură dată: când ascultă. E inutil să i-se mai explice anecdota: tot nu o va înţelege.

Evreul, ascultând o anecdotă, nu râde, fiindcă... el cunoaşte de mult toate anecdotele.

* * *

Intr'o şcoală sovietică din Rusia se face selecţionarea contingentului de şcolari: elementele burgheze sunt descoperite şi eliminate. Un comisar special întreabă pe un elev:

— Ivanov, cine au fost părinţii dumitale?

— Tata — funcţionar, şi mama — fiica unui preot.

Ivanov e eliminat din şcoală din pricina obârşiei sale burgheze.

— Următorul. Cine au fost părinţii dumitale?

— Mama — fiica unui învăţător, şi tata — ofiţer.

Aceiaşi decizie.

Se apropie al treilea.

— Cine au fost părinţii dumitale?

— O ţărancă şi doi muncitori, — răspunse băiatul.

* * *

Un comunist, un cetăţean în afară de partide şi un evreu vorbesc pe tema: unde ar dori fiecare să fie îngropat după moarte.

Comunistul zice: — Aş vrea să fiu înmormântat lângă mauzoleul lui Lenin.

Cetăţeanul a-politic: — să mă îngroape în cimitirul mânăstirii Sf. Alexandru Nevschi.

Evreul tace. Ceilalţi îl întreabă: — Unde ai vrea să fii pus? — Evreul răspunde după o răsgândire:

— Aş dori să fiu pus alături de Sonia Ţimperovici.

— Cum aşa? Dar Sonia Ţimperovici e încă în viaţă.

— Ei şi ce dacă e în viaţă? Dar eu sunt mort?

* * *

Intre surzi:

— Unde te duci? La pescuit?

— Nu. Mă duc la pescuit.

— Aşa? Credeam că te duci la pescuit...

* * *

Soţ tandru.

„Soţia mea cântăreşte acum optzeci de kilograme; se duce în fiecare an la Carlsbad şi scade cu câte opt kilograme; în zece ani am scăpat de ea!"

* * *

Suricara. — Mi se pare că jos, la etajul întâi, sunt musafiri!

Fraţiorul. — De unde ştii?

Suricara. — Mama face haz de glumele „lui" tata!...

Cărţi cari trebuesc citite:

recomandate de Bibliofila, Strada Wilson No. 1 (Palatul Fundaţiei Carol)

CĂRŢI FRANŢUZEŞTI

Arthur-Lévy. Napoleon intime d'après des documents nouveaux; L'homme du devoir et l'amoureux. —*Comte Wodzinski* les trois romans de Frederic Chopin.—*P. Istrati et J. Jehouda*, La famille Perlmutter.—*J. B. Labal*, La comédie eclesiastique. — *Pierre Mac Orlan*, Sous la lumière froide. — *Marcel Prévost*, La retraite ardente. — *A. de Hevesy*. Christophe Colomb ou l'heureux Génois. — *Th. Deloney*, Le noble metier. — *P. J. Jouve*, Le monde désert. — *Romain Rolland*, L'Ame enchantee: I. Anette et Sylvie; II. L'Eté; III. Mère et fils.

A. Fabre-Luce, Locarno sans rêves. — *Fr. Lefèvre*, Une heure avec.... 4-e serie. — *Kou Hong Ming et Fr. Borrey*. Le catechisme de Confucius, Contribution à l'étude dela Sociologie chinoise. — *René Guénon*, Le roi du Monde. — *Papus* A. B. C. illustré d'ocultisme. Avec 219 fig. et tableaux.

Ediţii de lux:

M. de Voltaire, La princesse de Babylone. Ilustré par Barte.

Alfred de Musset, Lorenzaccio. Hors texte en couleur de Barte.

— *Jean Royère*, Baudelaire, Mystique de l'amour, (Etude suivie d'une classification nouvelle). — *Alfred de Vigny*, Poésies complètes. (Edition decorée de compositions dessinées et gravées sur bois par Louis Jou). — *Paul Verlaine*, Poésies complètes (Col. des Poètes maudits). — *A. France*, Madame de Lazy. III. par Edy Legrand.

CITIŢI: Vient de paraitre, revistă lunară de literatură, artă şi ştiinţă. Abonamente se fac prin Bibliofila Str. Wilson No. 1, Bucureşti. Preţul unui abonament lei 100 pe an în loc de lei 360.

CĂRŢI GERMANE:

Ossendowski Ferd., Japanische Erzählungen; Schatten des dunklen Ostens; Im sibierischen Zuchthaus; Im dem Dschungeln der Wälder und Menschen; Tierre, Menschen und Götter; Flammendes Afrika; Unter dem Gluthauch der Wüste.

Bryau G., Edison der Mann und das Werk. Cum a devenit vânzătorul de ziare, telegrafistul etc. cel mai popular inventator al Americei. Descrierea originei şi a realizărei marilor invenţiuni ale lui: a gramofonului, a telefonului, a maşinei de scris, a becului electric, a cinematografului etc.

Bott K., Handwörterbuch des Kaufmannes — Lexikon für Handel und Industrie. Prima enciclopedie completă pentru comercianţi, care dă răspuns repede şi sigur, la toate chestiunile de ordin comercial şi referindu-se la economia politică, cunoaşterea mărfurilor, geografia economică, drept comercial, tehnică, etc.

Ross E. A., Das Buch der Gesellschaft. Această operă principală a cunoscutului sociolog american înlocueşte o bibliotecă întreagă. Ea este ghidul care ne dă informaţiuni exacte asupra chestiunilor lumii sociale a trecutului şi a prezentului.

Methode Meriner, englisch, französisch, italienisch, spanisch. După această metodă psihotehnică, care se bazează pe resultatele cele mai noui ale psihologiei experimentale se poate învăţa o limbă străină în câteva luni consacrându-se numai câteva ore săptămânal studiului ei, fără să fie nevoe de a învăţa pe din afară cuvintele şi regulele gramaticale.

Stahl Fr., Weg zur Kunst. Şi în această carte Fr. Stahl îşi păstrează mult apreciatul său stil clar, evitând toate expresiunile tehnice şi prezentări teoretice ale materiei tratate.

Schimb de cărţi: Orice carte germană cumpărată dela Bibliofila, o luăm înapoi în termen de 10 zile dela data cumpărării, dând, în schimb alte cărţi în valoare de 75 la sută din valoarea plătită.

Afară de cărţile bibliofile şi curente anunţate mai sus cât şi o bogată colecţie de estampe vechi şi moderne la *Bibliofila, Str. Wilson No. 1*, se găseşte sau se poate procura orice carte de literatură sau de ştiinţă în toate limbile şi în condiţiunile cele mai avantajoase.

Comenzi din provincie se efectuează contra ramburs în schimbul unui acont corespunzător.

THOMAS HARDY

este astăzi, incontestabil, cel mai mare romancier al Angliei, şi renumele lui este de mult universal. Totuşi, la noi nu e cunoscut decât de cititorii de literatură în limbi străine. Pentru întâia oară apare în româneşte o traducere din Thomas Hardy.

MICILE IRONII ALE VIEŢII

Sunt două nuvele cari reflectează în ele întreaga personalitate a marelui scriitor: stil simplu, întâmplări obişnuite, dar dramatizate profund de ironiile aşa de ciudate ale soartei. D. D. I. Suchianu le-a redat în româneşte cu multă artă.

Biblioteca „DIMINEAŢA" No. 78

Preţul 6 Lei

Cino-Revista-Carnaval

„Marele Mut" care e şi „Marele Burghez" al erei noastre — Cinematograful — triumfă asupra teatrului. Insă, la rândul său, e bătut de Revistă şi de Carnaval. Cine a văzut massele populaţiei din Paris cu ocazia Carnavalului (de „Mi-Carême"—„Lăsatul Secului" al nostru), cine ştie să vadă care anume elemente iau parte la serbările de stradă ale tuturor anotimpurilor dela Paris, dela Biarritz, Riviera, etc., —acela îşi poate da seama de fastul, luxul şi cheltuelile din ce în ce mai mari, cu care Majestatea Sa Mulţimea, petrece, „câmpeneşte" sau nu —la cele mai variate ocazii şi sub cele mai fantastice pretexte. E Mulţimea, care ascunde într'însa tot felul de grade de cultură, până la „troglodiţii civilizaţiei".

Teatrele rămân tot mai puţin populate—din cauza cinematografului. Dar şi acesta se resimte de refluxul mulţimii şi al mijloacelor băneşti, care se îndreaptă progresiv şi neîncetat spre Revistă şi Carnaval. De fapt, Carnavalul nu se mai desfăşoară numai în zilele de Mi-Carême: ci şi cu ocazia curselor de automobile, a diferitelor „bătăi de flori", pe străzile, pieţele şi grădinile oraşelor franceze se revarsă aceleaşi alaiuri frenetice şi strălucite, tot mai costisitoare. Contemplarea distractivă a celor mai bune filme, deliciul melomanilor, baletomanilor şi amatorilor de artă dramatică, entuziasmul religios dela biserici ca şi plăcerea cerebrală şi emotivă încercată pela conferinţele frumoase, pela expoziţiile de artă, —toate cedează pe rând în faţa apariţiei triumfale a Revistei şi a Carnavalului permanentizat.

Cu toate că această întorsătură a culturii e încă foarte îndepărtată în ce priveşte mulţimea din România, se poate închipui şi în Bucureştii viitorului o asemenea schimbare: în prealabil i-ar trebui publicului românesc să treacă oarecum prin faza saturaţiei teatrale şi să se pomenească cu dinţii cam sterpeziţi cu Cinema,—atunci abia s'ar accentua pofta stridentă pentru Revistă—în localuri acoperite—şi pentru Carnavaluri—în plină stradă.

„Revue"-urile pariziene au şi devenit „super-revue"-uri sau ultra-reviste. Folie-Bergère, Moulin Rouge, Casino de Paris, Palace, Concert Mayolle şi altele—cheltuesc pentru reviste cel puţin cât costă cele mai scumpe inscenări de filme; şi le joacă zilnic timp de 6—9 luni sau şi un an. Mii de pictori, artişti, costumeri, electrotechnicieni, pompieri, croitori, coafori, fotografi,etc., plus zeci de mii de lucrători sunt ocupaţi la confecţionarea revistelor. „Revue"-urile sunt universale, eşite din limitele înguste ale scenei. N'au nevoe de entitatea timpului, locului şi acţiunii. Lumea reală e împletită cu fantezia, tablourile se schimbă între ele cu iuţeală cinematografică, trucurile — ca şi în filme. Regisorii nu cunosc aci imposibilul. Disciplina şi coordonarea acţiunii, preciziunea fiecărui pas şi sunet—ne fac să credem că mişcările acestor sute de figuri nu sunt decât produsele fanteziei noastre. Sub mii de becuri cu lumini multicolore, în spaţiu de trei dimensiuni, figurile vii încep să pară apariţii deşteptate de farmece.

„Nebunia zilei" în 2 acte şi 45 tablouri ocupă 500 de femei (toate frumoase!), 130 de artişti bărbaţi, şi întrebuinţează 6000 de costume: istorice, fantastice, moderniste! Doisprezece compozitori au scris muzica acestei reviste; 9 pictori au lucrat machetele decorurilor şi schiţele costumelor", iar cinci ateliere mari de decoruri şi opt case mari de croitorie le-au realizat imaginaţia! Maeştrii de balet ai tuturor naţiunilor au montat scenele coreografice. Accesoriile, mobila, pălăriile, cartonajele, covoarele, păpuşile mari de modă modernă, etc. au fost furnizate de zeci de case, celebre în branşa respectivă.

„Serbarea din Versailles (1662)" pe fondul unor decoruri uimitoare împodobite de imense gobelinuri, arată succesiv armatele: franceză, turcă, indiană, engleză şi romană, care apoi se unesc într'un „carroussel" de o frumuseţe neînchipuită mulţumită regrupării artistice a figurilor femeeşti acoperite de coifuri argintii şi aurii, de cuirase, sulite şi scuturi sclipitoare. In actul al doilea apare „grădina de iarnă" dela Versailles: gratiile gardului de fontă sunt sprijinite de stâlpi de marmoră, compuşi din nuduri vii, care par însă a fi sculptate. Rămâi uluit: de unde s'au recrutat atâtea trupuri divine de femei?... O nimfă şi doi fauni dansează în amurgul parcului „dansul pasiunii", şi „ploaia de aur" încheie aceste serii de impresii visuale copleşitoare.

Cortina te separă de această lume fantastică care te-a chinuit şi te-a fermecat timp de trei ceasuri. Şi-ţi pare rău. Ai dori să priveşti acest joc de linii, culori, lumini şi umbre la infinit... Şi câte „stele", câte cariere ameţitoare creiază astăzi „revue"-urile pariziene! Parisul e excitat, e vrăjit mereu de „steaua neagră"—Iosefina Backer; ca piperul de Cayenna, ca drogurile orientale, încântătoarea negresă goneşte din „revue" tot ceeace ar putea să pară insipid. Backer apare pe scenă printr'un truc cu totul neobişnuit: de pe cupola teatrului se lasă în jos, spre orchestră, un mare ou de atlas; oul se deschide — şi pe o oglindă de cristal fixată în mijlocul oului stă nemişcată neagra „étoille" încinsă numai cu un brâu din pene de struţ...

In slujba „revue"-ului e toată tehnica secolului nostru care progresează cot la cot cu arta şi cu frumosul. La serbările carnavalului, Parisul uneşte aceste culmi moderne cu tradiţia trecutului, care e tradiţia veseliei. La Mi-Carême toată viaţa de muncă încetează şi mulţimile mascate, multicolore se revarsă în centrul oraşului. Soarele a încălzit de data aceasta miile de paiaţe, arlechini, colombine şi toreadori. Micii muşchetari şi micile „pierrette", mişună la picioarele părinţilor mascaţi. Totul începe dela Place dela Nation: aci se formează procesiunea cea mare, supraveghiată de magul distracţiilor pariziene, Sabatier — preşedintele du Comité de Fêtes de Paris. D. Sabatier are acum înaintea lui o zi de carnaval şi o noapte cu un spectacol de gală dela Operă plus două „încoronări de regine", etc., şi toate aceste treburi îl vor reda libertăţii, adică somnului— numai pela orele şase dimineaţa!

Dela piaţa Naţiunii până în piaţa Operei şi mai departe—Madelaine şi Concorde—curioşii acoperă străzile şi faţadele caselor în număr compact, asemenea unui mac revărsat de sus, dintr'un sac uriaş. Stâlpii felinarelor electrice, acoperişurile caselor sunt împănate cu oameni. Sergenţii nu intervin nicăieri: dacă mulţimea nu observă o disciplină proprie— e inutil să intervină autoritatea publică. Vehiculele, tramvaele, nu mai circulă. Nu circulă decât metropolitanul. Pavajul şi asfaltul sunt rezervate „reginelor" şi supuşilor credincioşi şi veseli ai acestor capete încoronate.

Sună goarnele. Apare garda republicană şi escortele improvizate ale suveranelor Parisului. Cortegiul e fabulos de bogat. Cele mai frumoase orchestre, până şi orchestra de Saint-Gyl din Bruxelles, sunt în capul alaiului, dar... muzicanţii poartă cele mai surprinzătoare uniforme, combinate din unelte şi vase de bucătărie şi chiar de... noapte. Automobile, în flori, duc reginele împovărate de diademe şi de nevoia trimiterii necontenite a bezelelor —publicului. Până şi „Regina-cismăriţă" şi „Regina-spălătoreasă" par a fi primit educaţia la palatul din Versailles, acum două secole. Regina Parisului, Maria Simona, instalată pe tron, înconjurată de doamne de onoare, în mantie de hermină, ţine un mic buzdugan „regal" de aur.

Urmează: carul lui „Robinson şi Vineri", auto-carul vânătorilor de şerpi, trăsurile „republicilor libere": Montmartre, Montrouge, Courbevois, Montparnasse etc.; carul studenţimii Cartierului Latin cu o spânzurătoare şi câţiva „spânzuraţi"; „regina" coloniei ruse, a celei italiene şi altele... Apoi vin obiecte indescriptibile—în vagoane, camioane, platforme pentru reclame. Pe o platformă—„cel mai frumos taur al Franţei", înconjurat de măcelari, proprietari de nasuri enorme, roşii; măcelarii trec unul altuia o mare damigeană cu vin, bând din ea pe rând, neîncetat spre marea plăcere a publicului....

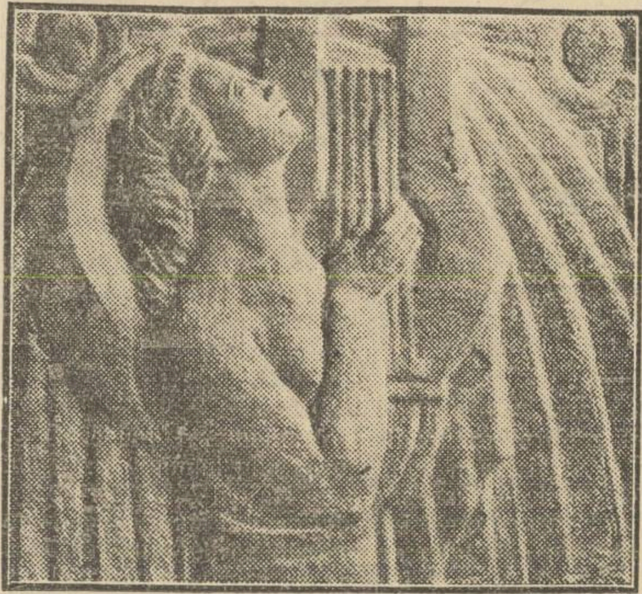
Pretutindeni „music-hall"-urile şi bodegile sunt în plină activitate, pregătindu-se pentru o noapte întreagă de dansuri şi de veselie. Sumele cheltuite oficial şi neoficial pentru aceste serbări ca şi imensele mijloace materiale şi technice întrec bine înţeles, bugetele „revistelor" şi caselor de filme.

UN RAPIN

Paris

PLASTICA

Oarecum fragmentată în incoherenţe de stil, oscilând între volumul plin care numai în portrete şi 'n puţine din celelalte lucrări se realizează — şi plasticitatea luminoasă şi nouă a basoreliefului, — opera sculpturală a lui Corneliu Medrea distinge în expoziţia sa dela Ateneu, lucrări construite cu artă, şi cari mărturisesc o introspecţiune deosebită.

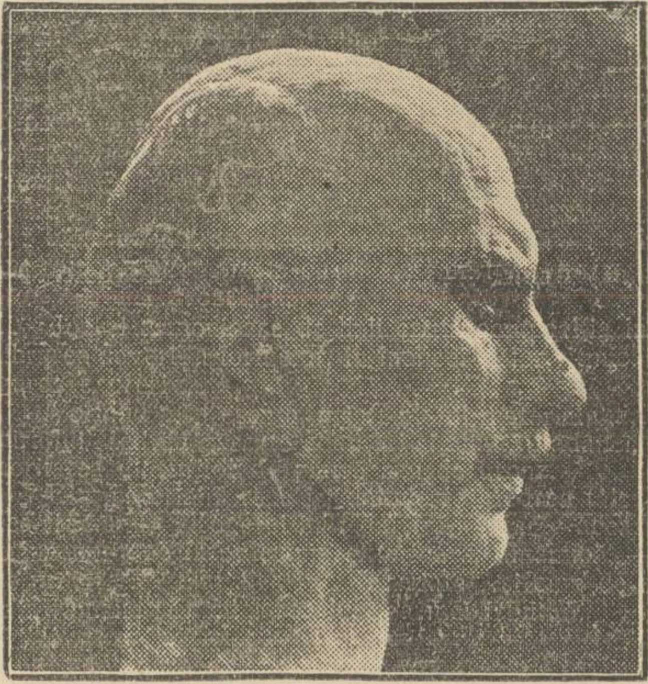


C. Medrea — Muză (Bronz)

Jocuri armonioase de linii caută compoziţia în echilibrarea severă a formelor, în încheerea lor ritmică şi viguros expresivă.

Vorbind prin esenţa, prin sufletul materialului, sculptura lui Medrea găseşte adaptări şi afinităţi adânci, în sonoritatea glasurilor de piatră sau de bronz.

Din materialul rece îşi dăltuieşte Medrea tâlcul adesea frământat al operei lui ; dar frământarea aceasta rămâne aproape întotdeauna exterioară, dinamică, — cum se precizează mai ales în „Refugiata", şi cum de suprafaţa rămâne şi modelarea lui cea mai izbutită.



C. Medrea — Pictorul Bunescu

Volumul şi planurile nu se încrucişează şi nu se întrepătrund cu impetuozitatea şi aderenţa ondulaţiunilor lui Han, — deşi din ceeace alcătueşte stilul atât de personal al acestui artist, Medrea se pare că nu a rămas neimpresionat. Şi el subordonează detaliul, formei generale ; şi el aduce în statură seninătatea şi monumentalul simbolic.



C. Medrea — Primul gând

In portretul lui St. O. Iosif, Medrea împrumută chiar faldurile costumului romantic sau ale togei antice, cari se întâlnesc aproape constant în lucrările lui Han. Le împrumută fără nici-un fel de motivare estetică. Figura lui Eminescu cerea o haină romantică. Nu vedem aceeaş necesitate la bustul lui Iosif, care apare astfel banalizat. Mai degrabă l-am fi văzut pe poetul „Patriarhalelor" înălţându-se din piatră, şi îmbrăcat în piatră.

Medrea a modelat totuş două originale portrete ale pictorilor Bunescu şi Teodorescu-Sion.

Celelalte compoziţii, legate mai mult de plan decât de spaţiu, au puternice însuşiri decorative.

Relieful înfăţişează mai mult alegorie decât simbol. Găsim însă într'însul un lirism adesea învăluitor.

Faţă de doamna E. Serova-Medrea, sculptorul acesta aduce o deplină cunoaştere a meşteşugului, mai puţine deformaţiuni şi o egală sensibilitate.

Dăltuirea doamnei Medrea nu caută cizelarea manierată. Stilul d-sale e tocmai alunecarea sigură a daltei dealungul materiei amorfe, înlăturarea sincerităţii banale şi mediocre.

E mai brutală în formă, e mai primitivă în linie şi în volum, decât Corneliu Medrea, care prin contrast, se vădeşte şi mai mult un liric concentrat.



E. Serova-Medrea — Tătăroaice

Din contactul pătimaş cu materia plastică ce-şi păstrează totuş calităţile primare, bucuria formei chemată la viaţă e numai gând şi înţeles, în lucrările expuse de aceşti doi artişti de talent.

H. BLAZIAN

AUTENTICE

RĂSVRĂTITUL

Cei doi băeţi ai lui Unamuno se certau pentru un lucru de nimic şi filosoful luând deoparte pe cel mai mic, încercă să-l facă să se supue fratelui mai mare :

— Nu ştii că fraţii mai mici trebue să asculte de fraţii mai mari ?

Atunci copilul clătinând capul :

— Nu, nu ştiam. Dacă aşi fi ştiut nu m'aşi mai fi născut !... **(si llego a saberbo antes, no nasco !)**

CUM SE CREIAZĂ LEGENDELE

Era odată o franţuzoaică, fiica unui mare comerciant instalat la Tunis. Fata iubea foarte mult pe tunisieni, cărora le făcea nenumărate daruri. Săracii de prin mahalale o adorau ca pe o sfântă, deşi era o păgână, iar bey-ul din Tunis îi dărui un sclav arab Bu Abdulah. Dar negustorul întorcându-se în Franţa, îşi luă şi fata cu Bu Abdulah şi o mărită fără voia ei (căci fata ar fi voit să ia un mahomedan) cu un curtean de seamă. In seara nunţii când soţul era gata să intre în camera soţiei, veni un servitor speriat şi anunţă că de durere mireasa îşi dăduse sufletul.

Două zile după aceea Bu Abdulah avu un vis ciudat. I se arătă stăpâna :

— Fugi, îi zise ea, fugi din robie. Inapoiază-te în Tunis şi du-te în cimitirul de pe Manubia (Manubia e una din colinele din jurul Tunisului) deschide mormântul lui Slamin, fostul scrib al beiului şi ia toate bijuteriile pe care le vei găsi ; ţi le dau ţie; cu ele îţi vei răscumpăra libertatea. Du-te.

Bu Abdulah fugi într'adevăr la Tunis, dar nu avu curajul să pângărească mormântul. Se duse la un învăţat care cunoscuse pe tânăra franţuzoaică şi îi povesti totul. Inţeleptul rămase multă vreme pe gânduri. Şi lăsându-se în grija lui Alah, plecară spre cimitirul depe Manubia şi deschiseră mormântul lui Slamin. Miracol ! în mormânt nu găsiră pe bătrânul scrib al beiului ci fragedă, trandafirie, adorabilă, pe tânăra franţuzoaică îndrăgostită de Tunis. La picioarele ei stăteau grămadă bijuterii de tot felul. Bu Abdulah îşi răscumpără astfel libertatea şi-şi petrecu restul zilelor cântând laude lui Mahomet şi „Manubiei" — căci franţuzoaica luă de-atunci numele colinei unde i se odihnesc osemintele. De-atunci femeile din Tunis se duc în fiecare zi la mormântul Manubiei, socotită Sfânta Iubire şi Sfânta amiciţiei franco-tunisiene.

O CUGETARE DE GOUNOD

Nimeni nu s'a gândit — nici măcar direcţia Operei din Paris care a câştigat atâta depe urma lui — să celebreze a treizecea aniversare a morţii lui Charles Gounod autorul lui **Faust, Mireille, Doctorul fără voe,** etc.

Cu cinci zile înainte de a muri, Gounod a scris în albumul doamnei Strauss această cugetare, inedită până azi :

— Trei lucruri nu putem erta vreodată cuiva: binele pe care ni l'a făcut, răul pe care i l'am făcut şi răul pe care nu i l'am putut face !...

Pentru tot ce priveşte „Adevĕrul Literar" : manuscrise, reviste, cărţi, informaţii, etc., a se adresa la redacţie numai Joi, Vineri, Sâmbătă între orele 5 - 6.

Tragicul în opera lui Şalom Alechem

„Le comique est vite douloureux quand il est humain".
Anatole France

Şalom Alechem ocupă între umoriştii de frunte ai literaturii universale, un loc aparte datorită nu numai caracterului său specific, ca fond şi formă, precum şi faptului că literatura lui ne pune în contact cu o lume deosebită, dar şi prin felul cum el priveşte oamenii şi raporturile între ei, prin sentimentele cu care ia parte la viaţa şi peripeţiile propriilor lui eroi.

Umorul lui Şalom Alechem nu este uniform şi de o factură egală. El nu priveşte lumea nici cu obiectivismul lui Mark Twain, nici cu tendinţa de a satiriza ca Gogol sau Dickens. Şalom Alechem judecă oamenii cu compătimire, atunci când aceştia o merită, cu îngăduitoare ironie câte odată, totdeauna cu o deplină şi omenească înţelegere. El nu a voit să ne arate lumea nici mai bună nici mai rea, ci aşa cum este, cu toate scăderile şi bunurile ei, aşa cum o vede acel care trăeşte în mijlocul şi nu deasupra ei.

Dându-ne scene din viaţa evreiască, Şalom Alechem a fost bine-înţeles preocupat de partea lor umoristică, această latură a căutat s'o pună în evidenţă. Dar în opera sa elementul social — clasa din care îşi recrutează tipurile, cadrul în care îşi plasează acţiunea, natura conflictului împrejurul căruia gravitează această acţiune — joacă un rol determinant. Intr'o bucată ca „Marienbad", în care tipurile sunt luate din burghezia bogată evreiască, umorul şi ironia lui Şalom Alechem s'au putut manifesta fără reticenţe. Acelaş lucru se poate spune şi despre o mare parte din povestirile sale, dintre care „Doi renegaţi", „O expropriere", „Rubedenii" pot sluji ca exemplu.

Atunci când însă Şalom Alechem ni-a dat aspecte din viaţa micii burghezii evreeşti sau din viaţa declasaţilor, când şi-a luat tipurile din aceste medii, el nu putea să mai privească oamenii şi situaţiile, numai prin prisma comicului. In bucăţi de asemenea inspiraţii, conflictul dramatic, momentul tragic, a trebuit să apară şi încă pe primul plan.

Observator fin şi realist, Şalom Alechem şi-a dat seama că pentru tipuri ca Tevie sau Menachem Mendel tragicul este un element tot atât de component al vieţii de toate zilele, ca şi comicul. In descrierea vieţii unor asemenea personagii, el nu a putut face abstracţie de vre-unul din elementele existente.

E fără îndoială comic felul cum eroii lui Şalom Alechem privesc şi judecă lumea, cum se exprimă ei ; dar existenţa lor şi toată lupta pentru această existenţă e tragică. Râzând de chipul cum gândeşte Tevie sau Golde, cum vorbeşte Menachem Mendel sau Şeine Şeindl, nu poate să nu întristeze toată atitudinea lor faţă de lumea înconjurătoare şi mai ales faţă de lumea lui Brodsky. Ciocnirile şi adâncile divergenţe cu această lume, situaţia lor în faţa tuturor chestiunilor care pot aduce pentru ei o ridicare sau o scoborîre socială, îi pune foarte des în lumina tragică în care apar.

Conflictul permanent între mediul social ambiant şi lumea mic burgheză, determinismul riguros care condamna, faţă de întreg mecanismul social, pe reprezentanţii acestei lumi la o veşnică capitulare, constitue fondul elementului tragic în opera umoristică a lui Şalom Alechem. Eroii lui, prinşi în angrenajul unei societăţi al cărei echilibru de forţe îl ignorează, incapabili să opue o rezistenţă sau să impue o schimbare a împrejurărilor, în faţa tutulor vicisitudinilor vieţei, n'au alt reazem decât un optimism naiv sau fatalismul.

Să luăm numai două exemple : Cine, citind istoria lui Tevie lăptarul — una dintre cele mai bune cărţi ale lui Şalom Alechem — n'a râs cu lacrimi, având în acelaş timp viziunea tragicului vieţii lui ? Tevie s'a luptat toată viaţa cu sărăcia: a muncit, s'a sbătut, a încercat, a sperat; dar până la urmă, împrejurările au trebuit să-i dovedească că lăptarul Tevie, care ani dearândul a dus bogătaşilor din Jehoupetz şi Boiberik brânză, unt şi smântână, „toate de prima calitate", trebue să moară sărac şi umil. Scena întâlnirii la Jehoupetz, a lui Tevie cu Menachem Mendel, după celebra afacere, scena din vila lui Boiberik, dela Pedahtsur şi cu ruda lui Arontschick, moartea Sprinsei, plecarea Hodelei, pregătirile de drum ale lui Tevie „în ţara sfântă" sunt în marea lor simplicitate, dramatice şi emoţionante.

Dar tot sbuciumul de înfrigurat al lui Menachem Mendel, cel care făcea comerţ cu „Londra" cu „hosuleţe" şi cu „besuleţe", cu „Putilev", „Transport" şi alte multe soiuri de „acţii", cu trecerile fără transiţie, dela cele mai optimiste aşteptări la adevărate dezastre, nu-i tragic ? Toată truda şi viaţa de mucenic a lui Menachem Mendel nu întristează în aceiaş măsură în care delectează ?

* * *

Dacă în acele bucăţi în care Şalom Alechem şi-a luat materialul din lumea mic burgheză, fondul social a împrumutat literaturei sale elementele tragice pe care le găsim,— trebue să se nască întrebarea: întrucât viaţa şi condiţiile de viaţă ale acestei categorii sociale cuprind asemenea elemente ? Să facem o mică digresiune.

Cu cât funcţiunea economică a unei clase sociale se micşorează, cu atât lupta pentru trai a membrilor acelei clase devine mai acerbă, iar conflictele cu mediul social înconjurător câştigă în amploare şi intensitate. Evoluţia în ultimii 70 de ani a făcut ca între forţe sociale puternic constituite, cu situaţii economice bine definite, mica burghezie — marea categorie a intermedarilor de tot felul, micii meseriaşi, micii funcţionari, profesiunile nedefinite — să se găsească într'o continuă decădere.

Gândiţi-vă — şi aceasta e adevărat pentru ori şi ce ţară din Europa — la importanţa micii burghezii — economică şi socială — la mijlocul secolului trecut, în comparaţie cu astăzi! Cu cât, pretutindeni, forţele capitalismului s'au desvoltat, cu atât procesul de desagregare a micii burghezii s'a accelerat, atingând maximul în faza imperialistă, a capitalismului.

Formată din elemente disparate, fără conştiinţă de clasă şi lipsite de orişice spirit de solidaritate sau de luptă, în strânsă dependenţă economică şi socială de clasele suprapuse, mica burghezie la fiecare pas e pândită de pericolul proletarizării sau al pauperismului, pericol căruia din ce în ce mai des îi cad jertfă, masse tot mai mari din sânul ei. Nesiguranţa zilei de mâine, continua sforţare pentru a se menţine, agitaţia în care veşnic trebue să trăiască, lipsurile şi privaţiunile la care trebue să se supue, fac ca viaţa micii burghezii să se mişte într'un cadru tragic, comun tutulor claselor care decad. Pentru mica burghezie evreiască — pe care a avut-o aproape exclusiv în vedere Şalom Alechem, pe lângă toate momentele de mai sus, trebuesc adăugate şi celelalte elemente artificiale, de ordin religios sau naţional care-i fac situaţia şi mai critică.

* * *

Pentru a ilustra cele scrise până acuma, vom reproduce câteva pasagii şi crâmpee din „Istoria lui Tevie", care poate sluji — din punctul de vedere din care am privit până acuma opera lui Şalom Alechem — foarte bine de exemplu.

Tevie, care are o casă grea — şapte fete ! — cu ceeace câştigă cu cărăuşia ajungându-i „să moară de foame de trei ori pe zi, fără să socotească cina", intră printr'o întâmplare în vila unui „milionar" din „Boiberik". „Şi eu stam şi priveam — spune Tevie — cum mănâncă şi cum beau bogaţii din Jehoupetz. Cu ceeace cade aici sub masă copiii mei ar mânca până la Şabes... Doamne, Doamne, tu eşti totuşi un D-zeu bun şi drept. Atunci cum se face că ai dat unuia totul şi altuia nimica ? Unuia plăcinte şi altuia sărăcie lucie ?" Concluzia la care ajunge însă Tevie, după constatarea acestui contrast social, nu este nici măcar aceia a unei revolte platonice: „Dar pe de altă parte mă gândesc : oare crezi că D-zeu are nevoie de tine ca să conducă lumea? Dacă vrea să fie aşa, e că s'a obligat să fie aşa, că dacă nu s'ar fi obligat să fie aşa, n'ar fi aşa". Echilibrul sufletesc al lui Tevie, pentru un moment deranjat, e restabilit ; şi el se împacă din nou cu lumea care, în largul ei, cuprinde milionari ca Brodski şi mizeri ca Tevie... Dar cele opt guri de acasă, dar foametea, dar „sărăcia lucie"? Tevie îşi dă seama că nu stă în puterea lui să le facă inexistente. El le primeşte cu resemnare, ca pe ceva care face parte din ordinea naturală a lucrurilor. Tevie nu e nici măcar un răsvrătit.

Tevie „vrea să se facă milionar". Nu vrea să schimbe lumea, nu, dar în lumea asta aşa cum este, să ajungă şi el „un Brodski". Un vis de om sărac, nu porniri de arivist. Tevie este prea bun şi prea atoate înţelegător ca să cadă în asemenea păcate. El îşi încredinţează economiile — cam 100 de ruble — rubedeniei lui, Menahem Mendel, care „în 3—4 zile, dintr'o hârtie de 100 ruble face una de 300, sau de 600 şi de ce nu chiar una de o mie ?" ca să-l facă milionar. Prostie, naivitate din partea lui ? Nu, pentrucă el este un om inteligent, un înţelept, un învăţat care la fiecare trei vorbe îţi trânteşte un „possuc" sau un „medreş", dar asta nu-l împiedică să nu judece prin prisma clasei din care face el parte. Nu este visul tutulor oamenilor ca Tevie, să ajungă bogaţi, nu printr'o schimbare a raporturilor sociale care să scoboare pe „Brodski" şi să înalţe pe un Tevie, ci printr'o întâmplare fericită sau o „spiculaţie", vorba lui Menahem Mendel? Ce ştie însă un Tevie de resorturile care fac pe Brodski să rămâie Brodski şi pe Tevie să rămâie Tevie toată viaţa lor ? Optimismul naiv, dorinţa lipsită de orişice motivare serioasă de a face „saltul mortal" dintr'o categorie socială în alta e caracteristică micii burghezii şi tutulor declasaţilor.

Menahem Mendel pierzând banii lui Tevie într'o „spiculaţie", drumul care trebuia să-l ducă pe acesta din urmă la bogăţie s'a închis. Visul s'a isprăvit. „Şi speranţa ? Şi încrederea ? Ei de, tocmai pentru asta, cu cât mizeria e mai mare, cu atât trebue mai multă încredere şi cu cât sărăcia e mai neagră cu atât trebue speranţă mai multă". Cuvintele lui Tevie reflectează atitudinea unei întregi categorii sociale în faţa vieţii, reflectează mentalitatea resemnaţilor, a învinşilor. Clasa din care face parte Tevie, cu cât îi merge mai rău, cu atât speră mai mult. Este un element de conservare poate această speranţă nesdruncinată, dar şi elementul principal care o ţine în pasivitate, care îi distruge orişice spirit de rezistenţă, o face o marfă politică uşor de avut şi, mai ales, uşor de înşelat.

Dar să ne întoarcem la eroul nostru. In scena finală, când Tevie bătrân, sărac şi rămas singur „pleacă în ţara lui Israel", pentrucă unul din ginerii lui, milionarul Pedohtsur, având „cunoştinţă cu gubernatorul" şi în casa căruia „un Brodski poate să vie, şi un Poliakof poate să vie şi poate odată — de ce nu ! — un Rotschild să vie", se ruşinează că are de socru un lăptar, — aci-i tot conflictul între două lumi, între două clase sociale. Şalom Alechem n'a voit să lase nici o iluzie. Un om ca Tevie, la sfârşitul unei vieţi de muncă, de sbucium şi de sărăcie ese umilit de un parvenit... Intre Tevie lăptarul şi „milionarul din Jehoupetz" cum putea însă Tevie să iasă altfel decât învins ? Cunoscând relaţiile exacte între categoriile sociale din care fac parte Tevie şi Pedohtsur, clase care se găsesc la doi poli opuşi, felul în care Şalom Alechem îşi sfârşeşte cartea e singurul sfârşit şi logic şi natural.

* * *

N'am putea încheia notele de faţă, fără a face încă o observaţie. Eroii lui Şalom Alechem din povestiri, ca cele amintite mai sus, ori cât ar fi de comici în manifestările lor, nu cad niciodată în ridicul. Această lipsă de ridicul este una din condiţiile esenţiale care ne explică pentru ce viaţa lor ne întristează, peripeţiile şi suferinţele lor ne impresionează, pentru ce simţim tragicul situaţiei lor. Bergeret — eroul lui. Anatole France — ne inspiră mult mai puţină simpatie, oricât de nenorocit este el în mediul strâmt şi fără orizont în care trăeşte cu multiplele neplăceri pe care le suferă. Pe Monsieur Bergeret îl compătimim mult mai puţin, pentrucă nu e numai nenorocit ci şi puţin ridicul.

Dorinţele lui M. Bergeret „să aibă legături cu Faguet, Doumic sau Pellisier... să-i cunoască, să trăiască cu ei la Paris, să scrie ca şi ei în reviste, să-i contrazică, să-i egaleze, să-i întreacă poate", sau aceea de a fi, din simplu conferenţiar de literatură latină într'un orăşel de provincie, profesor titular la Sorbona, sunt desigur infinit mai mici faţă... de dorinţele lui Tevie. In toată atmosfera în care trăeşte el, în raport cu toată persoana lui, dorinţele lui M. Bergeret apar într'o lumină ridiculă, pe când dorinţele lui Tevie numai într'una comică. Anatole France nu putea — fără îndoială — să privească decât cu ironie toată frământarea eroului său, dar M. Bergeret cu toate insuficienţele şi scăderile lui, rezistă şi ironiei şi ridicolului cu care îl tratează şi acopere autorul. Gândiţi-vă însă ce ar fi rămas din bietul Tevie, Menahem Mendel sau un alt personagiu al lui Şalom Alechem de aceeaşi factură fiind privit prin prisma ironiei incisive a lui A. France? Tevie sau Menahem Mendel ar fi fost distruşi dela pagina a doua — ceea ce ar fi fost cu siguranţă păcat.

„Cu cât mă gândesc mai mult asupra vieţii omeneşti, cu atât mai mult cred că trebue să-i dăm ca martor şi ca judecător Ironia şi Mila", scrie undeva A. France. Prin prisma prin care a privit viaţa eroilor de talia lui Tevie, Şalom Alechem nu i-a putut da acestei vieţi — ca „martor şi judecător" — decât mila. Procedând astfel Şalom Alechem a dovedit un sentiment de pietate faţă de eroii lui, pietate pe care era dator să le-o poarte.

RADU BOLDUR

CUGETĂRI

Am ajuns în sfârşit, după teribile sforţări, să devin sărac.

Michel-Angelo

E mai uşor să faci legi decât să guvernezi!

Tolstoi

Morala publică nu ceartă niciodată pe omul leneş, dar ceartă totdeauna pe omul sărac.

Pierre Hamp

Proect de logodnă

— „...aşa că trebue să ne despărţim. Eşti fată înţeleaptă. Trebue să te gândeşti că nu pot face altfel. Nu, nu pot... Tu nu zici nimic?

— Dacă te văd hotărît...

— Hotărît! Nu mai pot să rămân aşa. Slujba asta a mea e slujbă de copist. Merit ceva mai mult.

— Şi eu ţi-am spus.

— Ştiu. Dar n'am găsit. Acum mi se prezintă o ocazie minunată, poate unică în viaţa mea. Fabricantul Dima îmi dă direcţia uzinei, dar pune condiţia să-i iau fata. Direcţia şi pe urmă, bineînţeles, proprietatea uzinei. Ocazie unică. Pot să-i dau cu piciorul?

— E blondă ca mine sau brună?

— Brună. Eram sigur că ai să mă înţelegi. Am treizeci de ani şi-i vremea să mă gândesc şi la mine. Imi trebue o situaţie în lume. Tot era să mă însor odată.

— Da.

— Tu să nu-ţi faci sânge rău. Să nu mă superi.

— Nu.

— Eu nu ţi-am făgăduit c'o să te iau de nevastă.

— Nu.

— Să nu crezi că te las aşa. Iţi port eu de grije, mai ales când voi avea banii pe mână... Dar tot mai bine ar fi, pentru demnitatea ta şi pentru viitorul tău, să-ţi câştigi singură viaţa.... Ce-ai putea tu să faci?

— Ştiu eu? Ce crezi tu că aş putea să fac?

—Poate ţi-aş găsi o slujbă. Dar cu trei clase de profesional... Şi lefurile sunt mici în toate părţile....

— ....

— Eu zic că mai bine ar fi să lucrezi. Te pricepi bine la croitorie. N'ai vrea să deschizi un atelier?

— Unde?

— Chiar şi aici. Chiria e plătită până la sf. Dumitru. Tot ce-i în casă îţi rămâne. Eu plec îndată ce se hotărăşte logodna. Muţi patul în odaia cea mică şi aici aranjezi pentru încercat.

— Aşa se poate.

— Vezi că ţi-am dat o idee bună? Mai târziu am să-ţi dau bani să te instalezi luxos. Dar deocamdată... Iţi port eu de grijă, cu toate că n'am nici o obligaţie. E drept că te-am luat de-acasă de la părinţi, dar a fost cu voia ta. Iar dacă părinţii nu vor să te mai vadă acum, eu am să-ţi arăt că ştiu să mă port mai bine... Atunci când vrei să începi?

— Ce să încep?

— Să lucrezi! Cum ai să capeţi cliente?

— Ştiu eu?

— Proprietăreasa n'ar vrea să te cheme? Măcar pentru fetele ei?

— Poate.

— Să-i spui. Pe urmă îţi dau un anunţ la gazetă.

— Cum vrei.

— Cum vrei şi tu adică! Il dau chiar mâine. Până apare aranjezi casa. Când zici să muţi patul?

— Ştiu eu? Tu când pleci?

— Cum întrebi şi tu! Vasăzică nu-ţi pare rău de loc după mine?

— Ba da. Dar am întrebat ca să ştiu când să mut patul. Tu poate nu vrei să dormi în odaia cea mică. Ai să zici că te înăbuşi.

— Nu mă înăbuş. Poţi să-l muţi chiar de mâine. Eu mai rămân până văd că te deprinzi cu lucrul, dar vreau ca tu să te gândeşti numai la tine şi la viitorul tău. Pe mine, consideră-mă că nu mai sunt.... Slavă Domnului, se găsesc destui bărbaţi cari să închidă ochii pentru o greşală de fată tânără... N'aveai nici şaisprezece ani când ai venit cu mine. Cât ai acum? Nouăsprezece... toată viaţa ta înainte. De ce să juri că n'ai să te măriţi? Eu cred dimpotrivă... Pe mine ai să mă uiţi cu totul, dar cu totul, nu-i aşa?... Nu răspunzi?... Elenuţo!

Se suci puţin şi întoarse capul pe pernă. Sub lumina candelii, chipul prietenei lui era liniştit şi zâmbitor ca o poză de carte de copii. Nu îndrăzni să-i desfacă braţele pe cari ea i-le ţinuse după gât tot timpul cât vorbiseră. Se temea să n'o deştepte şi rămase aşa, cu capul plecat sub jug, treaz şi nemulţumit până se făcu ziuă.

* * *

A doua zi, întorcându-se dela slujbă, Alexe Raicu nu văzu nici o schimbare în mobila casei. Elenuţa pregătea la bucătărie dejunul şi cânta. Totdeauna când el venea la masă o găsea cântând. Alexe spusese odată că vocea ei moale şi limpede îi făcea bine după plictiseala slujbei ca un calmant pe nervi. Şi Elenuţa cânta. Insă, după explicaţia din ajun, el ar fi preferat s'o găsească altfel. Plângând nu, dar serioasă şi mai ales preocupată.

Elenuţa intră vicleană şi nemai putând să-şi ţie bucuria: gătise ochiuri la capac, pui cu mazăre şi... şi.. plăcerea lui Alexe: clătite cu dulceaţă!

Alexe înghiţi un nod în gât şi se aşeză la masă încruntat. Mâncară în tăcere findcă aşa mâncau totdeauna. La sfârşit, el se sili puţin ca să zică:

— N'ai mutat patul.

Elenuţa plecă ochii ca să nu-l supere privirea ei.

— N'a avut cine să-mi ajute. Singură nu pot.

— Iţi ajut eu după masă.

— Bine.

După dejun, Elenuţa trecea să reguleze vasele în bucătărie. Nu mai cânta fiindcă Alexe citea gazeta, lungit pe pat şi uneori aţipea chiar. Acum ea îl auzi însă plimbându-se nervos în lungul odăii şi se gândi un moment să cânte. Dar tăcu fiindcă nu era sigură că face bine.

Peste jumătate de ceas, Elenuţa intră în dormitor pudrată proaspăt, fără şorţ şi cu un pieptene roşu în păr. Alexe o îmbrăţişă ca de obicei. Mânios apoi că-şi simţea ochii umezi, o lăsă şi începu iar să se plimbe nervos: „Am hotărît doar. Sunt bărbat. Şi nici n'o mai iubesc. Obişnuinţa ş'atâta tot. Eu sunt cel mai tare".

Se opri în dreptul Elenuţei şi-i luă din mână un sacou vechi la care ea începuse să coase un nasture.

— Lasă asta. Ascultă! Am vorbit azi din nou cu Dima. El ştie tot şi despre tine. Mi-a cerut ca în termen de o lună să... regulez.

— Să regulezi?

— Adică să... isprăvesc. Haide să mutăm patul.

Elenuţa stătu puţin până să se ridice. Simţi că n'ar trebui să tacă, sau mai bine că alta în locul ei n'ar tăcea. Dar când se mai împotrivise dânsa la hotărîrile lui Alexe?

El o aştepta, cu mâinile puse pe o spătează a patului. Elenuţa veni tot lângă el.

— Lasă-mă să-l apuc eu de aici. Iţi vine greu să mergi îndărăt.

— Apucă de dincolo! ridică glasul Alexe. Nu te îngriji de mine.

„Atâta măcar ar putea să-i lase..."

Aşezară patul la peretele adăpostit al odăiţei. Ocupa tot locul. Lavoarul, toaleta şi o etajeră se înghesuiră una lângă alta, dealungul peretelui din faţă. In schimb dormitorul, cu masă în mijloc pe covorul pătrat, scaunele date de pereţi şi dulapul cu oglindă, deveni un salonaş convenabil.

Elenuţa alungase necazul şi aşeza prin casă cu bucuria rândunicii care-şi face cuibul.

— E drăguţ. Mie nu mi-ar fi dat în minte.

— Acuma du-te şi vorbeşte cu proprietăreasa.

— Pentru ce?

— Pentru lucru! Poate-ţi dă o comandă.

— Să mă duc. Tu mă aştepţi sau ieşi?

— Nu te îngriji de mine. Du-te!

—Vezi că nu ţi-am periat pardesiul... Apă dacă vrei, este la ghiaţă în bucătărie....

— Du-te odată!... Nu, nu ies. Aştept să văd ce răspuns îţi dă.

Peste un sfert de ceas, Elenuţa se întoarse cu un pachet sub braţ. Alexe văzu în cele două cupoane de stofă verde, existenţa Elenuţei şi plecarea lui asigurată.

— Cât îţi dă?

— După cum le lucrez, aşa a spus.

— Să te tocmeşti. Ele caută să dea cât mai puţin. Te-a întrebat de mine?

— Da, i-am spus tot. Pare să fie bună femee. M'a sfătuit să fiu cuminte şi să nu mă iau după tot ce spun bărbaţii pe stradă.

—A! Şi tu ce-ai răspuns? Asta-i obrăznicie! N'ai înţeles că lovea în mine?

— Lovea în tine? Nu, n'am înţeles. Să spue ea aşa de tine? Mă duc să-i dau în cap cu stofa fetelor ei!

— Stai! Poate mă 'nşel... Poate n'a vrut.... Afară de asta, trebue să fii şi tu politicoasă. Cum să-i dai în cap cu stofa? Aşa te porţi cu clientele? Lasă... chiar dacă a spus... Iert.... pentru interesul tău, Elenuţo!

A doua şi a treia zi, mai veniră după anunciurile din jurnal câteva cliente, toate grăbite să-şi aibă rochiile gata cât mai curând. Alexe, care dimineaţa la ceasul şapte găsise totdeauna pe Elenuţa sculată înaintea lui, nu bănuia că fata era acum în picioare din zori ca să poată face şi treburile gospodăriei, destul de grele cu un bărbat în casă şi să poată şi lucra.

Ziua, odaia cea mare era numai petici, aţe, foarfeci şi tipare, răvăşeală de atelier în plin lucru. La ora când venea Alexe totul era însă strâns: Elenuţa simţea că munca ei îl enerva pe Alexe, deşi el i-o ceruse. Dar oboseala nu i-o putea ascunde. După două săptămâni, Alexe trebui să vadă că prietena lui se schimba: avea cearcăne la ochi şi buzele albe.

— Nu te oboseşti lucrând, Elenuţo? Ai slăbit!

— Până mă 'nvăţ!

De câtva timp, Alexe îi vorbea aspru, morocănos. El ar fi vrut s'o vadă pe Elenuţa întărâtându-se, spunându-i vorbe urâte, reproşându-i purtarea, sluţindu-se în bocete de femee părăsită. Atunci ar fi eşit şi el înjurând, desgustat şi aprobându-se că părăsea o femee nevrednică de dânsul.

Ar fi fost şi timpul. Viitorul socru pe care un personagiu misterios îl ţinea în curent cu viaţa lor, se arăta mirat de atâta tărăgăneală şi-l privea cu coada ochiului ca pe un om căruia nu-i dai încrederea.

Alexe îşi închiriase dela început o odae mobilată departe de cartierul Isvorului, dar aştepta o zi ca să se mute. El ştia că nu era nehotărîre din partea lui, ci numai un sentiment de datorie către prietena de tinereţe. Dacă ea ar fi fost o fată energică şi întreprinzătoare era altceva, dar Alexe o simţea slabă şi dezorientată în viaţă, iederă care, dacă-i iei sprijinul zidului cade grămadă la pământ.

— Câte rochii ai terminat până acum?

— Trei.

— Vezi, nu risipi banii. Pune-i deoparte. Nu-i cheltui pe nimicuri chiar dacă îţi prisosesc. Sau i-ai şi cheltuit?... Taci? De ce nu mi-ai spus şi mie? Pe ce i-ai dat?

— Nu i-am dat pe nimicuri.

— Bine, dacă ai cumpărat un lucru trebuincios, nu zic nimic. Să văd şi eu.

Elenuţa se sculă, scoase din dulap de sub albiturile ei, un porte-feuille de piele bună şi i-l întinse lui Alexe, roşie şi cu ochii în jos.

— E pentru tine. Iţi trebue numai decât. Cel vechi ţi s'a ros pe la colţuri.

Alexe abia se ţinu să nu scrâşnească din dinţi. Luă obiectul, pipăi pielea, deschise compartimentele şi abia-şi ridică ochii spre Elenuţa:

— Asta-i lucru scump! E o nebunie! Desigur c'ai dat toţi banii.

Elenuţa se făcu mică şi blândă.

— Tu mi-ai dat o mulţime de lucruri. Nu pot să-ţi dau şi eu un cadou de logodnă? Portmoneul cel vechi, lasă-mi-l mie!

Pentru prima oară amintea de logodna lui. Alexe schimbă conţinutul portmoneurilor, repetându-şi ca şi cum ar fi conjurat un pericol: „Trebue să isprăvesc! Mâine trebue să isprăvesc!"

Portmoneul se angajă să-i aducă aminte de câte ori avu nevoe să-l scoată din buzunar a doua zi. După amiază, când să iasă, Alexe aruncă din prag:

— Am să mă întorc mai spre seară cu o trăsură. Te rog să-mi scobori geamantanul.

Şi închisese uşa repede de tot.

Când se întoarse, geamantanul nu era însă coborât. Plecând să-l aducă, Elenuţa se scuză cu un răspuns care-l ului pe Alexe:

— Credeam că te răzgândeşti!

Se temuse de lacrimi, şi ea nu privea plecarea lui decât ca o despărţire de două zile. Pregătise fraze consolatoare, ca pentru o femee îndurerată, dar supunerea ei nu i le cerea... Era în supunerea ei o tărie mai mare decât i-ar fi putut-o da mângâerile lui... Era o încredere, aproape animalică, în el şi în soartă, şi care începea să-l înspăimânte ca o taină, ca o forţă a naturii... Piatra rezistă cuţitului, dar stăruinţa picăturii de apă a şipotului ajunge s'o sape.

Impachetau amândoi, el grăbit, îndesând lucrurile la întâmplare, ea păturindu-le cu grijă. Când isprăviră, Elenuţa îi aruncă braţele pe după gât:

— Când mai vii?

—Nu ştiu. Cât de curând, peste câteva zile.

Nu veni însă toată săptămâna. N'avea de ce să se teamă; îşi urma numai hotărârea: să rupă dintr'odată.

Intr'o seară însă, după vreo zece zile, apucă drumul spre strada Isvorului: „Nu intru, numai să văd".

Se ducea ca la o casă care arsese, să-i vadă ruinile.

In odaia dela stradă, lampa era aprinsă. Storul tras numai pe trei sferturi lăsa jos un loc gol luminat. Alexe, plecându-se, văzu pe Elenuţa la masă, împungând grăbită într'o rochie de dantele.

Ii păru mai slabă şi asta-l depărtă dela geam. Se dădu înapoi până la un felinar de care rămase rezemat. De acolo, prin locul de jos al geamului vedea numai mânile Elenuţei cum alergau deasupra lucrului, mânile ei puţin cam mari şi cărnoase, mânile bune cari făcuseră de atâtea ori spre el



gestul de a-i înlănţui gâtul, încât acum trebuiau să se ridice încă uneori, instinctiv, aşa cum şi-ar lua zborul fără motiv două păsăruici albe.

O părăsise. Era firesc, era în ordinea lucrurilor. De asta nu putea să aibă vre-o remuşcare. Alţii n'au nici atâta grijă pentru femeea părăsită cât avusese el care-i lăsa mobilă, bani şi o îndrumase la o meserie. Dar tot aceeaş soartă aveau toate, femei slabe, nevoite să se supue hotărârilor şi intereselor bărbatului...

Din seara aceea, Alexe îşi luă obiceiul să treacă în fiecare seară, după masă, pe la geamul luminat al Elenuţei. N'avea nici o dorinţă să intre, de aceea îşi îngăduia plimbarea aceasta destul de ocolită, cum şi-ar fi îngăduit o fantezie nevinovată. Nu era să ţie mult, căci ziua logodnei se fixase, iar nunta n'avea să întârzie. Până atunci, datoria şi-o făcea: se ducea în fiecare după amiază la logodnică, stătea câte trei ceasuri în salon cu toată familia, cu musafiri, juca table cu socrul, povestea anecdote hazlii şi eşea mulţumit de dânsul, fără să bage de seamă că în trei săptămâni nu izbutise încă să aibă o clipă de intimitate cu fata. Nici el, şi nici ea nu se osteneau să se atragă. Credeau că mai sigur decât o dragoste pripită sau prefăcută, îi lega unul de altul interesul.

Inelele de logodnă aveau să se schimbe într'o Duminică, seara pe la nouă. Socrii, după oarecari chibzueli, hotărâseră să facă petrecere mare: cu taraf de lăutari şi cu supeu de cincizeci de invitaţi. Ginerele, băiat de neam, inginer cu diplome, făcea să fie arătat în cercul lor de negustori şi cârciumari îmbogăţiţi.

Odaia în care stătea singur Alexe de aproape trei săptămâni era într'un cartier comercial foarte umblat. După haosul săptămânii, ziua de Duminică îl cufunda însă într'o linişte de cartier părăsit. Toată săptămâna, Alexe aştepta liniştea aceasta şi iată că în Duminica aceea de logodnă îl nemulţumea, îl irita fiindcă nu era în concordanţă cu dânsul. El se sculase de dimineaţă foarte vesel, o veselie care-i furnica tot trupul, care-i iuţea bătaia sângelui într'un dans interior, neîntrerupt. Cunoştea, din alte dăţi, bucuria aceasta a trupului care se porneşte înaintea vre-unei siguranţe, presimţire pe care o întreba, o căuta: „Ce bucurie o să am? Aştept ceva?"

Dar acum n'avea nevoe să se întrebe şi să caute. Bucuria lui era desigur logodna din seara aceea, prima etapă spre noua lui viaţă.

Era, pe măsură ce înainta ziua, o bucurie atât de mare că nu mai încăpea în sufletul său. Niciodată nu se simţise atât de singur. Se gândi că mai uşor îşi duce cineva singur povara unei dureri mari decât a unei bucurii mari.

Alexe n'avea prieteni, şi nici n'ar fi vrut să meargă la cafenea într'o zi ca asta. Se plimba prin odae îmbrăcându-se în acelaş timp pentru seară, zorit de bucuria dintr'însul. Nici vecini n'avea în casa aceea mare care răsuna a gol sub paşii lui. Vecinii de odae erau negustorii de jos; ziua stăteau în magazin şi Duminica umpleau cinematografele. Şi chiar de-ar fi bătut în zid şi ar fi venit unul, ce-i păsa aceluia de bucuria lui Alexe?

Atunci cine să-i primească partea care se revărsa din sufletul lui? Se gândi o clipă la logodnică, dar nu presimţi nici acolo primirea cea bună. Logodnica îşi avea în suflet bucuria ei deosebită şi egoismul lui nu se mulţumea cu locşorul care rămăsese.

Era gata îmbrăcat acum, dar ora fixată nu venise. Alexe eşi totuş, cu pălăria în mână prin răcoarea serii şi îngânând un cântec. Incepu să meargă tot mai repede. Bucuria îl zorea, îl ducea fără opriri şi fără şovăeli pe drumul de atâtea ori bătut al străzii Isvorului.

In inima Elenuţei era întotdeauna loc larg pentru bucuriile lui.

Insă, în pragul căsuţei joase, se opri. Veneau voci dinnăuntru. Era o clientă, o cucoană din împrejurimi care striga că nu-i fusese gata o rochie ,sau nu-i fusese lucrată bine. Alexe auzea mai ales cuvintele de ocară şi scuzele gângăvite ale Elenuţei pe care-i părea că o şi vede: timidă, stângace, înspăimântată când cineva îi vorbea aspru.

Impinse uşa şi năvăli înăuntru. Dar n'apucă să alunge cum voise pe clienta cea rea, căci Elenuţa îi şi aruncase braţele pe după gât:

— Ai venit!

Când se desfăcu, erau singuri în odae. Vecina se strecurase pe uşă. Alexe îşi schimbă ciuda într'o ploae de vorbe bune şi sfaturi pentru Elenuţa: nu trebuia să rabde vorbe aspre, să fie dârză, nu trebuia să se lase călcată în picioare...

Dar ea zâmbea ca la nişte întâmplări trecute, repeta mereu: „Ai venit", ca şi cum vorbele acestea alungau orice griji şi făceau de prisos sfaturile lui Alexe.

Venise, dar ce-şi închipuia dânsa? Il cunoştea doar că-i om stăpân pe hotărârile lui. De ce se bucura atâta? Venise să-i spue ceva şi să plece. Credea aşa dar mereu...? El avea toată hotărârea lui de bărbat şi ea n'avea decât o credinţă absurdă. Trebuia s'o deştepte.

— Ai venit!

Nu era aşa uşor de găsit momentul ca să deştepte pe femeea care-i sta încrezătoare pe genunchi, şi care pusese din nou ca altădată stăpânire pe gâtul lui, pe pieptul, pe respiraţia lui. Elenuţa îi vorbea. Şi povestea ceva cu vocea ei limpede, traiul ei de trei săptămâni şi cum îl aşteptase mereu, mereu...

Alexe asculta distrat. Dar parcă asculta el vreodată cu atenţie istorisirile ei? Şi vorbele şi cântecul Elenuţei fuseseră totdeauna numai un calmant pentru dânsul. Băgă totuş de seamă că erau acum ceva mai mult: erau inelele unui lanţ de mătase pe care ea îl înfăşura strâns şi nesimţit în jurul lui. Dar avea să-l rupă şi să plece. Să-i spue mai întâi.

— Ai venit!...

Cum să-i spue, când ea nu vedea şi nu voia să ştie decât atât: că el se întorsese la dânsa. Credinţă absurdă!

Cum izbuteşte o credinţă, chiar absurdă, să aducă şi pe altul în drumul său, să-l mâne dincoace ca un vânt puternic?... Alexe era prins ca în şuvoiul mare de apă în mijlocul căruia începi să te îndoeşti că rezistenţa ţi-ar mai putea servi.

Târziu, el îşi trase o mână de după mijlocul Elenuţei, scoase ceasul şi-l aşeză pe măsuţă. Ii ghicea mai mult decât îi auzea bătaia neîntreruptă... tic-tac, tic-tac.

Trecuse ora, dar era încă vreme. Găsea pe-aproape trăsură sau un automobil. Chiar pentru o întârziere de-un ceas se pot găsi scuze. Socrii desigur că-l aşteptau împungând geamurile cu ochii... logodnica râdea strâmb între prietenele ei...

Tic-tac, tic-tac...

Alexe începea să se gândească la dânşii ca la personagiile unui film al cărui subiect l-ai uitat şi-ţi aminteşti numai pe interpreţi apărând şi dispărând fără rost. Elenuţa vorbea înainte. Lanţul de mătase se înoda mai strâns. Povara din braţe se făcea însă mai uşoară...

Tic-tac, tic-tac...

Alexe se silea cu gândul să rărească bătaia ceasului până se vor desprinde singure mânile bune şi moi care-l apăsau pe ceafă. Intinse buzele şi le lipi de braţul alb, gol până sus. Zâmbi apoi, căci nu venise pentru asta, venise să-i vorbească Elenuţei despre o bucurie mare a lui, şi iată că era el ţinut să împărtăşească bucuria ei şi mai ales să nu i-o tulbure. Bucuria ei că erau împreună... Dar dacă nici bucuria lui mare de dimineaţă nu fusese alta?

Tic-tac, tic-tac... De-acum putea gândul să dea drum liber ceasului... Acuma, dincolo, musafirii plecau, cu zâmbete sarcastice... Logodnica îşi smulgea rochia, sus, în odaia ei... Socrii se frământau furioşi... Poate nu atât de furioşi, fiindcă de-a doua zi aveau să caute iar, poate chiar aveau pe altcineva în vedere. Acolo, Alexe era uşor de înlocuit. Aici, el era însă *unic*...

A doua zi, mutară iarăş patul în odaia cea mare.

ALICE GABRIELESCU

Colţul librăriei „Hasefer"

Librăria de artă „Hasefer" din strada Eugen Carada, 7 (fost Karageorgevici) îndeamnă pe cititorii acestei rubrici să profite de scăderea preţului cărţilor germane (cari se calculează la 39—40 lei marca) şi franceze (7—8 lei francul) spre a se pune în curent cu interesantele cărţi apărute în ultima vreme.

IN LIMBA GERMANA

Thomas Mann: „Unordnung und frühes Leid" este titlul ultimului volum al marelui romancier german. După recenziile din Germania, este cea mai frumoasă nuvelă a lui Mann. Amintim: Der Zauberberg, Buddenbrooks, Tot in Venedig, Herr und Hund, Der Kleine Herr Friedemann, Tonio Kröger, Betrachtungen eines Unpolitischen, Fiorenza, etc., etc.

Jacob Wassermann: După frumosul roman: „Laudin und die Seinen" în care discută căsătoria, academicianul german a scos: „Aufruhr um den Junker Ernst". Amintim: Die Juden von Zirndorf (romanul misteriosului Sabbetai-Zwi). Das Gänsemännchen, Christian Wahnschaffe, Oberlins drei Stufen, Caspar Hauser, Der Moloch, Der Mann von vierzig Jahren, Faber.

Stefan Zweig: Erstes Erlebnis, Amok, Verwirrung der Gefühle, sunt cele trei volume de nuvele ale celui mai talentat povestitor german. Din studiile lui critice recomandăm: Drei Meister (Balzac, Dickens, Dostoievski). Der Kampf um den Dämon (Nietzsche, Hölderlin, Kleist), Romain Rolland (Leben u. Werk).

Franz Werfel: „Der Tod des Kleinbuergers" — ultimu-i roman — ,Paulus unter den Juden, Verdi, Nicht der Mörder — der Ermordete ist schuldig, etc., etc.

Arnold Zweig: Die Novellen um Claudia (celebra suită de povestiri).

Heinrich Mann: După cunoscuta trilogie de romane: Die Armen, Der Untertan şi Der Kopf, a apărut zilele acestea un nou şi interesant roman intitulat: Mutter Marie (es ist ein Werk gross entfalteter Reife, ohne Vorbild in der deutschen Literatur, in einer Sprache, die den Gipfel der Kunst erkommen hat"..).

Arthur Schnitzler: După interesantele romane: Fräulein Else şi Traumnovelle (psychanaliza în roman) apare o nouă lucrare a lui Schnitzler: „Spiel im Morgengrauen". In depozit avem şi toate celelalte opere ale lui Schnitzler.

Din scriitorul german *L. Feuchtwanger* care prin romanul istoric: „Jud Süss" — epopeea tragică a ministrului de finanţe evreu — şi-a cucerit un loc de frunte în literatura germană, a apărut un nou roman istoric: „Die hässliche Herzogin".

CARŢI FRANCEZE

Thibaudet, marele critic francez a scos mult aşteptatul volum: La poésie de Stéphane Mallarmé. Amintim volumele de critică Le Bergsonnisme, Barrès, Maurras, Images de Grèce Intérieurs.

G. Lenôtre: Vieilles maisons-vieux papiers, 5 volume; Balet, l'empoisonneuse. Captivité et mort de Marie Antoinette. Robespierre et la mère de Dieu. Le roi Louis XVII et l'énigme du Temple. Les massacres de Septembre, Noyades de Nantes, precum şi celelalte lucrări ale interesantului povestitor istoric francez.

Din Ossendowski — autorul renumitului volum: Bêtes hommes et Dieux, recomandăm în afară de: L'homme et le mystère en Asie şi De la présidence à la prison şi ultimele lucrări: L'ombre du sombre Orient (Les Russes et la Russie d'aujourd'hui et de toujours) şi: „Derrière la muraille chinoise".

ULTIMELE ROMANE FRANCEZE INTERESANTE

Panait Istrati et Josué Jéhouda: La famille Perlmutter.

Romain Rolland: L'âme enchantée cuprinzând 4 volume: Annette et Sylvie, L'été, Mère et fils I şi Mère et fils II. Volumele se vând şi separat.

François Mauriac: Thérèse Desqueyroux; *Gilbert de Voisins;* Les miens; *Jean Louis Vandoyer* (autorul lui „Beautés de la Provence): Premières amours; *Han Ryner:* La vie éternelle: *Jacques Bainville:* Jaco et Lori; *André Billy et Moïse Twersky:* L'épopée de Ménaché Foigel (roman d'un de ceux qui, pour patrie, ont toute la terre; *Sherwood Andersen* (dintre cei mai talentaţi romancieri englezi: Un payen de l'Ohio (roman).

In provincie expediem numai contra remiterii anticipate a unui acont, restul ramburs.

RADU ROSETTI

Amintiri din copilărie

EDITURA „CULTURA ROMÂNEASCĂ"

PREŢUL 50 LEI



Amintiri din vechea gazetărie

Redacţia şi redactorii

Ziarul „Adevĕrul" nu era la începuturile lui nici pe de departe ca local şi ca parte tehnică ceia ce este astăzi. „Pe vremea aceia", ca să mă exprim în stil evanghelic, căci e cam mult de-atunci, pe vremea aceia eram foarte modeşti. Nu voi face nici o comparaţie din punct de vedere sufletesc căci bătrâneţea e nedreaptă—preferă tinereţea, ori cum ar fi fost ea, arătându-se pesimistă şi scârbită de sine, întotdeauna.

N'aveam palat. Stam cu chirie într'un foarte redus apartament din palatul altora, în pasagiul Villacros, lângă actuala tutungerie din capăt, care exista şi pe atunci. In redacţie se pătrundea exact ca şi'n tutungerie, împingând o uşe cu geamlâc, care vara sta dată aproape vecinic de perete. Intra cine voia. Iar când Alexandru Hodoş, zis şi Ion Gorun, sau mai curând viceversa dacă e vorba pe notorietate, îşi lua obicinuitul congediu de Iunie, el se aşeza regulat la masa unei berării din faţă, îşi golea halba şi râdea pe înfundate de noi cari asudam la masa de lucru. Cum vedeţi comunicam de-a dreptul cu publicul şi lucram aproape în plin aer, ca la Moşi sau aiurea. De-aci o serie de inconveniente care se vor vedea în cele ce urmează.

Redacţia era compusă dintr'o singură odae, şi aceia despărţită printr'un paravan ce nu mergea până în plafon, ca să facă loc şi administraţiei, şi dintr'un îngust şi întunecos culoar ce le unea pe la fund. Mobilier sărac şi redus. Puteam oricând să ne mutăm încărcând totul într'o căruţă. Dar sufletele noastre!.... Pssst! am spus că nu-i voe de atins acest subiect.

Camaraderia cea mai desăvârşită domnea între redactori, căci toţi eram mai de aceeaş vârstă şi în tot cazul de aceleaşi idei. Afară de director, A. V. Beldiman, cu mult mai bătrân ca noi, pe care-l iubeam şi care ne iubea în gen părintesc, încolo redactori, reporteri, cronicari, eram o apă şi un suflet, prieteni la cataramă. Nu ne certam niciodată, în schimb discutam la nesfârşit şi pe un ton ce sta să ridice bagdadia în văzduh. Adesea ori mulţi trecători trebue să se fi întrebat uluiţi ce fel de prăvălie e asta sau ce soi de atelier, căci nu-mi amintesc dacă ziarul avea firmă, — de se face acolo atâta sgomot şi calamandros.

Asta până la ora 11, când venea de obicei directorul. Pe urmă se auzea numai scârţâitul condeelor. La ora unu plecam cu toţii la masă, fix ca zidarii de la binale. După prânz acelaş lucru, de la 3-4 la 6. Muncă de noapte nu se pomenea. Gazetăria nu devenise încă un iad.

VIZITATORII

Azi când ne vine un musafir sau cineva cu vreo treabă, trece mai întâi sub ochii de argus ai celor doi portari de jos. se anunţă prin bilet special, şi dacă e primit e întâmpinat pretutindeni de afişe care-l invită să nu întârzie prin birouri şi să fie scurt. In orice caz nimeni nu e tulburat din lucrul lui, căci avem destule camere şi chilii.

Pe vremea aceea însă, vizitatorii intrau în redacţie ca la moară. Singura noastră apărare eficace era că n'aveam scaune de prisos, aşa că omul se plictisea repede de-a sta în picioare. Şi de cum pătrundea în redacţie, dela primul pas. intrusul da cu ochii, aş putea zice chiar cu nasul, de întregul corp de redactori, cu directorul în frunte. Dacă se adresa cumva tuturor era bine; dar dacă se adresa numai unuia, eram cu toţii deranjaţi fără folos nici plăcere.

Când aceşti vizitatori erau oamenii politici cunoscuţi sau literaţi de seamă, lucrul mergea de minune, căci dela cei dintâi ne foloseam şi de cei din urmă ne bucuram.

Vai însă când năpădea vreun intrus oarecare, câte-un zăpăcit sau nebun nu arare ori, adesea începători în ale scrisului cari năzuiau la publicitate! Depindea însă mult şi în acest caz de toanele bune sau rele ale lui Anton Bacalbaşa. zis Tony mai cu seamă, deoarece mai întotdeauna el îi lua în primire. In toanele rele eşia cel mai frecvent câte-un mic scandal; în toanele bune farse care ne amuzau enorm şi câte-odată ne făceau să râdem până la leşin. Scene de acestea sunt cu desăvârşire excluse în zilele de astăzi.

O pildă de toană rea.

Ne vizita din când în când, Joia mai ales, un tânăr ca de 16-17 ani, cu plete, cu ochi galeşi, trist ca un Crist pe cruce. Numai când îşi întindea hârtiuţa cu poezeaua pentru „Adevĕrul literar" zâmbea. Foarte melancolic totuş. In totdeauna poezia era proastă, plină numai de lacrimi care se sfârşeau în cenuşă. Tony îi lua manuscrisul, se făcea că-l citeşte, pe urmă îl îndemna să plece, şi poezia mergea regulat la coş. Dar băiatul nu se descuraja. Tony însă şi-a pierdut într'o zi răbdarea. Tocmai plecam la masă când, în rotunda pasagiului, apar pletele cu lacrimi şi cenuşă. Atunci Tony, cu vocea lui subţire dar sonoră, începu să strige de răsună întreg pasagiul:

— Gardist! Gardist! Pune mâna pe el că e poet!

In viaţa mea n'am văzut fugă mai promptă şi mai repede ca a bietului băiat. Intr'o clipă a dispărut lovindu-şi dindărătul cu călcâile. Am fost destul de cruzi, o mărturisesc, de-a face mare haz de întâmplarea asta.

A doua zi ne-am pomenit la redacţie cu un bătrân cu barba până'n buric, un evreu anticar, spunând trist şi umilit lui Tony:

— Domnule Bacalbaşa, de ce mi-aţi speriat eri aşa de rău băiatul? E acu bolnav săracul!

— De ce face poezii proaste, îi ripostă Tony. Bagă-l în prăvălie, dă-i voe să citească dar nu să scrie.

CATEVA FARSE

Pilde din toanele bune — dar nu pentru victime.

Intr'o zi intră buzna în redacţie un domn scurt, gras, chel, cu ochelari şi cu barba'n furculiţă, ţopăind cu gravitate şi închinându-se cu multă demnitate. Purta în mâna stângă un voluminos manuscris. Greu de stabilit cărei condiţii sociale aparţinea. Categoria lui intelectuală însă se va vedea imediat. In cuvinte căutate, deci ridicole, cu un ton ceremonios, el întinde manuscrisul lui Tony. Bătea omul la porţile publicităţii. Despre ce trata proza lui nu-mi mai amintesc.

Tony privind niţel tipul şi aruncându-şi ochii pe prima pagină, înţelese îndată că vom petrece. Noi simţeam ce avea să urmeze şi aşteptam reprezentaţia.

Tony se rosti:

— D-ta, domnul meu, ar trebui mai curând să-ţi declami articolul, căci se prelează grozav. Dacă reuşeşti la examenul de declamaţie ai şansă să-l vezi şi tipărit.

Tipul rămase perplex. Nu ştia ce să creadă şi ce să răspundă. Era glumă ce auzea? Era serios? Atunci Tony începu să declame el primele fraze, cu un patos şi cu gesturi extraordinare.

— Vedeţi? Inţelegeţi? Puteţi să faceţi ca mine? Aşa-i că articolul d-tale îţi apare astfel mai minunat? Ia încearcă.

Individul, convins oarecum că era serioasă treaba, căci pe noi cari râdeam pe înfundate la spatele lui nu ne vedea şi nici nu ne simţea, preocupat adânc cum era de noutatea acestei întâmplări ciudate şi neaşteptate, iar în faţa lui, Tony sta ţeapăn şi serios foc, individul se hotărî. Luă manuscrisul, tuşi, îşi trecu mâna peste chelie, şi începu să ragă, ca un viţel flămând A trebuit să fugim din redacţie în administraţie, căci eram pe punctul să explodăm. Dincolo, de după paravan, fantastica declamaţie dură câteva minute. Apoi Tony:

— Bine, domnule, lasă-ne manuscrisul. O să-l punem mai întâi pe fonograf (prima denumire a gramofonului care atunci începea) şi dacă va avea succes îl vom publica şi în ziar.

Individul plecă încântat, iar noi râserăm de farsa asta o săptămână întreagă.

Intr'altă zi ne vizită un ipochimen la fel. Adică la fel ca dorinţă de publicitate căci ca înfăţişare se deosebea.

Pentru a se pricepe bine cele ce urmează voi spune că de curând ne întinsesem, mai aveam o odae la etaj, pe care o legasem cu redacţia de jos printr'o jucărie de telefon, atunci de-abia născocit. Tony şopti unuia din noi să plece repede în odaia de sus, explicându-i rolul ce avea să joace în farsa ce-o pregătea autorului necunoscut. In ziua aceia se întâmplase să avem şi alţi musafiri, însă dintre cei cunoscuţi şi plăcuţi, printre cari se afla şi Gh. Chernbach, poetul Gheorghe din Moldova.

Şi pe acesta Tony îl luă în primire la fel. Il puse să citească, să declame, să se schimonosească în toate chipurile. Individul primi orice, până la năduşeală, numai să se vadă publicat. Farsa însă n'o înţelese de loc, ceeace dovedeşte cu prisos c'o merita.

In cele din urmă Tony ajunse la culmea pe care o urmărea, zicându-i:

— Dragă domnule, probele ce ne-ai dat sunt cât se poate de satisfăcătoare. Dar noi nu putem hotărî definitiv. Rolul ăsta e al Domnului Comitet.

— Sunt gata să citesc şi Domnului Comitet. Unde-i?

— E sus, la etaj, şi nu-i place să fie deranjat. Vom interveni însă ca pe d-ta să te asculte în mod special, prin telefon.

La cuvântul de telefon tipul rămase nedumerit, căci nu mai auzise de-aşa ceva. I se arătă cutia de resonanţă, şi i se explică modul de întrebuinţare. Apoi Tony comunică prin fir Domnului Comitet rugămintea umilă şi înfocată a autorului de-a fi ascultat şi de dânsul. Cu chiu cu vai convorbirea se stabili. Cel de sus însă spunea mereu că n'aude bine. Tony îi zise vzitatorului:

— Uite ce este, distanţa dintre d-ta şi Domnul Comitet e prea mare. Trebue să te urci pe un scaun şi să vorbeşti. Se făcu şi asta. Dar râsul în redacţie deveni tumultos din cale afară. Omul înţelese în fine şi, foarte trist, îşi luă manuscrisul plecând fără să salute. Dar la uşă fu cât pe ce să i se întâmple un accident: se împiedecă de Gheorghe din Moldova care, moleşit de un râs spasmodic, se trântise jos în pasaj aproape de prag, şi râdea mereu!

Intr'o altă zi un fel de lucrător, ceva mai chivilichiu, veni cu-un studiu politico-social, plin de cele mai grozave bazaconii şi incoherenţe. După lungi discuţii care ar fi alcătuit un minunat subiect pentru Caragiale, se ajunse la concluzia, care însă uimea pe autor şi-l umplea de nepricepere, că studiul trebuia în întregime refăcut sub titlul de „psihologie de clasă, de rasă şi de credinţi". Omul plecă făgăduind să-l facă aşa, dar mă tem că ne înjura grozav în gând.

Şi câte şi mai câte de astea, pentru care mi-ar trebui nu ştiu câte coloane ca să le povestesc.

I. TEODORESCU



Georgeta Hoiban-Pelera — Natură moartă

NOTE DE CĂLĂTORIE

Clima Coastei de Azur

— INDICAŢIILE EI TERAPEUTICE —

Călătoria de studii medicale pe litoralul francez al Mediteranei între 17 şi 24 Decembrie 1926 a fost şi o ocazie de turism dar şi o mare lecţie de fapte. Nu descopeream coasta pe care cei mai mulţi dintre noi o cunoşteau dinainte — faima ei ne atrăsese — aşa încât n-am avut revelaţia bruscă a farmecului ei. Veneam totuşi acolo cu dragoste, cu entuziasm, pelerini pasionaţi pentru unul din cele mai grandioase spectacole pe cari natura le poate oferi. Ştiam pe de altă parte că vom putea cerceta şi felul cum în cadrul acesta de feerie s'au utilizat resurse climatice unice în lume. De fapt, am redescoperit Riviera pentru că oricât am fi crezut că o cunoaştem erau puncte de pe ea pe cari, cum nu eram iniţiaţi, nu le văzusem destul sau nu le văzusem de loc. Lacuna aceasta ne-a fost cu prisosinţă compensată. Medicii de pe litoral şi-au asumat cu multă prietenie sarcina de a ne conduce ca să ne atragă atenţia asupra acestor puncte şi să ne facă să înţelegem interesul lor. Intre două conferinţe ca o diversiune urcam pe poteci înflorite către un vârf de munte, ne opream la un monument, făceam incursiuni în trecutul aşa de bogat de istorie şi de legendă al ţărmului Mediteranei.

Coasta de azur impresionează în primul rând prin lumina sa intensă. Privirea cuprinde dintr'odată — atmosfera e aşa de limpede încât e străvezie — pe zeci de kilometrii, case, vile, hoteluri în cari architecţii au pus şi artă şi fantezie de cele mai multe ori cu deplin succes şi au ştiut să le facă potrivite pentru confort şi când e nevoe şi pentru anumite cure, adevărate solarii în stil mare şi uneori în stil somptuos. Ele apăreau ca puncte albe presărate printre cactuşi, palmieri, mimoze în floare dealungul unui ţărm în care marea se adânceşte în golfuri sclipind în soare şi din care înaintează promontorii, cari sunt şi ele grădini superbe. Strălucirea coastei de azur e datorită în primul rând soarelui. In cele câteva zile cât a durat excursia, el nu ne-a părăsit aproape de loc. Şi n'a fost un noroc deosebit, o excepţie, o atenţie specială. Meteorologii sunt oameni de precizie. Cum discuţii sunt deschise asupra avantajelor mării în comparaţie cu muntele — muntele şi marea îşi au apărători prea exclusivişti cari ţin să le dovedească superiorităţi pe care le au fiecare ca o compensaţie la lipsuri nici ele prea mari ca să le strice calităţile,—s'a înregistrat ca un argument pentru coasta de azur numărul de ore — cât soarele stă deasupra orizontului în cursul unui an. La Leysin, staţia de altitudine cu drept cuvânt reputată din Elveţia, numărul total al orelor de insolaţie într'un an e de 2011 (la Davos 1790). Pe coasta de azur, soarele îşi trimite razele 2717 ore pe an. Comparaţia e în favoarea coastei de azur mai cu deosebire faţă de localităţile de pe litoralul Canalului Mânecei sau ale Oceanului Atlantic unde soarele nu luceşte de cât între 1600 şi 1700 ore pe an.

Soarele are o mare atracţie. Din instinct, omul se întoarce către el. Fără el viaţa n'ar fi putut fi zămislită pe pământ şi primele fiinţe au născut în mările însorite. Pe coastă unde soarele luceşte atât de constant... şi marea e aşa de frumoasă, omul vine ca la obârşia formaţiei lui primitive.

E un curent puternic care determină un aflux mare de vizitatori chiar vara pe coastă. Localităţile de pe ţărmul canalului Mânecei sau ale Oceanului, staţiunile de altitudine sunt prea reci şi ploioase şi coasta de azur oferă mult mai mari avantaje climaterice, de oarece chiar la această epocă căldura e suportabilă şi vânturile locale cari sunt permanente şi regulate, vânturi care vin dinspre uscat şi dinspre mare la anumite ore o temporează. Se aleargă de aceea către ea şi aproape în tot cursul anului cum s'a alergat în toate vremurile. S'a venit pe coastă pentru a-i folosi virtuţile tămăduitoare încă din timpuri străvechi. O clientă ilustră — clienţii iluştri fac reputaţia unei staţiuni ca să-i ridice faima, snobism mai motivat de cât multe altele — a fost soţia Impăratului Galian, Cornelia Salonina care a făcut la Nice o cură solară după sfatul medicilor dela curte. Ea preceda astfel cu veacuri înainte pe atâtea alte capete încoronate care îşi dau şi astăzi întâlnire în localităţile de pe Riviera, regi care domnesc şi regi în exil atraşi nu numai de frumuseţile naturii dar şi de strălucirea casinourilor şi a serbărilor care sunt şi ele irezistibile. Cannes, Nice, Cap-Martin reamintesc în felul acesta Veneţia aşa cum a găsit-o Candide al lui Voltaire în timpul carnavalului — aici carnavalul se prelungeşte şi e aproape continuu depăşind limitele şi datele calendarului, — când la aceeaşi masă putea vedea nu mai puţin de şease regi şi de patru alteţe regale.

Pe coastă toate elementele sunt întrunite pentru a-i da calităţi de climă excelentă.. Mediterana e un mare lac interior. Ea se agită foarte rar cu mici capricii şi valurile vin atunci să se spargă lin de mal. Munţii — în anumite puncte ei ajung la înălţimi de 3000 metrii — fac zid contra vânturilor. Mai depărtaţi de ţărm la Hyères, ei se ridică la Menton aproape direct deasupra mării. Obstacolul pe care îl opun în acest din urmă punct e de aceea mai mare şi ca rezultat la Menton vegetaţia e mai precoce, precedând cu 15 zile pe cea de pe restul coastei. Cultura în mare a lămâiului nu se face decât în această parte începând dela Nice spre est, şi ţara în care el înfloreşte aşa cum o cântă Goethe — aria din „Mignon" care e o transpunere a acestor nemuritoare versuri ne sună în urechi când treceam pe acolo — e în acest colţ de pământ care are splendoarea şi farmecul unui peisaj de visuri. La Hyères, munţii sunt la o distanţă destul de mare, dar localităţile cari sunt pe ţărmul direct al mării, plajele numeroase găsesc o protecţie destul de importantă în pădurile de pini, aşa de decorative cu coloritul lor de un verde întunecat — Dante în aceleaşi păduri de pini la Ravenna şi-a găsit inspiraţia „Paradisului" — care fac un adevărat meterez contra vânturilor.

Când atâţia factori şi de primă importanţă îşi dau concursul pentru frumuseţea peisajului şi pentru a asigura climei superiorităţi incontestabile nu e decât foarte firesc că cei care se simt obosiţi, slăbiţi dintr'un motiv sau altul, bolnavi sau pregătind o boală, — să vină aici ca să se refacă. Când au venit meteorologii şi medicii să analizeze motivele pentru cari aceşti factori sunt aşa de preţioşi în succesul curelor de pe litoral, la observaţii empirice s'au adăogat date precise ştiinţifice. S'a notat numărul zilelor de ploaie şi s'a constatat că pe Riviera plouă mai puţin decât în multe alte părţi: 80 zile pe an. Zăpada e aşa de rară iarna, încât Langenhagen ne spunea la Menton că în 30 ani de când practică acolo a nins în timp de 10 zile cu totul. Ceţurile sunt aici ca şi necunoscute. Ploaia de pe litoral vine de obicei după vânturile calde şi chiar când e abondentă trece repede. Ploile n'au durata şi monotonia celor de pe continent şi Verlaine n'ar fi putut aci să cânte melancolic „la langueur qui pénètre mon coeur" şi să găsească „qu'il pleut sur la ville comme il pleut dan mon coeur" deoarece cerul redevine repede albastru, natura e iarăşi veselă şi râzătoare aşa încât nu mai rămâne răgaz pentru tristeţe. Oscilaţiile de temperatură între orele calde din cursul zilei şi cele mai reci seara despre care se vorbeşte atâta ca o obiecţie importantă contra climei coastei de azur, nu sunt de fapt aşa de mari. Ele nu depăşesc 7 grade la Nice şi 8 grade jumătate la Cannes. E mai mult decât în interiorul Europei dar reflectând bine, oscilaţiile acestea dovedesc tocmai calităţile climei de pe Riviera. E greu de avut zile calde iarna — am văzut în ziua de 19 Decembrie când termometrul indica 18 grade copii luând goi pe plaja de la Cannes băi de mare — fără ca seara să fie mai frig. Soarele e cel care dă căldura dar cum, ori cât ar fi de vigilent la post totuşi trebue să apună, e natural ca seara să fie mai rece. Diferenţa între temperatura dela soare şi dela umbră care poate să fie de 10—15 grade e uneori penibilă ca tranziţie pentru cei sensibili la frig dar poate să fie evitată, şi cu o îmbrăcăminte convenabilă întrebuinţată la timp nu se resimte.

Razele soarelui sunt cu atât mai eficace ca acţiune chimică, calorică cu cât temperatura aerului înconjurător e mai ridicată. S'a opus pentru cura de soare muntele mării. Cum însă pe Riviera e mult mai cald — între Davos şi Nice diferenţa de temperatură iarna e de 18 grade — helioterapia poate fi aplicată mult mai bine în lunile reci ale anului pe Riviera decât la altitudini. Partizanii altitudini au invocat ca argument în favoarea ei faptul că razele calorice solare sunt oprite în parte când traversează atmosfera aşa încât pe munţi, filtrajul acolo fiind mai mic de oarece atmosfera e mai sus cu diferenţa pe care o dă înălţmea muntelui, acţiunea razelor solare ar fi mai intensă. Argumentaţia aceasta e prea simplistă şi nu are nici o valoare.

Vallot, meteorologul de mare autoritate a arătat că între observatorul său dela Mont-Blanc şi Chamonix — Chamonix e cu 3000 metrii mai jos — diferenţa de absorpţie pentru razele chimice e nulă . Cum staţiunile de pe litoral sunt cu cel mult 2000 metri mai jos decât cele de pe altitudini, — razele calorice solare sunt de fapt aceleaşi şi au o acţiune identică şi într'o parte şi într'alta. S'ar putea chiar întoarce argumentaţia în favoarea mării. Cum razele calorice ale soarelui sunt oprite de nori, de ceţuri şi cum multe din staţiunile de altitudine sunt situate în văi sau pe flancul munţilor şi nu chiar pe vârfuri, obstacolele acestea sunt mai frequente acolo decât în aerul limpede al Rivierei.

S'a vorbit mult de vânturi cari ar turbura calmul aerului Rivierei. Dar ele sunt rari. Parcursul diurn al vânturilor kilometrii aşa cum e înregistrat de anemometre e mult mai mic pe litoral decât pe toate celelalte coaste ale Franţei şi char decât în interiorul continentului. Medicii şi meteorologii au reabilitat chiar acţiunea vânturilor dovedindu-i calităţi reale: ea aduce dinspre mare efluvii de iod, ozon, bromur şi clorur de sodiu.

Numai vântul „Mistral", în epocile când suflă, constitue perioade critice şi neplăcute pentru bolnavi. La Hyères şi la Saint-Raphael e mai frequent deşi e oprit de Esterel; la Cannes ajunge mai rar şi la Nice deabia apare câte odată, deoarece munţi înalţi fac pavăză contra lui. La Menton nu e constatat decât 15—20 zile pe an. El vine atunci înconjurând muntele aşa încât e cu totul atenuat. Coasta are o atmosferă destul de uscată şi lipsa de umiditate — nu excesivă (70 grade higrometrice ca medie anuală) — e una din marile sale calităţi. Prin configuraţia sa coasta are puţine drumuri. Cel mai important şi aproape unic e celebra Corniche tăiat în stâncă. Praful care e marele duşman al plămânilor şi al bronchilor delicate se ridică de aceea în cantitate destul de mică pe drumuri şi acolo unde circulaţia e mai intensă, un gudronaj bine întreţinut îl înlătură cu totul.

Meteorologii şi medicii nu numai decât din dorinţa de a face etalaj de documentaţie şi de cercetări, dar ca să răspundă la argumentele celor cari ridică obiecţii ca să conteste calităţile curei pe litoral, au adunat numeroase date — le-am expus sumar — ca să dovedească avantajele climei Rivierei. Calităţile acestea sunt incontestabile. Ne dasem seama de ele înainte chiar de a fi cunoscut publicaţiile apărute şi de a fi ascultat expunerile din conferinţele medicilor de pe litoral. Le simţeam în toată făptura noastră respirând aerul înviorător al Rivierei, primindu-i razele de soare, reconfortaţi de priveliştea unui peisaj care e o încântare pentru ochii şi o continuă desfătare. Am înţeles astfel că pe Riviera scăderile organismului, când schimburile nutritive se fac defectuos din atâtea cauze cari provoacă aceste scăderi, pot să fie favorabil modificate. Mobilizând reziduurile nutriţiei, activând emonctoriile, clima Riverei ameliorează stările de nutriţie. Se îndreaptă de aceea spre litoral toţi cei pe cari oboselile, boala i-au debilitat. Clima Rivierei e tonică, excitantă, sedativă chiar prin acţiunea sa de desintoxicare. Convalescenţii, anemicii, limfaticii, unii nefritici, cardiacii, pot avea multe foloase trecând un timp oarecare pe litoral. Clima Rivierei nu e însă decât moderat excitantă, mult mai puţin decât cea de pe plajele din nordul Franţei şi ale Atlanticului şi de aceea convine minunat în cura tuberculoselor externe. Tuberculosele externe sunt manifestaţii locale ale unei afecţiuni generale. Indreptând starea generală, helioterapia care e factorul de căpetenie al curei pe Riviera, modifică foarte mult tuberculosele externe şi vindecările sunt aici mai frequente decât ori şi unde. Nu trebue însă cerut acestei cure mai mult decât poate să dea.

Pascal ne spunea făcându-ne onorurile sanatoriului de la Santa-Maria la Cannes, unde rezultatele curei helio-marine sunt din cele mai demonstrative din câte am văzut vreodată: „sunt numai grădinar", voind să ne arate că lasă soarelui, mării şi grădinii din parcul sanatoriului său tot meritul pentru obţinerea vindecărilor şi ameliorărilor pe cari ne-a făcut să le constatăm. Pascal e un grădinar care nu cultivă numai grădina lui, cum o cultiva Candide al lui Voltaire. El o face frumoasă, utilă şi bună cu inima lui largă, cu marea competenţă şi pricepere pe cari i le conferă o practică îndelungată, ştiind să pună la contribuţie elementele de cură ideală pe cari le oferă clima Rivierei. In felul acesta atâtea mii de copii cari s'au perindat în sanatoriul lui au fost metamorfozaţi ca să devină viguroşi şi cu adevărat exuberanţi ca şi plantele care îi înconjoară.

Soarele când bine-voeşte să apară luceşte la fel pretutindeni şi pentru toţi. El nu poate fi însă folosit pentru cure în bune condiţii decât atunci când şi alte elemente sunt puse la contribuţie. Pe Riviera, helioterapia e ajutată şi complectată prin cura de aer şi prin alimentaţie. Aerul pur biciueşte organsmele cu reacţii lente. Apetitul e stimulat. Ceeace intervine ca un factor important, adjuvant, e elementul psihic. Când totul împrejur prosperă şi trăeşte în frumuseţe, nădejdea renaşte şi energiile aproape stinse ale suferinzilor capătă noi puteri. E o bae de tinereţe şi de primenire pe care natura o oferă copios. Şi atunci cei pe cari viaţa cu lungile ei oboseli i a istovit sau cei cari dela început se simt obosiţi prin boala ascunsă în organismele lor, se desbară de ceeace cei vechi chemau „umorile pecante".

Dr. S. IRIMESCU

Ştiinţa în luptă cu omizile

Anul acesta s'a ajuns la formarea unei adevărate armate de femei, pentru combaterea omizei (în Florida). 25.000 femei prevăzute... cu aparate şi lichide...
Adeverul literar No. 326

Ştirea aceasta ne arată numai o latură a luptei omului cu insectele. Omizile sunt puii fluturilor şi aceştia reprezintă numai un mic număr de specii din cele vreo câteva sute de mii (800 000 după entomologul P. Marchal) de specii de gâze, cu care omul are o necurmată luptă. Unele direct, ca omizile, ne aduc pagube imense pomilor, cerealelor ori stofelor şi proviziilor de hrană; altele indirect împrăştiind paraziţi pe corp şi hrană, ori vârindu-ne germenii bolilor deadreptul în sânge. In marele războiu mai multe suflete au trecut în lumea drepţilor, la noi şi în Serbia, prin contribuţia păduchilor, decât din pricina gloanţelor. La noi zeci de mii de braţe stau paralizate vara din pricina frigurilor propagate din om în om de ţânţari; în regiunile calde musca ţeţe propagă un parazit ce omoară vitele, iar o rudă a ei împrăştie parazitul bolii somnului.

Oricât de impresionante sunt calamităţile în care insectele servesc ca intermediar, nici nu se pot compara cu ravagiile pe care voracitatea lor le face în lumea plantelor. In rolul de transmiţători de paraziţi intervine şi întâmplarea: insecta e primejdioasă numai când este infectată. Izolând şi supraveghind bolnavii, micşorăm numărul posibilităţilor. Ca distrugătoare a plantelor însă ele au mai multe posibilităţi de a scăpa de intervenţiunea omului, oricât de vigilentă ar fi.

Au numeroase mijloace de ascundere, rezistă lesne celor mai toxice mijloace de atac direct şi, mai ales, se înmulţesc groaznic. Dacă câteva soiuri de fluturi şi de păduchi de plante s'ar putea înmulţi fără vreun fel de împiedicare, e sigur că în câţiva ani omenirea ar pieri de foame: n'ar mai rămâne plantă pe pământ. Din fericire în natură se stabileşte un fel de echilibru: o înmulţire neobişnuită a unei insecte devastatoare, e urmată de intensificarea unor condiţiuni care ajută distrugerea lor. Totuşi intervenţiunea omului cu mijloacele pe care munca şi priceperea lui şi cu cele pe care ştiinţa le-a pus la îndemână e cu totul necesară. La noi nu se dă cuvenită atenţiune acestei probleme, ba nici nu e înţeleasă, cum s'a putut constata cu prilejul cererei, mai de multişor a unui credit însemnat pentru combaterea carilor. Carii distrug la noi zeci de mii de hectare de pădure de brad. In urma războiului numeroase păduri erau cu totul ameninţate. Cu toate acestea mulţi se întrebau... în ce palate se vor fi adăpostind carii căror se destinau acele milioane?

Nu aşa se înţelege problema în alte ţări unde nu birouri ministeriale şi servicii veterinare au de chibzuit pentru salvarea averii publice şi private de pustiirile insectelor, ci laboratorii şi institute în care se cercetează lumea aceasta periculoasă şi se pregăteşte un personal competent, pentru ca din vreme să se prevină pagubele. Dovada acestei lipse de organizare am avut-o cu bâjbâelile din timpul invaziei ţânţarului columbac. Acesta era urmărit şi distrus în Banat înainte de războiu. Acum câţiva ani ne-a produs pagube de milioane şi nu este exclus să ne mai facă.

Primejdii şi mai mari pot rezulta din invaziuni de insecte născute din cele aduse accidental cu animale sau plante de import, cum au păţit şi alte ţări, în particular din America şi cum am păţit noi cu filoxera.

Contra unor atari invadatori plodicioşi s'au arătat fără efect mijloacele îndreptate de om direct asupra duşmanului şi ajutorul preţios al păsărilor, broaştelor, painjenilor şi altor animale insectivore indigene (în ţara invadată).

Şi atunci s'au întrebat oamenii de ştiinţă, cum s'or fi stăvilind în ţara de origină, pustiirile musafirilor nepoftiţi. Studii lungi şi experienţe costisitoare au dus la aflarea secretului: intervenţia insectelor... insectivore şi a insectelor parazite. De aci, ideia de a introduce în regiunile nou invadate de insectele devastatoare şi duşmanii lor naturali. Metoda se practică de vreo 70 de ani şi a dat rezultate minunate, cum se poate judeca din exemplele de mai jos.

In California — ţara celor mai vestite fructe — s'a introdus accidental, la 1868, o insectă de origină australiană, *Icerya*, un fel de păduche de plante, ca acele coşenile ce invadează cactuşii şi pe care oamenii le adună pentru a scoate cârmâzul—carminul. Curând portocalii, lămâii şi alţi arbori fructiferi au început să piară. Păduchele înţepa arboraşii, le sugea seva, producea nodozităţi stânjenitoare funcţiunilor vieţii şi fiecare individ lăsa cam câte 1000 de ouă sub nişte scuturi de ceară. Toate silinţele plantatorilor rămâneau fără folos, până la intervenţia entomologului american Riley care se gândi la metoda enunţată mai sus.

O misiune americană porni în 1888 şi găsi duşmanul Iceryei, un soiu de buburuz, cunoscut în ştiinţă sub numele de Novius cardinalis. Acesta era specializat, prin sute de secole de traiu comun cu asemeni păduchi, în distrugerea lor. Grija cu care au fost transportaţi buburuzii recoltaţi, atenţia cu care au fost hrăniţi şi înmulţiţi se poate închipui. După câţiva ani horticultorii primeau, dela institutul de entomologie, mii de buburuzi pe care-i lăsau să-şi caute hrana în copacii lor. După un an şi jumătate se stabileşte un echilibru convenabil. flagelul era înlăturat.

Metoda contra aceluiaş devastator, s'a folosit apoi în Spania, Italia, Franţa, Portugalia.

Dar nu întotdeauna leacul se găseşte aşa uşor. Contra unor insecte nu ajunge un auxiliar al nostru, care să atace adulţii. E nevoie şi de deosebite insecte parazite, care să atace ouăle, larvele, păpuşile (crisalidele). Dacă la noi fluturele Cochilis n'a făc... ravagiile pe care le putea face, fără grijă de pericolul ...venţiei păgubiţilor sau de concursul autorităţilor, aceast... datoreşte ajutorului ce ne-a dat şi ne dă o mică viespe, care are obiceiul să-şi pue ouăle în carnea omizilor de cochilis. Larva viespii consumă pe 'ndelete organele omizii şi apoi se preface în mumie (păpuşă) sub pielea ei.

Tot în America sosi fără a se băga de seamă, un fluture de noapte, un neam de-al fluturelui de mătase, dar care roade frunza şi devastează păduri, fără să dea în schimb decât pagube. In Europa şi Asia diverşi duşmani ai acestui fluture reduc pagubele, ce e în stare să facă, la puţin lucru. In America însă era la largul lui, căci duşmanii rămăseseră în Europa. După milioane de dolari cheltuiţi cu încercări de distrugere, după pagube de alte zeci de milioane, s'a găsit un parazit care să atace ouăle, altul care să pună ouă în larve, altul în nimfe şi însfârşit un gândac iute, care să sfârtice chiar fluturii. Prin această colaborare a ştiinţei cu agricultura, horticultura şi silvicultura ţările cari au înţeles din vreme să facă sacrificii pentru cercetări, au scăpat de pagube incalculabile.

...Nou prilej să se găsească ştiinţii numai meritul că e utilitaristă şi că trebue pe cât cu putinţă — din fericire nu se poate de tot — înlătura din şcoală, spre a lăsa loc mai mult disciplinelor umaniste....

Se poate aduce cunoştinţelor dobândite prin cooperarea a zeci, sute, mii de indivizi, imputarea că nu sunt discipline umaniste? Adică, deşteaptă mai puţin interesul pentru tot ce-i omenesc ceeace e produs prin muncă colectivă, prin activitatea la care pot lua parte şi cei născuţi genii şi cei care ajung la stăpânirea adevărurilor prin muncă încordată şi veşnic controlată, prin nereuşită, când apucă drumuri greşite? Alungă ştiinţa din preocupările oamenilor idealurile umanităţii? Sute de ani s'au adăpat omenirea gânditoare şi conducătorii popoarelor la cultura clasică şi n'au lipsit nici crimele individuale, nici crimele colective (războaele), nici jaful muncii celor slabi, nici robia, nici imoralitatea. Abia de o sută de ani au luat ştiinţele loc în cultura generală şi starea economică, socială, morală au şi luat altă înfăţişare.

Ori alta să fie pricina? Ştiinţa a început a se cobori din turnul ei de fildeş, începe să pătrundă în masse, criteriile de măsurat vorbăria goală şi şarlatania intră în stăpânirea a tot mai mulţi... Lumina risipeşte întunericul, ştiinţa minciuna şi ignoranţa. Oricât va fi dată după uşă, cenuşăreasa tot va ajunge împărăteasă....

T. A. BADARAU

Conferinţe

Motivul popular în literatura cultă

D. Ion Pillat a vorbit la Universitatea liberă, pentru încheierea ciclului de conferinţe, despre „Motivul popular în literatura cultă".

In chip firesc — a spus d-sa, — sufletul popular a influenţat motivele literaturii noastre culte.

In opera de maturitate a celui mai mare poet al nostru, în poeziile: „Luceafărul", „Făt-Frumos din lacrimă", dar mai ales în „Ce te legeni codrule?", — bucăţile cele mai expresiv româneşti ale lui Mihail Eminescu, — motivul popular nu e numai o simplă influenţă. Ritmul şi expresia poporană găsesc aci corespondenţe luminoase, sugestive şi totuş de-o extraordinară originalitate.

Dar ceeace e şi mai ciudat încă, e faptul constatat că poeţi de formă clasică s'au reîntors, spre bătrâneţe, la forma populară. Şi exemplul cel mai elocvent, în acest sens, îl avem în poezia „Mărgăritarul", a lui Duiliu Zamfirescu.

Paralel cu contribuţia elementelor populare în producţia literaturii culte, la rândul ei literatura cultă contribuie la cristalizarea într'o formă literară a produselor poporane.

Cu talent deosebit şi cu rară pasiune a făcut-o Vasile Alecsandri. Şi „Mioriţa", această minunată producţie poporană, cizelată de către Vasile Alecsandri, reprezentant al literaturii culte, ar fi o pildă îndeajuns de vorbitoare a contribuţiei poetului nostru la cristalizarea într'o formă literară a manifestărilor populare.

In desvoltarea literaturii noastre culte, motivul popular are un rol covârşitor. O întreagă pleiadă de scriitori s'a inspirat de la el. Neculce, fraţii Văcăreşti, Heliade Rădulescu, Ion Creangă, pentru a nu-i pomeni decât pe cei mai însemnaţi, pornind de la făgaşul larg şi luminos al poeziei populare au adâncit spiritul popular şi au pus temeliile literaturii noastre culte.

A fost firesc ca motivul popular să aibă un rol atât de însemnat în desvoltarea literaturii noastre, ţinând seama că el a fost singura noastră sursă de inspiraţie.

Noi n'am avut acea falangă de scriitori clasici cari au fost premergătorii literaturii franceze. N'am avut nici ca Englezii un secol de înflorire culturală, cum a fost secolul Elisabetei. N'am avut nici ca Germanii o epocă de înflorire a poeziei lirice, — după cum n'am avut nici evul-mediu al Renaşterii italiene.

Noi n'am avut decât cântecele din fluer ale păstorilor noştri şi vorbele de jale care le însoţeau. Din ele şi prin ele literatura noastră cultă şi-a croit o evoluţie.

Din literatura japoneză

Lucruri dezolante:

Un savant care are numai fete.
Un câine care latră în timpul zilei.
O ploaie care nu mai conteneşte, în ultima zi a anului.
O doică ce bagă de seamă că 'ncepe să nu mai aibă lapte.

Lucruri pe care le dispreţuim:

O femeie frivolă.
Un bătrân prea bătrân.
Un om reputat ca prea bun.

Lucruri detestabile:

Un vizitator care te ţine de vorbă când te grăbeşti.
Un om banal, care vorbeşte despre toate ca şi cum pe toate le-ar cunoaşte.
A invidia pe toată lumea, şi a-i critica pe toţi.
Un copil care ţipă tocmai în clipa când vrei să asculţi ceva.
Un surâs întâlnit prea des.

Lucruri rare:

Un ginere lăudat de soacră-sa.
Un servitor care să nu se plângă de stăpânul lui.
O persoană fără nici-un defect.

Interesantă Distractivă Eftină - Instructivă

A tipărit până azi aproape 100 volume

BIBLIOTECA „DIMINEAŢA"

Lucrări originale şi traduceri din operile mai de seamă
Lei 6 volumul.

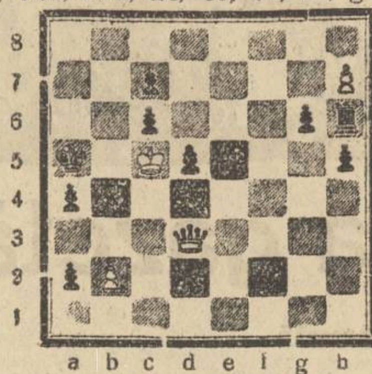
Cea mai răspândită bibliotecă de popularizare din ţară

Cronica Şahului

PROBLEMA No. 9

de **Rafael Cofman**, Ismail (inedită)

Negru (9 figuri)
Ra5, Th6, Pa2, a4, c6, c7, d5, g6 şi h5

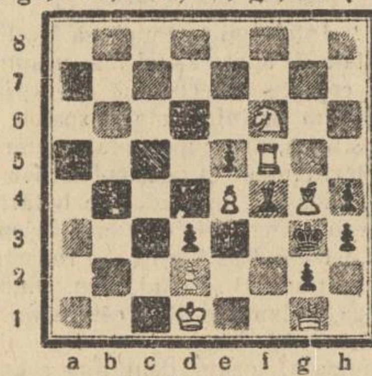


Alb (4 figuri)
Rc5, Dd3, Pb2 şi h7
Alb joacă şi face mat în 3 mutări

PROBLEMA No. 10

de **Z. Zilahi**, Budapesta (Wiener Schachzeitung 1927)

Negru (7 figuri)
Rg3, Nf4, Pd3, é5, g2, h3 şi h4



Alb (7 figuri)
Rd1, Dg1, Tf5, Cf6, Ng4, Pd2 şi é4
Alb joacă şi face mat în 2 mutări

PARTIDA No. 5

Jucată la concursul internaţional dela New-York, în Martie 1927.

Alb: **A. Alechin** *Negru:* **Fr. Marshall**

1. d2—d4, Cg8—f6; 2. c2—c4, é7—é6; 3. Cg1—f3, Cf6—é4; Marshall, care în ciuda noilor teorii, a rămas fidel clasicismului, joacă după principiile vechi; el caută să-şi construiască dela început o poziţie de atac. 4. Cf3—d2, mutare neobişnuită dar bună. Alechin, cel mai însemnat reprezentant al jocului hipermodern, se conduce după ideile neoromantice; el joacă defensiv, îşi construeşte o poziţie bine echilibrată şi apoi, mai târziu, când totul este pus la punct, porneşte cu impetuozitate la un atac de mult şi în ascuns pregătit faţă de care nici forţa celui mai vigilent adversar nu-i poate rezista. 4..., Nf8—b4; 5. Dd1—c2, d7—d5; 6. Cb1—c3, f7—f5; 7. Cd2×é4, f5×é4; 8. Nc1—f4, o—o; 9. é2—é3, c7—c6; 10. Nf1—é2, Cb8—d7; 11. a2—a3, Nb4—é7; 12. o—o, Né7—g5; ameninţă câştigarea unui pion; 13. f2—f3; Ng5×f4; 14. é3×f4, Tf8×f4; 15. f3×é4; Tf4—f1+; 16. Ta1×f1, acum albul e complect desvoltat, pe când negrul are figurile închise. 16...., é6—é5; 17. Dc2—d2, c6—c5; In poziţia sa slabă negrul găseşte o excelentă apărare care însă dă greş faţă de o genială combinaţie a lui Alechin. 18. d4×é5!, d5—d4; 19. Dd2—f4!!, d4×c3; n'are ceva mai bun de făcut. 20. Df4—f7+, Rg8—h8; 21. b2×c3, Dd8—g8; 22. Df7—é7!, h7—h6; 23. Né2—h5, a7—a5; 24. é5—é6, g7—g6; (dacă muta C la f6 pierdea prin 25. Nf7, Dh7; 26. Dd8+, Cg8; 27. N×C. D×C 28. Tf8); 25. é6×d7, Nc8×d7; 26. Tf1—f7! negrul cedează.

Soluţia problemei No. 2 (Dr, Roth)

Alb (9 figuri): Rf1, Td5 şi f3, Ch4, Né4 şi h8, Pb3, g2 şi h5.
Negru (10 figuri): Ré6, Ch1, Pa3, d6, d7, é7, f2, g3, h6 şi h7.
Mat în 4 mutări.

1. Nh8—a1!, a3—a2; 2. Tf3—c3!, 3. Td5—f5, R ~; 4. Nd5, Tc8 sau T×g3+ mat.

La 1. Ch4—f5, Rf7. La 1. Td5—a5, d6—d5 şi nu mai e mat în a patra mutare.

Soluţia problemei No. 3 (Hilbig)

Alb (4 figuri)): Rc1, Dg2, Né5 şi h1.
Negru (4 figuri): Ré3, Ch1 şi h2, Ng1.
Mat în 2 mutări.

1. Né5—f6!

La 1. Dd5, Rf2. La 1. Rc2, Ca3+ şi nu mai e mat în a doua mutare.

Soluţia studiului No. 1 (Loewenton)

Alb (5 figuri): Rf2, Ta1. Cc4, Nb2, Ph2
Negru (6 figuri): Rf4, Tg1, Cf3, Pc3, d2 şi h3.
Alb joacă şi face remis.

1. Ta1×g1, Cf3×g1; 2. Cc4×d2!, c3×d2!; 3. Nb2—c1!, d2×c1 (D.T.) pat sau (C.N.); 3. R×g1 şi negru nu mai poate câştiga.

* * *

AM PRIMIT SOLUŢIUNI CORECTE LA AMBELE PROBLEME ŞI LA STUDIU DELA D-NII: Anatoly Homiţchii, *Bălţi;* M. Tumin, *Bârlad;* Jacques Rosenzwitt, Filip Segal, *Bucureşti;* M. Rabinovici, L. Rabinsohn & Calman Scharff, *Dorohoi;* G. Max, *Galaţi;* Victor Pirozynschi, Nicolai Varganici, *Paşcani;* H. Ianovici, A. Rabinovici, *Piatra-Neamţ;* Iosif Schlarko, *Timişoara.*

AM PRIMIT SOLUŢIUNI CORECTE LA AMBELE PROBLEME DELA D-NII: Gabriel Brottman, & Sady Barber, Nicolae V. Ionescu, I. L. Lewin, Jean Schapira, Samuel Thau, *Bucureşti;* Sandu Reiter, *Câmpina;* Traian Adam, *Constanţa;* Arnold Heer, *Galaţi;* Gheorghe V. Axinte, Vasile Axinte, O. Costăchel, Gh. Donev, Paul Leibovici, Vasile Leonescu, Carol Marcovici, *Iaşi;* Isidore Fain, *Ştefăneşti.*

AM PRIMIT SOLUŢIUNI CORECTE LA PROBLEMA NO. 3 DELA d-ra Elza M. Bramarc, *Bucureşti* şi dela d-nii Locot. Anton Constantinescu, Carol Goldstein, Basile Mărculescu, Picu Popescu-Colibaşi, N. Tănăsescu, Sandu Ungureanu, *Bucureşti;* Iuliu Waisman, *Câmpina;* Victor Simu, *Caransebeş;* Alexandru Gh. Popovici, *Craiova;* M. Schleicher, *Dorohoi;* Jean Mohnblatt, *Piatra-Neamţ.*

AM PRIMIT O SOLUŢIUNE CORECTA LA STUDIU DELA d. B. I. Semo, *Giurgiu.*

AM PRIMIT LA TIMP SOLUŢIUNI EXACTE LA PROBLEMA No. 1 DELA D-NII: Arnold Heer, *Galaţi;* Avram Rabinovici, *Piatra-Neamţ;* St. Fedorowicz, *Tg.-Neamţ.*

CORESPONDENŢA

Ismail. — R. C. — Mulţumim. Problema în trei mutări (Rf6, Rd5) n'are soluţie căci la 2. T×c2, Cf2! Problema în 2 mutări ni se pare prea simplă.

Iaşi — *P. L.* — Problema dv. (Rb7, Ré6) se va publica. — *X. R.* — Problema trimeasă (Rh4, Rf4) e prea slabă.

Roman. — *D. A.* — Soluţia ce a-ţi trimis-o la problema No. 1, nu e corectă căci la 2 Né8+, D×N; — Primim probleme spre publicare.

ŞTIRI

Duminecă 17 Aprilie ora 10 a. m. are loc, în localul Cercului „Sfatul Negustoresc" din pasagiul Imobiliara, un simultan de şah dat de maestrul S. Herland.

Poate lua parte orice amator.

P. I. NEGREANU
CAMIL SENEÇA

Curiozităţi

Box rusesc

Dacă „Oina" se poate opune „foot-ball"-ului, de ce Ruşii sovietici să nu opună şi ei boxului un vechiu sport rusesc cântat de Lermontov în **„Cântecul despre ţarul Ivan Vasilievici, despre arcaşul său Kiribeevici şi despre tânărul negustor Calaşnicov"?** Iată că moscoviţii au reînviat astăzi acest box naţional rusesc, interzis de trei secole. Sunt lupte simultane, între zeci de perechi de amatori, cu pumnii goi şi încă fără reguli bine stabilite. Intâi guvernul sovietic le tolera. Acuma le-a interzis. Totuşi în fiecare Duminică şi sărbătoare mii şi zeci de mii de moscoviţi se adună pe câmpiile de dincolo de râul Moscova şi se delectează cu lupte de câte 100—200 de pugilişti autentici, dispreţuitori de mănuşi. Rezultate mortale se întâmplă foarte des. Armata împrăştie aceste spectacole „fără nici o grabă", fiindcă luptele sunt tocmai pe gustul autorităţilor inferioare.

Schimbarea imnurilor epocale

Ceasornicul enorm din cetatea Petru şi Pavel din Petersburg, care timp de două sute de ani a cântat la orele 12, noaptea şi ziua, imnul naţional rusesc şi „cât e de slăvit Domnul nostru din Sion", a început să execute dela 1 Martie a .c., imnul „Internaţionalei", după o tăcere exact de 10 ani — impusă de guvernul provizoriu Lvov-Kerenschi-Miliucov în ziua abdicării ţarului.

Dragostea unei bunici

O bătrână de 78 de ani, cu numele de Nicolaï, a fost găsită acum câteva zile pe o stradă din Calais, având mânile şi picioarele legate cu o frânghie. Ea a declarat la poliţie că fusese victima unor bandiţi care i-au luat suma de 7.000 de franci. Ancheta a stabilit însă unele inexactităţi în afirmaţiunile bătrânei Nicolaï, ceiace a dus apoi la o complectă mărturisire a simulării furtului înscenat chiar de dânsa.

Scopul ei era să-şi depună banii la Casa de economie, pe numele unei nepoate de 9 ani, Jeanne, dar nu voia să afle despre aceasta copiii săi. Ei trebuiau să creadă că fusese prădată de hoţi. Bătrâna se temea de reproşuri şi de batjocuri din partea propriilor ei copii — chiar şi din partea părinţilor fetiţei.

22. 000.000 de automobile

Se comunică din Washington că numărul total de automobile înregistrate în 1926 în Statele-Unite a atins cifra de 22.000.000, adică un automobil la 6 locuitori! Venitul statului dela impunerea carnetelor de şoferi a ajuns la 288,282,355 dolari...

Briliantul „Nassack"

Un mare bijutier din New-York a cumpărat dela Ducele de Westminster briliantul „Nassack" de 79 carate adus în Anglia din India de Hastings în 1780. Bijutierul a plătit acuma ducelui 1 milion de dolari.

In ţara comunismului...

„Gazeta Roşie" din Moscova povesteşte că zborul unui balon sferic deasupra guberniei Cursc a provocat în populaţie o panică de nedescris. Bătrânii afirmau că, „zboară Dumnezeu"; alţii credeau că e o cupolă a unei biserici desprinsă din loc, sau că e luna căzută din cer. Apoi ţăranii au început să tragă în balon. Miliţia le-a urmat exemplul crezând că e un balon străin. Aviatorii însă nici nu şi-au închipuit măcar, în ce primejdie se aflau până la aterizare, deşi au auzit împuşcăturile. Din fericire, nici un glonţ n'a găurit balonul. Numai la aterizare s'au găsit câţiva locuitori mai răsăriţi care au liniştit spiritele! Cursc se află la 250 km. spre sud de Moscova.

Kemal combate fesul

Edbeth Terrington, cunoscută după călătoriile sale de prin ţările Orientului (ea e semi-turcoaică, semi-englezoaică) a reuşit să-l intervieweze pe însuşi Kemal-Pacha. Acesta i-a explicat de ce a hotărât să desfiinţeze fesul şi voalul („ceadraua"): — „Mai întâi am dat un decret: orice femee voalată va fi pedepsită. La început, aceste pedepse erau slabe, însă îndărătnicia cu care femeile se împotriveau reformei ne-a făcut să le înăsprim. Când femeile au văzut că bărbaţii sunt spânzuraţi pentru purtarea fesului, ele au priceput că noi nu mai glumim. Astăzi nu mai sunt fesuri, nici „ceadrale". Astfel am pus capăt obiceiului milenar, care acoperea o făţărnicie din cele mai respingătoare: femeile noastre erau educate în ideea că, purtând voalul, ele reprezintă însăşi virtutea şi modestia; şi că tot restul femeilor din întreaga lume sunt neruşinate şi desfrânate. Am isprăvit acum cu această psihologie".

Capriciile destinului

Revistele americane reproduc ilustraţiile care reprezintă pe fostul miliardar Wanderbildt—ocupat cu lustruirea propriilor sale ghete, cu ajutorul celei mai simple perii. Se ştie că acest Mecena american a suferit un formidabil faliment şi a căzut în rândurile celor mai simpli muritori.

Fanteziile limbii americane

Un american povestea de curând: „Mulţi cred că în Statele-Unite se vorbeşte englezeşte. Limba engleză e utilizată numai în scris şi adesea destul de rău, iar limba vorbită e un fel de jargon de neînţeles dela un stat la altul."

Or, Statele-Unite au nu mai puţin de patruzeci şi opt de state. Filologii au destul de furcă.

La Universitatea din Nebraska, de pildă, catedra de filologie e ocupată de o femeie, care, neglijând dialectele europene, a întreprins obositoare cercetări asupra numeroaselor chipuri în care se pronunţă cuvintele ce alcătuesc idiomul curent al populaţiei. O sută de studenţi şi de studente o ajută în aceste cercetări. Astfel s'a putut constata că în Nebraska sunt treizecişişapte de chipuri diferite de-a se spune yes, — şi iată ciudata listă:

Yip	Yezz	Yahzz	Hya
Yep	Yis	Ye-us	Yar
Yap	Tchess	Ye	Yair
Yop	Tchass	Ye-ha	Eye-yah
Yup	Tchasse	Yessir	Tchaou
Yahp	Yuss	Yea bo	Yeth
Yurp	Yays	Tchuss	Yum
Yah	Yass	Tchassm	
Yo	Yahas	Shassm	
Yaou	Yazz	'Es	

Iar dacă lista s'ar extinde la toate cele patruzeci şi opt de state, ar fi desigur nevoie de un întreg glossar.

CĂRŢI ŞI REVISTE

RENÉ MARCHAND et PIERRE WEINSTEIN: Le Cinema
Edit. Rieder, Paris, 1927.

Arta nouă, în Rusia, începe să fie cunoscută în Occident prin monografii obiective, bazate pe realizări ce pot fi controlate de toţi, pe statistici şi documente. Cinematograful e în primul plan al progresuluo artistic. Precum scrie Henri Barbusse în prefaţă, această carte e o expunere limpede şi precisă a cinematografului în Rusia, dela 1917 până în zilele noastre. Valoarea ei residă în expunerea riguroasă a datelor, în afară de orice tendinţă ideologică. Unul dintre autori, René Marchand, a fost martor atent al formidabilelor peripeţii ale dramei revoluţionare, cari se oglindesc şi în evoluţia cinematografului rusesc. Expune întâi ruina acestei arte în primii ani ai revoluţiei, apoi naţionalizarea cinematografului, devenit o industrie de stat şi, în sfârşit, analizează diverse realizări ale ecranului rus, de pildă: **Aelita** (a cărei acţiune e în planeta Marte), Potemkin şi numeroase înscenări din operele lui **Tolstoi, Gorki, Cehov, Turghenef.** Sunt remarcabile reconstituirile istorice, in diverse regiuni ale imensei Rusii. Până şi în Georgia şi Turchestan, se realizează filme cu subiecte locale în cadrul lor natural.

Această carte, fiind imparţială, ne face să cunoaştem greşelile şi slăbiciunile cari au stânjenit restabilirea industriei cinematografice, ca de altfel şi în celelalte ramuri ale activităţii ruseşti. Sunt scoase în evidenţă metodele greşite: centralismul abusiv, controlul tendenţios al filmelor, monopolul care sterilizează energii de mare valoare, care înăbuşă iniţiative strălucite. Etatismul excesiv paralizează organele cele mai delicate ale statului: Teatrul, cinematograful, literatura, arta. Căci, în Rusia, acestea fac parte integrantă din organismul statului.

Cartea e ilustrată cu reproduceri inedite, unele de o reală frumuseţe. Acei cari se interesează de evoluţia mondială a cinematografului, vor putea citi cu folos expunerea unui efort creator în Rusia nouă, atât de puţin cunoscută mai ales în ce priveşte manifestările ei culturale şi artistice.

ANDRÉ THÉRIVE: Les souffrances perdues

Un notar provincial, Plavigneux, un om desfrânat care înţelege să se bucure de viaţă în toate chipurile cu putinţă, are o nevastă de-o frumuseţe rară care-l dispreţuieşte din toată inima.

Cele două fiice născute din această căsătorie, Nancy şi Gabrielle, sunt răpuse de tuberculoză, puţină vreme după ce-au fost scoase din pensionul de călugăriţe.

Notarul se consolează în braţele femeilor uşoare, pe când nevastă-sa simte pe zi ce trece crescându-i dezgustul pentru acest soţ netrebnic.

Intre timp, el angajează o servitoare nouă pe care Plavigneux se grăbeşte s'o lase însărcinată, — apoi moare subit la Vichy unde făcea o cură.

Doamna Plavigneux se va mângâia, într'un chip cu totul neaşteptat, crescând copilul servitoarei şi-al bărbatului ei.

Redus la aceste trăsături generale, romanul lui André Thérive apare într'o lumină cu totul insuficientă; căci, pe cât de original şi de cutezător e subiectul, tratarea lui merită cu-atât mai mult admiraţia noastră.

Psihologia ascuţită şi îndrăzneaţă, desăvârşita stăpânire a limbii, compoziţia în acelaşi timp largă şi sever închegată (care situând intriga pe planuri diferite, evită astfel monotonia) şi mai presus de toate scopul moral al lucrării — autorul arătându-se şi pătrunzător, şi de-o rară sensibilitate, — fac din ultimul volum al lui André Thérive unul din cele mai bune romane apărute în vremea din urmă.

THOMAS MANN: Tonio Kroeger
(Delamain & Bontelleau, Paris)

A apărut în sfârşit şi în limba franceză — deci la îndemâna cititorilor din România, — această minunată nuvelă a lui Thomas Mann, aproape un mic roman. Aceste lucrări scurte se scriu foarte greu. Turghenieff a scris şi el câteva adevărate modele. Subiectul din **Tonio Kroeger** — ca din orice capodoperă — nu este excepţional. E un subiect simpatizat de toţi marii scriitori: Goethe a scris „Wilhelm Meister", iar Flaubert „Educaţia sentimentală", cu deosebirea că lucrarea lui Thomas Mann nu are mai mult de o sută treizeci de pagini.

Eroul e prezentat de copil: meridional după mamă, e viol, entusiast, iubeşte poezia, pe Schiller în deosebi; camaraderia cu Hans Hansen îl desamăgeşte, căci acesta e şi el un tip „conform". Tânăr, Kroeger ia lecţii de dans, se îndrăgosteşte de o fată feeric nordică, Ingeborg Holm dar şi ea e „conformă". Tonio Kroeger nu isbuteşte s'o cucerească şi e prima lui desamăgire amoroasă. Eroul intră adânc în sine, devine un artist chinuit de creaţiile lui. Il găsim la Munich la un amic, pictor rus. Kroeger e atras de atmosfera şi locurile copilăriei... Vizita la Lubeck, trecerea mării Baltice şi debarcarea în Danemarca, sunt pagini de un lirism suav, nebănuit. Rătăcind prin Danemarca întâlneşte într'un restaurant unde se dansează, cele două iubiri de altădată şi cele două decepţii: pe Hans Hansen şi pe Ingeborg Holm. E emoţionat la vederea lor şi cugetă: „Să fiu cu tine Hans Hansen, să reîncep viaţa, să cresc drept, voios, simplu, împăcat cu Dumnezeu şi cu oamenii, să te iau de soţie Ingeborg Holm — să trăesc, să iubesc, să mă bucur, **lipsit de blestemul de a cunoaşte şi de chinul de a creia.** Dar sunt unii oameni, cari se rătăcesc în chip fatal **pentrucă nu există adevărate drumuri...**"

E morala acestui mic roman. Nu există sentiment care să nu fie foarte general şi în acelaş timp foarte individualizat; nu există situaţie care să nu se razeme pe emoţii îndelung trăite. Citind pe **Tonio Kroeger** nu se poate să nu te gândeşti la unele nuvele de Turghenieff, la unele pagini de George Moore şi la „Niels Lynhe" de Iacobsen.

Medora, fiica lui Byron?

Roger de Vivie de Régie a publicat în „Revue des Deux Mondes" un foarte ciudat articol intitulat *Medora Leigh, fiica Lordului Byron?* Autorul a pus el însuşi un semn de întrebare, dar crede totuşi să poată afirma faptul.

Se ştie că Byron a fost acuzat de relaţiuni incestuoase cu o soră a lui după tată, Augusta, (mai în vârstă decât poetul născut dintr'o a doua căsătorie) şi care se măritase în 1905 cu colonelul George Leigh. Medora Leigh, născută în 1914, al cincilea copil al Augustei, se bănuieşte că era în realitate fiica lui Byron.

Ea a fost sedusă de către Henry Trévanion cu care a avut o fiică, Maria.

Părăsită de Trévanion, ceru ajutor văduvei poetului. Lady Byron o readuse la familia ei în Anglia, unde fu primită cu destulă răceală.

Vivie de Régie presupune că Maria deţinea dela mama ei, scrisori ce nu lăsau nici un pic de îndoială asupra caracterului incestuos al naşterii sale. A încercat să exercite o presiune şi n'a obţinut decât un avans de cinci sute de livre din cele trei mii pe cari i le lăsase în nudă proprietate Byron (uzufructul îl avea Lady Byron), plus o pensiune derizorie de nouă sute de franci, cu condiţiunea: 1) să nu trăiască pe continent şi 2) să depună scrisorile şi hârtiile compromiţătoare pe cari le deţinea, la sir John Hughes. E ciudat cum a putut accepta Medora acest pact draconic dacă avea cu adevărat cu ce să-şi ameninţe întotdeauna nobila şi avara ei familie.

Obiecţiunea aceasta nu-l încurcă însă deloc pe Vivie de Régie. El ne mai spune că Medora a făcut la Saint-Germain cunoştinţa lui Taillefer, un om dela ţară, pe atunci ordonanţa unui ofiţer. Deveni amanta lui, avu cu el un băiat, Elie, apoi se căsători cu dânsul. Taillefer îi legitimă pe cei doi copii ai Medorei, — iar în 1849 Medora muri la Lapeyre (Aveyron).

Lucrul cel mai de neînţeles este că cu tot testamentul Medorei care îi prescria lui John Hughes să-i dea lui Taillefer caseta cu documentele ce-i încredinţase, acesta întrebuinţă toate tertipurile, ca să nu elibereze hârtiile, pe cari în cele din urmă le-a ars în prezenţa unui diplomat şi-a unui magistrat francez care reprezenta interesele succesiunii.

Astfel, nu s'a putut afla niciodată ce conţineau aceste documente.

Oraşul modern

In „Neue Rundschau", Karl Scheffler dizertează asupra evoluţiei pe care a suferit-o marele oraş aşa cum a fost realizat în secolul al nouăsprezecelea.

Oraşul modern este o creaţiune a acelei societăţi burgheze în rândurile căreia războiul mondial trebuia să determine o criză care a lăsat spiritul într'o absolută nesiguranţă în privinţa destinului pe care ni-l rezervă viitorul.

Burghezia tinde să dispară?

Orice-ar fi, două fapte primordiale modifică şi vor modifica necontenit şi de aci înainte aspectul marilor noastre centre orăşeneşti.

Pe de o parte, aceleaşi cauze tind pretutindeni, mai mult sau mai puţin, să despopuleze câmpiile în profitul oraşului.

Pe de altă parte, un număr însemnat de industrii nu mai dispun de un spaţiu suficient în mijlocul aglomerărilor urbane şi pe fiece zi noui uzine se deplasează şi se transportă la şes.

E o afacere minunată pentru arhitecţi; de pe acuma ei stabilesc planurile în care oraşul a cărui construcţie va fi triumful voinţii omeneşti, să cuprindă el singur o regiune întreagă.

Un episod din viaţa lui Munkacsy

Istoricul ungur Iulius Fleischner a fost trimis de curând de ministrul de instrucţie, contele Kuno Klebelsberg, la Viena să facă cercetări în archiva fostei curţi cezaro-crăeşti din Viena. Profesorul Fleischer publică o serie de articole într'un ziar din Budapesta asupra cercetărilor sale. Unul din aceste articole se ocupă şi de ilustrul pictor maghiar *Mihail Munkacsy* care a trăit mulţi ani la Viena şi ale cărui tablouri sunt azi tot atât de căutate ca şi tablourile lui Grigorescu în România.

Munkacsy născut în Munkacs (Ungaria), fiu al unui sărac funcţionar, a trăit pe la 1860 la Viena în Wickenburggasse 7, într'o cameră mai mult decât modestă. Viitorul maestru era pe-atunci elev al şcoalei de bele-arte din Viena şi precum reese din archiva şcoalei a fost dat afară la 17 Iulie 1867 din pricină că Munkacsy nu-şi putuse plăti taxele şcolare. Profesorul Fleischer a mai găsit copia unei diplome din care reese că elevul era foarte puţin priceput la „perspectivă". Dat afară din şcoală, Munkacsy a plecat din Viena. Intre timp se îmbolnăvi de ochi foarte grav, astfel că nu mai putu continua niciun fel de studii. Se duse la Budapesta, se îngriji mai multă vreme şi apoi cu douăzeci de „gulden" în buzunar plecă la München.

Zece ani după aceia fostul ucenic de tâmplărie — Munkacsy fusese trei ani ucenic la un tâmplar cumsecade din Bekescsaba — deveni un artist mondial. Negustorii de tablouri din Paris şi New-York se băteau pe tablourile lui care se vindeau cu preţuri fantastice.

Il regăsim apoi la Viena, unde e primit cu entuziasm de toată presa. I se dau banchete la care iau parte toţi pictorii, sculptorii şi muzicanţii iluştri ai vremei. Munkacsy a ţinut o cuvântare, la unul din aceste banchete, amintind darea sa afară de la Bele-Arte şi proasta părere pe care profesorii şcoalei o aveau despre el! Unul din profesori îl sfătuise chiar, având în vedere lipsa de talent pictural a lui Munkacsy, să se lase de pictură şi să se apuce de altă meserie, dacă nu vrea să moară de foame!...

Munkacsy nu s'a lăsat de pictură şi nici de foame n'a murit.

Un interview cu Ionel Teodoreanu

Din convorbirea acordată de către d. Ionel Teodoreanu, revistei „Complex", ce apare la Iaşi, desprindem următoarele:

— Chestiunea numelor în literatură a fost analizată de d. Ibrăileanu într'un recent articol publicat în „Viaţa Românească". La unii scriitori, numele personagiilor sunt, într'un fel, o firmă psihologică a acelor personagii. Aceşti scriitori au o formidabilă provizie de nume proprii. D. M. Sadoveanu e dintre aceştia. Numele eroilor domnului Sadoveanu nu sunt întâmplătoare; ele sunt deaproape înrudite cu personagiul, care le poartă, şi par personale ca poreclă.

In ce mă priveşte, procedez astfel: După ce mi-am construit personagiile, adică după ce au binevoit să existe în capul meu, dau o mare serbare — tot în capul meu — şi la acea serbare participă, evident, toate personagiile romanului. Eu trag cu urechea atunci când se fac prezentările şi astfel aflu cum le cheamă. Bine înţeles, această scenă preliminară nu figurează în roman.

— Evident! Te poţi pune cu vigilenţa publicului! **Romanul meu e auto-biografic.** Mă numesc Dan Deleanu, ca şi eroul romanului; numele Ionel Teodoreanu e un pseudonim literar. Am făcut şcoala primară ca şi eroul meu, am urmat la liceu, am părul creţ, sunt amator de patinaj... Vezi câte contingenţe între noi!

Am fost de curând informat că Olguţa nu e fată, că e băiat şi că adevăratul ei nume e Al. O. Teodoreanu, ireductibilul adversar al lui Victor Eftimiu şi-al lui Mihalache Dragomirescu.

Voi lua act de această preţioasă informaţie şi în volumul al treilea din „Medeleni" voi schimba sexul Olguţei având grijă să anunţ şi Cercul de Recrutare respectiv.

Geniul naţiunii ungare

Eugen Nagyfalusi semnează în „Bibliothèque Universelle et Revue de Genève" câteva pagini în care înainte de a ne vorbi despre poetul Jules Juhasz, transcrie caracteristicele generale ale geniului rasei sale:

„Geniul naţiunii ungare a avut întotdeauna un caracter dinamic şi a căutat cu aprigă stăruinţă să redeştepte conştiinţa naţională. E un geniu activ, nu contemplativ, şi îndeaproape înrudit cu rasa.

Comunitatea ungară ni s'a părut întotdeauna mult mai reală decât indivizii care o compun: e ca un miracol însângerat al istoriei, ce se încăpăţânează în mijlocul secolelor celor mai îngrozitoare, pregătind cu înţelepciune geniile care din timp în timp apar pentru a o stimula şi a o menţine vie.

„Poezia ungurească a fost, aşa-dar, întotdeauna funcţiunea tragicelor noastre anale şi numai astfel se explică caracterul său patetic"...

Elogiul nebuniei

Jean Cassou a publicat la Émile-Paul o carte interesantă şi atractivă: „Eloge de la folie". Il savurăm conţinutul aproape fără să băgăm de seamă. Când am isprăvit, se prea poate să încercăm o uşoară ameţeală, sau să rămânem oarecum nedumeriţi: — Cum? numai atâta?

Ingrată exigenţă. Suntem mai severi decât s'ar cuveni cu un autor care la urma-urmei ne-a făcut să petrecem un ceas foarte plăcut.

Lucrarea aceasta a lui Jean Cassou închide un belşug de amănunte subtile, de caractere preţioase şi încântătoare.

Imaginile, fantoşele universului său imaginar, plutesc prin faţa ochilor noştri cu o generozitate copleşitoare. Dacă ni se pare că auzim, când întoarcem vreo foaie, glasul luminos al lui Gérard de Nerval, curând ne dăm însă seama că mai departe nu e decât un Abel Hermant atins de molima suprarealistă.

Totuş, cartea nu pierde nimic din acuitate şi din strălucire.

Revista Critică

A apărut la Iaşi o nouă revistă: „Revista Critică", condusă de George Pascu. Cităm, printre colaboratori pe d-nii T. Bratu, Iorgu Iordan, C. Balmuş, N. Băjenaru, I. Botez, St. Bărsănescu, D. Găzdaru, T. Hotnog, C. R. Klein, Ioan, Iuliu şi Neculai Pascu, T. Roşculeţ, G. Zane, St. Zeletin, etc.

Primul număr are un bogat cuprins. Un studiu al lui Iorgu Iordan, asupra Originei Românilor în care arată toată plauzibilitatea părerilor din monumentala lucrare a marelui învăţat Al. Filipide.

Remarcăm apoi studiul d-lui Zeletin care vrea să dovedească, pe baza desvoltării istorice a capitalismului, necesitatea unui curent politic şi ideologic pe care d-sa îl numeşte „neo-liberalism".

D. Zane ne dă un studiu interesant despre organizarea învăţământului economic în facultăţile technice.

D. Giorge Pascu, aduce profitabile surse şi contribuţii la problema legăturilor dintre Ardeleni şi Dimitrie Cantemir. In sfârşit Iuliu Pascu ne dă un studiu original, sintetic, judicios şi foarte muncit asupra foarte—ba chiar prea—actualei chestiuni a „Echivalării funcţionarilor publici şi armonizării salariilor", cu un interesant tablou

Urmează un bogat material de cronici şi recenzii.

Revista se prezintă în excelente condiţii technice.

D. I. S.

A APĂRUT — INTRE TRECUT şi VIITOR — A APĂRUT

DE GUGLIELMO FERRERO

TRADUCERE DE

Col. Const. C. Alexandrescu

Un volum Lei 50 — La toate librăriile

AN-SKI: Le Dibbouk,
versiune franceză de Marie Th. Koerner, colecţia „Judaïsme", Paris

Legenda dramatică în trei acte a lui An-Ski, e cunoscută şi la noi prin trupa din Vilna. Cetită într'o bună traducere franceză, piesa îşi menţine puterea ei mistică. Viaţa e înfăţişată sub aspecte neobişnuite. Realităţi pe care le ignorăm, se vădesc ca luminişuri într'o pădure de taine. *Dibbouk* e consacrat ca una din dramele cele mai expresive ale teatrului contimporan. El e expresia doctrinelor mistice ale lui Israel; viaţa comprimată din Ghetto, şi-a găsit momente de eliberare în extazul religios, în credinţe supranaturale pe care le confirmă însă strania coincidenţă a evenimentelor. „Cabala" cuprinde tradiţia Evreilor *chassidimi*, care alcătuesc şi azi o sectă destul de numeroasă, mai ales în Galiţia. „Cabala" îndrumează viaţa individuală şi colectivă a acestor mistici. Una din credinţele lor, e acea a transmigraţiei sufletelor. Poporul numeşte Dibbouk, sufletul care peregrinează în alte lumi, în căutarea unei noui încorporări. De obicei sufletul aceluia care a murit fără să-şi împlinească menirea pe pământ, revine, după lungi rătăciri, în trupul unei fiinţe iubite, rămase încă în viaţă.

Acesta e subiectul legendei dramatice a lui An-Ski. Un tânăr cabalist, Chonen, iubeşte pe Lea, care i-a fost predestinată. Părinţii lor şi-au făgăduit mutual că îşi vor căsători copiii. Frumoasa Lea e însă nevoită să se logodească cu altul: tatăl ei a uitat făgăduinţa. Chonen moare în extaz, frânt de durere. Sufletul său rătăceşte printre îngeri şi demoni, până ce îşi găseşte refugiul chiar în trupul logodnicei, care are astfel o viaţă dublă. Uneori glasul ei e bărbătesc: vorbeşte Chonen, care nu vrea să părăsească trupul logodnicei, la porunca Rabinului „făcător de minuni". Rabinul, cu farmece şi blesteme înfiorătoare, isbuteşte să gonească pe Dibbouk din trupul Leei. Dar Lea, predestinata lui Chonen, îl urmează pe cel prigonit. Sufletul ei urmează sufletul logodnicului: iubirea lor decretată de Dumnezeu se realizează prin moarte trupească. Când vin nuntaşii s'o ducă pe Lea sub baldachin, nu găsesc decât un cadavru.

„Dumnezeu face căsătoriile", spune Talmudul. „Când voinţa omenească încearcă să despartă două suflete menite de voinţa divină să se unească într'o fericire comună şi într'o desăvârşire comună, atunci această voinţă omenească răscoleşte viaţa pământeană. O răscoală care urcă până la cer; care amestecă lumea celor vii cu lumea celor morţi, turburând rânduiala de totdeauna". Şi, nu va fi linişte, până ce nu se realizează voinţa divină, care nu e alta decât dreptatea.

Puternica dramă a lui An-Ski, este prin subiectul ei şi o descriere a moravurilor familiare şi religioase ale sectelor chassidice. Valoarea ei mare residă în semnificaţia mistică a iubirii omeneşti, care ascultă de legi eterne pe care le ignorează interesele sociale şi laşitatea vieţii cotidiane. — *R. A.*

MAXIME NEMO: Un Dieu sous le tunnel
Editura Rieder, Paris

Titlul sibilin: „Un Dumnezeu sub tunel" nu e pe deplin lămurit nici după lectura romanului, pe care Maxime Nemo l-a scris în peregrinările sale de om de acţiune şi conferenţiar. Subiectul se desfăşură la Berlin, în cadrul vieţii trepidante de după războiu. Sunt doi eroi, cari reprezintă două mentalităţi: profesorul Kernonsky, şeful pacifiştilor germani şi Raphaël Levy, „poet evreu şi om de afaceri". Acesta din urmă a fost atacat într'o berărie de un grup de studenţi naţionalişti: o cană cu bere l-a prăbuşit, însângerat... Profesorul Kernonsky îl duce la dânsul, îl îngrijeşte — şi astfel se naşte între două spirite europene o prietenie intelectuală: autorul o expune prin discuţiile pe cari le au cei doi prieteni asupra problemelor actuale. Profesorul e un optimist, încrezător în unitatea spirituală a omenirii; dela tribună, el ştie să însufleţească mulţimile. Poetul e însă un sceptic, care nu crede decât în imperativele individualităţii şi în biruinţele imediate ale simţurilor; de aceia el se grăbeşte să-şi înşele prietenul, profitând de sentimentalismul bigot al soţiei şi violând apoi şi pe secretara lui, — o tânără care iubea în taină pe profesor, dar care se dă poetului într'o comună... adorare spirituală a profesorului!

Poetul, fiind şi om de afaceri, e foarte bogat. Profesorul, covârşit de datorii, e în ajun să i-se vândă lucrurile la licitaţie. O manifestaţie naţionalistă pe străzile Berlinului, provoacă o contra-manifestaţie a pacifiştilor. Autorităţile, evident, seceră cu mitraliera pe pacifişti. Profesorul Kernonsky e în fruntea lor. Poetul Levy îl ridică, cu trei gloanţe în trup... Eroismul acestui idealist îi cutremură pe toţi: pe soţia, chinuită de remuşcări; pe secretara desmeticită din iluziile ei erotice; pe poet — care ia, în mod spontan, locul profesorului rănit, conducând mai departe acţiunea pacifistă, fondând ziare, reviste. Poetul-bancher şi-a pus averea la dispoziţia mişcării. Dar temperamentul său negativ revine la suprafaţă. Scepticismul îl roade — ca şi criza de conştiinţă, trezită de exemplul eroic al profesorului. Ii mărturiseşte totul. Nu e nici o isbucnire melodramatică. Profesorul se stăpâneşte. Vindecat, reia conducerea mişcării — şi îi cere lui Levy să plece. Il conduce la gară. Se despart cu aceiaşi iubire, care covârşeşte antagonismul sexual. Poetul, care a cutreerat lumea, îşi poartă iarăşi nostalgiile inerente rasei sale. Excesul de inteligenţă îl paralizează: nu poate de cât să contempleze, ca un demiurg ironic. Profesorul, cu ştiinţa lui pozitivă, rămâne în arena vastă a luptei pentru mai multă omenie...

Un subiect tratat cu vervă şi duioasă ironie.

E. R.

PAUL COHEN-PORTHEIM: „Der Geist Frankreichs und Europa"
Edit. G. Kiepenheuer, Berlin

In cartea sa: „**Spiritul francez şi Europa**", Paul Cohen-Portheim a dat dovadă de multă bună credinţă. Şi-a adunat materialul, fără să ascundă sau să desfigureze ceva. In linii largi, precise, bine ordonate, autorul a expus istoria artei, literaturii şi civilizaţiei franceze, într'un cuvânt: istoria spiritului francez. Bun cunoscător al Franţei, autorul german adresează compatrioţilor săi un apel de încurajare şi de simpatie reciprocă. El vrea să libereze şi să vindece pe cetitorii săi germani de multe superstiţii politico-sociale relative la Franţa.

Trăsăturile caracteristice ale naţiunii franceze sunt bine evidenţiate. Se perindă antichitatea, Franţa latină şi gotică, secolul lui Ludovic XIV şi Revoluţia, până la Voltaire, Rousseau: apoi Napoleon, epoca romantică şi burgheză — şi, în sfârşit, literatura şi arta contimporană. O carte bogată, plină de sugestiuni şi analogii cari tind să înlăture antagonismul secular dintre Franţa şi Germania.

„In această carte, scrie un critic german, Fr. W. Fuchs, trebue să căutăm calea împăcării... In acelaş timp ni se vădeşte prin această operă o semnificaţie mai generală: sensul european, omenesc. O figură gravă, strălucind de nobleţă şi de spiritualitate, o figură omenească în înţelesul cel mai frumos şi mai desăvârşit al cuvântului, ne apare din această carte. Germanii cari au în adevăr dorinţa de a cunoaşte sufletul Franţei, trebue să citească această operă în aşa fel, încât să asimileze atâtea lucruri esenţiale, pe cari nimeni nu are azi dreptul să le ignoreze".



INSEMNĂRI

Şcoala nouă

Unul dintre cei mai talentaţi reprezentanţi ai şcoalei nouă, recunoscând lipsurile colegilor săi, caută o explicaţie. S'a adresat pentru lămuriri, şi unui scriitor umorist:

„Ce însuşiri lipsesc generaţiei mai tinere de scrito-i de nu izbutesc să intereseze în chip real opinia publică?

— Da' cine-i nebun să spună ce le lipseşte",—i-a răspuns d. Gh. Brăescu.

„Par'ssim"

Ca un exemplu de stil înzorzonat, practicat fără talent—şi deci în mod ridicol— de unii adepţi ai artei „pure",— vom reproduce rândurile cu care o revistă săptămânală însoţeşte un citat din d. Ion Minulescu:

MINULESCU RARISSIM

„E ultima dintre fanteziile poetului „Romanţelor pentru mai târziu". Şi dacă ar fi să cedăm gândului nostru intim, confirmat în atâtea rânduri, de reiteratele cereri ale cetitorilor noştri, am spune că e cea mai puţin elegantă dintre fanteziile acestui arbitru al eleganţelor de stil. Vorbim adică de hotărârea d-lui Ion Minulescu de a nu mai tipări versuri decât la zile mari, la Crăciun sau la Paşte şi numai pe hârtie cretată.

Dar dacă, de vreme ce nu apărem numai în preajma zilelor mari şi nici hârtie de cretă nu avem, nu nădăjduim să putem da, ca să zicem aşa, originalul poeziilor d-lui Ion Minulescu, vom semnala, spre bucuria cetitorilor noştri rarissimile-i apariţiuni în rada Poeziei şi vom da toate onorurile cuvenite acestui încercat steamer, pe apele ritmului. Iată de ce înălţăm pavilioanele şi punem sirenele să intone arabescuri sonore".

Piesele originale

D. Gh. Brăescu, spune lucruri juste despre piesele originale, într'un interview acordat unei reviste săptămânale:

„E jalnică situaţia pieselor româneşti aşa zise „originale"....

„Direcţiunea teatrului Naţional este un post politic. Piesele nu sunt alese, ci impuse. Protecţiunea ce trebue în principiu acordată lucrărilor originale este, din această cauză, abil exploatată de mediocrităţi sindicalizate. De obicei scrii când ai ceva nou de spus sau interpretezi original o formă veche. Piesele „originale" au căzut pentru că autorii lor n'au nimic de spus. Găsesc că sunt foarte vinovaţi: cine te pune să vorbeşti când nu te întreabă nimeni... Este, în adevăr, ceva imponderabil, nedefinit, ce nu se poate explica, dar este în aer şi decide uneori de soarta unei piese. Procesul însă este supus revizuirii. Dacă opera e de valoare se reabilitează cu atât mai strălucit cu cât e mai târziu. Dar s'au strecurat la Teatrul Naţional, piese cu desăvârşire lipsite de fond, de formă şi chiar de ţinută literară, pentru că a intervenit cineva, să zicem, patriarhul dela Constantinopole. Piesele au căzut, dar autorii lor se cred consacraţi şi devin agresivi. Intervievaţi de vre-o jună revistă literară: ce planuri aveţi pentru viitor? răspund, plecând ochii de fecioară despletită: **„Am trei piese pe şantier".**

Şezători în temniţe

Ziarele anunţă că „s'a luat" iniţiativa organizării unor şezători literare şi artistice în temniţe. Ideia în sine e foarte bună. Nicăeri pe lume cei din închisori nu-s atât de uitaţi ca la noi. In Rusia exista, putem spune, chiar cultul nefericiţilor din temniţe—practicat nu numai de intelectuali, ci şi de poporul de jos. Astfel de Crăciun şi de Paşte, ca şi la alte sărbători, la poarta închisorilor era un adevărat pelerinagiu: femei cu legături de mâncare, cu bani... Când treceau deţinuţii pe stradă, trecătorii le strecurau copeici în mână.

Apoi toate închisorile aveau biblioteci — mai bogate uneori, decât bibliotecile şcolare şi populare de aiurea. In această privinţă, poate sluji de exemplu biblioteca închisorii din Chişinău.

Ne pare bine că un spirit de omenie se înfiripează şi la noi.

Cum nu ştim însă de către cine „s'a luat" iniţiativa şezătorilor în închisori,— tare ne temem că, în ziua şezătorii, va apărea în temniţă figura rubicondă a d-lui Romulus Voinescu—supunându-i pe cei în lanţuri la o pedeapsă mai mult: tortura literară.

O faptă frumoasă

D. profesor C. Rădulescu-Motru,—care prezidează Societatea de tipografie şi editură „Reforma Socială", înfiinţată în 1919 spre a sprijini tipărirea şi editarea lucrărilor de ştiinţă social-economică şi culturală ale „Asociaţiei pentru ştiinţa şi reforma socială", (azi Institutul Social Român)— constatând că vitregia vremurilor obligă tot mai mult tipografia la o activitate cu totul străină de titlul ei şi de intenţia întemeietorilor,—a adresat un călduros apel acţionarilor Societăţii, propunându-le să dăruiască acţiunile lor Universităţii din Bucureşti.

Răspunsul la apelul d-lui Rădulescu-Motru a fost unanim, şi astfel putem înregistra o frumoasă manifestaţie de devotament către Universitatea din Bucureşti, din partea unor reprezentanţi de frunte ai activităţii culturale şi social-economice din ţară, precum sunt următoarele persoane: d. Jean Luca Niculescu, fost ministru şi mare comerciant, care a dăruit 350 acţiuni; d-nii L. & S. Margulies, directorii fabricei Buhuşi, 425 acţiuni; d. Schlesinger, mare petrolist, 250 acţiuni; d. Ion Răducanu, profesor, 100 acţiuni.

De asemenea au mai răspuns la apelul d-lui Rădulescu-Motru şi d-nii: D. Gusti, Virgil Madgearu, Anibal Teodorescu, Andrei Popovici-Băznoşanu şi Ramiro Ortiz, profesori universitari; inginer C. Busilă, N. Tabacovici, Gheron Netta, Micu Zentler, Emanoil Bucuţa, Stavri Cunescu, Ion-Marin Sadoveanu, N. Ionescu, C. Beldie, V. Haneş, C. Onicescu, Georgescu-Breazul, D. Ioaniţescu, Martin Sain, etc.

Concurs pentru coperta unei reviste de artă

Revista „Art et Décoration" anunţă că s'a deschis un concurs între artiştii tuturor naţiunilor pentru desenarea unei coperte pentru revista „La Renaissance de l'Art français et des Industries de Luxe".

Nici un stil decorativ nu le este impus concurenţilor care vor avea toată latitudinea să aleagă genul de ornamentaţie şi dispoziţia textului tipografic. Desenul însă va trebui să fie executat cu cerneală de China şi pe hârtie bristol.

Concurenţii pot trimite unul sau mai multe proecte.

Concursul e anonim; fiecare proect va purta deviza sau emblema aleasă de autor, care va fi repetată pe un plic închis ce va conţine numele, pronumele şi adresa concurentului.

Proectele trimise neîndoite, întinse şi neîncadrate, trebuesc depuse, contra chitanţă, la biurourile revistei, 10 sau 11 Rue Royale, Paris, **înainte de 15 Iunie 1927.**

Un juriu compus din cele mai de seamă personalităţi artistice ale Franţei, va selecţiona proectele, în decurs de o lună dela această dată.

O primă unică de 2000 de franci, va fi decernată proectului clasat I-iul.

Proectele vor fi expuse înainte de selecţionare în birourile revistei.

Artiştii români n'ar trebui să lipsească de la acest concurs.

Fraude conjugale

In ultimele zile ale lunei Septembrie, anul trecut, corespondentul ziarului „Daily Chronicle" din New-York trimitea redacţiei, această veste gravă care a fost reprodusă aproape de toate ziarele din Paris:

„Doamna Lilian Rollins, din New-York, cere divorţul pentru fraudă: aşa-zisul său bărbat e o femeie!"

E, de bună seamă, un motiv. E chiar un caz pe care şi Roma il admisese. Are tot dreptul să protesteze doamna Lilian Rollins. Cât despre... partenerul sau partenera sa, nu ştim motivele pentru care s'a căsătorit.

Dar un caz tot atât de interesant, însă mai puţin laconic fu telegrafiat la 25 Septembrie tot din New-York:

„Un proces cu totul american se pledează actualmente înaintea Curţii din White-Planis în Statul New-Yorkului.

„In Octombrie 1924, d. Leonard Kip Rhinelander, un tânăr descendent al unei bogate familii din New-York, se căsători cu miss Alice Jones, fiica unui simplu şofeur.

„Familia Rhinelander nu putea să vadă cu ochi buni această căsătorie. Aşa încât, după două luni de căsnicie, tânărul intentă acţiune de divorţ. N'avea însă să-i facă nici un alt repro§ valabil nevestii-si decât că se trăgea dintr'o familie de sânge negru!

„Faptul acesta în sine nu putea motiva divorţul, şi atunci tânărul Rhinelander pretinse că a crezut că soţia lui era o albă pură, şi, prin urmare — spune mai departe telegrama — **a fost înşelat asupra calităţii mărfii".**

Tot procesul se învârtea deci în jurul acestei chestiuni: ştiuse, sau nu ştiuse? Or, o lovitură de teatru se produse la înfăţişare.

„Ca argument hotărîtor pentru respingerea acţiunii, d. Parsons, avocatul doamnei Rhinelander îşi rugă stăruitor clienta să consimtă să se desbrace, pentru ca să dovedească domnilor judecători că nu putea să încapă nici cea mai mică îndoială în privinţa culorii epidermei sale.

„Avocaţii soţului au protestat, se înţelege, însă d. Parsons a insistat în cererea sa, aşa încât, în cele din urmă, preşedintele admise ca doamna Rhinelander să se desbrace numai pe jumătate.

„Publicul fu rugat să părăsească sala, şi, în prezenţa juriului, a d-lui Rhinelander şi a avocaţilor, d-na Phryné-Rhinelander se desbrăcă până la mijloc. Noul areopag trebui să constate că pielea ei era incontestabil de culoarea cafelei cu lapte. La o întrebare a d-lui Parsons, d. Rhinelander admise că această piele nu-şi schimbase de loc culoarea din ziua în care o văzuse pentru întâia oară,.. şi aceasta la o dată cu mult anterioară căsătoriei..."

Şi d. Rhinelander pierdu procesul !..

Democratizarea Almanahului de Gota

Almanahul de Gota — e cartea regilor. In cei 160 de ani de când există, paginile lui au strălucit de cele mai minuţioase detalii asupra dinastiilor regeşti şi imperiale. Prinţii şi prinţesele, ducii, conţii, baronii şi nobilii de rasă de prin toate ţările râvneau să ajungă, cu ajutorul acestui Almanah, deasupra celorlalţi oameni. Toţi parveniţii, bancherii cu titluri cumpărate, conţii adoptaţi în mod dubios — n'au fost primiţi în paginile acestei cărţi de catifea a nobilimii tradiţionale din Europa. Multe zeci de milioane s'au oferit editorilor, pentru strecurarea anumitor personagii în Almanah: dar acesta a rămas un neclintit indicator al purităţii sângelui nobil.

S'au prăbuşit acum multe din vechile familii domnitoare, şi volumele 163 şi 164 ale Almanahului s'au democratizat şi ele, şi s'au adaptat la nouile curente. In locul domnului cu mustaţa răsucită, purtând uniformă strălucită de general de gardă imperială, intitulat *Imperator-Rex* şi reprodus an cu an pe copertă, — găsim astăzi figurile celor doi preşedinţi de republici, care conduc 55 şi 10 milioane de Germani: Hindenburg şi Coolidge. Apoi pe o mie de pagini se află imprimate 12.000 de nume ale deputaţilor şi senatorilor, câţi compun parlamentele întregei Europe. Aci s'au amestecat toate castele şi clasele social-politice: Millerii şi Schultzii sau plebei şi mai sadea, stau alături de cele mai vechi familii, împodobite cu „von" şi cu titluri pretenţioase, complicate.

Totuşi, unele informaţiuni sunt interesante. Cei 12.000 de legiuitori sunt distribuiţi inegal. Germania având 18 state are în Reichstag 493 membri; Landstagul Prusiei numără 450, al Bavariei 129 şi al Saxoniei 96. In total sunt 2.327 deputaţi în Germania, adică unul la 27.000 locuitori. In Italia deputaţii şi senatorii sunt în număr de 1.000. Anglia are 625 deputaţi şi 719 senatori. Franţa şi Polonia au câte un reprezentant la 50.000 locuitori. Cehoslovacia, Ungaria şi România — la circa 30.000; Belgia, Suedia, Norvegia, Portugalia şi Bulgaria — la 20.000; Elveţia, Latvia, Finlanda, Danemarca şi Grecia — la 15.000. Dar republica San Marino are 60 deputaţi la 12.000 de locuitori, adică un deputat — la 200 de locuitori!

Aspectul social al problemei sexuale

Familia, spune Charles Lalo, e disciplina serioasă a instinctului sexual. Toate celelalte facultăţi sau instituţiuni, afară de instinctul sexual şi de familie, comportă alături de activităţile lor serioase, jocuri dezinteresate care nu sunt nicidecum estetice şi nu sunt nici imorale, — căci arta nu e decât un joc ca şi celelalte jocuri, însă acestea din urmă nu scapă imoralităţii decât devenind artistice.

Dacă, aşa dar, arta poate şi trebue, prin caracterul ei de joc să se desprindă de morală şi să se desvolte prin ea însăşi alături de formula etică, aceasta se întâmplă cu predilecţie în domeniul esteticei.

Pe de altă parte, faţă de fiecare din marile funcţiuni ale umanităţii individuale sau colective, — afară de funcţiunea sexuală, — constatăm trei fapte cu totul generale:

1. Disciplina morală a fiecărei forme de activitate omenească e în mod normal alta decât disciplina ei estetică; fiecare din aceste două valori se organizează paralel cu cealaltă, deci pe cât cu putinţă fără contact cu cealaltă. Această disciplină este sau estetică sau morală; ea nu poate fi şi estetică şi morală în acelaş timp şi în acelaş sens.

2. Numeroase forme ale jocului se grefează în chip normal pe această activitate, fără a avea însă vreo valoare artistică. E un al doilea aspect al organizării care e aci totdeodată amorală şi anestetică.

3. Se produc, ca să spunem astfel, accidental, deşi destul de frecvent, încălcări ale uneia dintre aceste valori în domeniul celeilalte. Activitatea estetică adoptă de preferinţă obiecte imorale, iar activitatea morală obiecte inestetice. Iată cel puţin pentru fiecare dintre ele, în împrejurarea aceasta specială, mijlocul cel mai eficace de a se afirma pe sine.

Intr'un sens, rezultă un aspect de dezorganizare anarhică şi de luptă pentru existenţă; dar lupta aceasta e firească în umanitate.

In sfârşit, printre aceste fapte generale, numai viaţa sexuală face excepţie.

Moralei individuale, profesionale, naţionale, internaţionale şi religioase, trebue să-i adăugăm morala familială sau sexuală, şi am străbătut astfel toate domeniile esenţiale ale activităţii omeneşti...

Michel Korday

D-l Michel Corday este un parizian de dinaintea războiului celuilalt, căci e născut în 1869. Părinţii nu-l destinaseră carierei literare ci celei militare şi astfel fu nevoit să intre în şcoala politehnică. Dar deşi ajunse ofiţer de geniu, Michel Corday preferi condeiul şi părăsi armata pentru a se deda cu totul literaturii — ca şi conşcolarul său dela politehnică cu care rămase toată viaţa bun prieten, vestitul literat de mai târziu, Marcel Prevost. După o serie de romane din viaţa militară, scrise în fine: „Masca noastră" (1901). Cu „Masca" începe o nouă orientare în scrisul acestui romancier pasionat de ştiinţele biologice şi pe care nu-l spăimântă subiectele cele mai îndrăzneţe, cele mai deochiate.

Operele acestei perioade, cereau însă un tact şi o delicateţă nespusă, o cuviinţă de expresie fără slăbiciune. Michel Corday ne-a dat toate acestea. Publicul alerga la romanele lui cu titluri tari, ca: **„Venus sau cele două riscuri".** „Sesame sau maternitatea consimţită", „Incinşii", etc.— romane înfrigurate în care se amestecă spasmurile voluptăţii cu horcăelile ftiziei şi ale crizelor patologice, dar fapt neîndoelnic e că acest romancier cinstit şi delicat şi-a vrut operele de-o moralitate superioară prin tezele ce le sustine, şi nu a făcut nimic ca să-şi atragă sufragiile unei clientele frivole şi de gust picant.

A fost numit ofiţer al „Legiunii de Onoare".

In urmă, împreună cu Jean Richepin şi Barrès, se grupară în jurul lui Desgrangres, care fondase „L'auto". M. Corday aduse obolul unui romancier care prea mărea energia, ştiinţa şi pitorescul, sintetizate în aceste două îndrăzneţe simboluri concrete ale progresului: automobilul şi aeroplanul.

„Domnul, doamna şi automobilul", „Plăcerile automobilismului" sunt culegeri de nuvele sportive ale acestui fecund scriitor.

O nuvelă a sa, de-o rară duioşie „Aviatorul", apărută în ultimul număr al **„Lecturii"** (114), face şi ea parte din ciclul de nuvele sportive ale lui Michel Corday: „Subt aripile aeroplanului".

MARUNTE

— Pictorul Octav Băncilă, profesor la şcoala de Belle-Arte din Iaşi, a deschis o expoziţie a ultimelor sale lucrări, în sala Ileana a Cărţii Româneşti, în ziua de 15 Aprilie 1927.

— In curând va apărea în „Editura Modernă" (Iaşi) un volum din „Istoria Evreilor din România" de d. Carol Drimer.

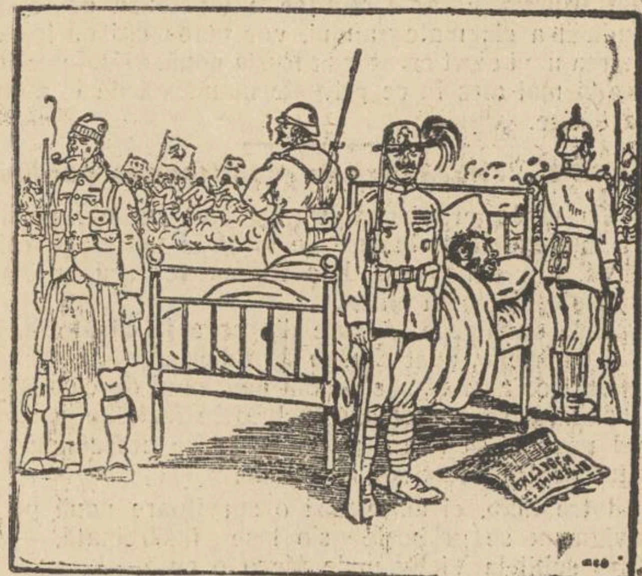


Asasinatul ca probă de amor



— Citesc un adevărat roman de amor.
— Da?
— Desigur. Pe fiecare pagină e cel puţin un omor.
(Le Petit Parisien)

Blocul antisovietic



Visul plăcut al cetăţeanului sovietic.
(Vozrojdenie)

Tocilarul conştiincios



— Cum doriţi: cu vârful ascuţit sau rotund? Vă trebue pentru masă sau pentru o dramă pasională?
(Le Petit Journal)

Galanterie



— Un soţ puţin mai galant mi-ar fi găsit până acum un vehicul!
— ...Poftim.
(Le Journal)

Adeverul Literar şi Artistic

PREŢUL ABONAMENTELOR:

Pe timp de un an	Lei 300
„ „ „ 6 luni	„ 150
„ „ „ 3 „	„ 75

In străinătate dublu

ANUL VIII. — No. 333 | 12 PAGINI | NUMĂR de PAŞTI | 10 LEI | Duminică, 24 Aprilie 1927

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 }

FONDAT în 1893

Vacanţă de Paşti

— Tablou sentimental —

Vei fi prin clasa doua de liceu
In care-am fost cândva, de mult, şi eu.
In curtea îngrădită, fără zări
Din primăvară s'au bătut cărări
Şi-apoi tot locul unde te-ai jucat
Subt un salcâm de-atâţia ani uscat.

De-o săptămână poate, în grădină
Au ancorat corăbii de lumină
Din ceru'ntreg albastru ca o mare.
Şi eşti copil şi peste tot e soare.
Te văd jucându-te cu păru 'n vânt
Nevinovat cum n'a fost nici un sfânt,
Neştiutor de tot ce e pe lume.
(Mi s'a părut că m'am strigat pe nume).
Pe săli aceleaşi studii şi arpegii
Le cântă tot solfegiind colegii,
Dar parcă-acum răsună mai pustiu
(Şi eu am fost pe-acolo şi le ştiu)
Prin clasele care-au rămas mai goale
Prin flaut urcă gamele agale
Ca nişte doine-abia la început;
Şi-apoi de-odată toate au tăcut.
Şi-acum de nu ştiu câte generaţii
In ceasurile lungi de recreaţii
Răsună astfel note primitive
Ca nişte preistorice motive.
Şi în aceste simple melodii
Renasc aceleaşi stranii nostalgii
De libertate şi de evadare
In toate după-amiezile cu soare.

***

Dar într'o sară pe tabela mată
Un tren acoperit cu fum de vată, —
Desigur trenul cel mai primitiv, —
Aduce-acum pe şini de portativ
Pe care ca 'ntr'o gară o să stea,
Vacanţa cea de Paşti... ca'n vremea mea.

***

Şi după ce-ai plecat şi tu acasă
Odihnitoare, liniştea se lasă
In toate băncile de-acuma goale,
Ca'n negre instrumente muzicale;
Şi-atunci, când nimeni nu-i pe coridoare,
Când stau ferestrele deschise'n soare
De dimineaţă până 'n asfinţit
Ca 'ntr'un spital acuma părăsit,
Când vântul poartă printre bănci hârtii
De parcă sufletele de copii
Au mai venit pe-acolo să se joace
Când toată zidăria ceia tace,
Când nu se mai aude nici un flaut,
Atuncia vin în urma ta să caut
Cum cată-un cerşetor fără să vrea,
Prin Internat, copilăria mea.

DEMOSTENE BOTEZ



T.van Tulden — Canonul.



GIOVANNI PAPINI

Din viaţa lui Iisus

Lumina zilei, care e pentru noi lumina Domnului, încă nu se ivise când Femeile se înapoiară în grădină. Dar spre răsărit, peste coline, o dâră albă, uşoară ca reflexul unei lumi învăluite în argint şi crini, se înălţa printre constelaţiile tremurătoare şi biruia puţin câte puţin licăririle nopţii. Zorile senine aduceau aminte somnul nevinovaţilor, aerul proaspăt şi înviorător părea adierea plăcută a sborului îngerilor. Virginitatea dimineţii anunţa bucurii timide şi nevinovăţie.

Femeile, copleşite de durerea lor, străbăteau prin adierea dimineţii şi un simţimânt căruia nu-i puteau găsi înţelesul le turbura.

Erau patru. Căci Ioana din Cuza şi Salomeea le însoţeau pe Maria din Betania şi pe Maria din Magdala. Dar nu erau decât femei slăbite de durere.

In faţa mormântului se opriră înspăimântate. Intrarea grotei lăsa să se vadă întunecimile adâncului. Necrezându-şi ochilor cea mai îndrăzneaţă pipăi marginea tremurând. La lumina zilei care creştea cu fiecare clipă, văzură piatra rezimată de stâncile vecine.

Incremenite de groază, Femeile nu ştiau ce să creadă; totuş nu se puteau hotărî să plece fără să afle adevărul, şi în clipa când soarele ivindu-se de pe colină lumina deschizătura grotei, ele-şi făcură curaj şi intrară.

Mai întâi n'au văzut nimic, dar după o secundă o spaimă nouă le încremeni pe loc. La dreapta lor, un tânăr investmântat în alb — haina lui strălucia în întuneric ca zăpada — părea că le-aşteaptă.

— Nu vă fie teamă. Cel pe care-l căutaţi nu'i aci: a înviat. De ce-l căutaţi pe cel viu printre morţi? Nu vă mai aduceţi aminte ce v'a spus în Galileea: că va cădea în mâna păcătoşilor şi că va învia a treia zi după scripturi?

Femeile ascultau, turburate, fără să poată răspunde. Şi tânărul urmă:

— Duceţi-vă şi căutaţi-i pe fraţii săi şi spuneţi-le, că Iisus a înviat şi că-l vor revedea în curând.

Tremurând de spaimă şi de bucurie ele părăsiră mormântul şi alergară îndată unde au fost trimise. După ce-au mers câtăva vreme, şi după ce-au ajuns afară din grădină, Maria din Magdala se opri, iar celelalte îşi urmară drumul spre oraş, fără s'o mai aştepte. Nici ea singură nu ştia de ce-a rămas în urmă. Poate cuvintele Necunoscutului n'au putut-o încredinţa, şi poate nu crezuse că groapa era goală; oare n'au fost înşelate de vre-un complice-al preoţilor?

Se întoarse deodată şi zări lângă dânsa un om. Dar nu-l recunoscu nici când începu să-i vorbească:

— Femee, de ce plângi? Pe cine cauţi?

— Plâng fiindcă Stăpânul meu a fost furat din mormânt şi nu ştiu unde l-au dus. Dacă l-ai furat tu, spune-mi unde l-ai ascuns, ca să-l iau eu

Induioşat de-atâta nevinovăţie, omul nu şopti decât un cuvânt, un nume, numele ei, dar cu acel glas duios şi neuitat cu care o chemase de-atâtea ori:

— Maria!

Atunci, tresărind, Desnădăjduita îşi regăsi fiinţa pierdută.

— Doamne! Stăpâne!

Şi căzu la picioarele lui în iarba udă şi-i strânse'n braţe picioarele goale care mai păstrau încă rănile sângerânde.

Dar Iisus îi zise:

— Nu mă atinge, căci încă nu m'am înălţat la Tatăl meu; du-te însă şi spune-le fraţilor mei că mă voi urca la Domnul şi Dumnezeul meu şi-al vostru. Şi spune-le că voi fi înaintea lor în Galileea.

Plecă brusc de lângă femeia îngenunchiată şi se depărtă în grădină, învăluit în soare.

Maria îl însoţi cu privirea până ce dispăru; apoi se ridică, turburată, orbită de bucurie, şi porni pe urma tovarăşelor ei.

Acestea abia ajunseseră în casa unde se adăposteau discipolii şi le-au povestit, cu întretăieri de glas, minunea văzută: mormântul deschis, păzitorul investmântat în alb, învierea Domnului.

Dar discipolii, copleşiţi încă de cele întâmplate (ei care s'au dovedit în zilele de desnădejde mai necredincioşi şi mai puţin drepţi decât aceste sărmane femei), nu vroiau să creadă acestor veşti turburătoare. Aiurări, închipuiri femeieşti, spuneau ei. Cum ar fi putut să învie după două zile? Ne-a spus că se va reîntoarce, dar nu atât de curând: atâtea lucruri zguduitoare trebuie să se întâmple până în ziua aceea!

In timpul acesta sosi, gâfâind de emoţie şi de alergătură, Maria din Magdala. Cele ce spuseseră Femeile erau adevărate în totul. Mai mult încă: l-a văzut cu ochii ei, i-a vorbit; mai întâi nu-l recunoscuse, ci de-abia când i-a pronunţat numele; i-a îmbrăţişat picioarele şi i-a văzut rănile; era el: trăia. Şi i-a reînoit porunca Necunoscutului: Du-te şi spune-le fraţilor mei c'am înviat, cum am proorocit.

Simon şi Ioan, încredinţaţi în cele din urmă, ieşiră îndată afară şi alergară înspre grădina lui Iosif. Ioan, ca cel mai tânăr, ajunse cel dintâi la mormânt. Se aplecă peste deschizătură şi văzu în fundul gropii fâşii din giulgiul lui Iisus, dar nu intră. Simon aujnse şi el, gâfâind, şi năvăli în groapă. Giulgiul era aruncat într'un colţ. Atunci Ioan intră şi el, văzu, şi se încredinţă. Fără să spună un cuvânt, se reîntoarseră acasă, ca şi cum s'ar fi aşteptat să-l găsească pe Iisus în mijlocul celorlalţi discipoli.

Dar Iisus, despărţindu-se de Maria, părăsise Ierusalimul.

In româneşte de JULIETA H. BLAZIAN

Ouăle roşii!

— Inedită —

de Tudor Pamfile

Cu privire la dumnealui, — bunul şi harnicul stăpân al casei, al ogrăzii, al vitelor, gospodarul de care ascultă dumneaei gospodina şi dumnealor copiii, — nu era, între găini şi cocoş, nici cea mai mică deosebire de păreri:

„Bun om!...

— Foarte bun! Dumnezeu să ni-l ţină, surioare ale mele, întru mulţi ani!

— Dumnezeu să ni-l ferească de a pururi, — suspină o găină ceva mai în vârstă. Nu vedeţi voi? Nu vezi dumneata, cocoşule? In zilele când soarele începe să-şi întârzie ceasurile de sculare, când vânturile încep să ne aducă neguri, dumnealui stăpânul nostru, — o, Doamne, păzeşte-l, — dumnealui îşi umple hambarele şi coşerele... Pentru cine credeţi că face el toate acestea?

—Pentru noi, pentru noi! răspunseră găinile privind în ochii mândrului cocoş. Nu este aşa?

— Aşa, aşa! întări cocoşul clătindu-şi îndelung bărbiile şi creasta.

— Fireşte că aşa... Pentru noi! Ca să avem, noi găinile, cu ce ne hrăni... Ca să avem ce aduna cu ciocurile noastre...

Ca să se bucure dumnealui gospodarul, dumneaei gospodina şi dumnealor coconaşii dumilor-sale, cum alergăm repede şi strângem cu hărnicie în guşile noastre grăunţele.

— O, da...

— ...că dumnealor, dragi surioare şi dragul nostru cocoş — vorbi mai departe o găină — dumnealor nu le trebue grăunţe, dumnealor li-i destulă pâinea pe care o pregătesc dintr'un fel de făină...

— O da... Dumnealor nu ştiu gustul grăunţelor.

— Hambarele sunt toate numai pentru noi!...

— Coşerele sunt toate numai pentru guşile noastre...

— Cucurigu! strigă frumosul cocoş, sbătându-şi puternic aripele şi umflându-şi penele.

— Cucurigu... dar...

— Dar ce? — săriră în grabă patru-cinci puicuţe.

— Hei, dragele mele, — le răspunse cocoşul puţin tristat, — dacă lucrurile aceste, aşa de frumoase le putem noi mărturisi pentru stăpânul nostru, nu tot aşa vom face pentru dumneaei gospodina"...

Şi cocoşul îşi scobori capul şi sterse pe amândouă părţile ciocul, de pământ. Era un semn, şi semnul era că înţeleptul cocoş ştia ceva...

— Vorbeşte, spune-ne...

— Ce să vă vorbesc?... Pentru ca să vă mai întristaţi şi voi de un lucru, care la urma urmei, nu poate fi de cât o curată bănuială.

— Bănuială, bănuială?

— Bănuiala mea...

Şi tot poporul de găini bătrâne, găini tinere şi puicuţe săriră spre frumosul cocoş, să asculte, să afle îndată despre ce poate fi vorba.

„Staţi! — strigă cocoşul scurt, ridicându-şi capul. Vă voi spune pentru că trebue... Pentru că-i datoria mea de stăpân şi apărător al vostru... Ascultaţi dară: gospodina (dumneaei nevasta gospodarului care în toată toamna îşi umple hambarele pentru guşile noastre) — dumneaei gospodina vă fură ouăle voastre. Asta este"...

Găinile rămaseră înmărmurite.

„Cum se poate să ne fure ouăle? De unde ai aflat?

— Am văzut singur.

— Te înşeli, cocoşule, — zâmbi şi vorbi o găină bătrână. Ai văzut însuţi dumneata?

— Am văzut.

— Te înşeli... Gospodina noastră nu ne fură oule. Stăpâna noastră le adună şi le aşează în cuvenitele cuibare.... Uite, eu, mâine poimâne, voi pofti să clocesc.... A fost şi an aşa: ne-a pregătit cuibarul, cu paie măruntele, călduroase, cu douăzeci şi unul de ouă... M'a aşezat într'o seară, într'o Joi pe la sfinţitul soarelui... Ce spui dumneata că ne fură gospodina ouăle..."

Cocoşul pufni a râs şi-şi întoarse pliscul într'o parte:

„Găină neîncrezătoare ce eşti!... Păcat că te afli găină bătrână... zise cocoşul.

— Şi dumneata, păcat că eşti tânăr; de-ai fi bătrân ca şi mine, ai şti ce s'a întâmplat an, şi n'ai mai întrista zadarnic inimile noastre.

— Vai, Doamne, vai! Ce vremuri am ajuns; să ştie un cocoş tânăr aceea ce nu ştie o găină bătrână ca mine. Ce vremuri am ajuns, să se arăte oul mai înţelept ca găina..."

Erau aceste vorbe o curată ocară. Cocoşul foarte cum se cade, nici nu îndrăzni să-i răspundă, ci lându-şi după sine găinile mai tinere şi puicuţele, merse sub streşina gardului.

Acolo cocoşul le povesti întâmplarea mai pe larg.

„Eu bănuiam de câteva zile, dar alaltăeri am văzut-o cu ochii mei. M'am ridicat pe gard şi cum fereastra de la cămară era deschisă, am văzut ş'am numărat două cofe pline cu ouă... Două cofe... După asta, am văzut-o pe dumneaei gospodina umblând prin grădină... Am văzut-o jupuind coaja de măr... După asta, a pus coaja şi a fiert-o în apă...

— In apă?

— Da, dragele mele, a fiert coaja în apă şi apoi în apa aceea a pus unul câte unul, — toate ouăle; unele erau albe precum le ştiţi; altele erau înflorate cu râurele şi ochişori gălbui, cu picături de ceară, după cât am putut înţelege, mirosind de departe...

—Şi eri?

— Şi eri, gospodina a scos ouăle, le-a scos din cojile de măr şi le-a înşirat pe pat, să se usuce...

Şi ouăle erau galbene....

— Galbene!

— Da, erau galbene; bag seama din pricina mărului.

— Pe urmă?

—Pe urmă către sară, stăpâna noastră a luat ouăle şi le-a pus câte două, câte trei, le-a lăsat câte puţin şi le-a scos...

— Tot galbene?

— Nu! Acuma erau roşii peste tot.

— Peste tot?

— Peste tot, nu; aveau râuşoare albe şi galbene; picături albe, picături galbene...

— Păcat că nu ne-ai chemat şi pe noi, să vedem aseme-

Continuare în pagina II-a

nea ouă, — suspină câteva din numărul puicuţelor. Ce frumos trebue să fie un ou roş cu flori albe şi galbene... Ce frumos lucru un asemenea ou...

— Dar pentru ce, crezi dumneata, cocoşule ? — întreabă o găină; pentru ce va fi împodobit gospodina astfel ouăle noastre ?

Cocoşul îşi scutură creasta şi răspunse:

„Nu ştiu ; la una ca aceasta nu mă duce capul !..."

Era 'n spre seară; femeia eşi în pragul casei, cu poala plină; îşi chemă găinile şi le împrăştie tainul cuvenit. In fruntea întregului popor alergă cocoşul ; după cocoş veniră toate găinile care ascultaseră povestea sub streşina gardului; după aceea veni şi neîncrezătoarea găină bătrână... Mâncară, se săturară şi porniră apoi spre pătulul de odihnă.

Intunericul scobori în grabă şi peste tot se întinse aspra tăcere a nopţilor de primăvară.

Pe la miezul nopţii, cocoşul se trezi, işi scutură aripile şi trâmbiţă cucurigul.

— Ia ! făcu el, apoi cu vocea scăzută.

— Ce este ? — întrebă găina cea bătrână.

— S'aude glas de clopot...

— De ce ?

— Nu ştiu...

Gospodarul, gospodina, aprinseră lumina, se gătiră şi ieşiră pe poartă....

Cocoşul se mai trezi în două rânduri, cântă şi aproape de ziuă privi prin grădelele pătulului că stăpânii săi se înturnau acasă cu lumânările aprinse.

— Unde crezi dumneata, cocoşule, c'au putut umbla ei ?...

— Nu ştiu !

Se lumină.

Cocoşul, găinile săriră jos şi merseră să-şi primească mâncarea de dimineaţă.

Stăpâna casei era îmbrăcată frumos, peste puţin se arătă şi dumnealui gospodarul deasemeni îmbrăcat în haine curate... Coconaşii, copiii la fel... Băeţii cu pălării înflorate; fetiţele cu rochii şi broboade noi..... Băeţii, cu buzunarele şi mâinele pline de ouă roşii... Se strigau câte doi, ziceau ceva şi ciocneau ouăle.... Ieşiau apoi repede pe poartă şi ciocneau ouă încondeiate cu băeţii vecinilor.

Peste zi veniră oameni sărmani şi gospodina îi întâmpină cu pâine împletită şi cu ouă roşii, veniră flăcăii satului cu lăutarii, cântară, jucară puţin şi fata mare eşi spre a le întinde colaci frumoşi şi ouă roşii... Ouă roşii scrise cu râuri albe şi picături galbene.

„De ce oare ? — întrebă găina cea bătrână pe cocoş în ziua aceea, — de ce oare a înroşit şi-a scris gospodina noastră aşa de frumos ouăle noastre?" Cocoşul rămase îndelungat pe gânduri. Cine putea pătrunde un astfel de lucru ?

„Poate că... poate că...

— Anume ce, anume ce ?

— Poate că, — răspunse cocoşul hotărît, — poate că a vrut gospodina să facă aşa, să nu vă cunoaşteţi voi ouăle în ziua aceasta.

Găinile săltară din aripi şi săriră în sus de bucurie. Inţeleptul cocoş sfărâmase taina şi aflase adevărul... Şi până în sară, găinile alergară ca nebunele peste tot şi cârcâiră în limba lor, — doar va înţelege gospodina şi va afla că degeaba s'a ferit până acolo, ş'a zugrăvit pe ouă toate podoabele lumii.

„Degeaba, stăpână, degeaba... Ne-a spus cocoşul, că aceste sunt ouăle noastre."

TUDOR PAMFILE



Georgeta Holban-Peters — **Natură moartă.**

Persecuţiile primilor creştini

— Corespondenţa dintre Pliniu şi împăratul Traian. — Scrisoarea sfântului Ignat mucenicul —

Mulţi au aflat, în mod vag, despre grozavele persecuţiuni ale creştinilor din primele veacuri, care au durat 300 de ani, dar puţini cunosc lucrurile de aproape. Cu prilejul sărbătorii Paştilor dăm două documente: scrisoarea guvernatorului Pliniu, cel atât de iubit de împăratul Traian, care conducea provincia din jurul Mărei Negre, şi răspunsul scurt şi feroce al împăratului. Se ştie că cei mai groaznici persecutori ai creştinilor au fost Traian şi Marc Aureliu.

De asemenea şi scrisoarea pastorală a sfântului Ignat mucenicul, episcop de Siria, trimis la Roma ca să fie mâncat de fiare în circ.

Tustrele documentele sunt din anul 112, deci din culmea domniei lui Traian.

Iată scrisoarea lui Pliniu către împărat:

„E o datorie pentru mine, Sire, de-a vă referа asupra tuturor chestiilor în care am îndoeli. Cine, în adevăr, poate mai bine decât voi, călăuzi nedumeririle mele sau să-mi lumineze ignoranţa?

Niciodată n'am fost faţă la un proces împotriva creştinilor; de aceea nu ştiu, ce trebue pedepsit sau cercetat, nici până unde pot fi împinse lucrurile. Spre pildă, nu ştiu dacă trebue să fac deosebiri între vrâste sau dacă, în asemenea materie, nu e nici o deosebire de făcut între cea mai fragedă tinereţe şi vrâsta coaptă, dacă trebue iertat căinţei sau dacă cel ce-a fost pe deplin creştin nu trebue să se bucure de nimic fiindcă a încetat de-a fi, dacă denumirea asta prin ea însăşi, abstracţie făcând de orice crimă, se pedepseşte ca atare ori se pedepsesc numai crimele ce întovărăşesc numele.

„Până una-alta, iată regula pe care am urmat-o faţă de cei ce mi-au fost înfăţişaţi ca creştini. Le puneam întrebarea dacă sânt creştini; pe cei ce-au mărturisit, i-am interogat a doua oară, a treia oară, ameninţându-i cu cazne; pe cei ce-au stăruit, am pus să-i ducă la moarte; căci un punct, în adevăr, era în afară de îndoială pentru mine, acela că ,oricare ar fi fost natura delictuoasă sau nu a faptului mărturisit, încăpăţânarea asta, o asemenea neînfrântă băţoşenie meritau de-a fi pedepsite.

„Au mai fost câţiva dintre aceşti nenorociţi atinşi de aceeaşi nebunie cari, fiind dată calitatea lor de cetăţeni romani, i-am însemnat spre a fi trimişi la Roma. Apoi, în timpul urmăririi, crima, cum obicinuit se întmâplă, luând mare întindere, se prezentară felurite cazuri. O denunţare anonimă s'a primit conţinând multe nume. Pe cei ce negau că sunt sau c'au fost creştini, am crezut că-i drept să-i slobod, când au invocat după mine Zeii, şi s'au rugat cu tămâie şi vin roşu în faţa chipului tău, pe care anume îl adusesem în faţa lor împreună cu statuile divinităţilor, şi că apoi au blestemat pe Christos, lucruri, care, se zice, cei ce sunt cu adevărat creştini nu pot fi aduşi a le face nici cu forţa. Alţii, numiţi de denunţător, au spus că erau creştini, dar apoi pe dată au negat-o, mărturisind că fuseseră în adevăr, dar asigurând că au încetat de-a mai fi, unii de acum trei ani, alţii şi mai de mult, câţiva de acum douăzeci de ani. Cu toţii s'au închinat icoanei tale şi statuilor zeilor, blestemând pe Christos. Ei afirmau că toată vina lor sau toată greşala lor se mărginea de-a se aduna obicinuit la zile hotărîte, înaintea răsăritului soarelui, spre a cânta împreună cu rândul un imn lui Christos ca unui Zeu, şi spre a se angaja prin jurământ nu pentru a săvârşi, vreo crimă, ci pentru a nu săvârşi furturi, banditizme, adultere, să nu calce jurămintele făcute, să nu tăinuiască depozitele ce li s'ar cere înapoi, apoi de-a se aduna de iznoavă spre a lua o masă împreună, dar o masă obicinuită şi cu totul nevinovată; că chiar şi acestea încetaseră de-a le face de când cu edictul dat, conform ordinelor noastre, că asociaţiile sânt interzise.

„Asemenea declaraţii m'au hotărît să urmez, ca necesară, o căutare a adevărului prin schingiuirea a două servitoare dintre acele numite diaconese. N'am aflat alta la ele decât o superstiţie urâtă, enormă. De aceea, suspendând cercetarea, m'am hotărît să te consult. Numărul cel mare al celor în primejdie m'a făcut să socotesc necesară o atare consultare. Un mare număr de persoane, în adevăr, de toată vrâsta şi mâna, de ambele sexe, sânt sau vor fi chemate în justiţie; această superstiţie a năpădit nu numai târgurile ci şi târguşoarele şi satele. Cred că am putea-o opri şi lecui".

La care Traian răspunde scurt şi cuprinzător:

„Ai urmat calea cea bună, scumpul meu secundus, în examinarea pricinilor acelora cari au fost aduşi înaintea tribunalului tău ca creştini. In asemenea materie, în adevăr, nu se poate statornici o regulă fixă pentru toate cazurile. Dacă sânt denunţaţi şi apoi dovediţi, trebuesc pedepsiţi, a stfel totuş ca acel ce neagă a fi creştin şi care-şi dovedeşte spusa prin acte, adică adresând suplicaţiuni zeilor, să obţie iertare".

Iată şi pastorala sfântului Iguat, pe când era dus la Roma să fie sfâşiat de fiare:

„Tot rugându-mă mereu, am obţinut de-a vedea sfintele voastre feţe; am obţinut chiar mai mult decât ceream; căci dacă D-zeu se milostiveşte ca să ajung până la capăt, nădăjduesc că vă voi îmbrăţişa ca prizonier al lui Isus Hristos. Afacerea e bine îndrumată, rămâne ca nimic să nu mă împedice de-a avea partea care e a mea. Din spre partea voastră, la drept vorbind, mă simt neliniştit: mă tem ca dragostea voastră să nu-mi fie de stricăciune (sfântul se teme anume ca intervenţiile creştinilor puternici din Roma să nu izbutească a-l scăpa de mucenicie. N. Tr.). Voi nu riscaţi nimic; dar eu, îl pierd pe D-zeu dacă izbutiţi să mă scăpaţi... Niciodată nu voi mai găsi un atare prilej, iar voi, cu condiţia de-a fi iubitori până la a nu interveni, niciodată nu veţi fi contribuit la o faptă mai bună. In adevăr, dacă nu vă mişcaţi, voi aparţine lui D-zeu; dacă, dimpotrivă, îmi iubiţi carnea, iată-mă de iznoavă aruncat în luptă. Lasaţi să fiu jertfit, cât altarul e gata, pentru ca, adunaţi toţi în cor prin dragoste, să cântaţi Tatălui şi lui Isus Hristos: „O, mare e mila Domnului, care a binevoit să aducă dela răsărit către apus pe episcopul Siriei!" E bun lucru, în adevăr, să te culci pe lume întru Domnul, ca să te scoli întru el.

„Voi n'aţi făcut niciodată rău nimănui; dece să începeţi astăzi? Voi, maiştri aţi fost pentru atâţia alţii! Nu voesc decât un singur lucru, să înfăptuesc ceia ce voi învăţaţi, ce prescrieţi. Cereţi numai pentru mine puterea dinăuntru şi din afară, pentru ca nu numai să fiu chemat creştin, ci să şi fiu găsit astfel, când voi fi dispărut trupeşte. Nimic nu-i bun din ce este aparent, „ceiace se vede e vremelnic, ceiace nu se vede este vecinic". Dumnezeul nostru Isus Hristos, cuprins în Tatăl, nu apare. Creştinismul nu e numai o operă de tăcere, ci devine una de strălucire când e cerut de lume.

Voi scrie bisericilor, mă voi adresa tuturor celor ce sunt încredinţaţi că voi muri pentru Domnul, dacă mă împiedecaţi de la asta. Vă rog să nu vă arătaţi prin bunătatea v oastră, ne la locul ei, duşmanii mei cumpliţi. Lăsaţi-mă să fiu hrana fiarelor ,mulţumită cărora îmi va fi dat să văd pe D-zeu. Sunt grâul Domnului, trebue să fiu măcinat de dinţii fiarelor, pentru ca să fiu găsit că 's pâinea cea bună a lui Hristos. Mai curând mângâiaţi-le, pentru ca ele să fie mormântul meu şi ca să nu lase să mai subziste nimic din trupul meu, şi ca astfel înmormântarea mea să nu fie în sarcina nimănui. Atunci voi fi în adevăr ucenicul lui Hristos, când lumea nu-mi va mai vedea trupul......

„Din Siria până la Roma, pe pământ, pe apă ,ziua, noaptea, lupt deja împotriva fiarelor, prins în lanţuri cum mă aflu de zece leoparzi (vreau să vorbesc de garda mea de ostaşi, care se arată cu atât mai răutăcioşi cu cât li se face mai mult bine). Mulţumită relelor lor tratamente, mă formez; „dar nu pentru asta sunt îndreptăţit".

Imi va fi mai de folos, vă încredinţez, când mă voi găsi în faţa fiarelor ce-mi sunt pregătite. Nădăjduesc să le întâmpin în bune dispoziţiuni, la nevoe le voi netezi cu mâna pentru ca să mă devoreze imediat, şi să nu se poarte ca faţă de unii pe cari nu au îndrăznit să-i atingă. Iar dacă îmi vor arăta rea voinţă, le voi sili.

„Iertaţi-mă, dar ştiu eu mai bine ce-mi trebue. De abia acu încep să deviu un adevărat ucenic. Nu; nici o putere, nici vizibilă nici invizibilă, nu mă va împiedeca să mă bucur de Isus Hristos. Rug, cruce, haită de fiare, desbărnarea oaselor, mutilarea mădularelor, sfărâmarea întregului trup, toate caznele diavolului, cadă asupra-mi numai să mă bucur de Isus Hristos. Dragostea mea a fost crucificată, şi nu mai e în mine nici o văpae pentru materie, nu mai decât o apă vie care murmură înlăuntrul meu şi-mi zice: „Vino către Tatăl".

Nu mai găsesc plăcere în hrana cea coruptibilă nici în bucuriile acestei vieţi. Rîvnesc la pâinea lui D-zeu, acea pâine a vieţii, care e trupul lui Isus Hristos, fiul lui Dzeu, născut la sfârşitul vremurilor seminţiei lui David şi Abraham; iar ca băutură doresc sângele lui, care e dragostea fără prihană, a vieţei celei vecinice".

Vina sfântului Ignat? Una singură: de a fi fost creştin.

p. conformitate
INDEX

Giovanni Rosadi

Cele din urmă clipe ale lui Iisus

Pentru a grăbi moartea condamnaţilor, Romanii aveau obiceiul să le zdrobească picioarele cu lovituri de ciocan *(crurifargium)*. Tot în acelaş scop, ei le mai dădeau uneori şi câte-o lovitură de lance sau de spadă în piept. Crucificarea nu ucidea decât foarte încet. Emoragia mâinilor şi a picioarelor se oprea repede şi în genere nu prea era mortală.

Adevărata cauză a morţii era tensiunea forţată a membrelor, care avea de urmare rigiditatea trupului şi o turburare ucigătoare a circulaţiei sângelui.

Condamnaţii cari au fost daţi jos la vreme de pe cruce, au fost readuşi la viaţă printr'o îngrijire energică. Cei mai rezistenţi nu mureau decât de foame. Ultima lovitură era prin urmare utilă şi uneori necesară.

In cazul particular al celor trei răstigniri de pe Golgota, Evreii aveau o îndoită dreptate să le accelereze moartea. Mai întâi, fiindcă legea evreiască nu îngăduia să se lase un cadavru să atârne în spânzurătoare decât până în seara zilei de execuţiune; iar în al doilea rând, pentrucă ziua Sâmbetei nu trebuia să fie pângărită cu o astfel de privelişte. Ei îi cerură deci lui Pillat să dispună aplicarea obicinuitului crurifargium.

Soldaţii îşi îndepliniră această misiune şi zdrobira picioarele celor doi tâlhari. Când au vrut să-i facă acelaş lucru şi lui Iisus, îl găsiră mort. La încheierea celor trei ore de agonie îşi dăduse sufletul.

Viaţa lui pământească se sfârşise. Opera lui însă continua să trăiască pentru veacuri. Era aproape ora trei după amiază când Iisus, cu capul înclinat într'o parte, a murit.

Tot ceeace era omenesc într'însul murise. Dar crucea supliciului său va rămânea înfiptă pentru totdeauna pe calvarul nedreptăţii, al lăcomiei şi al minciunilor nesţărmurite. Alături de lemnul indestructibil al crucii, fierul şi focul vor părea lucruri josnice şi trecătoare.

Lumea epocii sale preocupată de alte spectacole de orgie şi de sânge, nu luase seama la ceeace se petrecuse în acest colţ pierdut al Orientului. Dar curând a aflat că o lege nouă cumpănia lucrurile şi hotăra destinele omeneşti. Adevărul ţâşnit din isvorul Nazaretului, inunda pământul şi smulgea din rădăcini arborele care nu mai era în stare să dea roade bune.

Nouăsprezece secole, legislatorii şi inovatorii îndrăzneţi, încercară zădarnic să scrie sau să conceapă o lege tot atât de universală şi de înaltă ca cea scrisă de Iisus pe cruce, cu sângele său.

Martirul de pe Golgota i-a spus omului:

„Iubeşte-l pe aproapele tău ca pe tine însuţi, şi nu face altora ceeace nu ţi-ar plăcea să ţi se facă"!

Spunând aceste vorbe nu numai că a iluminat căile nevăzute ale cerului, dar el a înobilat într'atâta egoismul, cea mai sălbatecă şi mai activă dintre legile pământului, încât a făcut dintr'însul o virtute şi o condiţie necesară a solidarităţii şi a justiţiei sociale.

Când a anunţat vestea cea bună oamenilor uniţi prin această justiţie care nu suferea influenţele puterii şi ale convenţiunilor, când a proclamat: „împărăţia lui Dumnezeu e în voi!", el a întemeiat pe pământ o împărăţie sfântă care n'are nici suveran, nici supuşi, nici victime, nici răsvrătiţi, nici armate, nici frontiere, o împărăţie care-şi dăruieşte sceptrul tuturor voinţelor stăpâne pe ele însile, şi le dă un tron tuturor sufletelor în stare să-şi realizeze propriul lor destin. O împărăţie desăvârşită şi sigură, dacă nu veselă şi fericită, în care săbiile se vor transforma în pluguri, lăncile în coase, şi în care va triumfa omul suveran, desrobit de orice autoritate străină şi de ,orice disciplină, graţie valorii incalculabile a sufletului său şi-a perfectibilităţii sale nemărginite.

Nu vor mai trebui decât încă nouăsprezece veacuri pentruca crucea de pe Golgota să devină definitiv simbolul victoriei, ori pentruca omul închinat luptelor sângeroase, să fie pentru totdeauna înfrânt în bătălia pe care-o susţine pentru mântuirea lui.

RADU ROSETTI

Amintiri din copilărie

EDITURA „CULTURA ROMÂNEASCĂ"

PREŢUL LEI 50

SELMA LAGERLÖF

La Nazaret

Intr'o zi, — pe când n'avea decât cinci ani, Iisus şedea pe treptele din faţa atelierului tatălui său, la Nazaret, fabricând cuci de pământ din argila moale şi cleioasă pe care i-o dăduse olarul de peste drum.

Era mai fericit ca oricând, fiindcă toţi copiii din mahala spuneau că olarul e un om rău, care nu se lasă înduioşat nici de priviri prietenoase, nici de cuvinte blânde; şi deaceea nu cutezase niciodată să-i ceară ceva.

Acuma însă, nici el nu ştia bine ce se'ntâmplase:şedea în pragul uşii, uitându-se la vecinul său care-şi vedea de treabă frământând huma; şi omul acela rău a ieşit din dugheana lui şi i-a dat atâta argilă încât ar fi putut să facă dintr'însa chiar un ulcior de vin.

Pe prispa căsuţii vecine şedea Iuda. Era urât; avea părul roşcat şi faţa acoperită de vânătăi şi de zgârieturi căpătate în certurile şi bătăile zilnice cu toate haimanalele străzii.

Acum era foarte liniştit; nu se mai lua cu nimeni la trântă, nu mai căuta vină nimănui, şi se trudea să dea formă unei bucăţi de argilă, pe care i-o dăduse Iisus.

El n'ar fi îndrăznit să se arate înaintea olarului, căci aruncase cu pietre în marfa lui, şi acesta l-ar fi alungat cu lovituri de nuia.

Pe măsură ce copiii îşi isprăveau cucii, îi aranjau în cerc în jurul lor. Erau pasări cum sunt de când lumea păsărelele de lut. Se sprijineau pe un bulgăre de pământ turtit; aveau o coadă foarte scurtă şi aripi abia vizibile. Totuşi, cucii celor doi camarazi de joacă se deosebeau dela cea dintâi privire. Ai lui Iuda erau atât de rău făcuţi, încât cădeau întotdeauna. Degetele lui neîndemânatece şi ţepene nu era în stare să plămădească formele. Işi furişă privirea spre Iisus, căutând să prindă ce făcea acesta de avea pasări atât de frumoase şi netede ca frunzele stejarului din pădurea din Thabor.

După fiecare cuc isprăvit, Iisus se simţia mai fericit. Cel din urmă i se păru mai frumos decât toţi ceilalţi; dar se uita la ei cu aceeaş dragoste şi cu aceeaş mulţumire. Vor fi tovarăşii lui de joc, vor dormi alături de dânsul, îi vor cânta cântecele lor când mama lui îl va lăsa singur. Niciodată n'a fost mai bogat ca acuma, şi niciodată nu se va mai simţi părăsit.

In clipa aceea trecu prin faţa casei un om ce se încovoia sub greutatea burdufului de apă; după el venea un vânzător de legume care se legăna pe spatele măgarului între două coşuri mari de răchită.

Cel ce purta burduful cu apă atinse buclele blonde ale lui Iisus şi-l întrebă de pasările sale. Iisus vorbea atât de frumos, încât oamenii îşi uitară de treburile lor. Pornind însă mai departe, Iisus le arătă pe micul Iuda:

— Ia uitaţi-vă ce pasări frumoase face Iuda!

Negustorul de legume îşi opri măgarul cu voie bună, şi-l întrebă pe Iuda dacă şi pasările lui au nume, şi dacă ştiu să cânte. Iuda nu-i răspunse nimic la toate acestea. Se încăpăţâna în tăcerea lui şi nu ridica ochii din pământ. Furios, vânzătorul de legume dădu cu piciorul într'una din pasări, şi-şi văzu de drum.

* * *

După amiaza era pe sfârşite.

Soarele coborise spre asfinţit, şi lumina lui putea acuma să pătrundă prin poarta oraşului, care, împodobită cu un vultur roman, se zărea în capătul străzii.

Lumina aceasta roşietică, scăldată parcă în sânge, se strecura pe uliţa strâmtă învăluind totul în razele ei: şi ulcelele olarului, şi scândura care scârţiia sub fierăstrăul dulgherului, şi vălul alb ce înfăşura capul Mariei. Dar mai minunat ca ori-unde strălucea soarele în micile băltoace de apă dintre bolovanii cu care era pietruit caldarâmul. Deodată, Iisus îşi muiè mâna în băltoaca cea mai apropiată de dânsul, — căci îi venise'n minte să-şi coloreze pasările cenuşii cu această lumină scânteetoare, care dădea reflexe atât de frumoase apei şi zidurilor.

Soarele se învoi acestui joc, şi lăsă să i se ia din bogăţia razelor, întocmai cum îşi ia pictorul culorile sale. Cucii de pământ ai lui Iisus se învăluiră într'un reflex de diamante.

Iuda, care din când în când spiona şi număra pasările lui Iisus, scoase un strigăt de bucurie văzându-l că le pictează cu soarele băltoacelor de glod. Şi se grăbi să-şi moie şi el mâinile în apa strălucitoare. Insă lumina îi aluneca printre degete. Oricât de repede ar fi fost mişcarea mâinilor lui, el nu era în stare să prindă nimic din culoarea minunată.

— Stai puţin, Iuda! — zise Iisus. Am să-ţi pictez eu pasările tale.

— Nu, răspunse Iuda, nu vreau să le atingi. Sunt frumoase aşa cum sunt.

Se ridică încruntându-şi sprincenele şi muşcându-şi buzele. Trânti cu piciorul în pasări şi le transformă una după alta într'o grămadă de ţărână.

Şi când toate păsărelele fură sfărâmate, se apropiè de Iisus şi de cucii lui de pământ care sclipeau ca nişte pietre, preţioase. Se uită o clipă la ei tăcut, apoi ridică piciorul şi zdrobi unul din cuci. Când pasărea nu mai fu decât un pumn de argilă cenuşie, Iuda simţi o bucurie atât de mare încât începu să râdă cu poftă şi ridică din nou piciorul.

— Iuda — strigă Iisus — ce faci? Tu nu ştii oare că sunt vii şi că ştiu să cânte?

Iuda râse şi mai tare, şi sfărâmă încă un cuc.

Inspăimântat, Iisus se uită împrejur. El nu se putea măsura cu Iuda, care era mult mai înalt şi mai puternic. O căută cu privirea pe mamă-sa: nu era departe, — dar pân'ar fi ajuns acolo, toate pasările i-ar fi fost zdrobite. Incepu să plângă. Iuda îi distrusese patru cuci, şi mai rămăseseră trei. Şi Iisus, aproape furios împotriva cucilor care rămâneau pe loc şi se lăsau sfărâmaţi, bătu din palme ca pentru a-i deştepta, şi strigă:

— Zburaţi! Zburaţi odată!

Atunci cele trei păsărele începură să-şi mişte aripioarele şi într'un zbor speriat şi nesigur, izbutiră să ajungă pe marginea acoperişului, unde cel puţin erau în siguranţă.

Când văzu pasările zburând la cuvântul lui Iisus, Iuda începu să plângă. Işi smulse părul cum văzuse că fac bătrânii la nenorocire, — şi se prăbuşi la picioarele lui Iisus.

Se tăvăli în praf ca un câine, îi îmbrăţişă picioarele şi-l rugă să-l strivească după cum îi strivise şi el cucii. Căci Iuda îl iubea şi-l admira pe Iisus; îl adora şi-l ura în acelaş timp.

Maria, care urmărise jocul copiilor, se apropiè, îl luă în braţe pe micul Iuda, îl aşeză pe genunchii ei şi-l alintă:

— Biet copilaş, tu nu'nţelegi că vrei să faci ceeace nici o creatură omenească nu va putea să facă. Să nu mai încerci niciodată un lucru ca acesta, dacă nu vrei să fii cel mai nenorocit dintre muritori. E oare cu putinţă să lupţi împotriva celui ce pictează cu soare şi dă viaţă bulgărului de ţărână?

In româneşte de AL. N. BIF[illegible]

Hoţul de cozonaci

O istorioară adevărată, pentru copii, de Paşti

Cum s'a legat o aşa de strânsă şi trainică prietenie între Nelu Bălteanu şi Stan Ispas?

Nelu, un ţânc bălan, cu bucle aurii şi ochi albaştri ca două mărgele strălucitoare, era băiat de familie bună, în clasa a doua primară.

Ispas, înalt cât un munte, tuns chilug şi tuciuriu ca fundul ceaunului, ţigan din Stoineştii Vlaşcăi, soldat la postul II de pompieri.

S'au cunoscut în bucătărie. Ispas fusese ordonanţă la un căpitan de artilerie dat în quartir la casa Băltenilor. Prestigiul uniformei, deşi se purta destul de jerpelit Ispas, admiraţia pentru calităţile personale — cânta cu talent din drâmbă şi lucra cu măestrie fluere din coajă de tei, — făcuse pe Nelu ca să-l iubească din toată inima şi să-i păstreze o adevărată şi sinceră amiciţie.

De câte ori plimba calul căpitanului prin curte Ispas îl ridica de-o aripă pe Nelu şi-l arunca în şea călare pe Roibu. Timpul cât ţinea plimbarea, un fel de procesiune solemnă care atrăgea toţi copiii din mahala, Nelu trecea prin clipele supremei fericiri a vieţii. De-acolo de sus, de pe şea, dela înălţimea ce i se părea ameţitoare, Nelu căta falnic în jurul său, tresărind încordat de câte ori se scutura calul ud de sudoarea din care se ridicau aburi acri şi înţepători.

După asemenea momente de încredere în sine şi de adâncă mulţumire sufletească, Nelu, pătruns de un nobil sentiment de recunoştinţă, se simţia dator să aducă un pumn de ţigări Pelişor, din cutia tatei de pe birou. Ispas n'avea portabac; aşeza la rând ţigările în căptuşala soioasă a capelei sale cazone.

Ce dureros a fost momentul despărţirii... Căpitanul a plecat. Ispas, pentrucă era prea leneş, fusese trimis la cazarmă, la postul II de pompieri de unde făcea parte. Fiind în vecinătate, de câte ori scăpa, da şi câte o raită prin bucătăria casei unde trăise bine.

Nelu nu-l putea uita. In drumul dela şcoală adesea întârzia cătând cu ochi cercetători pe vechiul său prieten, prin manejul postului de pompieri.

Uneori pe furiş, schimba şi câte-o vorbă cu el când îl găsea stând amărât şi smirnă lângă ghereta de santinelă, în poarta pompieriei.

* * *

In Sâmbăta Paştilor copiii au fost culcaţi mai de vreme ca să poată sta treji la înviere după miezul nopţii. Pe când toţi ai casei îl cred că doarme buştean, Nelu se frământă cu ochii închişi, fără să-l prindă somnul. C'o seară înainte îl văzuse pe Ispas în poartă, de santinelă; era slab şi palid. Auzise pe Sevasta bucătăreasa vorbind cu Miţa, fata din casă, că Ispas a stat o lună în spital pentrucă un cal dela pompierie i-a sdrobit umărul. Acum s'a îndreptat, dar e slăbit de tot sărmanul.

....Ce tare trebue să-l fi durut... oare a plâns Ispas?.... ce răi sunt caii cei dela pompierie.... şi Nelu instinctiv, strângând dinţii, duce mâna la umăr şi se pipăie înfiorat. Un gând îndrăzneţ îi chinueşte mintea.



Jean Bart

Încet, cu chibzuinţă, îşi întocmeşte în toate amănuntele planul pe care îl hotărît să-l execute chiar în noaptea asta

* * *

Biserica plină e înecată în semi-întunericul unei pâcle înăbuşitoare. Un dascăl mormăie pe nas o cântare monotonă în aşteptarea momentului solemn al învierii Domnului Nelu spionează stranele în care tata şi mama moţăie într'o cucernică piroteală. Cele două surioare au străbătut până în faţa altarului. El se ţine tot la coadă fofilându-se tiptil printre oameni până ajunge la uşă.

Afară respiră adânc răcoarea umedă a nopţii.

Işi încheie paltonaşul şi o ia la fugă voiniceşte spre casă. Ca să scurteze drumul tae în curmeziş un loc viran. Un câine, trezit din somn, începe să latre furios. Nelu tresare dar se stăpâneşte. De ce să-i fie frică? E băiat mare. Cum zăreşte casa îşi potoleşte pasul. Calcă rar, apăsat, bărbăteşte.

Portiţa e deschisă. Peste tot întuneric besnă. Numai în subsol la bucătărie o lumină slabă, roşietică. Mama Sevasta spală blidele.

Dacă nu l'ar simţi! In faţă uşa e încuiată. Nelu, în vârful picioarelor, hoţeşte, înconjoară casa. Se opreşte în dreptul ferestrei dela cămara cu provizii. Pipăie cercevelele. Zăvorul nu-i pus.

Fereastra se deschide cu uşurinţă şi Nelu, de pe marginea butoiului cu apă de ploaie încalecă cu hotărîre fereastra. O aromă dulce, călduţă, îi gâdilă nările. Cozonacii proaspeţi scoşi numai de câteva ceasuri din cuptor stau înşiraţi la rând, pe poliţi.

Cu amândouă mâinile ridică unul în braţe şi strâns cu el la piept iese pe fereastră încet, cu multă băgare de seamă. Işi ţine răsuflarea.

Simte prin palton căldura cozonacului. E de cei mari, moldoveneşti.

Se strecurase pe portiţă când zări o umbră mişcând printre zăbrelele zaplazului. O luă la fugă prin întuneric. De sigur că era Sevasta bucătăreasa. L'o fi recunoscut oare? Până în dreptul pompieriei n'a întâlnit pe nimeni.

Ispas cu cojocul de santinelă în spinare sta singur, rezemat de gheretă. Tresare, îşi freacă ochii, nu-i vine să crează, îşi suge buzele şi simte cum i se lărgesc nările de aroma caldă şi dulce a cozonacului.

N'au avut nici vreme să-şi vorbească cei doi prieteni buni. Nelu abia îşi depusese povara, ştergându-şi broboanele de sudoare rece de pe frunte, când auzi isbucnind primul dangăt de clopot, şi luminiţe roşii începură a licări pâlpâind în jurul bisericii.

— A înviat Hristos, zise râzând mirat Ispas. Şi cu sfinţenie îşi scoase bonetul din cap, iar cu dreapta îşi făcu trei cruci mari şi apăsate. Nelu o şi luase la fugă. Ajunse gâfâind la uşă tocmai când lumea începuse să iasă din biserică.

— Pe unde umbli? îl întrebă mama încruntată.

— Aici am fost, lângă uşă, îi răspunse el hotărît.

Şi cu lumânărelele de ceară aprinse lumea se întorcea acasă, pe când în urmă răsunau în puterea nopţii glasurile tinereşti ale corului care cânta din toată inima:

Christos a înviat din morţi
Cu moarte pre moarte călcând

. . . .

Furtul, în toată grozăvia lui, s'a descoperit tocmai a doua zi pe la amiază.

Au avut loc cercetări la faţa locului. Nelu întâi se încăpăţânase să nu spună nimic, măcar să-l omoare. Dar nimic nu poate rămâne tăinuit în lume. Mai curând sau mai târziu totul se dovedeşte. Urmele pantofilor lui Nelu şi declaraţiile Sevastei, bucătăreasa, au fost sdrobitoare. Vinovăţia s'a stabilit pe deplin. Hotărîrea, după judecata făcută, a fost pronunţată de tata în faţa tuturor:

Vinovatul, hoţul de cozonaci, îşi va executa pedeapsa de închisoare pe toată vacanţa până la Duminica Tomei. Nu i se va da nici o bucată de cozonac întrucât se consideră că şi-a luat singur partea.

Vai! ce zile triste de vacanţă a avut bietul condamnat. Osânda s'a executat până la capăt. Toate cererile de graţiere făcute de rude şi de musafiri au fost respinse de tata, rămas neînduplecat până la urmă.

Vestea despre hoţia săvârşită de Nelu în noaptea învierii se răspândise şi prin vecini. Nici un copil n'avea voie să calce pragul camerei în care îşi făcea pedeapsa hoţul de cozonaci.

Copii liberi, voioşi, treceau spre scrânciob, în dulceaţa zilelor de primăvară, căutând cu sfială la casa Băltenilor.

Tocmai în ziua de Duminica Tomei veni şi bunicul dela Bacău. Ce bucurie în toată casa! Numai Nelu era întunecat. Aştepta cu ruşine judecata bunicului.

După masă, la cafea, în odaia de şezut, cum îi spunea salonaşului unde se aduna familia, bunicul după ce-şi netezi barba-i albă, afumată, revărsată pe piept, începu după obicei *interogatorul* fiecărui copil în parte. Cu inima cât puricile aştepta Nelu să-i vie rândul, cel din urmă, că era cel mai mic.

— Acum să văd cum merge năzdrăvanul meu de Nelu, zise bunicul scoţând din buzunar o cărticică de fabule. Se făcuse o linişte de ghiaţă.

Mama începu întâi:

— Nu-i mai spune Nelu, ci hoţul de cozonaci.

— Cum se poate una ca asta? Nelu meu hoţ?

Şi bătrânul rămase pe gânduri încruntându-şi sprâncenele stufoase.

Nelu nu s'a mai putut ţine. A început să-i tremure bărbia şi genele să-i bată repede, izbucnind într'un hohot de plâns s'a repezit la uşă. Nu s'a oprit decât în camera copiilor, cu capul înfundat în perne.

Uşa era crăpată. Din camera de alături se auzea bine. Nelu îşi scoase capul din perne, ciulindu-şi urechile. Alături se vorbea tot despre el. Era glasul tatei: „copilul ăsta calcă a soi rău, se împrieteneşte cu slugile, cu soldaţii..... mă rog, cozonacul furat nici nu l'a mâncat măcar, l'a dat unui ţigan care-i soldat la pompieria din apropiere, prietenul lui cel mai bun....

— Cum? întrebă bunicul mirat, nu l'a mâncat el? l'a dat altuia?

După o tăcere mai lungă în camera de-alăturea se auzi vorba bătrânului, rară, apăsată:

— ....şi totuşi socotesc că are o inimă bună copchilul ista......

Nelu simţi cum îl cuprinde deodată un val de-o dulce căldură sufletească. Lacrimile i-se uscase pe obrajii fierbinţi...., are inimă bună.... bunicul a zis că are inimă bună......

Şi mângâiat, împăcat în cuget, Nelu ridicându-şi capul din perne îşi frecă ochii înroşiţi, cu dosul palmelor, şi se apropie în vârful picioarelor de uşă.

Prin crăpătură se zărea blânda figură a bunicului cu barba lui albă în norii albăstrii de fum de tutun, asemenea cu chipul lui Dumnezeu între norii din cer, cum îl văzuse el odată desenat pe coperta unui abecedar francez.

JEAN BART

Cugetări

Cel care aruncă pe aproapele său în sclavie, dovedeşte că el însuşi este sclav.

Spinoza

E mai greu să faci pe un om civilizat să-şi lase prejudecăţile, decât să civilizezi un mojic.

Voltaire

Un om învăţat e superior unui rege; un învăţat care moare nu poate fi înlocuit, pe câtă vreme oricine e gata să ia locul regelui.

Lumea e dată pe mâna proştilor.

Ta'mudul

Gândim în vederea unei acţiuni. Inteligenţa noastră a fost turnată în tiparele acţiunei. Speculaţia metafizică e un lux, în timp ce acţiunea e o necesitate.

Bergson

„Dacă vrei să lucrezi, trebue să închizi uşile îndoelii", spunea un om de acţiune. — „Şi nu ţi-e teamă că în felul acesta vei fi un păcălit?" răspunse contemplativul.

Nietzsche



E. von Gebhardt — Incotro?

Din Himalaia la Léman

Studiind electro-technica într'un centru universitar catolic, din împrejurimile Alpilor, am fost într'o Duminică dimineaţa, victima unei insuportabile dureri de gingii. Intr'o singură noapte mi se descompusese rădăcina măselei a treia, numărând din fundul gurii către barbişon. Am simţit întâi o durere asemănătoare cu săgetarea limbii. Rănirea interioară m'a trezit din somn şi dintr'un vis, provocat, mă tem, de reflexele inconştiente ale preludiilor zvâcnirei. Visam că muşc furios dintr'un colţ de granit al muntelui Blanc şi că înfingându-mi-se maxilarul inferior în piatră, mă găseam prins de munţi, ca o vulpe de bot într'o capcană şi în neputinţă de a mă desface. Când am izbutit să scap, făcusem o zmuncitură considerabilă, falca mi s'a descleştat subt urechi şi am căzut într'o prăpastie uriaşă. Pe păretele râpei mi-am desfăşurat, precipitat peste cap, aproape un kilometru de intestine, ca un mosor de uzină, târât cu caii, cablul ce trebuie instalat.

Din fericire a fost, repet, un simplu vis: probabil că dormisem pe guşe. Deşteptându-mă subt canapea, mi-am dat numai decât seama că maxilarele erau la locul lor fixat de natură, şi nu mi se rupseseră deci, nici cotletele negre. Intre tâmple şi gât bărbierul îmi amenaja reminiscenţa decorativă habsburgică, la care ţineam cu un devotament fudulit. Dar gingia mă durea îngrozitor.

Erau orele 4 dimineaţa. La 6, hotărâsem în ajun să părăsesc oraşul cu 20 de camarazi şi camarade, pentru o ascensiune de 2000 de metri. Nu mai era timp de pierdut; în două ore trebuia să fiu vindecat. Pusei pieziş oglinda de ras, în faţa gurii căscate, şi apropiai un bec. Ca să mă orientez mai exact şi să nu aţâţ o măsea sănătoasă, introdusei în gură peria de pieptănat, prevăzută de fabricant cu ovalul unei oglinzi, incrustat pe dos.

Pentru prima oară mă serveam de această oglindă inexplicabilă, în care nu te puteai controla deosebindu-ţi cărarea. Dacă întrebuinţai oglinda nu te mai puteai peria pe cap iar dacă ţineai să te perii nu mai puteai să te vezi. Imi închipui că inventatorul periei cu oglindă destinase obiectul escluziv domnilor din prestidigitaţie şi acrobaţie, singurii posesori ai aptitudinii de a-şi schimba ciorapii fără să se descalţe de pantofi; căci dificultatea caracteristică în mânuirea obiectului consista în a te găsi în acelaş timp de ambele părţi ale periei de cap, şi de partea părului de porc şi de partea dosului de lemn împodobit cu cristal bizotat. Un cumpărător, cel puţin, cred că a înebunit, neştiind să puie în coincidenţă pieptănatul cu oglindirea şi alunecând din efort în halucinare.

Peria era destul de puţin voluminoasă ca să poată încăpea într'o gură de om. Prin reflectare dublă, în oglinda cea mare, descoperii o cavitate înfiorătoare, în vreme ce părul periei îmi zgârâia cerul gurii, ca un pui de arici, pe care m'aşi fi decis să-l mănânc de viu. Pipăind, căutai o foarfecă de unghii, cu cioc, ca să explorez conţinutul găunos, dar îndreptând foarfeca stângaci spre gingie, vârful ei îmi ajunse în ceafă.

Surprins de acest rezultat, mă gândii puţin. Pricepui că mişcările în oglindă se reproduceau inversate, ca literile de tipar şi încercai o mişcare analitică şi raţionată: vârful foarfecii atinse dulapul. Mai cugetai odată şi combinai mental contradictoriile celor două oglinzi. Pentru a putea ajunge în punctul ales, mi-ar fi trebuit însă trei braţe înădite, cu şase articulaţii, o mână de 15 metri lungime, care să fi putut ocoli capul de două, trei ori.

Aveam impresii de biciclist începător, care urmărind linia dreaptă din răsputeri, procedează în realitate prin zigzaguri şi curbe, lovindu-se de toate obstacolele evitate. Părăsii oglinzile şi mă căutai în gură, cu ochii închişi. N'aş putea să povestesc cum am ajuns în punctul necesar. Imi aduc aminte că am primit în fundul măselii o lovitură, care cred că s'ar compara numai cu o împuşcătură mare în stomac, prin şezut. Leşinai.

Aşa m'au găsit camarazii şi camaradele, la orele 6, zăcând pe parchet. M-au scuturat. Le-am dat amănunte. Şi toţi erau îmbrăcaţi în loden, cu pantalonii scurţi, şi fetele şi băeţii— şi purtau subsuoară bastonul de bambuz cu vârful de fier şi raniţa de alpinist.

Intre camarazi se găsea domnişoara Fui-Tu-Phu, o galbenă splendidă, dela Pecili, studentă mongolă la şcoala dentară. Ochii ei de pisică palidă se aplecară asupra suferinţii mele. Laba ei de păpuşă intră ca un şoarec de mătase în gura mea desgustătoare. Degetele ei, arătătorul şi cel mare, apucară ca un cleşte molarul, mişcat odată, de două ori din loc şi înainte de a răcni ca un mistreţ cretinizat de turbare, apărură în aer două măsele odată.

Imi adusei atunci aminte, din cartea de citire, din copilărie, că toţi Chinezii profesează dibăcia scoaterii dinţilor cu mâna. Prin asociaţie de idei, datorită prostraţiei şi amorţelii în care căzusem, mă gândii că gândacii de mătase fuseseră importaţi în Europa dela Chinezi, în ţeava unui baston găurit. Din asociaţie în asociaţie, îmi amintii cultura cartofilor, curcanii aclimatizaţi din America, trestia de zahăr şi pe Xavier de Maistre.

— Lăsaţi-mă să dorm şi duceţi-vă singuri, i-am rugat pe camarazi, pe când asociaţiile de idei se multiplicau vertiginos în casa de sănătate a creerului meu zdruncinat.

— Eu, nu te pot părăsi şi rămân cu tine, răspunse fata Mongolă, caritabilă şi conştientă de rolul medicinii sociale şi al artei dentare.

Pe când tălpile de fier ale colegilor noştri, scoborau scara de piatră ca nişte boloboace, D-ra Fui-Tu-Phu, gospodină delicată, îşi punea straele grele în cuier şi prepara un ceai reconfortant.

Nimeni nu se va mira că din zbuciumările mele a ieşit o căsătorie binecuvântată şi s'a întemeiat o gospodărie cu pijamale violete şi kimonouri floarea soarelui şi miozotis. Povestirea totuş, începuse cu scopul de a face cunoscut cititorului altceva; anume, mirarea soţiei mele mongole în faţa ouălor roşii, pe care le-a crezut ouate de un papagal special cu matricea de anilină—şi în acelaş timp cum am roşit noi întâia oară, ouăle de Paşti, cu pensula şi cu pulverizatorul, ca să ajungem să improvizăm un subiect de naraţiune pascală pentru cetitorii noştri creştini de rit ortodox.

Continuarea şi sfârşitul la Pastele viitor.

T. ARGHEZI

THOMAS HARDY

este astăzi, incontestabil, cel mai mare romancier al Angliei, şi renumele lui este de mult universal. Totuşi, la noi nu e cunoscut decât de cititorii de literatură în limbi străine. Pentru întâia oară apare în româneşte o traducere din Thomas Hardy.

MICILE IRONII ALE VIEŢII

Sunt două nuvele cari reflectează în ele întreaga personalitate a marelui scriitor: stil simplu, întâmplări obişnuite, dar dramatizate profund de ironiile aşa de ciudate ale soartei. D. D. I. Suchianu le-a redat în româneşte cu multă artă.

Biblioteca „DIMINEAŢA" No. 78

Preţul 6 Lei

Biserica lui Robinson

de ALEXANDRU IABLONOVSKI

De câte ori se apropie Paştele, îmi aduc aminte cum am clădit o biserică ortodoxă în Egipt, eu şi cu mine aproape trei mii de fugari ruşi — oaspeţi ai Regelui Angliei şi ai Khedivului.

Vreo douăzeci şi trei de zile vaporul nostru „Saratov" a rătăcit prin mări până când a reuşit să ancoreze în portul Alexandriei. Ca nişte ciumaţi am fost trecuţi printr'o lungă carantină, apoi duşi în interiorul Egyptului, la şaizeci chilometri de Cairo, şi descărcaţi aci, drept pe nicipul galben şi arzător al Saharei.

Era pentru noi o vreme îngrozitoare, plină de amar, o vreme de neuitat! Revărsaţi ca nişte raci pe nisip dintr'o găleată, ni s'a spus: — trăiţi aici!

Şi am început să trăim. In pustiu. Cerul şi nisipul, nisipul şi cerul încadrau aci o tăcere, de care n'am avut încă idcie: o tăcere sunătoare, perfectă, absolută, înduioşătoare...

Trei mii de fugari se ghemuiau în corturi, desculţi, desbrăcaţi, scăpaţi din patria lor cea în flacări. Dar trebuia să primim dela regele Angliei — îmbrăcămintea. Şi când am primit-o, mă pomenii cu o veche scurteică scoasă de pe cadavrul unui turc, cu vreo patru ani în urmă, şi parcă scrobită de sânge uscat. Mi s'a mai dat: o cască engleză de dop de plută, un briciu, ismene de flanea şi pantofi de spital.

Să vă închipuiţi trei mii de oameni trecuţi prin această mascaradă şi gata să plângă în prima ei zi, de surpriză.

Miniştri, generali, prinţi, profesori universitari, ingineri, scriitori, pictori — toţi în halul de Robinsoni! Nici unuia nu i s'a dat măcar o pereche de pantaloni, fie şi cei mai ordinari...

Rupţi şi desculţi, aveam încă eri oarecum aspectul de oameni; pe când acuma ne-am transformat în trei mii de cerşetori internaţi într'un spital falit. Schimbul nostru de haine şi de rufe proprii a intrat în etuvă şi în ce hal a eşit apoi din ea!

Bani am avut cu toţii, vreo 400 milioane: în ruble Romanov, Kerenschi şi altele, pentru care nimeni nu ne dădea un shilling... Totuşi, nu există limită pentru tenacitatea omului: peste trei luni am avut un liceu (foarte bun!), un club, o biserică, o gazetă-verbală; am organizat concerte, spectacole, o bibliotecă, o orchestră, un excelent cor, şi... chiar un frumos balet...

Cum am făcut toate acestea? — Nu ştiu, zău. Dispuneam numai de pustiu, de nisip şi de apucăturile de cultură, aduse cu noi. Deci — le-am făcut!

Eu personal n'am avut decât un creion şi două coli de hârtie albă de scris, când luasem iniţiativa unei gazete. In trei zile redacţia a fost organizată (şi nu tocmai proastă, vă asigur!), iar peste o săptămână, într'o mare magazie ticsită de lume, ne-am citit primul număr. Cu ajutorul ziarelor franceze, engleze şi arabe din Cairo, am compus o gazetă care, — tipărită — n'ar fi fost mai prejos de sursele ei engleză şi franceză; şi, desigur, incomparabil mai bună decât cele arabe.

Tot astfel ne era şi biserica. Cum am clădit-o? Nici asta nu o ştiu precis. Când blajinul nostru părinte Alexandru, atât de mic, de bătrân şi de cârpit în mozaic, ne-a spus pentru întâia oară, că vrea să ridice pe acest nisip o biserică, eu am fost cel dintâi care a râs:

— Se poate, părinte? Aşa, din nimic? Din nisip doar?...

Insă, părintele Alexandru mă privi cu repros şi-mi zise:

— Dar Hristos nu mai e cu noi?

Şi o rosti cu atâta credinţă de copil, caşicum Hristos era la spatele său şi-i făgăduise chiar atunci să facă totul prin puterea minunii dumnezeeşti...

Neîncrederea mea era împărtăşită şi de logica altora: n'aveam o singură piatră, nici scândură, — din nimic nu poate eşi ceva.

— Dar Hristos, credeţi, nu mai e oare cu noi?

Iar peste o săptămână, preotul ne spunea la cantină, netezindu-şi bărbuţa albă:

— Am obţinut dela engleji un acoperiş şi nişte stâlpi, pentru biserică. Ştiţi, acoperişul acela sub care s'au aruncat paturile vechi de spital...

Cunoşteam cu toţii acoperişul acela: câţiva stâlpi încununaţi cu două pante de acoperiş, lucrat din paie de orez. Aci părintele Alexandru vrea să facă un templu al lui Dumnezeu? De unde să luăm pereţi, uşă, ferestre?

— Dar Hristos nu e cu noi?

Peste încă două zile părintele îşi netezea din nou bărbuţa şi ne zicea:

— Am obţinut dela engleji nişte rogojini vechi din băile lor şi dela duşuri. Intindem aceste rogojini între stâlpi, le fixăm cu cuie şi cu funii. Chiar mâine începem. Liceenii noştri, câţiva studenţi şi tineri ofiţeri sunt atât de drăguţi să ne dea ajutor...

Apoi, după alte două zile:

— Şi domnii pictori s'au arătat foarte amabili. Ne vor picta catapeteazma. Vom avea icoane zugrăvite de celebrităţi...

(Intr'adevăr, erau între noi câţiva pictori cu renume european, chiar mondial).

Neîncrederea generală s'a cam clătinat mulţumită acestui fapt nou. Totuşi scepticii mai erau foarte numeroşi.

— Dar, părinte, nu aveţi nici măcar odăjdii...

— Da... într'adevăr, n'am nimic.

— Cum atunci veţi face slujbă? Cu ce?

— Hristos e cu noi, şi vom face totul.

Am ridicat, nedumeriţi, din umeri, însă peste vreo patru zile, părintele Alexandru ne-a declarat la cantină:

— M'am dus, domnilor, la patriarhul din Alexandria şi Antiohia şi l-am înduplecat pe Sanctitatea Sa să ne jertfească ceva odăjdii, vase şi obiecte bisericeşti. Ni-a dat. Toate sunt tare vechi, dar pentru noi sunt bune încă...

Această energie mi-a împrăştiat însfârşit scepticismul. Şi tot restul până la trei mii de oameni, amărâţi, asurziţi şi înrăiţi de anii războiului militar şi civil, au început să simtă oarecare mustrare de cuget, la fel cu mine.

Rogojinile au şi fost întinse între stâlpi. O uşă a apărut într'o parte a „templului". Părintele Alexandru a obţinut dela engleji două scânduri vechi, din care tâmplarii noştri au făcut o mare cruce. Apoi, la o consfătuire, s'a hotărît şi asupra modului, în care această cruce va fi înălţată pe acoperiş.

In acest timp preotul alerga în rasa-i cârpită, prin tot lungul taberei noastre şi căuta să convingă pe cineva de ceva. In curând ne-a declarat:

— Domnilor, se organizează şi un cor pentru biserica noastră. Şi îndrăznesc să cred că va fi un cor excelent, cum rar se întâmplă să fie. Am convins pe cântăreţii şi cântăreţele noastre. Diseară avem prima repetiţie. Vă rog să veniţi, să ascultaţi...

— Dar note, de unde?

— Din fericire avem şi note. S'a găsit printre noi un diriginte de cor bisericesc. A adus note cu dânsul, în lădiţă. Era tare ursuz, dar când a auzit că biserica e aproape gata, a venit singur la mine.

— Dar cărţile bisericeşti?

— Astea le am cu mine, scurte, dar bune.

Au mai trecut două săptămâni. Fosta şură deschisă în care fuseseră aruncate paturile rupte de spital, era de nerecunoscut. Podeaua de nisip udat şi bătut părea de ciment. O catapeteazmă strălucea în culori tari şi proaspete, având un aspect neobicinuit de naivitate, noutate, curăţenie şi lumină. Pereţii de rogojină erau acoperiţi cu ramuri şi frunze de palmieri (părintele Alexandru a înduplecat pe cineva să le aducă dela oaza vecină).

Au apărut câteva covoare, pupitre de lemn, mese pentru slujbă, drapate şi acoperite cu feţe. Apoi câteva icoane vechi, o catedră...

Seara, lângă această biserică tuna un mare cor, puternic şi într'adevăr uimitor, perfect. Soprano ca nişte ciocârlii zburau în sus din vuetul îndesat, ropotitor, al başilor şi octavelor.

Părintele Alexandru părea că-şi trăeşte neîncetat zilele-i onomastice. Mereu cârpit, cu aparenţă de cerşetor, zbura uşor deasupra pământului şi se purta ca spirit înviorător, creind mereu înainte. L-am văzut, însfârşit, în ajunul Paştelui când urma să se facă sfinţirea acestui templu, cum se căznea cu liceeanul Petrică, făcând din el un profesionist-clopotar.

Pe un stâlp înalt, cu ajutorul sârmelor, erau fixate o bucată de traversă de oţel şi alte bucăţi mai mici de şine de cale ferată. Preotul făcea cu Petrică ultima repetiţie, bătând în „clopote" cu nişte drugi mici de fier.

— Dacă aţi şti numai cu câtă greutate l-am convins pe Petrică să se facă clopotar! Are o ureche foarte fină şi muzicală. Ia mai încearcă, Petrică, dragă! Incă odată. Melodia pentru „Cuvine-se"... Aşa! Bravo, fiule, foarte bine! Aşa! Aşa!...

Mizeria domnea în toate acestea — mizerie de Robinsoni. Dar melodia „Cuvine-se" se auzea şi în aceste lovituri aplicate de beţe de fier — şinelor sunătoare.

— La repetiţie, ştiţi, batem foarte uşor. Dar la slujbă — veţi auzi cât de tare şi de frumos vor suna clopotele noastre! — îmi tot explica părintele Alexandru.

Şi într'adevăr, când a sunat „clopotniţa" pentru slujba Invierii, în seara de Sâmbăta Mare; şi când prin nisipurile pustiului, de prin corturi, au pornit cete de bărbaţi, femei şi copii spre biserica „lor", — pe mai multe feţe am zărit lacrimile curgând şiroaie.

Şi când pentru prima oară sub acest cer senin şi depărtat al Africei, a izbucnit furtunosul, triumfalul şi veselul „Hristos a înviat", — am plâns şi eu...

Şi în Duminecă Invierii şi încă două zile, pustiul se umplu cu melodia pascală a clopotelor noastre. O ascultau nedumeriţi, gânditori şi mişcaţi puţinii arabi şi engleji...

Iar templul nostru... — în tot cazul a fost cel mai bun şi înduioşător templu ortodox din câte am văzut. Slujbele lui erau cele mai mişcătoare şi dramatice din câte am auzit...

Cărţi cari trebuesc citite:

recomandate de Bibliofila, Strada Wilson No. 1 (Palatul Fundaţiei Carol)

CĂRŢI FRANŢUZEŞTI

Arthur-Lévy. Napoleon intime d'après des documents nouveaux; L'homme du devoir et l'amoureux. —*Comte Wodzinski* les trois romans de Frederic Chopin.—*P. Istrati et J. Jehouda.* La famille Perlmutter.—*J. B. Labal,* La comédie eclesiastique. — *Pierre Mac Orlan,* Sous la lumière froide. — *Marcel Prévost,* La retraite ardente. — *A. de Hevesy.* Christophe Colomb ou l'heureux Génois. — *Th. Deloney,* Le noble metier. — *P. J. Jouve,* Le monde désert. — *Romain Rolland,* L'Ame enchantée: I. Anette et Sylvie; II. L'Eté; III. Mère et fils.

A. Fabre-Luce, Locarno sans rêves. — *Fr. Lefèvre.* Une heure avec.... 4-e serie. — *Kou Hong Ming et Fr. Borrey.* Le catechisme de Confucius, Contribution à l'étude dela Sociologie chinoise. — *René Guénon,* Le roi du Monde. — *Papus* A. B. C. illustré d'ocultisme. Avec 219 fig. et tableaux.

Ediţii de lux:

M. de Voltaire, La princesse de Babylone. Ilustré par Barte.

Alfred de Musset, Lorenzaccio. Hors texte en couleur de Barte.

— *Jean Royère,* Baudelaire, Mystique de l'amour, (Etude suivie d'une classification nouvelle). — *Alfred de Vigny,* Poésies complètes. (Edition decorée de compositions dessinées et gravées sur bois par Louis Jou). — *Paul Verlaine,* Poésies complètes (Col. des Poètes maudits). — *A. France,* Madame de Lazy. III. par Edy Legrand.

CITIŢI: Vient de paraitre, revistă lunară de literatură, artă şi ştiinţă. Abonamente se fac prin Bibliofila Str. Wilson No. 1, Bucureşti. Preţul unui abonament lei 100 pe an în loc de lei 360.

CĂRŢI GERMANE:

Ossendowski Ferd., Japanische Erzählungen; Schatten des dunklen Ostens; Im sibierischen Zuchthaus; Im dem Dschungeln der Wälder und Menschen; Tierre, Menschen und Götter; Flammendes Afrika; Unter dem Gluthauch der Wüste.

Bryau G., Edison der Mann und das Werk. Cum a devenit vânzătorul de ziare, telegrafistul etc. cel mai popular inventator al Americei. Descrierea originei şi a realizării marilor invenţiuni ale lui: a gramofonului, a telefonului, a maşinei de scris, a becului electric, a cinematografului etc.

Bott K., Handwörterbuch des Kaufmannes — Lexikon für Handel und Industrie. Prima enciclopedie complectă pentru comercianţi, care dă răspuns repede şi sigur, la toate chestiunile de ordin comercial şi referindu-se la economia politică, cunoaşterea mărfurilor, geografia economică, drept comercial, tehnică, etc.

Ross E. A., Das Buch der Gesellschaft. Această operă principală a cunoscutului sociolog american înlocueşte o bibliotecă întreagă. Ea este ghidul care ne dă informaţiuni exacte asupra chestiunilor lumii sociale a trecutului şi a prezentului.

Methode Mertner, englisch, französisch, italienisch, spanisch. După această metodă psihotehnică, care se bazează pe resultatele cele mai noui ale psihologiei experimentale se poate învăţa o limbă străină în câteva luni consacrându-se numai câteva ore săptămânal studiului ei, fără să fie nevoe de a învăţa pe din afară cuvintele şi regulele gramaticale.

Stahl Fr., Weg zur Kunst. Şi în această carte Fr. Stahl îşi păstrează mult apreciatul său stil clar, evitând toate expresiunile tehnice şi prezentări teoretice ale materiei tratate.

Schimb de cărţi: Orice carte germană cumpărată dela Bibliofila, o luăm înapoi în termen de 10 zile dela data cumpărării, dând, în schimb alte cărţi în valoare de 75 la sută din valoarea plătită.

Afară de cărţile bibliofile şi curente anunţate mai sus cât şi o bogată colecţie de estampe vechi şi moderne la *Bibliofila, Str. Wilson No. 1,* se găseşte sau se poate procura orice carte de literatură sau de ştiinţă în toate limbile şi în condiţiunile cele mai avantajoase.

Comenzi din provincie se efectuiază contra ramburs în schimbul unui acont corespunzător.



Tragedia libertăţii

— RĂSVRĂTITUL —

Nu ştiu de eşti sau de nu eşti,
In Taina de nestrăbătut...
Ca pe Adam, la rândul meu,
Te 'ntreb în goluri: ce-ai făcut?

Te-ai pedepsit pe Tine, Doamne,
— Când pe Iisus l-ai pedepsit —
De vina fără de iertare
Că om şi lume le-ai zidit.

Dar şi căinţa şi pedeapsa
Rămân de-apururi de prisos,
Şi Iadu-i singura recoltă
Din secerişul Tău frumos!

1927.III. 9

GLASUL CREDINŢEI

Nebunule, mă judeci! Uiţi
Că 'n ceasul marei cântăriri,
Nu tu, ci Eu voi întreba
Lumina dreptei tale firi.

Ai fost stăpân să faci ce vreai
Cu darul ce ţi-am dăruit; —
Răscumpărat c'un sânge scump,
Tu totuşi l'ai dispreţuit.

Şi făr' a zice un cuvânt
Când spinii iar vor sângera,
Tu fruntea-ţi vei acoperi
Fugind de veci din faţa Mea!

D. NANU

Un Paşte de demult

— Amintiri —

Se apropie sărbătorile de Paşti. Recunosc făţiş că nu simt vreo emoţiune deosebită, căci nu mă aşteaptă vreo bucurie şi nici vreo schimbare în felul de traiu zilnic.

Doar atât că gândul mi-se duce departe: departe în timp şi în spaţiu. Se redeşteaptă în minte anii apuşi de mult, dar pururi senini ai copilăriei şi revăd cu ochii închipuirii locuri de care sunt legate cele mai preţioase amintiri.

Mă revăd părăsind în tovărăşia mai multor colegi de liceu oraşul **Bitolia,** de asupra căruia străjueşte cu ochiu neadormit înaltul şi falnicul munte **Peristera.** E un munte care nu departe de creştetul lui şi-a făcut o oglindă dintr'un lac de toată frumuseţea, pe seama căruia se povestesc şi în zilele noastre legende pline de măreţie.

Trimitem o salutare acestui munte care a apucat vremile fericite de odinioară, când pe meleagurile acelea erau stăpâni strămoşii noştri, şi pornim la drum, călare pe cai vânjoşi şi mult răbdători.

Şi începe vechea, rodnica, dar atât de monotona şi mohorâta câmpie a **Pelagoniei.** Străbatem sate bulgăreşti, cari în case mici, urâte şi sărăcăcioase adăpostesc oameni necăjiţi şi cari rar de tot îşi ridică în sus capul şi privirile. străbatem sate turceşti, unde câinii sunt răi, iar oamenii nu sunt mai buni. Mergem aşa mai toată ziua, pentru ca pe înserate să avem înaintea noastră o privelişte cu totul alta, cu totul schimbată. Eşti ispitit să crezi că o zână binefăcătoare, lovind cu bagheta ei magică, a prefăcut totul pentru desfătarea ochilor şi înălţarea sufletului.

Nu mai e şesul monoton şi lipsit de umbră, nu mai sunt bordee înfipte în pământ şi nu mai este aerul greu şi înăbuşitor al câmpului.

In faţa noastră se înalţă acum în toată semeţia şi măreţia sa un munte în vârful căruia se desfăşoară o panoramă frumoasă şi originală, cum numai în basme ţi-e dat să întâlneşti. Vezi strălucind în lumina soarelui care apune o îngrămădire fantastică de case, de aproape trei mii de case, toate mari, toate albe şi curate. Auzi dangăt puternic de clopote şi vezi strălucind crucile de aur din vârful clopotniţelor.

Acolo este comuna noastră şi ale noastre, ale Românilor noştri sunt casele cele mari, albe şi curate. Ne simţim mândri de frumuseţea locului de naştere şi de netăgăduita noastră superioritate asupra popoarelor din acea parte de pământ.

Drumul urcă, urcă mereu, iar pasul cailor devine din ce în ce mai domol, mai anevoios. Gâfâie caii şi se opresc într'una.

* * *

Se lasă noaptea, când sosim fiecare la casele noastre. După întrebări de sănătate, mama — fie-i amintirea neştearsă şi binecuvântată — mă întreabă: „Nu-i aşa că n'ai stricat postul?"

Şi-i răspund aşa cum doreşte ea, care în o viaţă de mai bine de optzeci de ani, nu mâncase de dulce decât într'o singură zi de Miercuri.

Vin după aceea veştile despre tot ce este mai de seamă în comună la noi. „Ştii, îmi spune mama plină de bucurie, că aseară a venit din Serbia unchiul tău **Dinu,** care era plecat de opt ani de zile? Să mergem chiar în seara aceasta, ca să-l vezi şi tu."

Şi îmi mai povesteşte mama despre toţi câţi, cu prilejul sărbătorilor de Paşti s'au întors la căminul lor, venind din străinătăţi îndepărtate." A venit cutare din Egipt, cutare din Ţara Românească, un vecin al nostru din Austria. Şi se mai aşteaptă să vie şi din Bulgaria şi din Serbia şi din alte ţări."

Aşa erau Românii noştri. Nemulţumiţi cu puţinul câştig ce l-ar fi avut, stând şi lucrând acasă, ei luau drumul pribegiei, mergeau departe în ţări străine şi printre popoare necunoscute şi muncind din greu, dând dovadă de un spirit isteţ, întreprinzător, dar şi de o cumpătare fără seamăn, se întorceau, deseori după lungi ani de zile, la familiile lor.

Intorşi cu o sumă bunicică la chimir, cea dintâi grijă a lor era, dacă se simţea nevoe, să-şi clădească o casă dar o casă care să întreacă în mărime şi frumuseţe casa vecinului. Aşa a luat fiinţă acea feerie, acea „Veneţie pe uscat", cum i-s'a zis comunei noastre de un mare cărturar străin.

...Dar mama mai are multe veşti de împărtăşit. „Ştii, îmi spune ea, că pe vară-ta **Minca** o măritâm după băiatul lui Costa Doleari. E un tânăr cum se cade şi care a lucrat trei ani de zile cu tatăl său în Egipt. Acum de Paşti facem logodna, iar de Sân Petru nunta. O să fie o păreche potrivită."

Mai aflu din gura mamei despre toate fetele şi toţi flăcăii, cari urmează să se logodească acum, cu prilejul sărbătorilor de Paşti. Acum se întorc cei mai mulţi tineri plecaţi în străinătate şi acum sunt zile de sărbători şi de bucurie obştească.

„Ei, dar nu ştii, spune mai departe mama, pe când vechia şi falnica pădure de fag, care împresoară ca o coroană comuna noastră, vueşte zguduită de un vânt puternic, nu ştii că s'a întâmplat şi o ruşine mare. **Nicola** băiatul lui **Vasile Mitru,** cu care ne înrudim, s'a logodit cu o bulgăroaică. E o pată şi o ruşine, de care n'avusese parte neamul nostru. Să ia de nevastă o bulgăroaică, lăcomindu-se pentru averea ei!"

..Dar pe sub ferestre auzim tropot de cai şi glasuri de oameni.

Privim şi recunoaştem în întunericul nopţii şi alţi oameni din comună, cari se întorc, venind din îndepărtata străinătate.

Şi sunt întâmpinaţi dela toate casele cu urarea de **„ghine vinit"** (bine aţi venit !)

* * *

Iată sosită şi **Noaptea Invierii,** noaptea de **„Graiul Mare",** cum îi ziceam noi, pentru că în noaptea aceea se vesteşte lumii cuvântul cel mai mare, cel mai frumos şi mai dătător de speranţe şi bucurie: **„Hristos a înviat !"**

Incă de cu seară mama are grijă să-mi atragă toată băgarea de seamă asupra unor lucruri, pe cari ea le socoteşte de o însemnătate hotărâtoare.

Cel dintâiu şi cel mai mare lucru asupra căruia nu ştie cum să stăruiască în de ajuns, este ca nu care cumva să mă culc, să adorm şi să nu vreau să mă scol la miezul nopţii, când se rosteşte la biserică „Graiul mare". Ar fi să-mi atrag o nenorocire de care nu e chip de scăpat.

In sprijinul neclintitei sale credinţe şi convingeri, mama aduce exemple şi fapte.

„Vecina Tana, îmi spunea ea, adormise odată în noaptea de „Graiul Mare" şi Dumnezeu a pedepsit-o, luându-i peste o lună pe băiatul ei mai mare".

„Croitorul **Hristu Masta** n'a voit înadins să meargă la biserică în noaptea aceea şi ceva mai târziu el, care era sănătos şi om cât un munte, a căzut bolnav de o boală, de care nu s'a mai lecuit.

De aceea, mă sfătueşte mama, e mai bine să nu te culci".

Tot ea mă povăţueşte ca atunci când pornim la biserică, să nu uit să pun în buzunar un ou roşu. „Indată ce preotul zice „Hristos a înviat", să ciocneşti acest ou cu vecinul tău, căci aceasta aduce noroc şi sănătate.

„Şi să nu uiţi şi lumânarea cea nouă, iar pe drum de acasă până la biserică să mergi cu capul plecat în jos, să nu vorbeşti şi să nu saluţi pe nimeni. Nu uita că Hristos e încă în mormânt şi că n'avem voe să fim veseli şi să stăm de vorbă, până nu ni se vesteşte Invierea lui".

Aşa mă sfătueşte mama şi aşa mergem la biserică noi şi toţi câţi întâlnim în drum. Suntem cu toţii tăcuţi şi îngânduraţi.

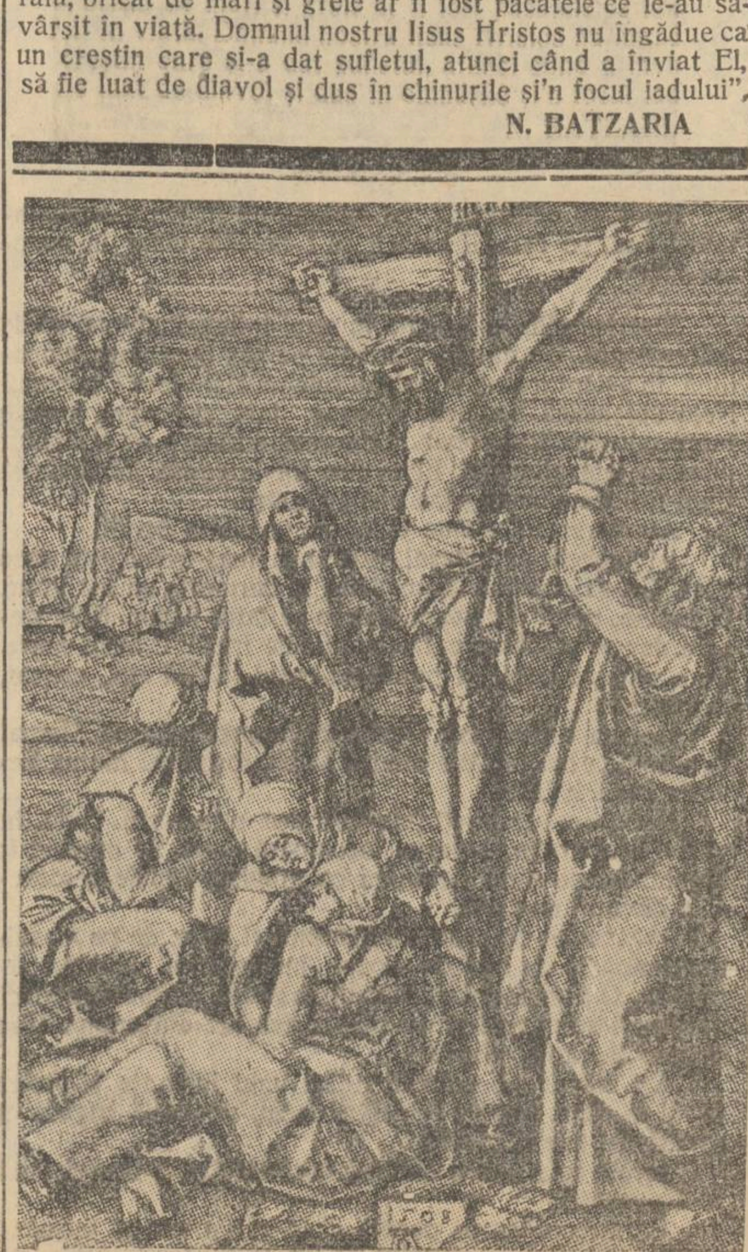
La înapoere, însă, răsună văzduhul de cântece şi de veselie. Hristos a înviat, moartea a fost biruită şi nimicită a fost opera diavolului.

...Dar par'că se aud vaete şi bocete la casa vecinului **Toma.**

Da, Toma se întorsese din străinătate greu bolnav, ca să-şi dea sufletul tocmai când la biserică se vestea Invierea Domnului.

„Dumnezeu să-l ierte şi ferice de dânsul, îmi zise mama oftând şi ştergându-şi o lacrimă. Ştii, mă lămuri ea mai departe, că cei ce mor în ziua de Paşti merg în raiu, oricât de mari şi grele ar fi fost păcatele ce le-au săvârşit în viaţă. Domnul nostru Iisus Hristos nu îngădue ca un creştin care şi-a dat sufletul, atunci când a înviat El, să fie luat de diavol şi dus în chinurile şi'n focul iadului".

N. BATZARIA



A. Dürer — Iisus pe cruce.

MUGURI

Linii frânte de cocoare,
Ploi călduțe și ușoare,
Fir de iederă plăpând,
Cântec îngânat în gând, —
Sărbătoare...

Zumzet viu prin zarzări... Oare
Cântă florile la soare ?
Ori din muguri ca rubine
Infloresc pe crengi albine ?
(Pentru cine ?...)

Din sămânța de arțar
(Știi c'avea drept aripioare
Solzi subțiri de chilimbar),
Printre bulgări se arată
Pui de copăcel sălbatec,
Frunză crudă și crestată, —
Parcă 'ntinde un buratec
Ca să vadă dacă-i cald
O lăbuță răsfirată
De smarald...

OTILIA CAZIMIR

Oscar Wilde și minunile lui Iisus

Evanghelia îl neliniștea și-l turbura pe păgânul Oscar Wilde. Nu se putea împăca cu minunile pe cari le descrie cartea sfântă. Miracolul păgân, e opera de artă: creștinismul uzurpează. Intreg irealismul artistic viguros, cere un realism convins în viață.

Apologiștii săi cei mai ingenioși, ironiile lui cele mai turburătoare erau menite să confrunte cele două morale, naturalismul păgân și idealismul creștin, și să-l destrame cu orice preț pe acesta din urmă.

Când Iisus a voit să se reîntoarcă în Nazaret, povestește Oscar Wilde, Nazaretul era atât de schimbat, încât el nu-și mai recunoscu orașul. Plin de văicăreli și de lacrimi era Nazaretul în care trăise, orașul plin odinioară de strălucire, de veselie și de cântec.

Intrând în oraș, Crist întâlni sclavi, cu brațele pline de flori, cari urcau grăbiți treptele de marmură ale unui palat de marmură albă. Intră după dânșii, și în fundul unei săli mari, întins pe-un așternut de purpură, văzu un bărbat cu trandafiri roșii în păr și cu buzele roșii de vin.

Se apropie de el, îl atinse pe umăr și-i zise:

— De ce duci tu viața asta?

Omul se întoarse, îl recunoscu și răspunse:

— Am fost lepros și tu m'ai vindecat. La ce-aș duce o altfel de viață ?

Crist plecă. Și iată că pe drum, îi ieși înainte o femeie cu obrajii sulemeniți, cu vestmintele 'n culori țipătoare și cu brățări de perle la picioare. In urma ei venea un bărbat ai cărui ochi străluceau de dorință. Crist se apropie de el, îl atinse pe umăr și-i șopti :

— De ce-o urmărești pe femeia aceasta, și de ce te uiți așa la dânsa?

Omul se întoarse, îl recunoscu, și răspunse:

— Orbisem, și tu m'ai vindecat. Unde oare să-mi mai îndrept privirile ?

Și Iisus se apropie de femeie :

— Calea pe care mergi tu e calea păcatului; de ce ți-ai ales drumul ăsta?

Femeia îl recunoscu și-i răspunse surâzând :

— Calea pe care merg eu e plăcută și tu mi-ai iertat păcatele.

Atunci Crist își simți inima năpădită de tristețe, și voi să părăsească orașul; dar ajungând la marginea cetății, întâlni un tânăr care plângea.

Se apropie de el, îi atinse ușor buclele și-i zise:

— Prietene, de ce plângi?

— Tânărul ridică ochii, îl recunoscu și răspunse:

— Murisem și tu m'ai înviat; ce-aș mai putea face trăind?...

Th. Pallady — Nud.



Murillo — Ecce homo.

Scrisoare lui Brătescu-Voinești

Prea iubite și prea stimate,

Scrisoarea d-tale dintâiu, cu privire la politică și la celebritate, m'a pus pe gânduri și multă vreme, precum vezi, n'am știut ce să-ți răspund.

Așa trebue să fie. Nu mi-am dat seama bine eu singur dar d-ta ai lămurit întunecimi prăpăstioase asupra cărora încep să privesc înfricoșat.

Vai, nu mai am liniște. Nu înțeleg cum simpaticul meu coleg, d. D. R. Ioanițescu poate să zâmbească cu seninătate. Nu știu dacă-ți aduci aminte: într'o zi, la Băile Eforiei, unde ai avut a suferi un nou botez — ca să zic așa — din partea lui Nicolae, d. Ioanițescu ne-a privit mefistofelic în umilința noastră ș'a făcut observația că suntem geloși de toată solicitudinea de care e împresurat. Ar fi putut să fie mai puțin malițios. Din acea zi sânt și nemângâiat.

Nu face politică cine vrea. Și mai ales popularitatea nu vine la un semn cu degetul. Mă conving de asta în fiecare zi tot mai mult. Cu toată râvna și gelozia mea, mă tem că n'am să pot ajunge la rezultate apreciabile.

Mai întâi, fiind deputat majoritar, nu pot ține discursuri interesante, nici nu pot interpela. Gazetele nu pot aduce deci nici o activitate a mea la cunoștința poporului. Cum aș putea rivaliza prin urmare cu simpaticul nostru adversar?

Sunt silit să vegetez în umbră, s'ascult șoaptele din culuare și ultimele anecdote. Asta nu-mi poate aduce nici glorie, nici recunoștință.

Dar chiar și în această latură sunt nevoit să sufăr. Discursurile briliante din incintă sunt viermi care îmi rod somnul; cel puțin de a-și avea succese de culise!

Mărturisesc numai pentru d-ta : n'am nici succese de culise.

In ultimele schimburi de săgeți între reprezentanții Națiunii la Cameră și la Senat, tot cel pe care îl invidiem a avut cuvântul.

Trebue să-ți vorbesc numai decât de aceste tainice treburi, necunoscute marelui public.

Intr'o zi a apărut o glumă la bufetul Camerei, relatând ceva pe seama colegilor noștri dela Senat. Era o glumă tânără, însă decent costumată.

Doi senatori, destul de înaintați în vârstă și 'n reumatism, se întâlnesc la ora 3 pe Calea Victoriei. Amândoi sunt — dacă e îngăduit să spun — cam tari de ureche.

— Te duci la Senat ? întreabă unul, cu voce tristă și tremurătoare.

— Nu! răspunde cu aceiași tristeță celălalt. Mă duc la Senat.

— Așa ? Eu socoteam că te duci la Senat.

Nu se știe cine a lansat această răutate nevinovată. Senatul însă a dat o replică, din care se vede pe cine bănuiește. Am dreptul iarăși să fiu gelos, căci nu mă bănuește pe mine.

Replica este o altă anecdotă, care ar putea purta un titlu al lui *Balzac: Une ténébreuse affaire.*

Domnul Eliodor Georgescu, profesor la un liceu din Capitală, pune la ora de latină o întrebare elevului Ionescu Ioan. Elevul Ionescu Ioan e șeful echipei de foot-ball.

— Ascultă, Ionescu Ioan, să-mi spui cine a luat Troia?

Ionescu Ioan tace. Profesorul repetă întrebarea, nerăbdător.

— N'auzi, Ionescu Ioan ? Răspunde. Cine a luat Troia ?

Ionescu Ioan roșește ca în fața unei bănueli și ezită :

— Nu pot pentru ca să știu, domnule profesor. N'am luat-o eu !

Profesorul nu s'a supărat. A pufnit cu veselie și a măsurat cu privirea pe Ionescu Ioan din cap până în picioare. Clopotul de eșire a sunat. Și-a luat catalogul și a eșit râzând, grăbind spre domiciliu — căci avea oră de dancing într'o casă onorabilă. S'a îmbrăcat fredonând, și-a pus o floare la butonieră și s'a dus la petrecere ca un om tânăr din ziua de azi.

La doamna Niculescu, lume multă, un ceaiu pe care nu-l bea, ș'un gramofon care cântă cu putere bucăți de *Jazz.* Tânărul profesor se așează comunicativ între două doamne simpatice, una brună și alta blondă. Le adresează câte un compliment, apoi se grăbește să le spue nostimada cu elevul Ionescu Ioan.

La primele cuvinte, bruna e chemată de doamna de gazdă, ca să-i comunice o chestie extrem de importantă.

— Iată ce mi s'a întâmplat cu un elev astăzi, zice tânărul profesor către doamna blondă. Și-i istorisește afacerea cu Troia. „Nu pot pentru ca să știu, domnule profesor. N'am luat-o eu".

Profesorul râde. Râde și doamna blondă — și observă, puțintel nedumerită, arătând dinți frumoși :

— ...Insă o luase el, nu-i așa ?

Profesorul devine și mai vesel, și trece spre doamna brună, care tocmai se întorcea. Și-i comunică și ei, cu aceiași bună dispoziție, replica elevului Ionescu Ioan și observația doamnei blonde.

— Inţeleg, conchide cu glas muzical, doamna brună; n'o luase el !

Tânărul profesor o privește încântat și din ce în ce mai vesel. A petrecut în sara aceia admirabil.

A doua zi, în cancelarie, spune colegilor toată istoria. Ce-a spus Ionescu Ioan, ce-a observat doamna blondă și ce-a adăugit doamna brună.

Râd unii mai mult, alții mai puțin. Maistrul de gimnastică e din firea lui curios. Intreabă mirat:

— Și nu s'a găsit încă cine a luat-o, nenișorule?

La ora 11, tânărul profesor Eliodor Georgescu se duce la Băile Eforiei. Acolo găsește pe unul dintre deputații din opoziție, și-i spune lui, cu tot hazul, toată afacerea.

— Apoi desigur, răspunde cu vehemență parlamentară deputatul; subt un asemenea regim nu e posibil să se mai găsească nimic. Această afacere pune guvernul într'o situație penibilă. La urma urmei e un scandal, care ne poate face de râs în străinătate!

Se 'nțelege că răzbunarea aceasta a Senatului și-a greșit adresa. Simpaticul deputat D. R. Ioanițescu nu-i vinovat nici de gluma dintâiu, nici de cea de a doua. Aceasta totuși, — va conveni și d-sa — ar putea într'adevăr forma obiectul unei interpelări.

Nu mă îndoesc, iubite și stimate, că și d-ta ești de aceiași opiniune.

Insă m'am luat cu ziua târgului, cum ar fi spus bunicul, ș'am uitat. Nu despre asta voiam să-ți vorbesc.

Trage două linii încrucișate peste rândurile de mai sus. Să ne oprim la scrisoarea pe care ai adresat-o unui prietin necunoscut, într'un colț depărtat al Franței. Un pescar pasionat, cași dumneata, și, dacă vrai, ca și mine. Cartea lui, atât de plină de frumusețile naturii, te-a fermecat într'atât, încât, tămăduindu-ți suferința trecătoare, te-a dus cu ea subt alte orizonturi, unde nu-i parlament și nu se spun anecdote ieftine, unde, subt cerul albastru al lui Dumnezeu, cântă izvoarele veșnic limpezi și sclipesc prundișurile colorate. Pădurile costișilor înalță făclii sumbre și solemne și pajura plutește subt soare în apele văzduhului. In cercul mișcător de desubt săgetează păstrăvi punctați cu rubine și'ntr'o clipă din veșnicie, omul trecător, cu undița lui de bambu, se simte fericit și nemuritor.

Ai dorit ca acel prietin, care a evocat aceste imagini, să părăsească, în vara care s'apropie, peisagiile lui familiare și să se apropie de noi ca să-l cunoaștem și să-i zâmbim ca unui frate de care ne leagă vechi alcătuiri ancestrale. Pescarii, cași ceilalți vânători, au fără îndoială strămoși comuni. Undița și păstrăvii, și singurătățile dela noi ne-ar fi legat în scurtă vreme ș'am fi simțit bucuria de a ne regăsi, slujind aceleiași naturi și aceluiași Dumnezeu. Lepădând tot ce-au pus între noi veacurile și civilizațiile, am fi fost oameni simpli, mulțămiți cu aerul, cu lumina și cu simplicitatea primitivă.

L-am fi dus, cum spui, pe acel necunoscut prietin, care ți-a încântat ceasurile de suferință cu cartea lui de pescuit, înspre apa Vișăului din sălbaticul Maramureș. Ar fi călcat, în tovărășia noastră, moșia vechiului voevod vânător de zimbri și pescuitor de păstrăvi. S'ar fi înțeles fără cuvinte cu autohtonii. Paserile pustiei i-ar fi adresat aceleași chemări, ca și'n locul lui de naștere. Mugetul unui căprior din sihlă i-ar fi adus aceiași zbatere de inimă ș'aceiași privire ațintită ,cașicum ar fi sunat în el chemarea veacurilor demult.

Am fi trecut apoi Prislopul, într'un decor de feerie cum puține sunt pe pământul acesta care începe să devie așa de mic, ș'am fi intrat pe Neagra-Șarului și pe Bistrița. Acolo ar fi recunoscut strigătele plutașilor ș'ar fi iubit, cași noi, pe acești oameni simpli ai naturii nealterate. Ar fi gustat lipani afumați la popas de sară ș'-ar fi înțeles poveștile misterioase din vremuri necunoscute, rostite domol la vâlvătăile focului de cetină.

Ne-am fi dus cu el și mai la vale, la Cheile Bicazului, unde se ridică în cer până la o mie de metri păreți de stâncă de granit, ș'ar fi ascultat tăcerea în mari singurătăți, unde nu îndrăznește să sboare nici pasărea măiastră. Ar fi trecut pe lângă guri de umbră care par deschideri către tărâmul celălalt, pe unde dintru începutul zidirii n'a pătruns niciodată pasul omului. Am fi suit pe Ceahlău, la Panaghia, ș'am fi contemplat de sus țara părinților noștri. Ar fi curs peste noi vânturi din necunoscut și prietinia noastră reînoită s'ar fi înțeles fără cuvinte.

Am fi trecut apa Trotușului și-am fi urmat a rătăci plaiuri după plaiuri, până la peștera Ialomicioarei și apa Oltului. Și ne-am fi înțeles să ne revedem la anul în munții Apuseni și 'n întunecatul și vechiul Bihor. Apoi ne-am fi coborît pe Dunăre către Mare.

Ne-am fi oprit fără îndoială și'n Deltă. Acolo natura e încă în perioada de prefacere multiplă, ca'n zodia creației, cu plăviile mișcătoare, cu nesfârșitele neamuri de gângănii, pești ,paseri și animale și cu oameni care păstrează încă în ochii lor negura trecutului. Ieșind pe această poartă a naturii primitive, am fi încheiat cel dintâiu ciclu al rătăcirilor noastre și prietinul regăsit ne-ar fi privit zâmbind cu uimire ș'ar fi fost tot așa de fericit ca și noi.

O clipă.

Desigur, o clipă, căci atâta e destul pe acest pământ care nu este al nostru, ci al veșniciei.

Când scrisoarea d-tale a ajuns în Franța și s'a oprit cu vorbele ei bune și frățești la poarta acestui prietin, a găsit numai fumul unui nume. Colonelul Bastien își împlinise viața și cu puține ceasuri înainte fusese iarăși încredințat pământului de către ai săi. Pământului pe care îl arde soarele și-l bat vânturile, care hrănește pădurile cu sălbătăciunile, și apele cu peștii.

N'am fost întristat când m'a ajuns vestea acestei morți ciudate. Eram singur cu tovarășa vieții mele, într'o grădină din preajma Iașilor, într'un amurg de început de primăvară și-mi închipuiam cum se întorcea din Franța, nedesfăcută și inertă scrisoarea adresată mortului. In vârful unui ulm al grădinii, în liniștea sfârșitului zilei, sosise în clipa aceea un graur. A dat drumul unui fluerat ușurel și dintr'odată ne-a făcut atenți.

L-am privit.

Era vesel și biruitor. Sosea cu primăvara.

A stat o vreme neclintit pe ramura-i subțire. Apoi a început a chema cu sonuri și accente felurite o păreche pe care instinctu-i triumfal o cerea. Gemea și cârâia gingaș, ca'n surdină, țiriia și bătea ca o privighetoare, apoi înmlădia o dezmierdare melodioasă, tremurându-și aripile desfăcute și vibrând cu tot trupul într'un dans ușurel și delicat.

Rămânea neclintit, așteptând. Apoi iarăși lăsa să alunece pe adierea înserării un șuier stâns, ca dintr'o mare depărtare, un șuier omenesc și comic. Și repertoru-i amestecat pornea iarăși. Graurul acela singuratic era un fel de actoraș simpatic al păsărilor ș'al primăverii, interpret al vieții ș'al iubirii, în hotarul nopții ș'al misterioasei nesiguranțe.

Cu necunoscutul nostru prietin ne vom regăsi poate într'o mireazmă de sulcină ori în mugetul unui căprior, într'un alt anotimp, când un alt graur comic își va debita repertoriul pe-un alt ulm dintr'o altă dumbravă.

Și eu și tovarășa mea ne-am retras tulburați și tăcuți, gândindu-ne la scrisoarea d-tale.

Fii sănătos.

Al domniei tale prietin,
MIHAIL SADOVEANU

— No. 329 (Centenarul lui Beethoven) al „Adeverului Literar și Artistic", fiind epuizat, puținele exemplare rămase se pot obține dela Ad-ție.

A APARUT — INTRE TRECUT și VIITOR — A APĂRUT
DE GUGLIELMO FERRERO
TRADUCERE DE
Col. Const. C. Alexandrescu
Un volum Lei 50 — La toate librăriile

Scrisori din Mânăstire

Domnișoarei Elena Văcărescu

„La M'năstire"

„Mergeam, în dimineața aceia, pe cărarea ce scoboară din vârful Pahomiei, pe subt bolta ulmilor, care,—în sunetul îndepărtat al unui clopot, — păreau a-și fi aplecat fruntea, în adâncă rugăciune. Raze slabe de soare, poleiau o clipă vârful adus al copacilor, se lăsau încet spre tulpină și, furișându-se printre flori, se așezau, ostenite, pe pajiștea poenei de lângă pârâu.

In tăcerea pădurii se auzea numai ciripitul cintezei și fluerul unei mierle, întrerupt din când în când de foșnetul frunzelor uscate, ce păreau a se sfărma subt un pas ușor. Și printre crengile smeurișului înflorit, deslușii de odată, culori vii, ce se aprindeau în bătaia soarelui și pe care florile albe, mișcate de vânt, se alungau ca fluturii în văzduh.

In capul cărării se arătă chipul unei fete, ce părea a fi deodată zămislită de pădure, de cer ori de pământ.

In ochii ei, mari și negri, tremura spaima căprioarei alungată de vânător, și fața albă și rumenă era parcă făcută din petalele florilor de fragi, între care se strecurase și câteva răsuri.

Cămașa, străvezie, depărtată de piept, fâlfâia, ușor, în adierea vântului și se lipea apoi de trupul tânăr și înfiorat.

— Unde te duci, fetico?

— Apuui... un' s'mă duc? Mă'c și eu la m'năstire...

— Te duci să te închini?

— Ba nu; mă'c sî rămân acolo.

— Da' de ce vrei să rămâi la mânăstire?

— Apuui... Așa o vrut Dumnăzău.

— Da' tu vrei, pentrucă vrei *tu*, ori pentrucă... vrea Dumnezeu?

Fata mi se apropie și lăsându-se ușor pe iarbă tace, uitându-se în frunzișul încâlcit.

— De unde ești?

— Din coolo, din sus, di pi Bistrița. di la Hangu.

— Și cum ți-o dat în gând să te duci la mânăstire?

— Apui... o fost, ast primăvară, pe la noi, două maice și o zis că-i ghini...

— Da' în satul tău nu-i bine?

— Ar hi fost ghini și 'n sat, da di când...

In ochii fetei îndreptați spre mine, e acum toată durerea căprioarei rănite.

— Ce s'a întâmplat în sat?

— Apui dă, o pacoste...

— Ce pacoste?

— Da' di ci să-ți spun eu m'tale, că doar nu-i putè îndrepta nimica.

— Spune, fetico, la mânăstire trebue să intri cu inima deschisă, să n'ai în suflet nimic ascuns.

— Dumnăzău știe, și...

— Acel din sat?

Fața albă a fetei se îmbujorează și trupu-i subțire și mlădios se îndoaie ușor înainte, ca centaura aplecată de vânt.

— Cum te cheamă?

— Domnica.

— Ia spune-mi, Domnico, ce s'a întâmplat?

— Apui să-ți spun și ne'tale că eu, acolo, de-a hi să mor, tot nu mă mai întorc.

Și fata așezându-se mai în voie, își întinse picioarele mici și delicate, învelite în ciorapi albi și strânse în ațele opincilor roșii, peste care foile de ferigă se lăsau molatec, ca peste o dâră de târziu omăt.

„Eram așa ca de paisprece ani și, când mă trimetè mămuca cu oile pe dealu Andiei, mă găsam cu Vasîli. fecioru' lui Neculai Savin. Și el păștea oile cași mine și, când adormeam la umbra aninilor din deal, Vasîli ducè și pi ale mele la adăpost și li păzè bine până mă trezam sub sară, în asfințit.

Și tot așa o fost o bucată lungă di vreme până când într'o zi, o vinit Vasîli cu un fluer în mintean. In ziua aceia dormisem moartă; și, iaca așa, di odată m'am trezit în cântecul cela care m'o înhiorat din creștet până 'n tălchi.

Și am stat, noi, în sara aceia, pi deal până s'o arătat luna și când să dau în cărarea Hangului și el să ia pe drumul cruciș, mi-o spus:

„Fă, Domnico, să nu care cumva să mai trimeți pe frate-tău cu oile, auzi?"

Și eu, din ziua aceia, făcem ci făcem și tot eu mă suem la deal...

Vasîli aducè alune și stafide di la dugheana din sat și iaca stam așa, cași cu ne'ta, și tăineam la umbra aninilor; și când era soarele sus și oile să strângè cap la cap, Vasîli zîcè din fluer; și eu din ziua când îl auzîsem, nu mă mai prindè somnul di aniază, nici chiar atunci când sî îndoiè, di căldură, florile pi câmp.

— Da' de ce n'oiu fi dormit tu de atunci?

— Dă, știu eu? Tari'n mai iera drag să ascult fluerul; și când vinè Vasîli, și să așăza iaca așa cum stai ne'ta pi iarbă lângă mine, cântecul ceala mă cutremura cum tremură frunza mesteacănului și parcă-ni umblau un furnicar prin vine

Și așa am umblat, noi cu oile, pi dealu Andiei, un an de zile; pi urmă, mămuca nu m'o mai lăsat să mă duc: zîcè că ni s'o stârnit buh rău în sat. Da' nici Vasîli nu s'o mai arătat pi la stânca peșterii... Ne întâlneam noi, Duminica, la biserică ori la horă în sat.

Și el numai cu mini juca și numai mie îmi lua basmaua cu râuri și busuioc din brâu.

Fata tăcu o clipă, rămase pe gânduri și, întorcându-se spre pădure, își șterse cu mâneca lacrimile din ochi.

— Ei și, pe urmă ce-a mai fost?

— Ci să mai hie? O vinit vremea să-l ieie la armată și când am aflat parcă mi s'o părut că mă trăsnise Dumnăzău, drept în cap. Am umblat așa, tehuie de urât, până ci, într'o zi, o vinit Vasîli până 'n dosul șurii, m'o strigat și mi-o spus tăinind:

„Știi tu una, fă Domnico, să vii diseară după ci o asfinți luna,·colo la chetre sub mal".

Și când sî mai vidè lumina ca vârfu secerei după deal, am pornit.

Vasîli o ieșit ca din pământ di sub chetre, m'o prins di mână și mi-o zis:

„Știi tu una, fă Domnică, nie îni iești dragă și eu cu altă fată nu m'oiu însura. Acu mă iè; da' să ti ferească Dumnăzău, fă Domnică, să ti măriți până m'oiu libera eu; că are să hie rău di tine".

O tăcut și o prins a cânta din fluer di ni sî rupè inima din mine și ni sî părè că mă tochem și mă amesticam cu apa Bistriții cari mă ducè și pi mine acolo diparte la târgu unde adouazi avea să-l îmbrace, să-l facă soldat.

Di urît am pus pânză și sporè sulu di parcă iera țăsut noaptea di iele....

Și după asta o venit împețit mulți oameni di la noi și di la Răpciuni; da' nie parcă-ni făcuse el di urât; nu mai putem nici vidè și nici vorghi cu alt om.

Trecuse vreme multă și eu nu mai știem nimic de Vasîli, da'ntr'o zi o vinit un soldat și ni-o adus o hârtie. M'am dus să ni-o cetească vară-mea — că știe carte — și spunea Vasîli în hârtia ceia, că are să vie di Paști și mă întreba di sănătate. Am văruit casa, am întins lăicere pi pat și zăstrea, sub care pusesem poclade noui nouțe, și cergi se înălțase până sus în pod.

Și în Vinerea Mare era pe la asfințit, când spunea el în hârtie, că are să poposască în sat, m'am suit pi abagică di unde se vede drumul până la Izvor... Am așteptat, în vârful casei, până ce am văzut pi Vasîli suind dealu Hangului și atunci am scos din ladă cămeșa asta din pălanidă, am luat mărgelele tăte; m'am încins cu catrința și cu betele cele noui și am alergat cu cofele la fântâna din răscrucea drumurilor.

Da' când am dat ochii cu Vasîli, tare m'am mai sâit că doar el nu ridè și mergè curat cum merge bou la câmp la cărat.

Pi mini una nu mă mai ținè chicioarele și m'am răzămat, iaca așa, ca di copacu ista, de ghizdeaua fântânii și n'am zîs ninic.

Când o ajuns Vasîli în dreptul neu, ni-o dat mâna și m'o întrebat:

— Da ce mai faci tu, Domnică, nu te-ai măritat?

— Nu; că eu pi tine ti aștept, măi Vasîli; că doar cu alt om n'oiu pune cununie în cap.

— Ce, ești proastă?

— Ba nu, da' tu așa ai zîs și numai tu îni iești drag.

— Cată-ți di treabă. Domnică, doar eu 's însurat.

Ni s'o părut atuncea că mă afundam în fântână, că se făcuse întuneric afară și ceru di sus sî răsturna pi pământ. Și n'am mai zîs ninic că doar amuțisem ca muta Ilincăi din sat. Da' când ni s'o dislegat oleacă limba și curmeiu ceala, care parcă mă strângè di gît, s'o mai lăsat, i-am zis doar atâta:

„Apui să-ți hie di ghini, măi Vasîli; și să știi că di azi înainte, tu ochi cu mine nu-i mai da".

Și m'am întors fără di cofe acasă; le-am uitat.

Și cum ieram cu cămeșa asta, di Paști, am chicat pi pat și nu m'am mai trezit o săptămână până ce nu ni-o discântat baba Catrina „di drag".

Când m'am sculat după troana ceia ni s'o părut satu pustiu și oamenii posomorâți și răi; soarele parcă sî mai întunecase și apa Bistriței iera tulbure și neagră ca mlaștina di la iaz. Stam așa, tătă ziulica, și mă uitam în schinii porței, că înainte nu mai videm ninic.

Și atunci o vinit în sat două maice și una dintr'însele o dat pi la noi. Mămuca o luat vorbă de mine și maica i'o spus că eu n'am di la Dumnăzău ursâtă și că numa la m'năstire are să hie di acu, locu' neu.

Mama n'o vrut să mă lese, și eu atârnam, da maica ne-o spus că numa „ucigă-l crucea" îi în Vasile cu față de om.

Intr'o zi după Paști iar l'am întâlnit și atunci ni s'o părut că-i mai frumos di cât tăți oamenii din sat. Da' eu știam ce-i asta; diavolul ni se arată așa, ca să râdă di mine.

Ni-am stupit în sân, ni-am făcut cruce și în Duminica aceia după leturghie, cum stam pe prispa casei ni-o vinit așa să mă tăt duc... N'am mai intrat în casă și am pornit pin pădure încoace, în jos la m'năstire.

CONSTANȚA MARINO-MOSCU

„ZOOLOGICE" — CRONICĂ FANTEZISTĂ

CRIZĂ

Pe câmp e zarvă mare și scandal...
Vezi pretutindeni chipuri abătute,
Căci Sfântul Gheorghe—termenul fatal—
Silește chiriașii să se mute...

— Proprietarul, mormăe, trist, ursul,
Din vizuină m'a evacuat!
Și își închee, plictisit, discursul:
In altă locuință m'am mutat!

Extrem de disperată, plânge, geme,
O veveriță ce inspiră milă:
— Că n'am plătit chiria de cu vreme
Pierdui pe veci mansarda mea umilă!

— Programul ce-l expun, e cam laconic..
(In vorbă s'a băgat un șoricel)
Această criză cred că-i lucru cronic;
Luai de-aceea cameri la hotel!
(Am masă, casă și calorifer)
Și-acolo nu-i scumpete, igrasie!
Stau în dulap, în ghete, în cortel,
La cel mai cum se cade pasager
Și pe de-asupra nu plătesc chirie!....

— Eu, greerul, în case dau concerte
Cu toate că mi-e vocea alterată;
Deci pot să vă afirm și lucru cert e
Că iar voi sta'n odae mobilată!

— Dar tu, întreabă autoritar
Un lup pe melc: De criză n'ai habar?
Iar melcul îi răspunde: — Nu vezi, frate,
Că port apartamentu-mi vast în spate?
Nu știi că m'am născut proprietar?

ALEXANDRU BILCIURESCU

Gânduri

Din viața unui financiar nu lipsește niciodată pușcăria: dacă nu aceea din care a scăpat, atunci aceea de care a scăpat!

O femee care scrie are două cusururi: mărește numărul cărților și micșorează numărul femeilor.

Amorul inspiră faptele mărețe, și tot el împedică săvârșirea lor.

Bărbatul este o carte plictisitoare cu prefață frumoasă.

Pe drept cuvânt insula Itaca a rămas celebră: s'a găsit acolo o femee credincioasă!

Bibeloul este ca o soție legitimă: faci tot ce se poate ca să-l ai; după ce îl ai, îl pui într'un colț și nu te mai ocupi de el. Dar dacă îl atinge cineva, sari în sus... Iți redevine scump de îndată ce îl vrea altul.

Drapel: Lucru pe care îl flueri sau îl aclami, după culoare.

(Henry Rabusson)



Raffoel — Coborârea de pe cruce.

DOMNIȚA

S'au cunoscut „fatal" într'o primăvară — primăvara iubirilor rebele, primăvara iubirilor defuncte, primăvara năzuințelor înfrânților în dragoste și a decepției tinereților ratate!

S'au cunoscut pe terasa unui bufet banal.

O vioară înșeila versetul pasiunilor reînviate pe reverul punctat de insigna unui „înalt ordin" al redingotei maestrului sedus.

Câteva privighetori înamorate își mărturiseau durerea în pavilioanele de umbră ale castanilor din parc. Un șoim își lamenta măreția unghiilor în apele văzduhului, Jos pe alee, sub încălțămintele de lux ale împerechiaților, pietrișul lăsa în urma lor firimituri luminoase de aur. Undeva printre grotele fierbinți ale pământului sculat din somn, pe marginile cărora zâmbeau în soare horbode de pansele, o scurgere de apă psalmodia melancolia adâncurilor. Un bondar de velour își scria mizantropia pe pântecul unui stejar. Mai multe albine nu cădeau de acord asupra întâetății parfumurilor. O regină turburată de larma conclavului ridică acul. Pupilele galbene ale sclavelor se măriră până în apele privirilor lor imobile, zumzetul amuți îndată și culegătoarele de miere se pierdură cu suverana în frunte, în potirele încărcate de fard ale florilor. Un liliac cu o bucată de anaforă în gură, scrise pe volanul înserării, cu cartilagele aripelor lui lugubre, scheletul satanic al șoarecelui sburător. Vioara amuți pe pieptul șefului de orchestră și din rostogolirea lui focoasă soarele îi așeza pe pântecul melodios un ban enorm de aur. O pereche suplă de pantofi de satin, întrerupse brusc reveria firii de după concert și cloștile de rândunele din ascunzișurile răcoroase își îndreptară agatele ochilor spre doamna cea inopinată, înălțându-se după ouăle încinse — o invidiau.

Un zâmbet alb umplu de lumină toată încăperea cafenelei și o umbrelă cu mari pete de cocori negri adunându-și dantelele scumpe spre capsula de fildeș a mânerului, oferi împrejurimii frumusețea unei arătări. O batistă de un *cerise* plăpând, adună câteva picuri de cristal de pe fruntea îngrijorată de inpunctualitatea amantului întârziat. Câteva brățări alunecau pe antebrațul care înălța din când în când batista cea fină spre fruntea cea îngândurată, așezând dealungul decolteului văpăi de metal scump. Un trandafir tânguia splendoarea orizonturilor de unde aducea purpura și parfumul, în corsajul împletit în arcade succesive de bronz și în strânsoarea căruia se înghesuia talia frumoasei precipitate, așezându-i în obraji la intervale calculate, după cum respirația se lamenta sau se învălmășea în piept, pete piersicii de căldură. Intr'un colț pe marmura mesii mureau alte flori. Mai încolo se trezea un vermut. Din rama de baga a unei enorme poșete betonată în jeuri și felurimi de panglici, eși tiptil un puf, un baton de rouge și o oglinjioară marochinată pentru a pune îndată în palmele frumoasei consequente o sumedenie de îndeletniciri care trădau mai mult o impacientare excesiv legitimată, decât necesitatea promptă a unei găteli de circumstanță. Orchestra înfiripă un menuet. Privirile frumoasei mizantrope se rostogoliră spre bordura transparentă a unei enorme pălării încărcată cu garnituri de preț și un suspin prelung împrăștie dintr'o tabachere aurită nori subțiri de pudră.

Era menuetul... lui!

Și el întârzia!

Intârzia ca și dragostea cu care o amăgise, ca și unirea pe care i-o făgăduise la foarte scurtă vreme după ce și-au împrumutat primele alipiri ale palmelor, ca și înserarea care îi făcea frumusețea mai înfloritoare!

Incuetoarea poșetei trozni în capsa de aur a ramei de baga și paharul cu vermut se înălță indolent spre buzele desamăgite de așteptare strecurând alene licoarea amărue prin pieptenul de fildeș al danturii. O altă pereche de ghete strivi pietrișul din apropriere și idolul crudei așteptări, umplu masa de voioșie și de făgăduinți

!!!

— Domniță, ce ai?

!!!

— Domnița mea, pentru ce mă întâmpini cu atâta răceală?

!!!

— Haide, superba mea Domniță, mă scoți din minți! De ce taci?

!!!

— Vorbește-mi, ordonă-mi chiar, nu ești tu stăpâna mea, nu ești tu suverana mea, nu ești tu Domnița mea?

!!!

— Mda, se îndură să articuleze buzele coclite de aliajul vermoutului cu dezasperarea întârzierii.

— Atunci?

!!!

— Haide pentru numele lui Dumnezeu, dar vorbește odată, Domnița mea nobilă, altminteri îndurerarea mă prăbușește! Ce ai, ce s'a întâmplat, vorbește!?

— Nimic, șopti mai stins amărăciunea din buzele iubitei, umplând inima întârziatului de o dezorientare apăsătoare.

— Nu mă mai iubești?

— Mai disperată ca oricând, împlini Domnița nedumeririi amantului care nu o mai slăbea din ochi!

— Atunci?

— N'ai să te superi?

— Nici gând!

— Juri?

— Jur!

— Drept să-ți spun dragul meu, pierdusem toată răbdarea, toată speranța, mai presus de toate și toată încrederea!

— Ți-a trecut prin minte că nu aveam să viu la întâlnire?

— Nici de cum! E alta mai boacănă!

— Care?

Buzele străpezite de jenă, de vermoutul trezit și de alifia roșie a fardului, se tânguiră precaut spre urechea care vâjâia a amantului stupefiat:

— Știam eu că ai să vii; dar drept să-ți spun, am tras o spaimă! Oricum tu ești drăguț, și bun și amabil și n'ai să te superi pe mine, pe iubita ta, pe stăpâna ta, pe Domnița ta — nu-i așa țucule?

— ???

— Scârba aia de M-me Xantopol mă scoate din sărite!

— ???

— De vre-o trei zile mă pisează cu o încăpățânare de centaur cu afurisita aia de.... chirie! — tocmai acum..., *de Paște!*

SĂRMANUL KLOPȘTOK

SAXIERER
sau
Toate visele se'mplinesc

In această zi de Paşti, d. Aurel urcă singur dealul viilor. Au rămas în urmă colinele şi găurile în pământ ale Ţiganilor, cei mai noui orăşeni care prin odraslele lor au învăţat nobilele meserii urbane, bărbieritul, masajul, lustruitul pantofilor stilizaţi şi care în lipsă de alt nume au adoptat pe cele mai ilustre: Brătianu, Bibescu, Kogălniceanu, Cuza... Provizorii mirese anuale ale colinelor, zarzării înfloriţi din cele dintâi vii, mai adăpostite, şi-au pus beteala fragedă din care se desprinde, purtată uşor şi legănată de adieri nesimţite, câte o petală, ca un nostalgic sărut, călător prin lume. Trenul negru, ca un gând trivial, se ascunde după un mal de lut, şi abia se mai zăreşte urma fumului de cărbune în zare, pe unde a rămas staţia Craiovei.

In această după amiază de April, d. Aurel — desfiinţat cu totul de anotimp — închide ochii ca să simtă şi mai bine blânda pierdere de sine. Un clopot — dela vre-o cramă? dela vre-o bisericuţă? — începe să-şi joace mingiile-i sonore de aur între dealuri, şi d. Aurel, într'un fior, cugetă că ciocanele dureroase şi răsunătoare ale vieţei sunt mult mai necesare şi mai frumoase decât nesfârşitele catifele negre ale mării tăcerilor şi neantului. Zbuciumul între aceste două extreme a pus din nou stăpânire pe bietul lui suflet imaginativ — şi d. Aurel a scos din portmoneu şi a desfăcut din nou scrisoarea primită acum trei luni dela fostul prieten din copilărie Saxierer, azi în Washington...

Saxierer, industriaşul Saxierer, voinţa hotărîtoare în industria oţelului american, proprietarul brevetului „Asfalto" pentru asfaltarea ieftină şi rapidă a drumurilor, implicat din această pricină în toate industriile de automobile care n'ar putea face progrese fără drumurile cerute de cauciuc, primul acţionar al societăţii mondiale „America-Radio", cine ar crede că e acelaş Nuhăm Saxierer, băiatul fostului tinichigiu Saxierer din strada Bucovăţ? Slab, cu braţele lungi şi picioarele ciolănoase, Nuhăm Saxierer a fost din clasa întâia primară tovarăşul de bancă al d-lui Aurel. Amândoi, unul palid, cellalt cu capul pistruit până sub gât şi cu ochii albaştri în care cădeau pletele neţesălate ale părului roş ca sacâzul crud, au plâns lacrimi duioase cu sughiţuri prelungi, pe cartea de citire unde murea, credincios soldatului „rănit în bătaie", Câinele Azor. In clasa întâi de liceu Nuhăm Saxierer nu mai plângea. Umbla încruntat, iar părul lui roş, udat trei ori pe zi cu apă de fântână şi frecat cu perie mare de scânduri, sta rânduit cu o cărare în dreapta. Tinichigiul Saxierer îşi bătea cele opt fete care lucrau la croitorie, oridecâteori cereau bani de găteală:

— Mânca-v'ar focul! Şi Nuhăm? Cine o să plătească pentru Nuhăm taxa de liceu?

(Taxa de liceu pentru Nuhăm era de două ori mai scumpă decât a elevilor creştini).

Şi Nuhăm Saxierer era cel mai bun mecanic al mahalalei — dregea ceasuri, monta sonerii, făcea păpuşi cu muzică. Totuşi Saxierer era nefericit că, la rând cu toţi ceilalţi prieteni, rămânea tot atât de năuc în faţa uriaşului zid de întunerec în care, precum spunea stropşit bătrânul profesor Cazacliu, se petreceau minunatele echivalenţe ale geometriei în spaţiu. Legile unghiului şi ale triunghiului, în cele trei specii abstracte caracterizate prin lungimi de linii şi deschideri de linii, erau atât de încurcate în „demonstraţiile" stropite cu scuipat pe tablă de d-l profesor, încât la al doilea trimestru Nuhăm Saxierer înspăimântat de gândul unei corigenţe, luă hotărîrea să descopere şi să demonstreze el însuşi, după capul lui, „teoremele". In parcul Bibescu, în timp ce d. Aurel visa printre copaci apariţia de dincolo de lac a Zânei Polare, în ochi cu sclipiri de ghiaţă verde, în sân cu două planete de culoare etern crepusculară şi pe gură cu surâsul incoruptibil, toată în haină de polei, ţurţuri şi falduri de ger, Saxierer la rădăcina unui copac tăia cu băţul în zăpadă triunghiuri uriaşe pe care le măsura cu şchioapa, îngenunchiat în zloată şi le înmulţea în gura mare ca să-l convingă pe d. Aurel şi mai cu seamă spre a se convinge pe sine.

La începutul trimestrului al treilea, d. Cazacliu l'a ascultat cu gura căscată — mult mai căscată decât altădată — pe Nuhăm Saxierer, care introdusese în proporţiile mişcându-se fatal ale triunghiului, şi o circonferinţă.

— Foarte bine, domnu Nuhăm, a rostit ironic la urmă d. Cazacliu, scuipându-şi elevul, dar demonstraţia dumitale e bună pentru clasa a şaptea unde se învaţă trigonometria, nu pentru clasa întâi din care faci parte. Treci la loc. La mine nu se prind astfel de... de gheşefturi. Patru. Să mai inveţi.

Nuhăm Saxierer, d. Aurel şi Cobălcescu, băiatul înalt şi blond al colonelului Cobălcescu, au aflat în aceeaşi clipă, la amiaza întâii zile de Paşti, înghesuiţi în faţa tabelei din geamul liceului, că au rămas corigenţi la matematică. S'au repezit la d. Cazacliu acasă, care locuia, în dosul grădiniţei Mihai-Bravul, şi au plâns la uşă. D. Cazacliu care era la masă a eşit în uşă cu şervetul la gât şi zărindu-i a vrut să sară asupră-le, roşu de indignare şi de mânie:

— Pieriţi din ochii mei. Vă cunosc eu! Jucaţi toată ziua oina şi noaptea umblaţi după mueri...

Dar cum hohotele de plâns al elevilor nu mai conteneau, ba se ridicaseră la scandaloasă violenţă, se ivi îndărătul d-lui Cazacliu şi cucoana, o femee scundă şi căruntă, cu ochelari pe vârful unui nas foarte lung, care dete drumul unui glas de bărbat:

— Mânca-i-ar baba! Ia te uită la ei cum plâng, sărăcuţii!... Cazace!... Cum, te rabdă inima să-i omori aşa? Cazace! Te bate Dumnezeu, că azi e sfânta zi de Paşti!...

Domnul Cazacliu se'ntoarse din profil către baba lui şi rosti îndesat:

— Hai, căraţi-vă, măgarilor. Veniţi după amiază la trei în amfiteatrul liceului cu toată materia. Vă mai ascult odată.

Corigenţii, cu sufletul topit de fericire, se repeziră în stradă ştergându-şi ochii. Numai Saxierer era serios şi mergea cu pas mare, măsurat, ştergându-şi nasul lui roşu pe care se prelinsese lacrimile. Se opriră afară din oraş, dincolo de bulevardul care duce la Jii, la o clae de fân de anul trecut, în jurul căreia dăduse iarbă nouă. D. Aurel propuse repede să se „asculte" unul pe altul. Cobălcescu de-abea aşezat se ridică, şi mai înalt parcă, în picioare şi spuse că el dă fuga să aducă geometria de-acasă... Saxierer îi potoli pe toţi:

— Noi am fost proşti un an întreg; cum o să ne facem deştepţi într'un ceas?

D. Aurel, mai pierdut decât toţi în această cea dintâi nenorocire mare, şopti sfios:

— Eu zic să mergem acasă...

— A, nu! Asta nu! urlă Cobălcescu sărind din nou în picioare. Eu propun să-l împuşcăm pe „dobitoc". Am două pistoale la fel cu ale lui Tunsu şi Jianu.

— De ce? Dacă-l împuşcăm nu mai putem să dăm nici corigenţa, raţionă Saxierer.

— Atunci să ne facem o colibă la Luncă şi să învăţăm acolo toată vara.

Nu mai mergem acasă. Eu prind păsări cu laţul... Aurel fură mere... ne scăldăm în Jii — începu să dea din mâini Cobălcescu.

— De ce în Luncă? Hai mai bine să fugim în America, vorbi Saxierer.

— Da, să trăim ca Pieile Roşii, chiar cu Pieile Roşii!... aprobă fericit d. Aurel.

Saxierer privi în jos, alese şi smulse câteva fire mustoase de iarbă şi ridicând capul, mărturisi:

— N'avem ce căuta la Pieile Roşii. Să fugim la New-York. Eu am să mă fac inginer şi noi nu ne despărţim niciodată. Am să învăţ să fac o mulţime de maşini şi... şi... o să ne'mbogăţim! O să fim bogaţi ca Rotschild şi... o să-l aducem la New-York şi pe d. Cazacliu, care ştie atât de multă geometrie!...

Dar planul lui Saxierer nu ispiti prea mult nici pe d. Aurel, nici pe Cobălcescu. Unuia îi era urât să meargă pe jos („chiar noaptea", spusese Saxierer), iar cellalt era dezamăgit că pistoalele lui nu jucau un rol prea mare în planul de fugă. La examenul din amfiteatrul liceului nu s'au mai dus. Noaptea a venit peste basmele minţii lor copilăreşti, cu fiori.

D. Aurel a devenit scriitor de himere în ţară eminamente agrară, iar Cobălcescu maestru de scrimă la un circ din Cairo.

Şi iată, după douăzeci şi şase de ani d. Aurel primeşte şi reciteşte în această întâia zi de Paşti, scrisoarea prietenului Saxierer din Washington...

„...Căci am şi eu momentele mele de reculegere. Da, mă văd din nou în ţara mea natală care are atâtea câmpii, atâtea văi şi atâtea dealuri încât ar face, cred, un om fericit din cel mai încăpăţânat inginer. Nu mă îndoesc că opera ta literară, de care mi-a vorbit o mătuşă a nevesti-mi de curând venită din România, ţi-a asigurat o existenţă mai liniştită decât a mea, sortit să muncesc şi ziua şi noaptea. Tot dela mătuşa nevesti-mi ştiu că ţii conferinţe pentru care ţi se plătesc sume fabuloase şi multă vreme ai refuzat orice confuzie cu femeile, ca să nu-ţi alterezi forţa creatoare. Eu, ţi-o mărturisesc, sunt obosit. Aşi vrea să mă odihnesc. Imi urue urechile de parcă toate motoarele uzinelor mele le port în cerul gurii. Am voit să mă refugiez în peninsula Alaska, unde se spune că e tăcere. Nu pot să cred: e prea aproape de noi. Cineva m'a sfătuit să-mi construesc o vilă în Sahara. Ar fi ceva... Dar nu cred să existe o linişte mai împărătească decât în frumoasa noastră Românie! E drept că un imbecil mi-a mărturisit liric că, plecând din România, a simţit tresărind în el o energie nebănuită care cică-l copleşise ca într'un oraş de provincie, iar când trenul a intrat în cartierele industriale ale Berlinului, şerpuind două ore numai printre furnale înalte până'n cer, ar fi voit să sară din compartiment şi să îmbrăţişeze acele unelte care **dău oamenilor idei noui şi preschimbă globul terestru într'o bijuterie.** Ţi-am subliniat propriile lui cuvinte, ca să vezi cum se poate perverti un creer omenesc. Acest imbecil e vărul meu, pe care-l iubesc, şi care susţine că ai fi — cu toată gloria şi averea pe care o câştigi cu literele în România — un nenorocit, un funcţionar de stat, ameninţat în fiecare zi cu darea afară din slujbă! Precum vezi, sunt oameni cu fantazie şi în familia mea...

„Nu, nu vreau să mai ascult pe nimeni! De Paşti voi veni în Bucureşti şi cred că se va găsi în apartamentele tale un colţişor şi pentru un om prozaic şi aflä că n'am de loc gândul să rivalizez cu garajul tău; din potrivă, vin cu gând interesat: vreau să-ţi imit mobila automobilelor. Dacă nu-mi vei da voe, nu mă voi supăra, iar dacă vei consimţi, vom face o societate pe acţiuni. Nu m'am îndoit niciodată de fantezia ta, şi dacă aşi fi avut şi eu puţină fantezie, o!... fii sigur, aşi fi dus şi eu o viaţă fericită ca tine, în paradisul natural care e România.

„Sunt însurat cu o pianistă blondă, o prinţesă rusă refugiată din Moscova la Washington în 1917. Dacă eşti însurat, predă soţiei tale omagiile noastre. Te roagă de pe acum, mica mea Karina, să nu-i ceri să cânte! Are o teamă îngrozitoare de geniul tău artistic de care-i vorbesc mereu. Am aranjat însă cu omul meu de încredere, inginerul Mac Wold, să-ţi transmită la 12 Februarie ora 23 concertul Karinei la serata intimă dela New-York a ambasadei engleze, pe lungimea de undă pe care ţi-o voi telegrafia la timp... Ce păcat să nu-ţi pot trimite casca cea nouă a uzinelor noastre — ai fi auzit şi văzut în acelaş timp pe Karina mea la pian!...

„Numai gândul că voi părăsi pentru o lună acest infern de roţi, ascensoare, cifre pe pământ şi în cer, şi voi scăpa din cleştele magnetic al milioanelor de furnici umane care mă năpădesc prin cele cinci simţuri, mă fac vesel... vesel... ca un copil... ca atunci — ţi-aduci aminte? — când am rămas corigenţi la matematici şi ai voit să fugim să trăim cu Pieile Roşii!...

„...Dar am eu oare dreptul să turbur cu mizeriile sufletului meu ruinat, sufletul tău de creator îmbătat şi pierdut în farmecul Naturii? Scrie-mi ca să mă linişteşti!..."

La 12 Februarie, ora 23, d. Aurel deschisese fereastra mansardei sale. Simfonia din sala de recepţie a ambasadei engleze dela New-York a făcut ocolul pământului, căutând antenele inimii lui — şi a trecut, neauzită, misterioasă ca un destin, între cer şi pământ...

Clopotul din podgorii a tăcut. D. Aurel rupe încet scrisoarea industriaşului american şi vântul o risipeşte prin viile apropiate.

F. ADERCA



ANECDOTE

— Tată, ce este un tablou vivant ?
— Tablou vivant... nişte oameni vii care stau aşa de nemişcaţi, încât crezi că's morţi.

O fetiţă îşi face rugăciunea:
— Doamne, fă ca Milano să fie capitala Italiei.
— De ce, dragă ?
— Pentrucă aşa am scris eu în teză la Geografie.

Un copil vine cu mama sa pentru întâia oară în grădina zoologică şi vede un cerb frumos.
— Ia te uită, animalul acesta are un cuer tocmai ca al nostru.

— Ştii că am aflat unde îşi petrece serile bruta de bărbatu-meu?
— Unde, dragă?
— Acasă. Am aflat alaltăeri, când mă durea capul şi n'am eşit.

Un tânăr de familie bună repeta adesea între prieteni că viitoarea sa soţie va trebui să aibă trei calităţi: In bucătărie să fie perfectă bucătăreasa, în salon femee de lume, iar între patru ochi, cocotă.
Peste puţin tânărul se însoară şi un prieten îl întreabă:
— Ei, ai găsit cele trei calităţi la soţia ta?
— Da, dar schimbate: în bucătărie e femee de lume; în salon, cocotă; iar între patru ochi, bucătăreasă.

Casa Durand et Comp., serbează o sută de ani de existenţă. Durand consultă un prieten:
— Aş vrea să fac ceva frumos, ceva care să nu coste prea scump, de care să vorbească ziarele şi care să facă plăcere personalului.
Prietenul se gândeşte un moment:
— N'ai decât să te spânzuri. Nu costă scump, ziarele or să vorbească şi o să facă plăcere personalului.

— In definitiv, ţi-e frate!
— Da, dar de departe. Eu sunt primul şi el al unsprezecelea.

Teophile Gautier, critic şi poet vizual şi pictural, nu putea suferi muzica. Zola nu o înţelegea nici el. Chiar un muzicant, Reyer, scrâşnea din dinţi la sunetele pianului.
Pe la 1882 fu întemeiată o ligă antimuzicală; nu afirm că Reyer făcea parte din ligă, dar se poate să fi fost şi el membru. De altfel, liga fu întemeiată, dar nu făcu niciodată nimic. Ne-au rămas însă nişte statute nostime care cuprind trei articole:
Articolul întâi: Muzica este desfiinţată.
Articolul II: Instrumentele de aramă vor servi drept pâlnii negustorilor de vin, pianele vor fi vândute dentiştilor, dacă nu se vor găsi elefanţii cărora le-au aparţinut clapele de fildeş, în care caz li se vor înapoia. Celelalte instrumente vor fi date în paza surdomuţilor, plătiţi de melomani.
Articolul III: In ziua promulgării prezentei legi, duşmanii muzicii vor mânca un epure de casă.

La un pictor:
— Mi-ai făcut portretul; dar nu seamănă deloc.
— Mă iei drept fotograf?

Proces de divorţ. Avocatul reclamantei face portretul bărbatului:
— Brutal, violent, ticălos, etc.
Avocatul bărbatului se ridică şi el şi schiţează portretul soţiei:
— Rea, afurisită, cicălitoare...
Preşedintele îl întrerupe:
— Atunci, unde vedeţi nepotrivire de caracter?

CITIŢI REGULAT IŞ RECOMANDAŢI CĂLDUROS

„LECTURA"

— FLOAREA LITERATURILOR STRAINE —

AMUZĂ, EMOŢIONEAZĂ, CULTIVĂ!

„Lectura" intră în al III-a an de apariţie, cu un succes strălucit, pentrucă este cea mai interesantă şi mai ieftină publicaţiune săptămânală. Ea a devenit, pentru toate stratele publicului, o adevărată hrană sufletească.

„Lectura nu trebuie să lipsească din nici o casă.

IN FIECARE JOI -- UN SCRIITOR CELEBRU ŞI O SCRIERE COMPLECTA

In cele 115 Numere apărute, a publicat lucrări de puternică emoţie, de fină intelectualitate, ori de humor.

IATA LISTA CELOR MAI NOUI NUMERE:

No. 101. — Emile Zolaî: **Nantas**
No. 102. — R. Voss : **Glasul Femeilor**
No. 103. — J. Conrad : **Hanul Vrăjitoarelor**
No. 104. — Al. Puşkin : **Duelul**
No. 105. — Masson : **Marele amor al lui Napoleon**
No. 106. — I. Wassermann : **Creatorul**
No. 107. — J. Haberton : **Aur**
No. 108. — E. T. Hoffmann : **Ochii satanici**
No. 109. — J. Richepin : **Milioanele**
No. 110. — S. Lagerlöf : **Prinţesa Păcii**
No. 111. — J. Jerome : **Fii şi tu bărbat !**
No. 112. — M. Artzibaşev : **Răsbunătorul**
No. 113. — P. Mayer : **Fata din Halele Parisului**
No. 114. — M. Corday : **Aviatorul**
No. 115. — S. Zweig : **24 ore din viaţa unei femei.**

Cereţi-le la toţi chioşcarii şi librarii, sau direct la Administraţia „Adevĕrul", Bucureşti.

— 32 pagini mari — Numai 5 lei

Trimiţând 40 lei prin mandat poştal, primiţi acasă 10 din numerele apărute.

— Cereţi catalogul complect al „Lecturii".

Abonamente : (putând începe dela orice No.) Pe un an (52 N-re)—200 lei; pe 6 luni—100 lei; pe 3 luni—50 lei. La ziarul „Adevĕrul", Strada Sărindar, 7—11

Intersantă
Distractivă Instructivă

Biblioteca „DIMINEAŢA"

AU APĂRUT PÂNĂ AZI APROAPE 100 VOLUME

Cea mai răspândită bilioteca de popularizare — Lucrări originale şi traduceri din operile cele mai de seamă

LEI 60. — ZECE VOLUME

ADICA LEI 6.— în loc de LEI 8.—, 10.—şi 12 VOLUMUL

No. 1. — **Războiul balcanic** de M. Sadoveanu.
No. 2. — **Diavolul** de I. Agârbiceanu.
No. 3. — **Spitalul** de P. I. Jouve (trad. de Victor Ion Popa).
No. 4. — **Mâna Vrăjită**, de Gerard de Nerval (trad. de Eug. Boureanu).
No. 5. — **Crima Lordului Arthur Savile** de Oscar Wilde (trad. de Ion Popa).
No. 6. — **Şeful gării** de A. de Herz.
No. 7. — **Lăcustele** de Gleb Uspenski (trad. de M. Sevastos).
No. 8. — **Toamne de odinioară** de Gala Galaction.
No. 9. — **Fantezii humoristice** de Edgar Poe.
No. 10. — **Secretul lui Don Juan** de Rémy de Gourmont
No. 11. — **Nuvele** de Gh. Brăescu.
No. 12. — **Viaţa lui Eminescu** de Gala Galaction.
No. 13. — **Adio** de H. de Balzac (trad. de Alice Gabrielescu).
No. 14. — **Xanthis sau vitrina sentimentală** de Albert Samain (trad. de M. Carp).
No. 15. — **La Montmorency** de H. Sanielevici.
No. 16. — **Imprumutul răposatei** de Blasco Ibanez.
No. 17. — **Domnişoara Roxana** de Anatole France (trad. de N. Davidescu).
No. 18. — **Viaţa în armată** de Anton Bacalbaşa.
No. 19. — **Poeme** de Ştefan Petică.
No. 20. — **Zîna apelor** de Bojena Niemţova.
No. 21. — **Surpriză** de J. Dongorozi.
No. 22. — **Poveştile lui Hinu Ion** de Sandu Teleajen.
No. 23. — **Omul cu obrazu 'ncrustat** de Jak London.
No. 24. — **Flămânzii** de I. Ciocârlan.
No. 25. — **Lupii** de Eug. Boureanu.
No. 26. — **O sărutare** de J. H. Rosny (trad. de M. Carp)
No. 27. — **Homunculus** de Al. Ciura.
No. 28. — **Viaţa mea, povestirea unei ţărănci din Rusia** de Leon Tolstoi (în rom. de V. I. Popa).
No. 29. — **Prima Turcoaică** de N. Batzaria.
No. 30. — **Patru cuvântări** de Jean Jaurès (trad. de D. I. Suchianu).
No. 31. — **Păianjenul** de Hans Heinz Evers.
No. 32. — **Faust, tragedie**, de Goethe (trad. de Iosif Nădejde).
No. 33. — **Amintirile unui băiat de familie** de I. Petrovici.
No. 34. — **Tristan** de Thomas Mann.
No. 35. — **Amazoana**, culegere de eseuri scrise cu o artă specific feminină de Natalia Negru.
No. 36. — **Laguna** de Joseph Conrad.
No. 37. — **Descântecul** de I. Vinea.
No. 38. — **Crainquebille** de Anatole France (trad. de M. Carp).
No. 39. — **Povestiri din Danemarca** de Drachmann (trad. din nemţeşte de I. Botez).
No. 40. — **In tren** de H. Sanielevici.
No. 41. — **Secretul contesei** de Regnier.
No. 42. — **Singurătate** de I. Agârbiceanu.
No. 43. — **Balzac şi Stendhal** de Brandès.
No. 44. — **Crima din str. Nopţii** de N. Davidescu.
No. 45. — **Livada de măslini** de Maupassant.
No. 46. — **Sărutul cel mai dulce** de Septimiu Popa.
No. 47. — **Din minunile instinctului la insecte** de J. H. Fabre.
No. 48. — **O mireasă la loterie** de W. A. Hoffman.
No. 49. — **Radeş** de D. N. Teodorescu.
No. 50. — **Werther** de Lazăr C. Lazarevici.
No. 51. — **Domnul Şef** de Adrian Pascu.
No. 52—53. — **Profesiunea D-nei Warren** de Georg Bernard Shaw.
No. 54—55. — **Cum am ucis pe Rasputin** de V. Purişkevici.
No. 56. — **Nebuna** de Octav Mirbeau.
No. 57 — **Plăpumarul chior şi Taurul alb**, de Voltaire.
No. 58. — **Gazda cu ochii umezi** de George Mihail Zamfirescu.
No. 59. — **Către timpuri mai bune** de Anatole France.
No. 60. — **Nevinovata** de Heinrich Mann.
No. 61. — **Clacă şi Robie** de I. Neagu Negulescu.
No. 62. — **Odaia Ceasornicului**, de Georges Duhamel.
No. 63 — **O impuşcătură în ceaţă** de Jens-Peter Jacobsen.
No. 64. — **Un şaizeci şi şasă,...** de Şalom Alechem.
No. 65. — **Livretul roşu**, de Luigi Pirandello.
No. 66. — **Familia Lewton**, de H. Sanielevici.
No. 67—68. — **Viaţa părintelui Vasile Fiveischi**, de Leonid Andreev.
No. 69. — **Văzute şi trăite**, de I. Petrovici.
No. 70. — **Drumeţul din Praga**, de Guillaume Apollinaire.
No. 71. — **Floarea roşie**, de Voevolod Garşin.
No. 72. — **In tinereţe sau la bătrâneţe**, de N. Batzaria.
No. 73. — **O lună de miere**, de Israel Zangwil.
No. 74. — **Patima iubirii**, de Rabindranath Tagore.
No. 75—76. — **R. U. R.**, de Carl Ciapek.
No. 77. — **Crocodilul**, de Th. Dostoewski.
No. 78. — **Micile ironii ale vieţii**, de Thomas Hardy.
No. 79. — **Antigona**, de Walter Haseuclever.
No. 80. — **Un om sensibil**, de Octave Mirbeau.

A apărut:

EVREICA şi alte povestiri de ANDERSEN

Traducere de N. BATZARIA

Volumul cuprinde cele mai alese povestiri ale celebrului scriitor danez, are o splendidă copertă în culori şi numeroase ilustraţiuni în text.

Preţul lei 30



Juan Martinez Montanez Maria, Mama Durerii.

Octav Bâncilă

Sala Ileana a Cărţii Româneşti adăposteşte expoziţia unui pictor de tradiţie românească, inspirat dela glia, dela portul, dela sufletul poporului nostru şi de la aspectele caracteristice ale peisagiului românesc.

Treizeci de ani de activitate artistică i-au creat lui Octav Bâncilă un loc al său în plastica noastră.

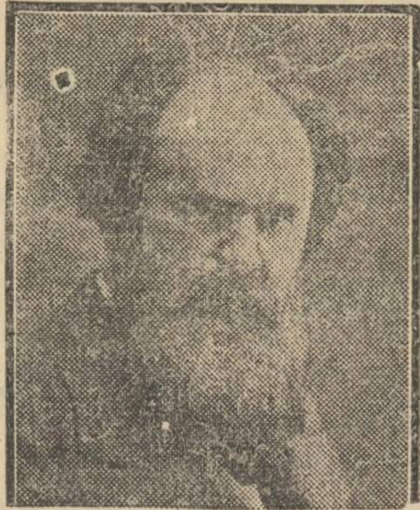
Tradiţia nu cere numaidecât permanentizarea aceloraşi formule, ci îmbrăcarea aceloraşi emoţii omeneşti în expresii estetice mereu împrospătate.

Anchilozându-se în tipare prestabilite, artistul nu mai izbuteşte să realizeze forme deosebite.

Bâncilă s'a ferit întotdeauna să fugă după ritmuri noui, dar în acordarea vechilor ritmuri el a găsit armonii nebănuite.

In desen, în pastă mai cu seamă, în gruparea obiectelor şi'n felul cum le fixează în cadru, recunoaştem constant ceva cu totul propriu artistului acestuia.

Realismul celor dintâi pânze expuse la înapoierea sa dela München, unde a fost bursierul statului după absolvirea Belle-Artelor din Iaşi, — mizeria şi durerea omenească închise în tonuri sângerânde, — şi tezismul evident al compoziţiilor, au transformat cu vremea tragismul aproape brutal într'o atmosferă care deşi se păstrează mohorîtă, a câştigat un suflet şi o lumină nouă.



Octav Bâncilă

Paleta lui Octav Bâncilă îmbogăţită zi de zi, desfăşură astăzi o surprinzătoare armonie de colorit, o factură ce dă forţă de sinteză compoziţiei.

Poate n'ar fi fost mai puţin interesant artistul acesta, dacă şi-ar fi schimbat întrucâtva şi tehnica, dar n'ar mai fi fost atât de personal.

Subtilizându-şi viziunea şi diluându-şi pasta, el ne-ar fi dat lucrări academic isbutite, dar fără sufletul viu al massei de culoare ce-şi strigă din pânză fiinţa şi impresionează prin sobrietatea care găseşte loc adesea pentru alburi de frescă, pentru colţuri de lumină difuză, pentru o rază de galben luminos.

Rar am văzut tablouri lucrate cu atâta artă picturală, fără stridenţă, cu atâta viaţă interioară, fără pedantism.

Arhitectura colorată se substitue dubioasei dispersiuni cromatice care nu realizează la atâţia din pictorii noştri decât o armonie superficială, dulceagă, ieftină şi cu accente forţate.

Forma şi volumul capătă la Bâncilă consistenţă expresivă, îngăduind să se distingă nuanţele şi puterea raporturilor. El nu acumulează amănunte în dauna întregului; nu juxtapune tonuri şi forme fără să le încercuiască sentimentului estetic dominant şi nu caută accidentalul, deşi cultivă adesea pitorescul.

Bâncilă are simţul formei. Opera lui n'aduce un prea accentuat cuprins intelectual, dar are unul propriu românesc. Arhitectura pânzelor cumpăneşte stilul, şi convergenţa masselor nu e căutată.

Pictura lui Bâncilă exprimă desigur şi o latură profund umanitară, o tendinţă a cărei imagine realizată nu depăşeşte limita înţelesului comun şi nu se abstractizează în fluxul frământat al culorii.

Forma se desprinde, se modelează în profunzime, devine precisă, continuă, compact construită, acoperind totuş frecvente şi inexplicabile scăderi de desen.

Pictura lui Octav Bâncilă nu generalizează însă idealul specific, nu fixează caracterele individuale pentru ele însile, nu stăruie asupra trăsăturilor descriptive ale formei, — ci prinzând funcţiunea lor vitală în spiritul celui mai hotărît şi mai elocvent ansamblu, înfăptuieşte flori, portrete, naturi moarte, compoziţii şi peisagii, în care lumea de culori zgronţuroase, orchestrează valori ce adâncesc ondulaţiunile pastei şi precizează dimensiunile, printr'o viziune care lărgeşte sensul expresiv al lucrurilor, afirmând sensibilitatea profundă şi unitatea operei.

H. BLAZIAN

AMINTIRI

Vecini şi prieteni

— Inedită

La porţile Târgului Ocnei se întindea până la Palanca la graniţa ungurească, urieşul domeniu Comăneşti, cuprinzând 64.000 de fălci (adică peste 90.000 hectare). Partea principală era alcătuită din Comăneştii propriu zişi, moşie fostă domnească, până la 1804, care se întindea dela satul Comăneşti până la graniţă. Sătenii zisului sat făceau serviciu de plăeşi, adică de păzitori ai graniţii şi drept simbrie pentru acest serviciu, aveau uzul locurilor de hrană ale acestui întins domeniu plus acel al pădurilor care alcătuiau cu mult cea mai mare parte dintr'însul. In anul 1804, Domnul ţării, Alexandru Moruz, dărui logofătului Costache Ghyka (Sulgiaroglu) întreaga moşie domnească Comăneşti şi aceasta, după ştiinţa mea, a fost cea de pe urmă danie de moşie domnească în Moldova, pentru bunul temeiu că nu mai rămăsese alta. Urmaşi ai lui Costache Ghyka, fiul său mai mare Dumitrache şi nepotu-său Nicu cumpărară pe de o parte dela răzăşi părţile din Dărmăneşti şi Doftana, ajungând astfel cu hotarul până la porţile Târgului Ocnei, iar pe de alta părţile din Văsieşti şi alte hotare cuprinse între Comăneşti şi graniţă, alcătuind acel complex urieş, în care au rămas numai două *enclave* relativ mici de loc mănăstiresc. Acest domeniu aparţinea, când m'am trezit eu, copiilor lui Nicu Ghyka care se sinucisese la 1851 şi despre care am vorbit mai pe larg în întâiul volum al acestor Amintiri. Am mai arătat tot acolo că el era fiul unei fiice a bunului meu Răducanu, din întâia lui căsătorie cu Elena Balş, deci nepot de soră al tatei (care era numai cu un an mai mare decât el) şi, din partea Ghykulească, văr primar cu bunul meu despre mamă, iar aceasta îi era nepoată de văr primar. Mai mult încă decât această îndoită rudenie faptul că fusese coleg de universitate, în Germania, cu tata şi cu moşii mei, strânsese legăturile dintre ei şi-i făcea să se privească ca fraţi.

Am mai arătat că el se sinucisese pentru că, într'un moment de desnădejde, vânduse pe preţ de nimica, moşia Comăneştii lui Lascar Cantacuzino-Paşcanu. Prin testamentul său, Nicu Ghyka însărcinase cu epitropia copiilor, pe lângă mama lor, pe moşu-meu, Lascar Rosetti, iar pe tata cu apărarea înaintea justiţiei a tuturor pricinilor familiei. Moşu-meu nu primi tutela, dar tata rămase până la sfârşit prietenul şi sfetnicul devotat al văduvei celui mai drag din tovarăşii lui de tinereţe.

Deşi nu făcuse studii de drept, tata era un excelent cunoscător al legislaţiei în vigoare la noi înainte de introducerea Codului Napoleon, apoi dobândise o temeinică experienţă în această materie în însuşire de membru apoi de preşedinte al *Curţii Apelative* din Iaşi şi avea în această privinţă rari aptitudini fireşti. Prietenii lu veneau de departe pentru a-i cere sfaturi în procesele lor. Lăsase reputaţia unui judecător de o absolută imparţialitate, cu totul inaccesibil *hatârului* lucru neobişnuit atunci şi care dealtfel îi părea în contrazicere cu firea lui impulsivă şi pornită.

Dar marele noroc al copiilor lui Nicu Ghyka a fost pe lângă înţelepciunea şi spiritul de jertfă al mamei lor, faptul că bunica lor, Marghioliţa Ghyka, se căsătorise în a doua căsătorie cu Mihalache Paşcanu, unul din boierii cei mai cuminţi şi cei mai respectaţi din Moldova, care făcea şi el parte din consiliul de familie.

Dela întâia consfătuire se constatase că singurul mijloc pentru ca orfanii să rămâie cu ceva avere era ca Lascar Paşcanu să primească restituirea arvunei de cinci mii de galbeni ce o dăduse pentru cumpărarea moşiei Comăneşti, dar nu-şi ascundeau greutatea lucrului, acea cumpărare alcătuind o afacere minunată pentru Lascar Paşcanu, bărbat bogat, dar strângător şi nefiind de loc indiferent la câştig. El era nepot de frate al lui Mihalache Paşcanu, dar relaţiile dintre dânşii erau rupte, moşul crezând că are serioase temeiuri de nemulţumire împotriva nepotului; îi venia deci greu în asemenea împrejurări să meargă el la nepot pentru ca să-i ceară un însemnat sacrificiu material. Totuşi afecţiunea ce o avea pentru fiica soţiei sale şi pentru cei cinci copii ameninţaţi să rămâie săraci, îl făcu să-şi calce pe inimă şi, luând cu dânsul cinci mii de galbeni, se duse la Lascar Paşcanu şi-i ceru să primească restituirea arvunei, renunţând la cumpărarea Comăneştilor. Lascar Paşcanu refuză cu hotărîre şi numai după o discuţiune ce ţinu mai bine de două ceasuri şi înfăţişă când momente de violenţă când altele patetice din partea bătrânului boier, acesta izbuti să smulgă nepotului său *zdelca* ce o avea dela Nicu Ghyka.

Dar datoriile lăsate de defunct erau aşa de mari, dobânzile atât de grele, în cât situaţia rămânea din cele mai încurcate. Tânăra şi frumoasa văduvă se retrase la Comăneşti, unde duse un traiu din cele mai modeste, venitul moşiei sale de zestre, Mândreştii, dela ţinutul Tecuciului, uşurând în chip însemnat situaţia generală. Nu se ştie cum ar fi eşit lucrurile şi dacă cu toată restrângerea de cheltuieli şi cu totate silinţele văduvei, ajutată de devotamentul desinteresat al lui Kemminger, omul de afaceri şi prietenul sincer al lui Nicu Ghyka, dacă la urma urmei nu s'ar fi impus, se înţelege în mai bune condiţiuni decât întâia oară, vânzarea Comăneştilor, de nu s'ar fi înfiinţat în curând Banca Moldovei. Această instituţiune de credit ipotecar pe lungi termene înfiinţată în Iaşi cu capital german mărit şi cu altul din ţară, rău administrată dela început de directori unii incapabili, alţii necinstiţi, a ruinat pe acţionarii săi, străini sau pământeni, dar a fost mijlocul prin care toţi acei debitori cari au ştiut să-şi măsoare traiul după resursele ce le rămâneau odată ratele achitate şi şi-au exploatat moşiile cu pricepere, le-au scăpat şi le-au păstrat copiilor lor. Catinca Ghyka a fost din numărul acestor de pe urmă: ea a crescut patru fii în străinătate, la Universitatea din Berlin şi la Viena, ducând în acest timp un trai modest la Comăneşti. Legea rurală despre care se zicea că va ruina proprietatea cea mare, dar care a ajutat pe acei din proprietari ce-au fost cuminţi (au vândut bonurile la vreme şi, din vânzarea lor şi-au plătit sau şi-au redus în chip însemnat datoriile) a avut urmări folositoare mai ales pentru Ghykuleştii dela Comăneşti. Pe urieşul lor domeniu *locuiau* şi făcuse boieresc mai bine de două mii cinci sute de gospodari, din care era un număr însemnat de *fruntaşi* cu câte patru boi. Avură deci să dea vre-o douăsprezece mii optzeci de galbeni (ceva mai puţin de un milion de franci, în aur), aceasta bineînţeles în bonuri. Cursul bonurilor era neavantajos, şi lumea nu prea avea încredere în ele şi le vându, pierzând 40% din valoare şi mai bine, dar la Comăneşti se aştepta ca bonurile să aibă un curs mai bun şi suma ce s'a încasat din acea vânzare a permis curăţirea desăvârşită a situaţiei şi liberarea moşiei de orice sarcină, permiţând moştenitorilor lui Nicu Ghyka să-şi împartă o avere care astăzi alcătueşte o valoare de zecimi de milioane în aur.

RADU ROSETTI

Continuarea în numărul viitor.

DIN CARNETUL UNUI SOLITAR

I. BABEL

Explorând cele două sărmane numere din „Crasnaia Novi" hărăzite mie de lipsa de vigilenţă a cenzurei, dăm şi de un alt fiu al revoluţiei ca şi Vsevolod Ivanov, care însă reprezintă alt element important al cadrelor revoluţionare.

I. Babel nu e ţăran, nici „proletar", ci un rafinat intelectual, născut însă în sânul celui mai oropsit neam din cele „80 de limbi", umbrite sub aripile vulturului bicefal al ţarismului.

Orice revoluţie e o deslănţuire de forţe elementare. Ea sfarmă toate zăgazurile vechei orânduelі, mătură pătura guvernantă tradiţională şi aduce la suprafaţă alte categorii sociale întrupate în „Oamenii noui", răzvrătiţii împotriva tuturor „idolilor", ca şi împotriva tuturor normelor de conduită pe care se sprijină regimul răsturnat.

Triumful „oamenilor noui", din cauza aceasta este fatal însoţit nu numai de grozave izbucniri de ferocitate şi brutalitate, dar şi de nişte manifestări estetice intolerabile pentru nervii „oamenilor vechi".

E interesant cum se resfrâng aceste manifestări sub pana unui intelectual, deşi el e un bolşevic convins, unul dintre „autorii" revoluţiei din Octombrie.

Mărturisesc că mi-a fost greu să-mi păstrez cumpătul faţă de schiţa lui I. Babel „Comandantul Trunov", în care aceste izbucniri de forţe elementare, şi isprăvile oamenilor noui sunt zugrăvite cu seninătatea basmelor populare.

Paşca Trunov e comandantul unui escadron din armata roşie, un vechi „proletar", pe care revoluţia l'a dus din fabrică la un comandament militar.

Această situaţie înaltă nu i-a dat mai multă ştiinţă de carte, nici nu l-a dezbărat măcar de **patois** de suburbie. Dar fanatismul lui revoluţionar totuş a făcut dintr'însul, cum au declarat unii din şefii săi, în discursul pronunţat la mormântul lui: „Un erou mondial (sic) din acea mândră falangă care bate cu ciocanul istoriei pe nicovala veacurilor viitoare"...

Moartea acestui comandant „din topor", — un episod al războiului împotriva Poloniei —nu e lipsită într'adevăr de oarecare grandoare sălbatecă.

„Pe prizonierii de astăzi — povesteşte autorul nostru — i-am prins în zori de zi lângă statia Zavoda, zece în totul. Ei erau numai în rufe de dedesubt, când noi am pus mâna pe dânşii. Un vraf de haine era îngrămădit lângă Leşi: era un şiretlic ca noi să nu mai putem deosebi pe ofiţeri de soldaţii de rând.

„Insă Trunov de astă dată vru să afle adevărul.

— Ofiţeri, eşiţi afară din rânduri — porunci el, apropiindu-se de prizonieri, şi şi-a scos revolverul.

„Trunov fusese rănit chiar în acea dimineaţă în cap, Capul lui era înfăşurat într'un petec din care picura sângele ca ploaia de pe streaşină.

— Ofiţeri, eşiţi la iveală, repetă el şi începu să lovească pe Leşi cu mânerul revolverului.

„Atunci din grămadă înaintă un om bătrân, slab, cu ciolanele ce-i eşeau din piele.

— Gata cu războiul, spunea moşneagul cu un entuziasm neexplicabil, toţi ofiţerii au fugit — gata cu războiul.

„Bătrânul, plângând, căzu în genunchi în faţa lui Trunov, însă acesta îl dădu în lături cu sabia.

„Ofiţerii voştri sunt nişte scârnăvii, răcni comandantul, ofiţerii voştri şi-au aruncat aici hainele. Am să le încerc şi cui i se vor potrivi — îi vin eu de hac.

„Comandantul alese din teancul de zdrenţe un chipiu de ofiţer şi-l puse în capul bătrânului îngenunchiat.

„I se potriveşte, şopti comandantul apropiindu-se, i se potriveşte şi băgă sabia în gâtul prizonierului.

„Bătrânul căzu, mişcă odată, de două ori din picioare şi din gât i se revărsă un izvor coralin de spumă roşie.... Andruşca Vosmiletov (un soldat) se furişă pe lângă mort şi începu să tragă nădragii de pe Leah. Ii aruncă pe şea, mai alese din vraf vre'o două tunici şi plecă călare dând din cnut...

„Andrei, spuse comandantul privind în pământ, Andrei, Republica noastră Sovietică e încă vie, încă e prea de vreme să te apuci de împărţeală, dă jos sdrenţele, Andrei...

„Insă Vosmiletov nici nu se întoarse măcar şi urmă înainte la trap.

„A, trădare, holborosi atunci Turnov. Grăbit puse carabina la ochi şi trase, dar fără să nimerească. Andrei însă de astă dată se opri... şi aruncă de pe şea nădragii şi cele două tunici"...

Nu mai descriu şi celelalte grozăvii săvârşite de comandantul Trunov asupra unor bieţi prizonieri dezarmaţi. Dar autorul după ce reuşi să provoace în noi sentimentul de scârbă şi revoltă împotriva acestor sălbătăcii fără nume, întoarce deodată foaia.

Escadronul e surprins de nişte avioane inamice. Neavând nici un mijloc de apărare împotriva lor, comandantul ordonă ca trupa lui să se dosească în pădure, el însă şi încă cu doi soldaţi dintre care unul e acelaş Andruşca Vosmiletov, rămâne şi duce o luptă inegală împotriva aviatorilor, numai cu o mitralieră.

Dar mai întâi, chiar sub bombele inamicului, scrie un raport — testamentul lui politic — către şefii săi, oribil ca stil, gramatică şi ortografie, apoi se descalţă şi îşi dă ciubotele camarazilor: „Folosiţi-vă, sunt noui".

Trunov nici nu s'a gândit la posibilitatea de a se ascunde şi el în pădure, deşi îşi dădea seama de sfârşitul fatal al acestui eroism nebun, însă nu-l lăsa inima să închine steagul roş în faţa scârnăviilor de Leşi.

Ciuruit de gloanţe, cu obrazul tocat, cu limba ruptă, trupul lui a fost dus cu mari onoruri la groapă. Şefii, tovarăşii şi soldaţii au fost unanimi în jalea şi admiraţia lor.

Şi iarăşi mă întreb: Ce-i asta? O satiră sau o apologie?

Intelectualul Babel trebue să fie revoltat de ferocitatea şi brutalitatea inutilă a scenelor descrise, — dar **revoluţionarul, bolşevicul** Babel, le acceptă ca pe o necesitate istorică.

Chiar seninătatea cu care asemenea descripţii sunt date publicităţii, şi nepăsarea cerberilor cenzurei sunt caracteristice pentru adânca răscolire a sufletelor, datorită revoluţiei. Sunt pagini de istorie.

Bucov.10/IV/927. C. STERE

Proect de templu

— Colonadă şi altar —

Pentru G. M. Cantacuzino, architect

Pe vârful dealului, de unde vezi
Albastrul şes al vremii şi al zării,
Răsar cu seara, svelte, din livezi
Şi albe ca fecioare 'n portul ţării

— Păstrând în mers cadenţa unui joc
Sau ritmul unui şir de prăşitoare
Coloanele înmărmurite 'n loc;
Inalţă, cum duc fetele urcioare,

Un dar de foi ce cade din ghiveci,
Cu viţe împletite în lumină
Bălae — ca păr blond — pe umeri reci ;
Senine'n gravitatea lor deplină

Adună armonia ce s'a dus....
Şi-altarul, unde nimeni nu se 'ndură
La jertfă când e soarele 'n apus,
Il văd patrat, cu duh de piatră dură.

ION PILAT

Din volumul „Limpezimi" sub tipar.



Rubens Punerea în mormânt.

Alarma

Sunt caţiva ani de-atunci. In târgul Sorocei urma să se instaleze postul de sprijin cel mai înaintat, din reţeaua de pază a graniţei răsăritene, format dintr'un detaşament de trei arme surori: un divizion de călăraşi sub comanda căpitanului Goe Cocorăscu, o baterie de artilerie şi un batalion de infanterie. Către sfârşitul lunei lui Noembrie au sosit şi îndată au început opera constructivă: lucrări de sapă şi fortificaţia unui sector de tranşei părăduite, la şapte kilometri în faţa târgului, spre Nistru. Dar în Decembrie s'a pornit o iarnă cu ger năprasnic şi omăt cum rar se'ntâmplă. De-aşa vreme s'a'nvrednicit ţinutul Sorocean până 'n Făurar. Atunci însă, vremea s'a întors, soarele a prins să încălzească, vântul primăverii a topit omătul, — şi până la cei Patruzeci de Sfinţi Mucenici, nu se mai vedea fir alb de nea, mugurii dăduseră colţii. Detaşamentul şi-a luat firul lucrului; a intrat şi Goe Cocorăscu în activitate. Trupele porneau dimineaţa cu şefii respectivi pe **„şantier"** şi lucrau până seara, îndreptând şanţurile de comunicaţie, întărind postamentele mitralierelor ş'ale mortierelor de tranşee, mascând posturile de observaţie şi celelalte preţioase auxiliare ale luptei defensive.

Căpitanul Goe Cocorăscu dădea zor, stimulând pe subalterni cu ameninţări de pedepse şi făgădueli de concediu, căci se vestise, înainte de Paşti, inspecţia comandantului armatei. Elanul constructiv, însă, a fost stăvilit două săptămâni, de către ploi.

Paştele bătea la uşe, inspecţia s'apropia cu fiece zi, iar lucrul înainta cu greu. Comandanţii au sporit numărul orelor de muncă, s'au îndreptat apoi stricăciunile făcute de ploi, s'a lucrat fără răgaz şi în Sâmbăta Mare, în sectorul lui Goe s'a început aşezarea reţelei de sârmă ghimpată. Oamenii bătătoreau pământul mustit, ţesând dantelă, cu ghimpi pe gherghelul parilor ascuţiţi. **Gropi de lup, capre, şi cai de sârmă** şi alte asemenea făpturi fără suflet, dar cu ţepi, erau orânduite înaintea tranşeelor într'o armonie modernistă.

In spre amurg opera era sfârşită în sectorul călăraşilor, oamenii se odihneau şi căpitanul Goe vorbea mulţumit cu vagmistrul Jorică şi pufăia liniştit dintr'o ţigară de foi, privind în lungul şoselei, spre târg, când un glas de trompetă răsună în spatele lor.

— Ii! dom gheneral şi oamenii sunt în repaos, — îşi pierdu firea Jorică.

— Nu te speria, vagmistre; comandă trupei **drepţi** şi vină după mine.

Cu toţi 60 de cai, maşina gemea înaintând prin glodul cleios. Goe, urmat de vagmistru, întâmpină pe şeful suprem, dându-i raportul. Generalul îl ascultă, cercetă câmpia împodobită, apoi îşi mângâe barba.

— Ei, cum a mers lucrul?

— Cam greu, domnule general, din cauza ploilor şi-a noroaelor.

Şeful suprem a lăsat îndată capul în piept, apoi a încruntat fruntea şi a schimbat glasul.

— Greu?! căpitane, să nu te mai aud vorbind aşa; abnegaţia este frumuseţea carierei noastre. Şi după cum mareşalul Murat spunea că şarja este poezia cavaleriei, — astăzi eu spun că **suferinţa, jertfa chiar, este poezia oştirei... înţelegi?**

— Da, domnule general.

— Trebue să fiţi în permanentă veghe şi totdeauna gata.

— Suntem, domnule general.

— Să faceţi cât mai dese exerciţii de alarmă.

— Prea bine, domnule general.

— Aşa... rămâneţi cu bine la datorie.

Maşina porni uruind, lăsând o şuviţă de fum în urmă. Goe Cocorăscu se'ntoarse către Jorică

— Ai auzit, vagmistre?

— Da, dom' căpitan.

— Să spui la oameni ş'apoi să-i duci la cazarmă.

— Prea bine, dom' căpitan.

Goe încălecă şi plecă în pas mic spre târg, iar Jorică trase capela pe sprânceana stângă, îşi răsuci mustăţile blonde, stufoase cât vrabia, se opri în faţa trupei, scoase cravaşa din carâmbul cismei şi începu:

— Ascultaţi cu toţii ce-a spus domnul general. Trăim timpuri grele... şi trebue să fim totdeauna gata pentru alarmă, ca să preîntâmpinăm pe inamic şi... şi... să facem exerciţii de alarmă... s'a sunat alarma, în 15 minute trebue să fii la adunare, în faţa bisericei, gata de luptă... D'aia, zic, datoria noastră este abnegaţia şi credinţa în serviciu, după cum spunea **Maiorul Mura**, despre suferinţa poeziei în oştire.... înţelegeţi mă?

— Da, dom p'toner major, răsună aprobarea auditorului.

— Apăi aşa vezi... acum luaţi-vă uneltele şi veniţi după mine, în ordine.

* * *

In seara aceia, mult după ora stingerii, când cazarma dormea, vrednicul vagmistru Jorică a păşit cu mulţumire pe poartă, cu un cozonac şi câteva ouă roşii, din **rezerva trupei**. In drum spre casă, a intrat în crâşma lui Bercu, să bea o sticluţă de vin profiriu, bucurându-se mai din vreme de învierea Domnului. După prima sticluţă a ciocnit câteva ouă ş'a gustat din cozonac; pe urmă a mai cerut încă o sticluţă, apoi încă una şi s'a tot bucurat de învierea Domnului, până când clopotul catedralei a vestit împlinirea minunii, chemând pe pravoslavnici la liturghie. Atunci a părăsit şi Jorică dugheana lui Bercu, dar vinul jupânului i-a schimbat itinerariul, căci s'a îndreptat legănându-se, spre cazarmă.

Noaptea era caldă, liniştită. Luna nu se vedea. In adâncul boltei de safir nu sticleau luciri plăpânde de stele şi asupra pământului coborâse o întunecime apăsătoare, propice misterelor.

In poarta cazărmii vagmistrul se opri. Sentinela îl recunoscu şi-l lăsă să treacă.

— Nu... nu-mi ceri **parola** mă? ori dormi?

— Nu dom' p'toner major, da' vă cunosc.

— Cheamă trompetu...

Trompetul s'arătă somnoros, frecându-şi ochii.

— Sună alarma, ţigane, c'aşa a zis dom' gheneral... cât mai des... eu mă duc la cancelarie... în 15 minute să fiţi gata...

Ţiganul s'a executat. Apoi, peste câteva minute, alarma a răsunat în căzărmile vecine, iar semnalul războinic, cântat la miezul nopţii şi întretăiat de dangătul unui clopot depărtat, înfiora. Trupele infanteriei se scurgea tăcute spre piaţa bisericei Precista, chesoanele artileriei, huruiau înfundat pe caldarâm, în case s'au aprins îndată luminile, pe la ferestre s'arătau chipuri speriate. In scurt, piaţa Precistei Mari, unde s'adunaseră autorităţi şi credincioşi, s'a înţesat de trupe. Cavaleria lipsea. Comandantul detaşamentului, a cercetat în grabă ş'a aflat unde se dăduse întâi alarma şi când Goe Cocorăscu veni la slujba învierii, l'a luat în pinteni.

— Ce'nseamnă asta, căpitane? dai alarma în miez de noapte?

— Păcatele mele, domnule colonel, acu vin de-acasă.

— Să taci! La d-ta s'a sunat întâiu; ai alarmat autorităţile, căpitane! ai speriat populaţia, căpitane! am să te închid, căpitane!

Un fulger a trecut prin gândul lui Goe. Când a scăpat din gura şefului, a plecat glonţ la cazarmă. Trupa aştepta, echipată de luptă, în curte.

— Duceţi-vă la culcare!

Apoi a intrat furtună în cancelarie. Vagnistrul, cu capul pe masă, pufnea ritmic sub mustăţi. La trântirea uşei, a tresărit.

— Ce-ai făcut, bestie? — răcni Goe, apucându-l de guler.

— Tră... tră...

— Cine ţi-a spus, beţivule să dai alarma?

Şi cu ochii roşii de mânie, îl sguduia cât putea şi răcnea: cine ţi-a spus beţivule, spune cine ţi-a spus?

Sprijinit de perete, vagmistrul îşi cumpăni un echilibru relativ şi oftă uşurat.

— Dom' gheneral, trăiţi dom' că... căpitan... n'a spus dom' ghe.... gheneral?

C. C. PETROVICI
(Em. Paulet)



A. Dürer — Invierea.

Oraşul centru economic

Acceptând definiţia lui Sombart pentru a preciza noţiunea oraşului în înţelesul economic, d. Virgil Madgearu a arătat în conferinţa sa despre oraş ca centru economic, — că orăşenii au nevoie de produsele agricole ale altora, pentru întreţinerea lor, şi oraşul trăeşte din excedentul de producţie al satelor.

In precizarea genezei oraşelor noastre, d. Madgearu analizează ipotezele d-lor N. Iorga şi I. Nistor, şi le combate cu argumente hotăritoare.

In realitate oraşele noastre s'au desvoltat din sate, într'un proces de transformare care a durat câteva secole. Dela început ele au fost centre de consumaţie care nu-şi plăteau existenţa cu produsele proprii, ci din fonduri adunate prin dări şi tot soiul de rente.

Domnii, mânăstirile şi boierii au fost cei dintâi întemeietori ai oraşelor româneşti. Câmpulungul, Bucureştii, Suceava, Romanul şi Iaşii, fiind pe rând scaune domneşti şi reşedinţe metropolitane, au fost întemeiate pe această cale.

Comerţul e la început ambulant, cu excepţia comerţului de tranzit, import şi export. Şi de aceea primele organizaţii orăşăneşti sunt porturi: Cetatea-Albă, Chilia, Brăila, Galaţii.

Oraşul nostru modern se prezintă în genere ca centru comercial. Centre cu un caracter industrial mai pronunţat sunt încă destul de puţine.

Propăşirea oraşelor depinde numai de sporirea producţiei agricole, — de raţionalizarea, intensificarea şi industrializarea acestei producţii.

Rezultatul evoluţiei fireşti a agriculturii româneşti va fi o extensiune a debuşeului intern pentru fabricate, unica bază sigură a desvoltării industriale.

Pe calea aceasta prisosul sănătos de forţe rurale va alimenta o creştere a oraşelor, găsind aci noui prilejuri de muncă productivă.

Naţionalizarea oraşelor se va realiza prin îndrumarea desvoltării energiilor rurale româneşti pe căile progresului economic, şi prin creiarea unei civilizaţii naţionale în stare să atragă şi să asimileze elementele străine.

Umor sovietic

O bătrână, văzând pentru prima oară o cămilă în stradă, se îngrozeşte:

— Ai dracului de bolşevici! Afurisenie pe capul lor! Iată ce au făcut din cai!

— Despre care subiect a fost prelegerea noului vostru profesor? întreabă un student pe camaradul său chimist

— Despre **revoluţia** chimică.

— Vrei să spui — despre **reacţia** chimică?

— Taci din gură!.. Da. Insă mă tem s'o spun. Sunt doar supraveghiat. M'am înscris de-abia de două luni în partidul comunist...

Pe timpul teroarei roşii, la Odesa, se întâlnesc doi Evrei misiţi.

— Of, domnule Ţiperovici! Ştii? Eri l-au împuşcat pe Cantorovici.

— Şşş... Nu vorbi aşa de tare. Iată-l că vine... Cantorovici... El încă nu ştie...

Detaşamentul de control al miliţiei de aprovizionare opreşte pe un negustor. Acesta, de frică, scoate o hârtie şi o dă soldatului care o citeşte:

— Nu-me-le „A-na-li-za." Pro-nu-me-le „U-ri-nei." Al-bu-mi-na nu-i. Za-hăr nu-i. Gre-u-ta-tea 200 gra-me. Adică duci marfă mai puţin de doi puzi? Poţi să treci înainte!

Ziarele anunţă:

„In satul Iacovlevo, gubernia Cercepovei, obştia satului a băut întâi taurul de prăsilă al satului, apoi — depoul de pompieri".

— Ei, acuma vă pare rău, fraţilor, că aţi băut şi taurul şi depoul de pompieri?

— Rău? De loc! Păcat că n'am băut întâi casa de cetire.

Un cetăţean sovietic a înjurat pe nevasta unui comisar: „scroafo!..."

Judecătorul l-a condamnat la 10 zile de arest şi 20 ruble amendă. Condamnatul îl întreabă:

Domnule judecător, dar dacă eu am să înjur o scroafă spunându-i „cetăţeanco!" — Voi fi deasemenea tras la răspundere?

— Nu, răspunse judecătorul, după o scurtă pauză.

Cetăţeanul se întoarce spre soţia comisarului:

— La revedere, cetăţeanco!..

In compartimentul vagonului stau alături: un comisar şi un negustor evreu. Negustorul e vădit un tip de „nepman", adică comerciant admis de noua politică economică („nep") a sovietelor. Comisarul ar vrea să scape de acest vecin. Aruncă jos un jurnal şi zice căţelului cu care călătoreşte:

— Burjui, ia-o!

Căţelul ridică gazeta.

Negustorul îşi clatină cu mirare capul şi pocneşte din limbă.

Comisarul continuă:

— Burjui, sluj!

Căţelul se ridică pe picioarele dinapoi.

Evreul îşi clatină din nou capul şi pocneşte din limbă.

Comisarul se întoarce spre el şi-l întreabă brutal:

— Ce tot pocneşti din limbă?

— Ah, îmi pare rău că căţeluşul dumitale e un burjui. E atât de deştept, că dacă ar fi de origină proletară, ar fi ajuns de mult — comisar!..

Satira XV-a

(JUVENAL)

de I. M. MARINESCU

Ştim toţi, Bithynice Volusius, la ce dihănii se închină
Nebunii Egipteni cu toţii. Aşa, de-obârşie divină,
Cred unii crocodilul, alţii vor adora, cuprinşi de teamă
Un ibis ce cu şerpi se'ndoapă. Vei mai vedea ţinut în seamă
Un chip de aur al maimuţei prin locuri unde-acum vrăjită,
Răsun 'a unui Mèmnon voce 1) din statuia-i jumătăţită,
Sau unde Theba cea străveche c'o sută porţi în taină zace.
Unele-oraşe adoră mâţe, altora foarte mult le place
La peşti din râu să se închine şi câini dar care dintre ele
In schimb adoră pe Diana ? E un păcat din cele grele
Ca să le rupi sau să-ţi vâri colţii în praz sau ceapă şi ce sfinte
Sunt neamurile unde creşte chiar prin grădini un zeu
putinte !...
Din dobitoacele cu lână nu gustă nimenea la masă
Şi-i făr' de lege-un ied să gătui, pe când ca să mănânci
te lasă
Orcând un om !... La ospătare-i, când de-astea povestea
Ulysse
Lui Alcinon 2), năuc de spaimă, poate 'ntre oaspeţi se găsise
Vreunu'n care să s'aţâţe necaz sau râs, văzând că'ndrugă
Palavre doar. „Nu-i nimeni oare, ca să ni-l ia de-aci pe fugă
Şi'n mare să-l arunce 'ndată ? Nu merită chiar cu drepte
Charybda cea grozav' acela ce'nşiră 'ntruna vorbe late
Cu Lestrygoni aşa de groaznici şi cu Cyclopi ?
Puteam mai iute
Să cred în Scylla şi'n grămada de stânci ce'n mare desfăcute
Isbesc Cyanele 3). Mai iute credeam chiar şi'n burdufuri
pline
Cu mari furtuni şi'n grohăitul lui 4) Elpenor, pe care-l ţine
Schimbat în porc sub varga-i Circe cu toţi tovorăşii
'mpreună
Dar ce, de Phaeacieni ei cred că au o minte-aşa nebună ?
Astfel, pe drept oricine-atuncea ar fi putut să se gândească
De treaz ar fi rămas şi dacă prea mult nu stase să golească
Din vinul oalei de Corcyra, căci aste povestiri, vezi bine,
Craiul Ithacei, făr' de martori, li le'ndrugă doar dela sine.
Şi totuşi iat'acum ţi-oi spune chiar de curând o întâmplare,
De când fusese consul Iuncus 5). S'a petrecut în locul care
E dincolo de caldul Coptos 6) şi fu o crimă săvârşită.
De-un neam întreg şi'n grozăvie cu mult ea le este
mai cumplită,
Ca orice tragică poveste. De-ai răsfoi tot ce se scrise
In genul tragic dela Pyrra, tu n'ai să afli, pare-mi-se,
O crimă făptuită'n vremuri de-un neam întreg !
Ascultă dară,
De cea mai groaznică cruzime a vremei noastre, pildă rară !
Două popoare 'nvecinate: al Ombusului ş'al Tentyrei 7)
Se duşmăneau demult cu focul cel mai nestins al învrăjbirei,
Ş'al unei răni nelecuite ce ş'astăzi încă dăinueşte.
Pricina vrăjbei le-au fost zeii ce fiecare neam urăşte
La celălalt când pe-ai lui crede drept cei adevăraţi. Odată,
Sărbătorea un neam din astea o zi de praznic însemnată
Fruntaşii şi cârmuitorii celuilalt neam atunci aflară
Prilejul bun ca să nu-i lase pe-ai lor vecini să guste iară
Plăcerea unei zile bune ş'a unei ospătări pompoase.
Pe la răspântii şi prin temple stau puse mese numeroase
Cu paturile lor întinse, unde-a veghea erau în stare
Şi zi şi noapte-aci cu toţii şi tot aşa făr'de'ncetare
Puteau să stea chiar şapte zile !... Sălbatec e, fără'ndoială
Egiptul în a lui moravuri, dar după propria-mi socoteală,
Pot afirma că'n ce priveşte risipa cea grozavă'n toate,
Noroadele-i cele barbare nu's mai puţin destrăbălate
Ca cele din Canope, care-i ca stricăciune renumită.
Li s'a părut uşor să'nvingă o populaţie-ameţită
De vin, ce-abia putea să meargă şi să vorbească de beţie.
Cânta un Negru dintr'un flaut şi toţi jucau cu veselie
Pomăzuiţi cu proaste-arome şi frunţi având încununate
Pe când vecinii-şi mocneau ura ce le cocea pe nemâncate.
Dar spiritele se'nfierbântă şi'ncep ocările să plouă
Ca la un semn, îndat'atuncea aceste neamuri amândouă
Grozav urlând, se iau la luptă. In loc de arme, pumnii sună.
Nu-i teafără mai nici o falcă ş'abia de este'n stare bună
Vreun nas. Nu vezi în toiul luptei decât doar feţe
greu sluţite,
Obraji şi chipuri sfâşiate din care oase stau eşite
Şi pumni mai vezi ce's plini de sânge din ochi crăpaţi.
Dar li se pare
Că-i doar un joc această luptă fiindcă n'are
Pe jos cadavre ! Cum să lupte atâtea mii de inşi zadarnic
Făr'a muri din ei nici unul ! Atunci s'avântă mai amarnic
Şi pietri luând, le'nvârt în mână ş'apoi le-aruncă cu putere,
Aşa precum s'obişnueşte în răsvrătiri. Nu le vei cere
Fireşte bolovani de-aceia din care asvârlise-odată
Un Turnus, Aiax sau urmaşul unui Tydeu 8), când vătămată
De el fu coapsa lui Eneas. Cu pietre mici obişnuite
Se bat acum, căci doar acestea pot ca să fie mânuite
De-ai noştri oameni slabi de astăzi. De când Homer
era în viaţă
A ne pipernici 'ncepusem ş'acest pământ să nască 'nvaţă
Doar oamenii răi şi slabi. De'ndreaptă spre ei
un zeu a lui privire
Ii râde şi-i urăşte'n dată... Dar să revin la povestire
De-acolo unde o lăsasem. Venind noi cete, se'ntăreşte
De luptători, acum, o parte. Scot săbiile şi se'nteţeşte
Bătaia, când încep să cadă săgeţi în ploaie necurmată.
Dar iată fug fiii Tentyrei, cea cu palmieri învecinată,
Şi-i urmăresc toţi cei din Ombos. In groaza lui,
fugind mai iute,
Un Tentyrian căzu şi'ndată fu luat ca prins şi desfăcute
I'au fost şi membrele şi trupul în bucăţele, ca oricine
Să-şi poată lua din mort o parte. Mâncatu-l'au
frumos şi bine
Şi-i roaseră chiar ş'a lui oase cei ce-au învins.
Ca să-l prăjească
Sau ca să-l pună la frigare n'au stat ca focul să'nteţească,
Li s'a părut că le ia vreme sau că-i întârzie. Aşa dară
Mâncară crud întreg cadavrul şi cel puţin ne bucurară
Că nespurcat lăsară focul pe care Prometheu odată
Din cer răpindu-l, omenirei îl dete'n dar. Fii salutată
Sămânţ' a focului ş'asemeni, Bithynice, te'nveseleşte
Şi tu ! Dar cel ce ca să muşte din leş curaj destul găseşte
Nu va mânca de-aci nainte vreo carne-aşa de cu plăcere,

1) E vorba de statuia vorbitoare a Aurorei ; era statuia faraonului Amenophis, pe care Grecii o atribuiau lui Mèmnon, fiul Aurorei
2) Alcinon, regele Phaeacienilor, gazda lui Ulise
3) Cyanele, două stânci faţă 'n faţă, în Bosfor.
4) Elpenor, soţ al lui Ulise schimbat în porc de Circe împreună cu ceilalţi tovarăşi.
5) Aemilius Iuncus, consul în 128 d. Chr.
6) Coptos, oraş în Egipt.
7) Ombros şi Tentyra, oraşe în Egipt

Din volumul ce va apare în curând în editura „Culturii Naţionale".

(Continuare în pagina X-a)

Ca cea de om! Să n'aştepţi dară ş'a ta'ntrebare să nu spere
Vreun răspuns când cerceta-vei dacă'ntr'o crim'aşa de mare
Găsi plăcere doar acela ce-şi luă întâia lui gustare.
Să ştii că chiar şi cel din urmă, când a văzut că se mâncase
Tot corpul, spre-a gusta o leacă măcar de sânge, işi muiase
Pe jos atunci şi el un deget. I'adevărat, cum ni se spune,
Că'n vremi Vasconii 8) se ţinură tot cu mâncări
de-acestea „bune";
Dar alta fost'a 'mprejurarea, când soarta cea invidioasă
Pe-aceştia i-a silit să'ndure nevoia grea şi fioroasă
A 'mpresurărei, căci în halul acesta desperat îi duse
Războiu 'n ultimele-i clipe. Aşa mâncări, ca pildă spuse,
Ş'un astfel de popor desigur, vor trebui să-ţi facă milă
După ce-au devorat ei erburi, a dobitoacelor prăsilă
Şi tot ce le cerea stomacul cel gol în oarba lui poftire,
In urmă slabi, uscaţi şi palizi de inspirau compătimire
Inşişi duşmanilor, de foame, chiar pe-ai lor semeni
şi-i mâncară...
Ce zic? S'ar fi mâncat ei înşişi, în desnădejdea
lor amară!
Dar care dintre zei sau oameni ar refuza să dea iertare
Noroadelor ce pătimiră o suferinţ' aşa de mare?
I'ar fi iertat chiar umbra celor mâncaţi de ei!
Fără'ndoială
Un Zènon 10) dă mai bune sfaturi ş'acestea n'au nici o sfială
De-a spune că sunt lucruri care nu trebuesc de loc făcute
Chiar când în joc îţi este viaţa. Dar oare'n vremile trecute
Ale străvechiului Metellus, puteau Cantabrii să mai fie
Şi stoici! Astăzi lumea 'ntreagă a 'mbrăţişat, precum
se ştie,
Cultura attică, ce-i greacă şi-i şi romană totdeodată.
Azi elocventa Galie duce până'n Britania 'ndepărtată
Mulţi advocaţi ş'acum şi Thule un retor
vrea ca să-şi tocmească!
Dar unui neam aşa de nobil ca cel citat îi dăm iertare
Ca şi Saguntului ce-asemeni a fost cu el în cutezare
Şi'n prea statornică credinţă deşi mai trist' avu pieire.
Egiptul însă de-astădată mai sângeros a fost din fire
Chiar ca altarul Maeotidei 11)! De credem ce ne spun poeţii
Taurica născocitoare de-a jertfi oameni, în ei bieţii,
Vedea doar victime-ale morţii, ce n'aveau
să se teamă'n urmă!
De nici un rău ce-ar fi mai groaznic ca fierul
ce-a lor viaţă curmă;
Dar vai, în Egipteni de unde această groaznică pornire?
Erau împresuraţi de duşmani, erau siliţi de flămânzire,
Ca să cuteze-această hâdă isprav'acum? Ei, supărarea
Puteau în alt chip să-şi arate atunci când Nilul, revărsarea
Nu-şi mai făcea'n uscatul Memphis. Aşa cruzime niciodată
N'avut'au Cimbrii, nici Britonii, nici cei din ţara
cea sarmată,
Nici Agathirşii 12) cei sălbateci. In schimb ea
s'a 'ncuibat prea bine
Intr'o mulţime fără vlagă şi josnică ce nu se ţine
Decât pe fluviu să plutească în bărci de lut,
cu mici vântrele,
Abia 'mpingând cu scurte vâsle aceste luntri mititele
Şi colorate'n mii de feluri! Dar cine va găsi vreodată
Pedeapsă potrivită crimei şi-o schingiuire meritată
La nişte oameni pentru care tot una-i
de-ai pe duşmani ură
Sau de-i mănânci. Duioase inimi ni's date nouă de natură
Şi lacrămi spre-a vărsa: Aceasta e partea noastră
cea mai bună!
Ea porunceşte ca să plângem cu-al nostru
prieten împreună,
Când îmbrăcat în sdrenţe, bietul, va sta naintea judecăţii.
Ea vrea să plângem şi orfanul, ce'n contra legilor dreptăţii
Târât va fi la tribunale de-al său tutor, cu viclenie;
Pe-obrajii-i plânşi i'atârnă părul, ca de copil, de nu se ştie,
Dacă-i băiat sau dacă-i fată. Tot firea ne mai porunceşte
Să gemem, când vedem în cale alaiul trist care'nsoţeşte
Pe-o fată la mormânt, sau groapa ce s'a deschis
pentru a pune
In ea un prunc ce nu-i în vârsta de-a fi culcat pe rug.
Dar spune,
Ce om de bine, demn să poarte aceeaş faclă tăinuită
Ca preotul Cererei, fi-va aşa făcut încât să creadă
Că-i e străină vreo durere? Oricine'n stare-i ca să vadă
C'aci-i deosebirea mare între un om şi dobitoace!
De-aceea ni se dete mintea înălţătoare ce ne face
Tot ce-i divin ca să'nţelegem şi'n artă ea ne dă putinţa
De-a o gusta ş'a o deprinde. Din cer ne luarăm cunoştinţa
Acestui simţ din care nu sunt întru nimic împărtăşite
Vieţuitoarele ce-şi poartă a lor priviri în jos ţintite.
Acel ce le-a creat pe toate dintru 'nceputul lumei, dete
La dobitoace numai viaţă, iar omeneştei noastre cete
Dădu şi suflet ca iubirea cea reciprocă să ne lege,
Când cerem sprijin şi-l dăm apoi. Aşa au isbutit
să'nchege
Impră̆ştiaţii noştri semeni un neam, putând să-şi părăsească
Străvechii codri unde-avură şederea lor cea strămoşească.
Intemeiară locuinţe şi'n legături de'nvecinare,
Increzători, de-atunci putură să doarmă'n tihna
cea mai mare.
Ei se'nvăţară s'ocrotească concetăţeni, ce'n bătălie
Cădeau sau şovăiau când rana le sângera. Aveau să ştie
La semnul trâmbiţei să meargă, având aceiaşi ocrotire
In turn, în poartă ş'a ei cheie. Azi, între şerpi
mai mare-unire
E ca'ntre oameni ş'animalul sălbatec pe-ai lui semeni cruţă
Când sunt pătaţi ca el la piele. Pe-un leu puterea-i
nu-l sumuţă
Pe-alt leu mai slab ca să-l sugrume. In ce pădure
vezi că piere
Mistreţul sfâşiat de colţii unui mistreţ mai cu putere?
Al Indiei tigru e feroce şi totuş el trăeşte'n pace
Cu ceilalţi tigri şi unire chiar între urşii răi se face.
Azi omului nu-i mai ajunge că pe grozava-i nicovală
El făureşte-un fier ce-omoară cu cea mai mare îndrăzneală,
Pe când cei vechi, în loc de săbii, pe nicovala lor să bată
Ştiuseră doar săpi şi greble, lucrând cu fruntea asudată
Fiare de plug şi târnăcoape. Azi noi vedem că sunt popoare
Ce nu numai jertfesc pe oameni în a lor crudă răzbunare,
Dar le mănâncă inimi, braţe şi chipul chiar.
Mă'ntreb, ce-ar spune
Phytagora 13) şi'ncotro fuga şi-ar lua, când crime
aşa i'aţi pune
In faţă, lui, ce nu gustase din nici o carne de pe lume,
Ba nu-şi îngăduia s'atingă chiar unele dintre legume?

8) Diomedes, fuil lui Tydeu.

9) Vasconii, popor din Spania, învinşi de Medellus în războiul cu Sertorius. Capitala lor Calagurris fu îndelung asediată de Romani.

10) Zenon, şeful şcoalei stoice.

11) Altarul Maeotidei (Marea de Azov) era în Crimea de azi şi era dedicat Dianei. Aci se făceau jertfe umane.

12) Sarmaţii şi Agathyrşii, popoare din Dacia.

13) Phytagora şi cei din secta sa se abţineau dela orice fel de carne.

I. M. MARINESCU

Cronica teatrală

Necunoscuta

Teatrul Regina Maria a reprezentat „Necunoscuta", o melodramă care a câştigat mari succese pe vremuri — şi câştigă încă: mulţumită **omenescului** dintr'însa.

Această piesă a fost jucată fără greş. Atât interpreţii izolat, cât şi ansamblul n'au avut nici o notă falşă.

D-na Lucia Sturdza-Bulandra a pus tragism în rolul eroinei principale. A înduioşat până la lacrimi.

D. Ion Manolescu — cu acelaşi glas cald, pe care-l întrebuinţează ca pe-un flaut: putându-se parcă dispensa de celelalte resurse actoriceşti, pe care totuşi le posedă ca un supliment — a fost partenerul emoţionant al d-nei Sturdza.

O creaţie minunată a avut d. Tony Bulandra într'un rol de apaş. Un tip nou — cum nu mai văzusem în colecţia d-sale. Acest rol şi cel din „Livada de vişini" ne urmăresc prin realismul lor, prin construcţia lor aparte.

D-l V. Maximilian a jucat, cu o fermecătoare naturaleţă, rolul unui excroc. Iar d. Finţi a interpretat, cu vervă şi căldură, rolul avocatului.

S'a distins, într'un rol incidental: d. G. Groner.

Cronica muzicală

„Intermezzo"-ul Operei

De vreo trei săptămâni nici o repetare: în fiecare seară, câte o operă din lungul repertoriu stabilit şi verificat în cele câteva stagiuni de până acuma; mai puţin balet decât înainte; numai o singură dată „Regele Ysului" care câştigă foarte mult de data aceasta, mulţumită eleganţei d-lui Razavet şi perfecţiunii alăturate la siguranţa, cu care d-nele Snejina şi Babici şi d-nii Massini şi Pavel contribue acuma la execuţia acestui clou al sezonului.

Din numărul de 20 de opere cântate în curs de trei săptămâni care poate fi numit un „Intermezzo" al însăşi Operei Române, — „Manon", în care a apărut d-ra Andrea Anghel, alături de d. Razavet, sub coducerea d-lor Alfred Alessadrescu şi I. Arati, constitue ultimul acord, înaintea marei noutăi anunţate pentru Sâmbătă 16 Aprilie. Ne pare rău că încheerea acestui număr cu mult înainte de sărbători, nu ne lasă posibilitatea să ne dăm seama de efectul produs de cea dintâi punere în scenă a unei opere pur românească.

„Nunta tragică" de Alexis Catargi nu ne e cunoscută decât din cele câteva relatări de recenzii vechi, apărute în urma „debuturilor" sale din străinătate. Că acolo această operă n'a intrat în repertoriul organic al teatrelor, ci a stârnit numai un interes pur ocazional — nu ne poate sluji de indiciu asupra succesului pe care trebue să-l aibă la noi. Un singur gând: că „Nunta tragică" e produsă de un Catargi şi a fost ascultată cu plăcere în străinătate (la Monte-Carlo), — e suficient, pentruca tocmai ea să fie deacuma înainte prima piatră a unui viitor repertoriu de opere naţionale. Dinainte se poate spune un singur lucru: e foarte mare răspunderea pe care o au în cazul acesta atât Direcţia însăşi a Operei Române, cât şi d-nii Pavel şi Pessione,.

E bine că după această premieră mult aşteptată, se anunţă: „Faust", „Traviata", „Bărbierul", „Balul Mascat", etc.

Va trebui ca impresiile să se cristalizeze şi să determine întâi dorinţa naturală de a vedea prima operă românească într'o serie de spectacole, impuse de meritele — în primul rând — ale execuţiei. In lumea noastră teatrală, unde „Azais" dela „Fantasio" sau „Cântăreţul tristeţei sale" dela „Central" pot înregistra câte o sută de spectacole şi mai mult, aproape la rând, — nu trebue nimica forţat nici precipitat când e vorba de o inovaţiune atât de importantă pentru muzica naţională...

In altă ordine de idei, ne bucurăm de anunţarea încă a unei noutăţi: „Ebrea", care va umplea desigur un gol simţit până acuma de toţi acei care cunosc cât e de uşor să monteze această operă într'un teatru cu mijloace, cu repertoriu şi cu personal, dovedite suficiente pentru vreo 40 de opere diferite jucate până în prezent.

Din seria spectacolelor ultimelor trei săptămâni, baletul a fost reprezentat numai prin „Noaptea Valpurgiei", „Flautul Fermecat" şi „Zâna Păpuşilor". Nu ştim de ce, dar baletul rămâne acuma pe al doilea plan — ceiace e regretabil în tot cazul.

Iar din seria operelor „Intermezzo"-ului, cel de trei săptămâni, „Werther" cu Razavet, „Bărbierul" cu Lipcovsca şi Umberto Urbano, „Lakme" cu Drăgulinescu-Stinghe, Razavet şi Folescu, caşi „Traviata", „Carmen", „Lohengrin" şi „Faust" — au fost spectacole cele mai reuşite.

A. N.

AUTENTICE

MOMSEN LA PARIS

Momsen mărturisea unor amici francezi unde găzduia:

— Parizienii sunt într'adevăr nobili cu toţii, chiar birjarii...

— ?!

— Da. După o cursă de trei ore am dat birjarului la plată cinci centime mai mult. Inchipuiţi-vă: mi i-a dat înapoi!...

* * *

Cineva întreabă odată pe Rappaport, socialistul francez a cărui urăţenie e nediscutată, în salonul pictorului Van Dongen, socotind că-l va pune în încurcătură:

— Cu cine sameni mai mult? Cu tatăl sau cu mama dumitale?...

Blând şi filosof, socialistul răspunse:

— N'aşi vrea să nedreptăţesc pe niciunul...

Când REGII sunt ORBI...
(LES ROIS AVEUGLES)
de I. KESSEL şi HÉLENE ISWOLSKY
(Ultimele zile ale Ţarismului)
este titlul noului roman pe care ziarul „DIMINEAŢA" a început să-l publice DUMINICĂ 27 MARTIE 1927

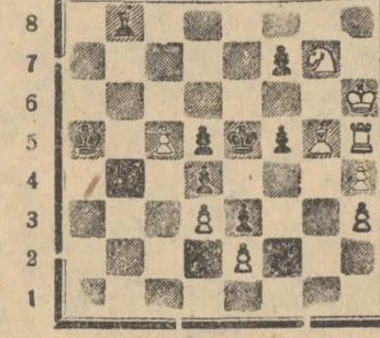
Cronica Şahului

PROBLEMA No. 11

de **A. F. Ianovcic,** Soroca
(inedită)

Negru (7 figuri)

Ré5, Nb8, Pd4, d5, é3, f5 şi f7



Alb (9 figuri)

Rh6, Th5, Cg7, Ng5, Pc5, d3, é2, h3 şi h4

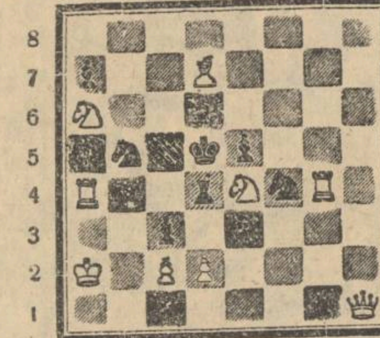
Alb joacă şi face mat în 3 mutări

PROBLEMA No. 12

de **Ing. L. Loewenton,** Bucureşti
(inedită)

Negru (7 figuri)

Rd5, Cb5 şi f4, Nd4, Pa7, c3 şi é5



Alb (9 figuri)

Ra2, Dh1, Ta4 şi g4, Ca6 şi é4, Nd7, Pc2 şi d2

Alb joacă şi face mat în 2 mutări

PARTIDA No. 7

Jucată la Dresda în concursul internaţional de maeştri, în Aprilie 1927.

Alb: **A. Alechin** *Negru:* **M. Bluemich**

Partida pionului damei

1. d2-d4, Cg8-f6; 2. Cg1-f3, g7-g6; 3. Nc1-g5, O încercare de a combate apărarea indică prin desvoltarea figurilor. 3...., Nf8 g7; 4. Cb1-d2, o-o; 5. é2-é3, aceasta şi nu é2-é4, e mutarea corectă, căci prin formaţia pionilor c3, d4, e3, nebunul negru n'are nici o acţiune. 5...., d7-d6; 6. Nf1-c4, nebunul stă pe acest câmp foarte bine; dacă negrul joacă d6-d5, albul obţine pentru C. câmpul é5 şi apoi prin f2-f4 îşi construeşte o poziţie tare (după sistemul lui Pilsbury). 6..., Cb8-c6; 7. c2-c3, a7-a6; aceasta nu constitue nici o ameninţare, căci la b7-b5 albul trage N la d3 şi apoi prin a2-a4 începe să atace pe flancul damei. 8. Dd1-é2, Nc8-g4; cedează albului un tempo important care poate fi considerat hotăritor în rezultatul partidei; mai bine juca nebunul direct la d7. 9 h2-h3, Ng4-d7; 10. Cf3-h2! cu scopul de a juca Cg4 sau f2-f4. 10..., Dd8-c8; Dacă juca é7-é5 urma Cg4, N×g4; h3×g4, é5×d4; c3×d4 cu un avantaj decisiv pentru alb. 11. f2-f4, é7-é5; dacă negrul ar renunţa la această încercare de eliberare ar risca să fie distrus prin jocul albului o-o urmată de é3-é4-é5. 12. f4×é5. d6×é5; 13. o-o, Cf6-h5; forţat! căci la Cé8 urma d4-d5 şi Né7 cu câştigarea calităţii. 14. Tf1×f7!! O combinaţie exact socotită care e drumul cel mai sigur şi mai repede spre câştig. (La Df2, sau Df3 cu ameninţarea g2-g4, negrul s'ar fi putut apăra în modul următor: I. 14. Df2, h6; 15. Nh4, g5; 16. Ng3, C×g3; 17. D×g3, Dé8 etc. II. 14. Df3, é5×d4; 15. c3×d4, Cc6-d4; 16. é3×d4+, N×d4+; 17. Rh1, Né6; 18. Dd3, Dd7! etc.) 14..., Tf8×f7; 15. Nc4×f7+, Rg8×f7; 16. Dé2-c4+, Nd7-é6; n'are ceva mai bun. Mai rău ar fi fost Rf8 căci ar fi urmat Tf1+, Nf5; g4, Cg3; Tf3, etc. 17. d4-d5, Né6×d5. La Nf6 sau Cf6, Tf1 e decisiv. 18. Ta1-f1+!, aceasta este poanta combinaţiei. Dacă lua N urma Dé6; Tf1+, Nf6; Df3, Rg7 şi atacul albului s'ar fi sfârşit. 18..., Ch5-f6; aceasta duce imediat la pierdere. Acelaşi rezultat dădea şi Ré6; Dg4+, Rd6; Cc4+!, Rc5; b4+, C×b4; Né7+, Rc6 (la Rb5; a4+, R×a4; Cb6+! urmat de mat); Ca5+, Rb6; Nc5+!! şi mat imediat! 19. Dc4 × d5+, Dc8-é6; 20. Dd5-f3!, Dé6-f5; contra ameninţărilor Cg4 sau Cé4 nu mai există nici o apărare. 21. Ng5×f6 şi negrul abandonează căci pierde o figură. **(Adnotaţii de A. Alechin).**

Soluţia problemei No. 4 (Dr. Obermayer)

Alb: 11 figuri—Ra7, Df1, Td4 şi g4, Cg8, Nb2 şi é8, Pb4, d6, é5 şi f2. Negru: 9 figuri—Rf5, Tg1, şi g2, Na6 şi f8, Pd5, é6, g3 şi g5.

Mat în 3 mutări.

1. f2-f3, Tg2×b2; 2, f3-f4!, Rf5×g4; 3. f4-f5+ mat. 1...., Rf5×é5; 2. Td4-é4+, Ré5×d6 sau Ré5-f5; 3. Nb2-é5 sau Té4-é5+ mat. 1...., ~ 2. Td4-f4+, g5×f4; 3. Né8-g6+ mat.

La 1. Td4-f4+, g5×f4; 2. Cg8--f6?, d5-d4! şi nu mai e mat în a treia mutare.

Soluţia problemei No. 5 (Nemo)

Alb: 5 figuri — Rh1, Dd1, Cb1, Na3, Pg2, Negru: 5 figuri—Ra2,, Ta1, Nh2, Pd3 şi g3.

Mat în 2 mutări.

1. Dd1-a4!

La 1. Dc1, T×C. La 1. Nc1, R×C şi nu mai e mat în a doua mutare.

Am primit soluţiuni corecte la ambele probleme dela d-nii: Gabriel Brottman et Sady Barber, Nicolae V. Ionescu, I. L. Lewin, Jacques Rosenzwitt, Filip Segall, Nicu Tănăsescu, Samuel Thau, **Bucureşti;** Sandu Reiter, **Câmpina;** Traian Adam, **Constanţa;** M. Rabinovici, L. Rabinsohn, Calman Scharff, **Dorohoi;** Gheorghe V. Axinte, O. Costăchel, Gh. Donev, Paul Leibovici, Vasile Leonescu, **Iaşi;** Victor Pirozynski, Nicolai Varganici, **Paşcani;** H. Ianovici, Avram Rabinovici, **Piatra-Neamţ;** Isidore Fain, **Ştefăneşti;** Iosif Schlarko, **Timişoara.**

Am primit soluţiuni corecte la problema No. 5 dela d-nii: Anatoly Homiţchii, **Bălţi;** M. Tumin, **Bârlad;** L. Carniol, Picu Popescu-Colibaşi, Sandu Ungureanu, **Bucureşti;** Lazăr Rusulescu, Victor Simu, **Caransebeş;** Alexandru Gh. Popovici, **Craiova;** G. Max, **Galaţi;** Vasile Axinte, D. et M. Davidsohn, Carol Marcovici, **Iaşi;** St. Fedorovicz, Emil Schechter, **Tg.-Neamţ.**

Am mai primit la timp soluţiuni corecte la problema No. 3 dela d-nii: D. et M. Davidsohn, Iaşi; St. Fedorovicz, Emil Schechter, **Tg.-Neamţ.**

Am mai primit la timp soluţiuni corecte la studiul No. 1 de la d-nii: Basile Mărculescu, **Bucureşti;** Jean Mohnblatt, **Piatra-Neamţ.**

CORESPONDENŢĂ

IAŞI — I. G. — Dualul la problema în 4 mutări este 1. Rg5, g7-g6; Rg4! urmat de 3. Td6 cu mat la é6. La 1..., Ré5; 2. Td6, Ré5 3. Rg4 etc.—Problema în două mutări (Rc7, Rd5) se va publica. — **P. L.** — Problemele dvs. în două mutări I (Ra6, Rc6) II (Ra7, Rb5) sunt prea simple. Mai încercaţi.

DOROHOI — M. R. — Nu publicăm probleme cari au ca primă mişcare „rocada". Mai trimiteţi. — **L. R.** — Problema dv. în 3 mutări (Rh3, Rc5) are dual: 1. Cd6×b5+ 2. Dg4-g6!!

PIATRA-NEAMŢ — A. R. — Problema dv. în două mutări (Ra5, Rc8) se rezolvă şi prin 1. a7-a8D+.

ŞTEFANEŞTI — I. F. — Problema trimeasă e slabă; mutarea primă ia regelui negru două câmpuri iar materialul folosit e neeconomic.

P. I. NEGREANU
CAMIL SENECA

Curiozităţi

Sub „regimul sec"

Contrabanda alcoolicelor din Statele-Unite recurge neîncetat la cele mai senzaţionale trucuri. Astfel, unele vapoare comerciale aservite contrabandiştilor, duc în urma lor şirurile lungi de torpile umplute pe jumătate cu spirt şi cu aer, ceiace le permite să se menţină la o anumită adâncime şi să nu apară la suprafaţa apei; odgonul de oţel care le leagă de vapor, e foarte subţire şi e fixat de fundul vasului-remorcher. Apoi numeroasele vapoare şi-au amenajat nişte camere bine mascate între pereţii şi despărţiturile de lemn. E aproape imposibil pentru controlori să constate unde anume se află aceste camere; la bătaie cu ciocane — sunetele nu trădează prezenţa golurilor umplute cu spirt... Mai multe corăbii de pescari servesc pe contrabandişti scoţând împreună cu peşte şi „sacii" cu spirt scufundaţi în anumite locuri; sacii sunt aduşi apoi pe continent, ascunşi sub cantităţi imense de peşte prins. Ceaţa dela ţărmurile nord-americane favorizează şi ea foarte mult contrabanda spirtoaselor. Şi — ceva cu totul senzaţional pentru Statele-Unite! — „rejimul sec" a dat naştere bacşişului şi mitei, necunoscute pe acolo până în prezent. S'au şi descoperit mai multe cârdăşii instituite între vameşi, controlori şi contrabandişti. Niciodată încă, America n'a băut cu atâta deliciu spirtoasele. şi nu le-a plătit atât de scump ca acuma.

O amânare

Sâmbăta trecută fiind vremea rea la Paris, demonstraţiunea studenţilor şi a „midinetelor" pariziene, prin care se urmăreşte protestul împotriva refuzului Academiei Franceze de a introduce în dicţionar cuvântul „midineta', — a fost amânată pentru Sâmbăta viitoare. Programul demonstraţiunii prevede între altele şi o aruncare a unei păpuşe enorme reprezentând pe „Academicianul" — în Sena...

Reclamă

Reclama grosolană de cinematograf, apărută în unele ziare franţuzeşti:

Max linder s'a sinucis,
De ce?
Neurastenie, spun unii,
Supărări intime, spun alţii,
Eroare!
A murit de părere de rău că n'a putut vedea
Cocoşatul!

Cărţi de vizită

Frau X... Rasiermesserhohlschleifereidirectorswitwe are onoarea a vă face cunoscut, etc. etc.

Frau Z... Staatsschuldentilgunsbureauausgeherswitwe.

O încoronare

După „alegerea" „Reginei Parisului" dela „Mi-Carème" (Lăsatul secului), iată că s'a produs şi încoronarea acestei suverane: la Opera cea Mare din Paris, la miezul nopţii precis, Regina a primit coroana din mâinile preşedinţilor comitetelor de serbări pariziene. Ea a fost asistată de mai multe „regine" mai mici: ale diferitelor „colonii" din Paris—rusă, italiană, turcă, etc. Ca şi în noaptea alegerilor", alaiurile „încoronării" trecute prin străzile Capitalei franceze, au fost de o strălucire şi de un lux nemaivăzute până acum.

Sângele răzbunării

Ziarul oficial din Moscova „Izvestia" publică următoarele: „La 8 Martie populaţia oraşului Taşchent a serbat introducerea decretului prin care femeilor musulmane li se interzice purtarea voalurilor tradiţionale („parangea"). La procesie au luat parte 1000 de femei „uzbece", fără „parangea", din care 650—soţii de comunişti. Triumful civilizaţiei a fost însă întunecat — de mai multe excese. Fanaticii dintr'un cartier mai vechi au violat o uzbecă Cumri, care apăruse fără paringea—în ziua „muncitoarei şi ţărăncei". Criminalii aceştia au declarat că n'au făcut decât să aplice „o pedeapsă unei femei care, pierzând ruşinea, devenise o proprietate publică". Judecătorii poporului din Samareand au pronunţat sentinţe aspre în 22 cazuri de violenţe identice. Doi bărbaţi au fost împuşcaţi pentru că şi-au ucis nevstele apărute fără parangea. In cătunul Damarâc într'o casă a fost găsită o femee pusă în lanţuri de bărbatul ei. Nefericita a stat astfel timp de cinci ani, de când a încercat să abandoneze parangeaua, adică din ziua publicării primului decret, rămas pe atuncea neexecutat de populaţia musulmană a uzbecilor.

Fachirismul în film

D. Paul Henzé a demonstrat în faţa somităţilor ştiinţifice din Paris, că aşa zisele „experienţe" ale fachirilor nu sunt decât nişte trucuri.

Fără nici o pregătire preliminară, Paul Henzé a realizat cele mai ciudate experienţe: insensibilitate la durere, sau la asfixie; găurirea obrazului cu ace; extensiunea corpului gol pe o scândură bătută în cuie; pseudo-catalepsie şi închiderea într'o ladă hermetică cu un cub de aer, limitat.

Alfred Machin — realizatorul atâtor filme zoologice — s'a hotărît să filmeze aceste experienţe. D-sa, împreună cu d. Paul Henzé, a făcut un film documentar, foarte instructiv, întitulat „Fachirs, famistes et C-ie". Acesta este chiar titlul volumului sub care Paul Henzé a publicat rezultatul anchetei sale experimentale.

Deşi el a refuzat întotdeauna să apară pe scena teatrelor sau variete-urilor şi, şi-a rezervat demonstraţiunile pentru un public restrâns, compus din oameni de ştiinţă, — totuşi a acceptat să-şi repete experienţele în faţa obiectivului.

Un student de optzeci şi şapte de ani

Domnul Louis Andrieux, fost avocat, profesor universitar, procuror, deputat, prefect şi ministru, — în vârstă de optzcei şi şapte de ani — şi-a susţinut deunăzi la Sorbona teza de doctor în litere.

Atras de acest eveniment pur parizian, un public numeros venise să asiste.

Printre „spectatori" figura şi fostul premier Georges Clemenceau, cel mai vechi amic al candidatului.

Octogenarul, fiind intervievat, a răspuns că a dat acest examen ca să realizeze două lucruri amuzante: să-şi treacă teza de doctorat şasezeci şi şapte de ani după licenţă şi, apoi ca să demonstreze contimporanilor că spiritul şi inteligenţa sa nu au pierdut nimic din vigoarea lor juvenilă de altădată.

CĂRŢI ŞI REVISTE

Note în marginea unor recenzii

Se pare, în adevăr, că unii critici români consideră incompatibile creaţia poetică şi confesiunea politică. Mai ales când prima manifestă veleităţi de originalitate, iar cea de a doua îndeamnă la atitudini de idealism, reprobarea este aproape unanimă. A fi conservator sau liberal, nu este nici odată taxat ca abatere dela drumurile parnasului. Din moment ce, însă, scriitorul îşi permite luxul unei concepţii, excomunicarea lui în republica literelor este de rigoare. „Fă artă, domnule, şi lasă-te de ideologie”, spun criticii noştri, păzitori ai focului sacru — în ipoteza, bineînţeles, că spun ceva şi nu preferă să tacă.

Iată, în scurte cuvinte, soarta unui scriitor de seamă cum este fără îndoială Eugen Relgis. Nu împărtăşim de loc vederile lui Eugen Relgis şi avem dreptul să o spunem franc întrucât ne aflăm în situaţia excepţională de a le cunoaşte temeinic, ceiace nu se poate spune totdeauna despre acei ce văd în ele un lèse-majesté făptuit în potriva artei. Căci e vrednic de remarcat faptul că umanitarismul lui Eugen Relgis e mai cunoscut şi apreciat în străinătate decât în România. Dar credem că e nevoie de afirmat, în ciuda tuturor esteţilor de profesie şi ocazie, că ideologia politică nu se contrazice per definitionem cu arta, că activitatea cetăţenească a unui scriitor — chiar dacă i-ar invada opera — nu trebue să aducă o fatală ştirbire purităţii artistice.

Desigur, umanitarismul lui Eugen Relgis, veşnicul cap de acuzaţie al esteţilor, nu este o ideologie politică în înţelesul obişnuit al cuvântului. Ingăduit este, însă, a cuprinde în noţiunea „politică” toate străduinţele colective de a influenţa, într'un anume mod, asupra alcătuirii sociale şi morale a omenirii. Numai în ce priveşte legătura cu arta, se impune dela început o delimitare. Astfel, a face politică pentru un scaun de deputat sau pentru un rentabil trafic de influenţă, nu constitue un legitim îndemn spre creaţii artistice. Deasemeni, acţiunea unui partid care ridică taxele de import sau le reduce pe cele de export în interesul material al unor trusturi, va inspira mai mult făuritorii de tarife vamale decât pe cel de versuri. Dar dacă această politică este, netăgăduit, antipodul artei, nu înţelegem dece idealul politic ar trebui să lipsească din domeniul inspiraţiilor creatoare. Poate pentrucă politica cealaltă, cea lipsită de un mare ideal uman, îşi dă atât de bine seama de vulgaritatea ei încât ea însăşi trage o linie de demarcaţie faţă de artă? Motivul ar fi, fără îndoială, insuficient. Arta izvorăşte dintr'o sensibilitate sufletească care rămâne rece la făgăduielile bogăţiei, dar vibrează adânc la imaginea ideii, chiar dacă ideia e concretizată „numai” într'o grevă, o demonstraţie de stradă, într'o victorie electorală sau într'o ridicare triumfătoare a conştiinţelor. Altfel, arta şi-ar găsi ultimele forme de expresie în acele exclamaţii nearticulate către Eleonora pe care o publica, dăunăzi, o revistă de avantgardă. Nu numai de Eleonorele reale şi închipuite poate fi mişcată sensibilitatea poetului. Din fericire, viaţa e mult mai bogată. In afară de durerile şi bucuriile individului, ea mai cuprinde ideia.

Ce rost are, atunci, aplicarea şabloanelor ieftine? Prin formula de mântuială: „Eugen Relgis e umanitarist” nu s'a spus încă nimic despre arta lui. Iar mult-infierata „lunecare în ideologie” nu este decât o repetare tautologică. Vreţi ca Eugen Relgis să ofteze după ochii iubitei şi să picteze dulceag peisagii de ţară? Nu vă place că e „retoric”? Acestea sunt chestiuni de gust personal care amintesc cunoscutul dicton latin. Critica obiectivă, însă, critica adevărată are datoria să cerceteze opera oricare ar fi ideologia ei.

LOTAR RADACEANU

HENRI BARBUSE: Jésus

„L'am văzut şi eu pe Iisus. Mi-a apărut în toată frumuseţea preciziunii. Il iubesc; e în inima mea, şi-l voi apăra cu orice sacrificiu”.

Cu acest motto îşi deschide noua sa lucrare Henry Barbusse. Nu e povestea vieţii lui Iisus, nu e povestea scrisă cu pasiunea şi înţelegerea lui Giovanni Papini, — şi totuşi e ceva mai mult şi ceva mai puţin. E mai mult, fiindcă e esenţă; lucrarea închide schematic în fraze numerotate, în capitole scurte, întreaga viaţă a lui Isus, fără anecdotă, fără frazeologie banală, fără descripţie inutilă. Şi e ceva mai puţin, pentrucă întreaga căldură, întreaga emoţie stilistică care ar trebui să învăluiască tragismul vieţii lui Iisus, nu mai au aci nici filosofia interpretării lui Papini şi nici expunerea care să-l câştige pe intelectual.

Iisus îşi povesteşte viaţa: „prin cuvintele cari s'au spus despre dânsul”.

E o încercare îndrăzneaţă şi nouă.

Intr'o carte viitoare, „En suivant Jésus le juste”, Barbusse făgădueşte să expună documentele, dovezile şi raţiunile cari l-au determinat încercarea de a se urca până la adevăratul trecut, şi de-a-l întâlni pe Iisus, omul cel mai sfânt dintre oameni, care, mai mult decât oricine l-a înţeles, şi l'a orientat pe om.

Suntem încă în epoca în care critica independentă, spune Barbusse, şi-a cucerit dreptul de a arăta originile creştinismului într'un chip pozitiv şi obiectiv. Exegeza creştină e deabia cunoscută. Ea a şi măturat ceiace s'ar putea numi ruinele acestei mari probleme, şi a revelat, fără replică, o mulţime de erori, de calcule, şi de mistificări. E lucru dovedit astăzi, că toate cărţile canonice şi tradiţiile creştine consacrate nu numai de ortodoxie, dar chiar de învăţământul oficial, nu merită istoriceşte prea multă încredere. Sunt dintre aceia care socotesc că scriitorul n'are dreptul să trateze un astfel de subiect după fantezia lui şi numai după gustul său personal. Scriitorul, om public, n'are dreptul să se înşele, căci înşelându-se, el înşeală. El trebue să verifice cu scrupulozitate ceiace-i trece prin cap înainte de scrie, şi când îşi ia greaua sarcină să copieze un Personagiu din trecut, trebue să-şi respecte modelul.

„Insă, nefericitului profet din Galileea, — care n'a ştiut niciodată ce vom face noi dintr'însul, care n'a bănuit nici gloria strălucitoare cu care avea să-l încunune secolele şi care a fost — cu trup şi suflet — unealta unor scopuri străine de el, — critica ştiinţifică i-a desprins din evanghelii figura vie prin acelaş soi de inducţii prin care l-au regăsit pe Socrate printre amăgitoarele desvoltări ale Dialogurilor lui Platon.

„Dacă mi-am îngăduit unele libertăţi faţă de tradiţia recunoscută, e fiindcă ipotezele mele mi s'au părut de fiecare dată că sunt mai admisibile şi mai aproape de adevăr. Cred însă că n'am pierdut niciodată din vedere acea imagine a cărei realitate este dovedită nu de scolastici şi de catechisme, ci numai de desfăşurarea comorilor spirituale: în secolul al VIII-lea al Romei, a apărut un om care a ţinut în mâinile lui, şi care a ridicat pentru a le face să fie văzute, mizeria, suferinţa, şi măreţia omenească.

„Voiu mai adăuga numai atâta:

„Lucrurile acestea nu aparţin trecutului, ele sunt de totdeauna.

„Dacă am citit şi răscitit zi şi noapte Cărţile Sfinte, dacă am studiat atâtea lucruri despre Dogmă, n'am făcut-o pentru bucuria artistică de-a realiza o reconstituire şi de-a încerca să găsesc ca un arheolog, o evanghelie fără contraziceri şi fără pată.

„Am făcut-o pentru a mă putea adresa celor neliniştiţi şi celor turburaţi de vremurile pe care le trăim astăzi, vremuri pe cari fatalităţile economice, sociale, politice, intelectuale şi morale îl împing pe om să fie, după exemplul sfânt care nu i-a fost dat decât să-l întrevadă, un dărâmător de idoli.

„Am făcut-o pentru a le arăta, tuturor celor ce aşteaptă, paralelismul măreţ care se precizează cu rigurozitate între decadenţa lumii contimporane (în apogeul ei de progres material), şi cea a lumii antice; între creştinismul născând, şi noile pârghii cari se trudesc să răscoale universul“....

Lucrarea lui Barbusse merită cu prisosinţă să fie citită.

Momente solemne

D-nul Ştefan George recenzează în revista „Gândul nostru“ ultima lucrare a d-lui I. Petrovici apărută în editura Casei Şcoalelor: „Momente solemne“.

Personalitate culturală remarcabilă, — spune d-nul Ştefan George — d. I. Petrovici cultivă genul oratoric în aceiaş măsură şi cinste în care preţueşte meditaţia filosofică sau amintirile.

Putem adăuga că accentul oratoric domină chiar toate scrierile d-lui I. Petrovici. Când începi să citeşti ceva de d-sa, ai impresia că rosteşte o cuvântare. Faptul acesta, intensificarea lecturii prin iluzii auditive, constitue, pentru cei ce l'au auzit când-va, un farmec deosebit.

Uşurinţa de-a cultiva genuri diferite se străvede şi'n cuprinsul aceluiaş gen, unde departe de a se anchiloza într'un anumit tipar, reuşeşte de minune să abordeze o varietate de forme deosebite.

Noul volum e edificator în această privinţă. In cele 19 cuvântări publicate, găsim discursuri funebre, omagiale şi academice. Mai presus de orice familiaritate, cuvântările d-lui I. Petrovici impun prin arhitectonica obiectivă a ideilor, ridicată până la rangul de solemnitate, şi câştigă timpul prin fraza exprimată totdeauna larg, cu distincţie, lapidaritate, conciziune şi ţinută literară.

La Nouvelle Revue Française

Revista „tinerilor“ dinainte de războiu este fără îndoială una din cele mai citite şi mai cunoscute la noi. Influenţa ei asupra „tinerilor“ noştri de după războiu este indiscutabilă. De aceea ar fi interesant să cunoaştem ceva din trecutul şi întemeierea ei, cu atât mai mult cu cât în această „Istorie“ sunt amănunţimi interesante şi foarte instructive.

Primul număr al revistei a apărut în decursul anului 1909, lucru poate în destul de cunoscut în genere. Ceeace se ştie mai puţin este însă, fără îndoială, că „La Nouvelle Revue Française“, a avut două numere, apărute la o distanţă de şase luni unul după altul.

Iată ce povesteşte Léon Bocquet, martor ocular al acestor începuturi, în această privinţă: „Era în vremea când grupul vechiului *„Ermitage“*, dimpreună cu Eugène Mentfort şi André Gide au luat iniţiativa de a funda „La Nouvelle Revue Française“. Printre alţii se mai aflau în comitet: Michel Arnaud, Jacques Copeau, Edouard Ducôti, Louis Dumont-Wilden, Marc Lafargue, Charles Louis Philippe, Louis Rouart, André Ruyters, Jean Schlumberger, Jean Wiolis cu cei doi directori, mai mult sau mai puţin mărturisiţi, de care am vorbit mai sus. Primisem să fac cronica revistelor, rubrică fastidioasă, ingrată şi fără nici o strălucire.

Nu aveam, lucrul se înţelege dela sine, nici o pornire împotriva lui Mallarmé şi a continuatorilor lui, după cum nu am nici azi. Dar am crezut de datorie, ca informator, să analizez şi să reproduc un articol al lui Jean-Marc-Bertrand, foarte bine scris şi puternic gândit.

Citaţia a fost agravată, trebue să o recunosc, de titulatura războinică „Contre Mallarmé“.

Direcţia oficială a crezut că nu are nici un cuvânt, de spus de oarece fusese hotărît că fiecare îşi păstrează toată libertatea şi responsabilitatea sub semnătură proprie, atât faţă de personalităţi cât şi faţă de doctrine. Şi primul număr văzu lumina zilei în 15 Noembrie 1928, având în sumarul său numele lui Arnauld, Ch. Louis Philippe, Marcel Boulanger, Jean Schlumberger, T. S. Lascaris, Jean Viollis, André Ruyters şi ei, servitorul d-voastră.

N'a trecut multă vreme, şi André Gide, citind articolul, se făcu foc şi pară. Făcu cunoscut că el nu îngăduia să se discute Mallarmé, nici ca titlu documentar, într'o operă pe care o patrona. Propuse îndepărtarea imediată a vinovatului. Faţă de această purtare, colaboratorii cari aveau respectul libertăţii opiniei, în cap cu Eugène Montfort, reluă, din fericire, seria sa din „Les Marges“, ceilalţi intrară pe la alte reviste mai tolerante sau tăcură.

Şi, în Februarie 1909, *„La Nouvelle Revue Francaise“* reapăru, tot sub No. 1. Acelaş format, aceiaşi înfăţişare exterioară, dar pomenind în comitet numai trei nume: Jacques Copeau, Jean Schlumberger, André Ruyters.

Nu mai existau rubrici lunare. André Gide începu publicarea frumosului său roman *„La porte étroite“*. Despre „revoluţia din palat“ nici o vorbă. Totuşi, o notă, cu iniţialele A. G., reluând titlul „Contre Mallarmé“, arată pe d. Bernard-Bocquet, ca dând dovadă de o vădită nepricepere în chestiune.

Se ştersese cu buretele şi astfel *„La Nouvelle Revue Française“* a avut două numere...

Invăţămintele războiului

Intrată în al doilea an de existenţă sub conducerea lui **V. Margueritte** şi **Armand Charpentier**, revista **Evolution** e consacrată problemelor în legătură cu pacea internaţională şi apropierea între popoare. Studiile pe cari le publică au totodată un interes istoric, de oarece ele restabilesc adevărul asupra originilor ultimului războiu european după documente din „arhivele secrete“—devenite publice în statele unde s'au produs schimbări profunde. In No. 2 (Februarie) economistul american **Harry Elmer Barnes** tratează chestiunea reponsabilităţii războiului, iar Georges Demartial, autorul cărţii „l'Evangile du quai d'Orsay“, se ocupă de politica guvernelor europene. Concluziile pe cari le trag aceşti autori, ca şi gen. Percin şi Augustin Hamon în articolele lor, pot servi ca învăţământ pentru oamenii de pretutindeni. A. Hamon arată că adevăraţii făuritori ai revoluţiei sunt conducătorii conservatori. Cu o punctualitate matematică, reacţionarii, incapabili să înţeleagă evoluţia istorică, reîncep aceleaşi erori. In ultima problemă mondială: revoluţia chineză, ei reiau metoda care a dus la războiul din 1914. Capitaliştii americani pregătesc războiul în Pacific, încolţind pe japonezi. Naţiunile europene pot fi târâte şi ele în războiul asiatic, de către capitaliştii lor... Lumea de azi dirijată de reacţionari şi capitalişti, merge cu paşi siguri spre o revoluţie ce va distruge însăşi capitalismul. Conducătorii de popoare, cari nu cunosc decât interesul unei minorităţi privilegiate, sunt adevăraţi făuritori de revoluţii sociale: aşa a fost întotdeauna şi aceasta o ştiu acei cari cunosc istoria omenirii altfel decât sub forma ei naţională.

In acelaş număr e publicat un studiu al colaboratorului nostru, **d. Eugen Relgis**, sub titlul **la Femme et la Guerre.** O notă a redacţiei arată că acest studiu e un capitol extras din volumul d-lui Relgis: „Umanitarismul şi Internaţionala Intelectualilor“ care apare şi în traducere franceză.

Colţul librăriei „Hasefer“

Librăria de artă „Hasefer“ din strada Eugen Carada, 7 (fost Karageorgevici) îndeamnă pe cititorii acestei rubrici să profite de scăderea preţului cărţilor germane (cari se calculează la 39—40 lei marca) şi franceze (7—8 lei francul) spre a se pune în curent cu interesantele cărţi apărute în ultima vreme.

IN LIMBA GERMANA

Thomas Mann: „Unordnung und frühes Leid“ este titlul ultimului volum al marelui romancier german. După recenziile din Germania, este cea mai frumoasă nuvelă a lui Mann. Amintim: Der Zauberberg, Buddenbrooks, Tot in Venedig, Herr und Hund, Der Kleine Herr Friedemann, Tonio Kröger, Betrachtungen eines Unpolitischen, Fiorenza, etc., etc.

Jacob Wasserman: După frumosul roman: „Laudin und die Seinen“ în care discută căsătoria, academicianul german a scos: „Aufruhr um den Junker Ernst“. Amintim: Die Juden von Zirndorf (romanul misteriosului Sabbetai-Zwi), Das Gänsemännchen, Christian Wahnschaffe, Oberlins drei Stufen, Caspar Hauser, Der Moloch, Der Mann von vierzig Jahren, Faber.

Ştefan Zweig: Erstes Erlebnis, Amok, Verwirrung der Gefühle, sunt cele trei volume de nuvele ale celui mai talentat povestitor german. Din studiile lui critice recomandăm: Drei Meister (Balzac, Dickens, Dostoievski). Der Kampf um den Dämon (Nietzsche, Hölderlin, Kleist), Romain Rolland (Leben u. Werk).

Franz Werfel: „Der Tod des Kleinbuergers“ — ultimu-i roman — ,Paulus unter den Juden, Verdi, Nicht der Mörder — der Ermordete ist schuldig, etc., etc.

Arnold Zweig: Die Novellen um Claudia (celebra suită de povestiri).

Heinrich Mann: După cunoscuta trilogie de romane: Die Armen, Der Untertan şi Der Kopf, a apărut zilele acestea un nou şi interesant roman intitulat: Mutter Marie (es ist ein Werk gross entfalteter Reife, ohne Vorbild in der deutschen Literatur, in einer Sprache, die den Gipfel der Kunst erkommen hat“....).

Arthur Schnitzler: După interesantele romane: Fräulein Else şi Traumnovelle (psychanaliza în roman) apare o nouă lucrare a lui Schnitzler: „Spiel im Morgengrauen“. In depozit avem şi toate celelalte opere ale lui Schnitzler.

Din scriitorul german *L. Feuchtwanger*, care prin romanul istoric: „Jud Süss“ — epopeea tragică a ministrului de finanţe evreu — şi-a cucerit un loc de frunte în literatura germană, a apărut un nou roman istoric: „Die hässliche Herzogin“.

CARŢI FRANCEZE

Thibaudet, marele critic francez a scos mult aşteptatul volum: La poésie de Stéphane Mallarmé. Amintim volumele de critică Le Bergsonnisme, Barrès, Maurras, Images de Grèce, Intérieurs.

G. Lenôtre: Vieilles maisons-vieux papiers, 5 volume; Balet, l'empoisoneuse. Captivité et mort de Marie Antoinette. Robes pierre et la mère de Dieu. Le roi Louis XVII et l'énigme du Temple. Les massacres de Septembre, Noyades de Nantes, precum şi celelalte lucrări ale interesantului povestitor istoric francez.

Din Ossendowski — autorul renumitului volum: Bêtes hommes et Dieux, recomandăm în afară de: L'homme et le mystère en Asie şi De la présidence à la prison şi ultimele lucrări: L'ombre du sombre Orient (Les Russes et la Russie d'aujourd'hui et de toujours) şi: „Derrière la muraille chinoise“.

ULTIMELE ROMANE FRANCEZE INTERESANTE

Panait Istrati et Josué Jéhouda: La famille Perlmutter.

Romain Rolland: L'âme enchantée cuprinzând 4 volume: Annette et Sylvie, L'été, Mère et fils I şi Mère et fils II. Volumele se vând şi separat.

François Mauriac: Thérèse Desqueyroux;*Gilbert de Voisins:* Les miens; *Jean Louis Vandoyer* (autorul lui „Beautés de la Provence): Premières amours; *Han Ryner:* La vie éternelle; *Jacques Bainville:* Jaco et Lori; *André Billy et Moise Twersky:* L'épopée de Ménaché Foigel (roman d'un de ceux qui, pour patrie, ont toute la terre; *Shérwood Andersen* (dintre cei mai talentaţi romancieri englezi: Un payen de l'Ohio (roman).

In provincie expediem numai contra remiterii anticipate a unui acont, restul ramburs.

Pentru tot ce priveşte „Adevĕrul Literar“: manuscrise, reviste, cărţi, informaţii, etc., a se adresa la redacţie numai Joi, Vineri, Sâmbătă între orele 5 6.

LEO TOLSTOI

Tereşca*

Două companii ale regimentului de infanterie treceau în marş printr'un sat caucazian. Comandantul trupelor, un ofiţer tânăr şi elegant, împreună cu ordonanţa sa, Petrov, fură încartiruiţi la tatăl Marianei, frumoasa satului.

Mariana dădu bună-ziua ofiţerului, dădu ordonanţei un ulcior cu vin şi ieşi în uliţă. Locuitorii satului, Cazacii, începură să se îngrijească de soldaţi. Câţiva infanterişti cari aveau să-şi ocupe posturile, trecură pe lângă ei.

— Zdraveni flăcăi! zise sutaşul satului. Or să învârtească capul fetelor noastre.

— Of, bărbaţii — zise o femee râzând în hohote. Ce alta poţi să te mai aştepţi dela bărbaţi ?!

— La voi locuieşte comandantul trupelor? întrebă sutaşul pe Mariana. Cum arată?

— Da' nu l'am văzut! răspunse fetişcana. Eu am adus numai vinul şi atâta tot... Dar colo, în odae, stă un drac negru şi bea cu cumătru Tereşca!

— A plătit vinul?

— Aşa cred!

— Atunci cum o să te mai măriţi? întrebă sutaşul. Şi unde o să stee ofiţerul? Dacă stă la voi, atuncea Tereşca trebue să ţie loc de fereastră.

— Lasă, că tata găseşte el loc şi pentru ofiţer! zise fetişcana într'un ton cam ascuţit.

— Voinică fată ieşti tu! — zise sutaşul. La ce nevoie să te măriţi cu alde Tereşca? O fată ca tine nu se mărită cu ori şi cine îi iese în cale!

— Nu cumva vrei ca să te iau pe tine? întrebă Mariana râzând.

— Crezi c'ar fi aşa de rău ?! Ia dă nişte sămânţă de floarea soarelui!

— Na! răspunse fata.

— Ar fi o neghiobie să te măriţi cu Tereşca! zise sutaşul luând un pumn de sămânţă. Tu eşti cea mai frumoasă fată din satul nostru de Cazaci. Eşti tânără, cată de te foloseşte de frumoasele zile de libertate!

Mariana nu mai răspunse nici o vorbă, se puse pe bancă şi începu să îngâne un cântec... Sutaşul se aşeză lângă ea şi-i şopti ceva la ureche.

— Da' du-te dracului! strigă Mariana deodată, ridicându-se şi lovindu-l pe umăr. Eşti om însurat şi te mai arunci la fete!

Sutaşul satului râse şi trecu apoi în mijlocul altor fete! Seara se lăsă pe nesimţite, stelele sclipeau pe cer, iar din depărtare se auzeau cântecele Cazacilor şi râsetele fetelor. Era o seară tăcută şi liniştită.

* * *

Ofiţerul eşi în tindă. Se întinse masa. Se aduse samovarul. Ordonanţa aduse o lumânare şi o învălui într'o hârtie, ca să n'o stingă vântul. Fluturii de noapte sburau în jurul flacărei, iar samovarul îşi fierbea cântecul.

Ofiţerul îşi turnă un pahar cu ceai. Tereşca bău vinul din sticlă .Era cu chef — şi zise ofiţerului:

— D-ta eşti un om de treabă şi eu o să-ţi spun tot adevărul. Ştii cine suntem? Noi suntem asiatici, ni se zice Cazaci. Ştii de ce ni se zice Cazaci? Am să ţi-o spun eu:

De mult, în vremuri vechi, trăiam dincolo, peste apă, împreajma Terecului. Adică nu noi, ci strămoşii noştri. Colo —(şi arătă în spre şirul munţilor)—colo trăiau ei... Asta era pe vremea domniei lui Ioan cel groaznic. D-ta trebue să ştii mai bine cam pe ce vreme.

Şi într'un rând Ţarul cu soldaţii săi veni spre Terec, isgoni pe tătari, puse stăpânire pe ţară şi făcu rînduială: „Cine vrea să trăiască sub stăpânirea mea, acela să trăiască cinstit şi în voe bună! Nu voi face nimănui nici un rău şi cui nu-i place domnia mea, acela să treacă dincolo de Terec. Aicea voi aşeza pe Cazacii mei!“

Aşa vorbit-a marele Ţar şi în urmă chemă pe cei mai bătrâni şi le zise:

„Cum de trăiţi colo, în munţi? Sunteţi creştini şi staţi sub stăpânirea unui Han-tătar? Veniţi la mine şi aşezaţi-vă aicea. Am împins ţara departe, am cucerit mari întinderi şi nu-i nimeni care să le locuiască. Am să-i nimicesc pe Tătari ş'o să puteţi trăi în toată libertatea!“

Străbunii noştri se închinară în faţa puternicului Ţar şi ziseră:

— Mărite Ţar! Noi trăim bine pe creştetul munţilor. Tătarii nu ne fac nici un rău şi Hanul lor n'are grija noastră. Noi n'avem Voevozi. Suntem Cazaci liberi! Strămoşii noştri au fost şi ei liberi, nici ei n'au avut Ţar şi vrem şi noi caşi copiii noştri să rămâie Cazaci liberi. Dacă Măria Ta vrea să ne dăruiască pământ, atuncea ne vom strămuta încoace, dar libertatea noastră căzăcească nu trebue să ne-o iei. Vom sta de pază la Terec şi nu-i vom lăsa pe Tătari să treacă râul“.

Şi aşa şi-au aşezat străbunii noştri clădirile şi locuinţele dealungul Terecului. Ţarul însă, cu armatele lui s'a pornit spre Siberia. Şi fiindcă locuim lângă Terec, ni se zice „Terec-cazaci“. Noi suntem dintre acei Cazaci care altă-dată au locuit pe creştetele munţilor. Acum poporul nostru începe să moară încetul cu încetul. Am fost asiatici şi ni se spune cercheji...

In tindă apărură sergentul major şi ofiţerul cu popota. Ei primiră ordinele pentru a douazi. Tereşca trecu deoparte, ascultând raportul majorului. După ce acesta raportă despre încartiruire, cai şi trupă, ofiţerul zise scurt:

— Stânga'mpre!

Majorul salută, făcu stânga'mprejur şi ieşi.

— Se mai întâmplă şi acuma câte vre-un atac? întrebă ofiţerul.

— Toate celea se întâmplă! răspunse Tereşca. Lumea s'a mai schimbat. Santinelele stau aşa numai de formă. Dar altfel nu se întâmplă nimic... Inainte vreme erau Cazaci adevăraţi. Era unul căruia îi zicea Şirocov. Asta mergea în pădure, ucidea singur câte un mistreţ şi-l aducea acasă, în spinare. Astăzi un Cazac nu-i în stare să ducă o asemenea greutate. Inainte de a porni la vânat Şirocov se ducea la un vrăjitor, îi dădea drept plocon vin şi-l întreba:

— Incotro să mă duc la vânat?

Vrăjitorul trăgea vinul dintr'o înghiţitură şi zicea:

— Du-te la Nevi-Iurt; acolo ai să ucizi dihănii!

Şi cum spunea vrăjitorul, aşa se şi întâmpla.

— Adevărat? întrebă ofiţerul.

— Se 'nţelege, da' ce crezi d-ta? Printre noi era un Cazac tânăr care nu credea în nimic şi care s'a prăpădit în sărăcie. Stai să-ţi povestesc cum a fost. Intr'un rând veniră Tătarii la noi (asta s'a întâmplat cu mulţi ani în urmă, pe când trăia şi tata) pe celălalt ţărm al râului şi ziseră: „De ce nu vă duceţi la vânat după porci sălbateci, dincolo de Terec? Acolo se găsesc cârduri întregi. Vânătorii noştri îi ucid pe capete, dar noi nu mâncăm carne de porc. Se zice că printre porcii sălbateci se află un mistreţ care nu poate fi ucis!“

S'a găsit însă un singur vânător care s'a dus să-l vâneze. Acesta era moşul gazdei dumitale. El s'a ascuns în mijlocul lanului de popuşoi şi aştepta... Deodată se ivi un cârd de porci sălbateci. Din mijlocul cârdului unul alerga mai tare. Cazacul ochi, chemă într'ajutor toate duhurile bune şi trase. El văzu cum glontele nimeri mistreţul, dar mistreţul se năpusti asupra Cazacului şi-l rupse bucăţi. Traseră şi alţi vânători asupra mistreţului; dar nici un glonte nu-l răni de moarte.

Atuncea Şirocov se duse la vrăjtor, îi ceru să-l povăţuiască şi a douazi pândi mistreţul şi trase asupra lui. Arma îl smunci, patul îl isbi în falcă şi Şirocov căzu la pământ. In ziua următoare Cazacul fu găsit cu faţa strivită, iar la câtiva paşi de el zăcea mistreţul ucis de glontele lui Şirocov.

Da, aşa erau Cazacii noştri! zise Tereşca, sculându-se şi eşind în uliţă.

Ofiţerul însă rămase multă vreme locului şi visa la frumoasa-i gazdă —la fata de Cazac Mariana...

*) Din volumul apărut zilele acestea la Moscova intitulat *„Tolstoi Inedit“* editat de „Marcel Tolstoi“ în vederea apropiatei comemorări.

INSEMNĂRI

Inedite

In acest număr publicăm două bucăţi inedite: „Ouăle roşii" de Tudor Pamfile, şi „Vecini şi prieteni" de Radu Rosetti, un capitol din materialul care va intra în al treilea volum de amintiri (Vol. II de „Amintiri" s'a pus zilele trecute, în vânzare).

Ca la Obor

Un profesor universitar publică un fragment din Teocrit: „Drăgostirea între Daphnis şi o fată".

(Trecem peste „drăgostirea" care sună urât, şi peste „între" în loc de „dintre").

Cităm un model de traducere:

FATA

Craiule, nu te făli, că sărutu-i deşert, se vorbeşte.

Ce faci, ştrengarule, tu ? Pentru ce-mi pui tu mâna la sânuri ?

Astfel se vorbeşte la Obor.

Domnule profesor, — dacă n'ai gust artistic, decât l-ai masacra pe Teocrit... mai bine te-ai mărgini la exerciţii de declinări greceşti cu elevii.

Căci dela primul exerciţiu din gramatica lui Burlă: i mahera polakis etia alihias estin — până la o traducere literară din Teocrit... este o distanţă mai mare decât cea străbătută de Ulise în drum spre Itaca.

Aşa-i, — domnule Teodor A. Naum.

Cu mînile legate

Revistele au ales, pentru numărul de Sărbători, diferite reproduceri după tablouri pascale: Hristos ducându-şi crucea, Hristos pe cruce, Hristos la picioarele crucii...

O revistă numai şi-a ilustrat coperta cu o imagină aparte: Hristos cu mâinile legate — un capăt al frânghiei îi strânge ca o brăţară dublă mâinile, iar celălalt capăt îi cuprinde în diagonală pieptul, fixându-i braţele...

Acest Crist, legat burduf, ornează (cum s'ar fi putut altfel!) coperta revistei d-lui Romulus Voinescu...

Ţigănia laudelor

După cum există o ţigănie a batjocurilor, este şi o ţigănie a laudelor.

Astfel, într'o revistă, un colaborator îşi laudă într'un articol — directorul; iar directorul, în articolul de-alături — colaboratorul.

Această tandreţă de şatră merge cel mult verbal, la cafenea — dar în scris...

Cum se scrie

Citim într'o revistă:

Nu-i plac eu pe băeţi şi vin arare...

Fetele în braţele mamei şi-ascund
Capul, căci moarte'a mai hidă
E moartea ce-o vezi tu cu ochii cum vine.

„Nu-i plac eu *pe* băeţi", „moartea *a* mai hidă"? Ce limbă-i asta? De sindrofie în Dealul Spirei sau de revistă literară?

Autorii — dacă-s minori — să se ducă la şcoala primară! Iar dacă-s într'adevăr profesori, cum se intitulează — atunci locul li-i la un institut de adulţi.

Şi epopee

Până acum literatura românească avea: poezie (şi câtă!) nuvelă, teatru, roman... Ii mai lipsea epopeia.

De astăzi înainte ne vom putea lăuda şi cu astfel de producţii.

Personajul principal, — spune un recenzent vorbind despre o operă intitulată roman, — „e mai degrabă un erou de epopee, decât de roman. Şi dacă e adevărat că romanul e mai mult static şi cere nuanţe mai subtile, mai delicate decât epopeia dinamică, autorul, schiţând personalitatea protagonistului său cu trăsături prea masive şi viguroase, a trecut dincolo de hotarele romanului spre a aluneca în plină epopee".

Cetitorii desigur nu mai pot de curiozitate: Oare cine-i Homerul nostru? Nu-i vom chinui mult ţinând în taină descoperirea d-lui St. Bezdechi.

Homer e... d. Ion Foti, iar epopeia — „Vis şi realitate!"

Doamnă sau Domnişoară ?

In Germania este mare discuţie în jurul cererii „Federaţiei Femeilor din Invăţământ" de a nu se mai da titlul de „Fräulein" decât celor foarte tinere dintre ele, iar femeile mai în vârstă, măritate sau nemăritate să poarte titlul de Frau.

Ministrul, chemat să introducă o asemenea reformă turburătoare a ordinii sociale, se sprijină pe argumente filologice în soluţionarea chestiunii. „Frau" de fapt, înseamnă „femee" şi nu trebue să fie privită ca însemnând numai „femee măritată" în adresele oficiale. De alt-fel chiar obiceiul de a se întrebuinţa cuvântul „Ehe frau", care înseamnă femee măritată, arată îndestul de clar că orice femee adultă, măritată sau nu, are drept la această titulatură. De altfel întotdeauna s'au adresat membrelor din Reichstang şi şefelor instituţiilor ca prefixul „Frau", independent de starea civilă a acestora. Singurele care ridică obiecţii sunt numai femeile măritate cărora le displace această încălcare a drepturilor lor.

Familia Berthelot

La începutul lunii Martie s'a stins din viaţă savantul Daniel Berthelot. El făcea parte din acea remarcabilă familie de savanţi şi oameni superiori, pe care o descrie Jean Giraudoux în romanul său „Bella", opunând-o familiei Poincaré, nu mai puţin remarcabilă în ştiinţa franceză. El era fiul lui Marcelin Berthelot, marele chimist, al cărui centenar trebuie să se serbeze în curând. Deşi toţi fraţii săi sunt oameni de o înaltă cultură şi o superioară mentalitate, André Berthelot, senator şi financiar, Philippe Berthelot, ambasador şi ministru de externe, — totuşi Daniel a fost copilul preferat al savantului Marcelin, în care şi-a pus, cu drept cuvânt, nădejdea. Multe şi importante descoperiri i se datoresc în electricitate şi în proprietăţile active ale lumini, etc.

Intrunirile de Duminică ale fraţilor şi surorilor din familia Berthelot, în care el reprezintă mai mult decât ori care din fraţii săi splendida armonie între ştiinţă şi gustul artistic, va suferi desigur un mare gol şi o dureroasă pierdere. Atât din romanul lui Jean Giraudoux, cât şi din impresiile celor, prea puţini la număr, care au fost admişi la aceste întruniri familiare, se desprinde o impresie de înaltă superioritate, unită cu acea simplicitate şi naturaleţă fermecătoare, care e caracterul adevăraţilor învăţaţi francezi, partea acelei civilizazii desăvârşite tipic franţuzească. Viaţa familiei Berthelot a continuat vechea tradiţie a burgheziei franceze atât în aceste întruniri de Duminică cât şi în frugalitatea şi simplicitatea traiului de toate zilele. Ani de zile Daniel Berthelot nu şi-a părăsit modesta sa locuinţă din boulevard St. Germain decât ca să se ducă la laborator, Singur, cu cărţile sale şi o servitoare a trăit acolo o viaţă, singur a murit, însemnându-şi zi cu zi ceas cu ceas, simptomele boalei până în ultima clipă.

Un dans nou

— Noul dans rusesc „Maşina", alcătuit de o comisie sovietică de pedagogi spre a lua locul Charlestonului a fost primit cu mult entuziasm la Berlin. Braţele, mânile şi tot corpul execută graţioasele mişcări ale pistonului, pe când picioarele bat, în ritm, loviturile ciocanului.

Se prevede un succes mondial al acestui dans, în era technică a vremurilor de azi.

Descoperirea Americii

In mediile ştiinţifice există convingerea că America, sau mai de grabă continentul numit astfel dela Amerigo Vespuci, a fost cunoscut de către antichitate.

Numeroase fapte par să demonstreze că rase străine s'au stabilit acolo, într'un trecut foarte îndepărtat. E probabil că Aztecii, a căror civilizaţie era foarte înaintată, se coborau dintr'una din aceste rase emigrate.

La 13 Ianuarie un ziar franţuzesc a primit următoarea telegramă din New-York:

„Ni se comunică din Arizona că savanţii ce se ocupă cu săpăturile din acea regiune, au descoperit o mare cantitate de obiecte antice care, judecând după inscripţiile în caractere ebraice şi latine pe care le poartă, ar fi de origină evreească.

„S'au găsit scuturi, săbii, sfeşnice cu şapte braţe, etc.

„Savanţii cari conduc săpăturile cred că încă din secolul al VIII-lea al erei creştine, o colonie de evrei ar fi străbătut Atlanticul şi s'ar fi aşezat în Arizona, însă a fost după aceea nimicită de către Pieile-Roşii ale regiunii".

Săpăturile acestea par prin urmare să confirme că America a fost descoperită cu cel puţin şapte secole înainte de Cristofor Columb.

Moda la Moscova

Dacă se poate judeca asupra caracterului evoluţiei sociale într'o ţară, după modul cum se îmbracă populaţia ei, actuala modă dela Moscova sugerează într'adevăr unele idei foarte instructive.

Era un timp când comuniştii Rusiei Sovietice căutau să se deosebească de masa poporului. Acea epocă se caracterizează prin dominaţiunea bluzei „Tolstovca" (à la Tolstoi) şi a hainei de piele, în societatea „aristocraţiei comuniste." Orăşenimea, chiar cea rămasă cu dare de mână, s'a travestit „à la proletar"; până şi „nepmanii" (negustorimea formată după NOUA POLITICA ECONOMICA — „nep" — proclamată de Lenin în 1920: — „faceţi-vă negustori!") se ţineau de mascaradă „proletară".

Dar anii trec. Restauraţiunea socială şi a traiului zilnic îşi croiesc necontenit drumul. In al zecilea an de'a întemeerea Rusiei Sovietice, trustul croitorilor „Moscvoşvei" („Cusător Moscovit") îşi publică buletinul asupra „asortimentelor şi cererilor pieţei de desfacere a îmbrăcăminţii".

Schimbarea totală produsă în gustul populaţiei sare în ochi din constatările făcute de acest buletin. Se observă în primul rând că noua aristocraţie comunistă nu mai vrea să se deosebească după aspect de restul poporului; motivele uşor de ghicit: deosebirea celor îmbrăcaţi în „Tolstovce" şi piele, faţă de masa ştearsă înfăşurată în fel de fel de lucruri ordinare şi uzate, a produs prea multă înstreinare între cele două straturi, constituind o primejdie apropiată şi reală pentru cei privilegiaţi.

In al doilea rând, aceiaşi societate comunistă, în care au şi crescut două generaţii nouă necălite în revoluţia 1917—1918, vrea acuma să se îmbrace la fel cu toţi europenii. Zilele „Tolstovcei" şi ale hainei de piele sunt de-acum numărate. Buletinul lui „Moscvoşvei" spune că „în 1926 cererea de tolstovce şi haine de piele a scăzut cu 60 la sută. Deşi acum câtva timp marfa aceasta era cea mai cerută caşi costumele de „Khaki" (dog militar), astăzi creşte foarte mult cererea pentru costumele civile obicinuite: haină, vestă şi pantaloni drepţi. Consumatorul s'a plictisit cu monotonia îmbrăcăminţii; exigenţele lui cu fiecare an se tot diferenţiază şi individualizează. Moda se europenizează. Sunt preferate paltoanele cu tăetura cea mai complicată, cu falduri şi cingătoare. Acum câţi-va ani consumatorul era mult mai puţin pretenţios"...

Aşa dar cetăţeanul moscovit nu mai vrea să se grimeze „à la proletar". Şi în acest caz ce modă oferă azi — trustul socialist „Moscvoşvei"? Au creat poate o cale nouă, aceşti conducători de ţară? Nu, pe acest teren în Rusia nu domneşte decât cultul imitaţiei modei franceze curente, fatal întârziată! „Buletinul" constată că „fasoanele ne vin mai ales din Franţa unde o seamă de pictori ruşi lucrează astăzi la mari case de croitorie. Noi nu le refacem decât conform exigenţelor pieţii ruseşti de desfacere". In acelaş timp „Buletinul" constată că consumatorul rus „respinge orice marfă engleză, oricât ar fi de bună şi de gust"...

Arta clasică a Chinei

După H. D'Ardenne de Tizac, conservatorul muzeului Cernuschi, arta clasică a Chinei este acea care s'a desvoltat între secolul al III-lea dinainte de Cristos şi secolul al III-lea al erei noastre.

Artele chineze, şi în deosebi ceramica, au dat şi după această dată opere destul de remarcabile. Insă, căutând, ca şi în celelalte ţări, rafinamentele de meşteşug şi plăcerea ochiului, şi-au pierdut puritatea şi strălucirea iniţială, părăsind caracterul simbolic şi ritmul care le constituia originalitatea.

De bună seamă această concepţie a clasicismului chinez ni se pare cam strâmtă. Totuş şi erudiţii şi cei neiniţiaţi îi vor fi recunoscători lui Ardenne de Tizac pentru efortul său de sinteză.

Intr'o formă accesibilă tuturora el rezumă cunoştinţe actuale asupra originei şi desvoltării unei arte învăluită încă în mister şi care reflectează o frumoasă civilizaţie.

Sunt necesare asemenea lucrări şi pentru a stimula noui cercetări şi pentru satisfacerea nevoilor noastre de cunoştinţe de ansamblu.

Cele două sute de gravuri, minunat executate, fac din cartea aceasta o admirabilă culegere de documente artistice.

Drama unei şcolărite

După atâtea piese de teatru în care s'a înfăţişat drama „adolescentului", profunda neînţelegere între tată şi fiu — iată că la Berlin s'a jucat o piesă în care eroina este o fată de şcoală. Piesa se numeşte *„Toni"* şi este scrisă de o femeie: Gina Kraus.

Actul întâi introduce în scenă nu numai pe „Toni", ci şi pe toate prietenele ei de şcoală: neastâmpărata şi nervoasa Helen, sentimentala Nelly, enigmatica Bertha, care nici nu bănueşte marile probleme ale vieţii. Toate aceste fete au între ele o conversaţie imposibil de închipuit şi care dovedeşte câtă nevoie ar avea fetele de şcoală de o educaţie fizică mai raţională, de băi reci şi de vacanţe sănătoase în mijlocul naturii. Ele au făcut învoiala să-şi destăinuiască gândurile cele mai ascunse şi dorinţele cele mai greu de mărturisit.

Dintre toate cea mai frământată de dorinţi şi aspiraţii bizare este „Toni". Ca să-şi procure cartea lui Otto Weinigner „Sex und Charakter" fură bani dela o fată mai bogată, ea crede că şi-a găsit destinul în studentul Andreas, care este în pensiune la mama ei. Dar studentul nu e capabil decât de o ordinară aventură de seducţiune. Atunci Toni descopere că un licean prieten din copilărie o adoră, cu o iubire curată şi platonică. Profită de aceasta, îi dă un revolver, şi-l îndeamnă să împuşte pe seducător.

Din fericire autoarea este o austriacă, adică o fire în care sentimentul e precumpănit de veselie, aşa că Toni nu sfârşeste cum ar fi fost de aşteptat dela o admiratoare a lui Otto Weiniger. Liceanul neîndemânatec nu izbuteşte decât să sgârâie pe seducătorul prietenei sale. Toni însă se declară mulţumită şi doreşte să aibă pe tânărul erou ca noul ei iubit.

Când se lasă cortina ea declară cu hotărîre: „Acum voiu fi cea dintâi în clasă!" ca şi când munca ei scolărească nu s'ar fi putut îndeplini până ce nu i-a fost mulţumită nevoia de iubire!....

Dar ceva ce e mai curios este interesul pasionat cu care se discută piesa şi perspectiva să se aducă pe scenă eroine din ce în ce mai tinere... Trebue de recunoscut că piesa e bine scrisă, strâns şi interesant tratată.

Stefan Zweig

Scriitorul, pe care Romain Rolland îl sărbătoreşte ca pe un vestitor şi luptător al unei umanităţi noui, s'a născut la Viena în 1881. E doctor în filozofie şi filologie — dar, fiu de părinţi bogaţi, şi-a petrecut primii zece ani după terminarea studiilor, în călătorii mari şi în valoroase realizări literare. A călătorit prin Franţa, Anglia, Italia, Spania, Canada, Cuba, Mexico, Ceylon.

Unele veri şi le petrecea la prietenul său, marele poet Verhaeren, în Belgia, şi o caldă prietenie şi frăţie de crezuri îl leagă de Romain Rolland.

Zweig — sufletul european şi pacifist — a resimţit ca o tragedie zguduitoare fiorosul războiu mondial şi din primele ceasuri ale isbucnirii acestuia şi-a ridicat glasul cu un mare eroism cetăţenesc — alături de Rolland şi o mână de intelectuali din toate naţiunile — împotriva acelei mari crime de lèse-umanitate şi pentru afirmarea unirii morale a Europei.

Inconjurat de măcelul a 120 de milioane de înebuniţi — în 1915 — a scris şi pus pe scenă în Sviţera, drama în versuri **„Ieremias"**, protest sublim contra războiului.

Ilustrul poet, dramaturg, romancier, nuvelist şi essay-ist, locueşte acum în Salzburg, în plină activitate creatoare.

Scrierile lui mai însemnate sunt: Poezii: **Coarde de argint, Cununi timpurii.** — Nuvele şi romane: **Din ţara copilăriei, Amok, Taina arzătoare, Ochii fratelui veşnic,** etc. Teatru: **Tersites, Comédiantul transformat, Casa de lângă mare, Ieremias,** etc. Biografii: **Trei maeştri: Balzac, Dickens, Dostoewski.** Opere mai noui: **Fou de Malaisie** (în franţuzeşte), **Nuvele despre Claudin,** etc.

Un exemplu de subtilitatea şi adâncimea analizei lui psihologice e micul roman emoţionant: **„24 de ore din viaţa unei femei"**, apărut în ultimul număr — de Paşti — al **„Lecturii".**

MARUNTE

— Un mare colecţionar din New-York, John Morley a cumpărat o şuviţă de păr autentic a lui Beethoven, cu 10.000 dolari.

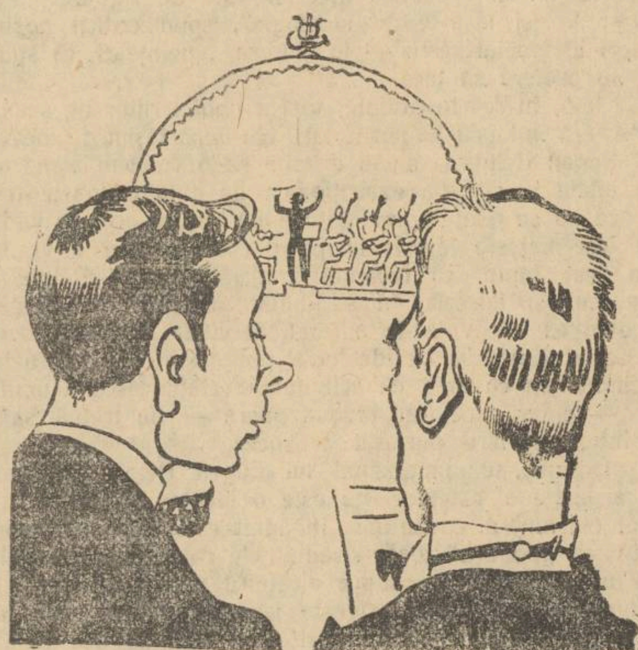
— Familia lui Corolenco a primit „în folosinţă fără termen şi pe viaţă" vila şi grădina dispărutului scriitor, situate în Riviera Crimeei şi expropiate de guvernul sovietic în 1920. După cum se ştie, însuşi Crolenco n'a căutat să-şi recapete această proprietate în mod excepţional. El refuzase să fie privilegiat astfel, deşi vila şi grădina au fost cumpărate şi aranjate din câştigul său personal de literat, şi nu prezentau o mare valoare.

— Profesorii de dans din Viena au demonstrat în faţa primului ministru şi a cardinalului cum se dansează charlestonul şi „black-bottom"-ul, pentru a dovedi că aceste dansuri sunt perfect decente.

— La serbările teatrale internaţionale din Paris, Rusia trimite întregul ansamblu al piesei lui Procofiev : „Amorul celor trei portocale".

— Constantinopolul şi Angora au dovedit că şi Turcia, s'a împărtăşit dela cultura universală: comemorarea morţii lui Beethoven a avut în amândouă capitalele turceşti un bogat program şi a durat trei zile.

La Concert



— Ce cântă?
— Simfonia IX-a.
— A IX-a? Vai, cât am întârziat!...

(Vozrojdenie)

Duelul anglo-sovietic

(In China)



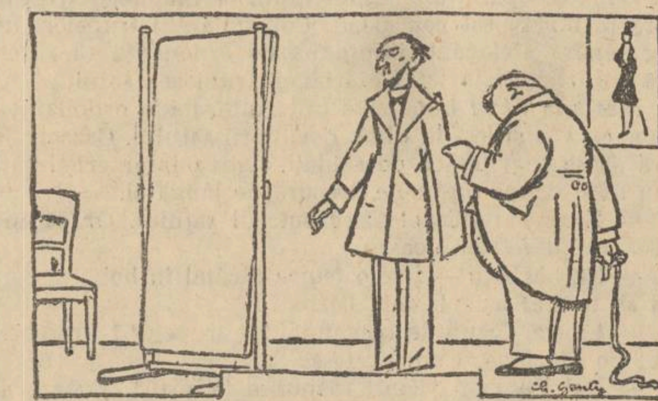
— Avem să ne batem până când n'are să rămână un mic din cnuturile noastre.

Futurism



PORTRETUL CROITORULUI

— Ii foarte bine schiţat. Acum îl isprăveşti?
— Nu. Nu mai pun mâna. Aş putea să-l stric.



COSTUMUL PICTORULUI

— E foarte bine schiţat. Acum îl isprăveşti?
— Nu. Nu mai pun mâna. Aş putea să-l stric.

(Le Journal)

Adeverul Literar şi Artistic

PREŢUL ABONAMENTELOR:

Pe timp de un an	Lei 300
„ „ „ 6 luni	„ 150
„ „ „ 3 „	„ 75

In străinătate dublu

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR. SARINDAR No. 7—11